

JELENTÉS A JÓ ÁLLAM VÉLEMÉNYFELMÉRÉSÉRŐL 2017

BUDAPEST

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM

ÁLLAMKUTATÁSI ÉS FEJLESZTÉSI INTÉZET

JELENTÉS A JÓ ÁLLAM VÉLEMÉNYFELMÉRÉSÉRŐL

BUDAPEST, 2017

A kiadvány a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001
„A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” című projekt keretében jelenik meg.

Szerkesztette:

Demeter Endre

Petényi Sára

Szerzők:

Bagyura Márton (3.5., 3.6. fejezetek)

Brecsok Anna (3.3., 3.4.1., 3.4.2., 3.10.1., 4. fejezetek)

Demeter Endre (1. fejezet)

Knap Árpád (3.4.3.-3.4.6., 3.9. fejezetek)

Máté Fanni (1., 2., 3.1., 3.2., 3.7., 3.8., 3.10.2. fejezetek)

Szakmai lektor: Dr. Girasek Edmond

Olvasószerkesztők: Dömötör Ágnes, Jordán Gergely

A kézirat lezárásának napja: 2017. szeptember 20.

© A szerkesztő, 2017

© A szerzők, 2017

© A kiadó, 2017

Kiadja: Nordex Nonprofit Kft. – Dialóg Campus Kiadó

A kiadásért felel: Petró Ildikó ügyvezető

Nyomdai előkészítés: Stubnya Tibor

Nyomdai munkák: Nordex Nonprofit Kft.

ISSN 2560-0826

TARTALOM

1.	Módszertani bevezető	4
1.1.	Kutatási célok	4
1.2.	Módszertani áttekintés	5
1.3.	Mintavétel és adatfelvétel	6
1.3.1.	Súlyozás és imputálás	8
1.4.	A véleménykutatás jelentésének felépítése	9
1.5.	Az eredmények értelmezése	10
2.	A minta főbb jellemzői	11
2.1.	A minta összetétele a fontosabb háttérváltozók mentén, valamint ezek összefüggései	11
2.1.1.	Nem és életkor	12
2.1.2.	Iskolai végzettség	13
2.1.3.	Munkaerőpiaci helyzet	16
2.1.4.	Jövedelmi viszonyok	18
2.1.5.	Háztartástípusok	21
2.1.6.	A lakhely jellemzői	25
2.1.7.	Tájékozódási csatornák, médiafogyasztás	26
2.1.8.	Az állam megítélése	28
2.2.	A lakosság közérzete	30
2.3.	A lakosság bizalma	33
2.4.	Internethasználati szokások	36
3.	Elégedettség az állam működésével és alrendszerével	38
3.1.	Pénzügyi helyzet	38
3.2.	Munkaerőpiac és foglalkoztatás	45
3.3.	Külföldi munkavállalás	53
3.4.	Állami feladatok a és velük való elégedettség	57
3.4.1.	Oktatás	57
3.4.2.	Egészségügy	67
3.4.3.	Rendvédelem	75
3.4.4.	Igazságszolgáltatás	89
3.4.5.	Honvédelem és katasztrófavédelem	98
3.4.6.	Külügy	103
3.4.7.	További állami feladatok	106
3.5.	Közlekedés	112
3.6.	Lakhely, környezetvédelem	117
3.6.1.	Lakhely, környezetvédelem	117
3.6.2.	Jövőbe vetett hit	124
3.7.	Gyermekvállalás	127
3.8.	Szolidaritás és szociális rendszer	133
3.9.	Megvesztegethetőség	140
3.10.	Összefoglalás	143
3.10.1.	Állami nagyrendszerek és feladatok megítélése	143
3.10.2.	Állami beavatkozások	146
4.	A közigazgatás igénybevétele és megítélése	149
4.1.	A fejezet sajátosságairól	149
4.2.	Fontosabb háttérváltozók	150
4.3.	Internethasználat	152
4.4.	Az ügyintézési szerepek	155
4.5.	A közigazgatási ügyek intézése és az azokkal kapcsolatos elégedettség	156
4.5.1.	Közigazgatási ügyek intézése	156
4.5.2.	Elégedettség a közigazgatási ügyintézéssel és a közigazgatás működésével	161
4.6.	A közigazgatási ügyek kapcsán igénybe vett csatornák	165
4.6.1.	A közigazgatási ügyek kapcsán tájékozódáshoz igénybe vett csatornák	165
4.6.2.	A közigazgatási ügyek intézéséhez igénybe vett csatornák	168
4.7.	Az elfogadható időteher a közigazgatási ügyek intézése esetében	172
4.8.	A közigazgatási ügyek intézésének könnyebbé tétele	176
5.	Mellékletek	179
5.1.	Elemzett sokaság nagysága háttérváltozók szerint	179
5.2.	A közigazgatási ügyintézés tájékozódási csatornái és az ezek esetében mért elégedettség	180
5.3.	A közigazgatási ügyintézés csatornái és az ezek esetében mért elégedettség	181
6.	Ábrajegyzék	182
7.	Táblázatjegyzék	186

1. MÓDSZERTANI BEVEZETŐ

1.1. KUTATÁSI CÉLOK

A Nemzeti Közzolgálati Egyetemen (NKE) 2013 decemberében alakult meg a Jó Állam Kutatóműhely azzal a céllal, hogy empirikus adatokon alapuló indikátorok segítségével ragadja meg és értékelje a kormányzati képességet és az állam működését több különböző hatásterületen. Az indikátorok kiválasztásával kapcsolatos elméleti lehetőségeket *A jó állam mérhetősége* tanulmánykötet rögzítette 2014-ben, majd erre alapozva készült el a *Jó Állam Jelentés 2015*. A *Jelentés* célja, hogy hat hatásterület öt dimenziójában, dimenzióként 5-5 indikátor idősoros adatainak segítségével adjon visszajelzést a kormányzatról és a Jó Állam működéséről.

A *Jelentés*-ben szereplő indikátorok összeállításakor nagy nehézséget okozott, hogy nem minden esetben álltak rendelkezésünkre megbízható, legalább éves adatgyűjtésen alapuló adatsorok. A megbízhatóság és ismétlődés szempontjából is kiemelkedő, hivatalos statisztikák elsődlegesen a jelenségek volumenének megragadására koncentrálnak, ám ezen mennyiségi (kvantitatív) mutatók mellett a kezdetektől fogva igény mutatkozott a minőségi (kvalitatív) mutatókra. E szempontból kiemelkedően fontosak a nagy mintás, lakossági adatfelvételekből nyert eredmények – különösen a KSH által lebonyolított EU-SILC (Statistics on Income and Living Conditions) adatfelvételek. Ugyanakkor az elérhető, évről évre ismétlődő, országos, reprezentatív, nagy mintás adatfelvételek csak egy-egy indikátorhoz kapcsolódóan biztosítanak adatot, így több hatásterület esetében sem találtunk megfelelő idősoros adatokat a *Jó Állam Jelentés 2015* kiadványhoz: sőt, a *Hatékony közigazgatás* hatásterület *Elégedettség* dimenziójába egyetlen indikátor sem került. Ezt az űrt igyekezett kitölteni a 2016-ban első alkalommal lebonyolított *Jó Állam Véleményfelmérés (JÁV)*, melyet az NKE Államkutatási és Fejlesztési Intézet (ÁKFI) keretei között működő Mérés- és Módszertani Iroda koordinált.

A lakossági vélemények feltárása megkerülhetetlen, ha az állam és alrendszerei működését vagy a kormányzati célrendszer megfelelőségét és a célok sikeres elérését akarjuk vizsgálni, mert a kormányzásnak a közjót kell szolgálnia, és ehhez a népfelség elve alapján a választópolgároktól származik a legitimitáció. Ennek a legitimitációnak pedig az egyik legfontosabb forrása a kormányzati munkával és az állam által működtetett intézményrendszerekkel való elégedettség – ez egyidejűleg a közjó fokmérője is. Tehát a *Jó Állam Jelentés*-hez kapcsolódó *Jó Állam Véleményfelmérés* elsődleges célja, hogy átfogó, nagy mintás, reprezentatív kérdőíves adatfelvételre alapozva felmérje a kormányzati képességek lakossági percepcióját.

Mivel a lakossági vélemények megismerése az állami működés lehető legszélesebb körében releváns a Jó Állam-koncepcióhoz kapcsolódóan, ezért olyan önálló mérőeszköz (kérdőív) fejlesztésére volt szükség, amely strukturáltan és standard módon képes mérni az állammal és alrendszereivel kapcsolatos percepciókat, attitűdöket és elégedettséget a 18 évesnél idősebb magyarországi lakosság körében. A 2016-os *Jó Állam Véleményfelmérés* tapasztalatait feldolgozva 2017-ben egy újonnan kifejlesztett mérőeszközzel, 2500 fő címlistas megkeresésével történt meg az adatfelvétel.

A 2016-os *Jó Állam Véleményfelmérés*hez képest 2017-ben egy jóval több tematikus blokkot érintő és a különböző tematikus tartalmak összehasonlíthatóságát biztosító kérdőívvel dolgoztunk. A 2017-es *Jó Állam Véleményfelmérés* így alkalmas arra, hogy a *Jó Állam Jelentés* percepciók mutatóinak biztosítása és a hatásterületi elemzések gazdagítása mellett önálló kutatásként is megállja a helyét.

A mérőeszköz-fejlesztés során kiemelt célunk volt, hogy olyan kérdőívet hozzunk létre, amely standard módon – kisebb korrekciókkal – a következő években is használható, és a későbbiekben lehetőséget kínál az időbeli összehasonlításokra is. Kutatási tapasztalataink azt mutatják, hogy megegyező kérdések esetében is számolnunk kell a kérdőívek eltérő szerkesztéséből fakadó kontextushatásokkal, amelyek kisebb-nagyobb eltéréseket okoznak a mért értékekben. Emiatt a *Jó Állam Véleményfelmérés* 2016-os adataival a jelen kutatás eredményeit nem vetjük össze, az idősoros adatok elemzésére terveink szerint a jövő évtől lesz mód.

1.2. MÓDSZERTANI ÁTTEKINTÉS

A módszertani áttekintés célja, hogy a Jó Állam-jelentéscsalád részeként megjelenő *Jó Állam Véleményfelmérés* olvasóit tájékoztassa az adatfelvétel során követett eljárásról és az eredmények hátterét adó jellemzőkről. A jelentésben található elemzések során nem térünk ki kutatómódszertani vagy statisztikai rész kérdésekre, segítségképpen csak a legfontosabb kereteket adjuk meg az olvasónak, közérthető megfogalmazásra törekedve.

A tavalyi felmérés tanulságai alapján fontosnak tartottuk egy olyan standard mérőeszköz kifejlesztését, amelynek segítségével évről évre ugyanazzal a kérdéssorral tudjuk mérni a kormányzati képességek és az állami nagyrendszerek megítélését. A mérőeszköz kialakításának vezérelve az volt, hogy a kérdések az állami tevékenységek lehető legszélesebb spektrumát fogják át, illetve a *Jó Állam Jelentés* mutatószettjéhez és a Nemzeti Közszolgálati Egyetem profiljához legközelebb álló területeket a kellő – kutatási tapasztalataink alapján néha túlzott – részletettséggel tárják fel.

Ennek megfelelően a *Jó Állam Véleményfelmérés 2017* kérdőíve jóval hosszabb, mint a tavalyi, amelynek oka nemcsak az, hogy a kérdések idén több témára vonatkoznak, hanem az is, hogy az érintett területeket alaposabban igyekeztünk feltárni. Igaz ez annak ellenére is, hogy a kérdőívben idén gyakorlatilag kimaradtak a közigazgatásra vonatkozó kérdések. Ezt azért tehettük meg, mert a közigazgatási ügyintézésre vonatkozó kérdések a felméréssel egy időben zajló *Jó Állam Közigazgatási Véleményfelmérés* lakossági lekérdezésében kaptak helyet. Ugyanakkor ennek a kutatásnak a legfontosabb eredményeit is szükségesnek éreztük külön tematikus fejezetben e jelentésben szerepeltetni.

Fontos hangsúlyozni, hogy a *Jó Állam Véleményfelmérés* adatai egészen más felvételi és elemzési stratégiát igényelnek, mint a *Jó Állam Jelentés*-ben közreadott, tényadatokat tartalmazó statisztikák. A felmérésben meghatározó szerepet kapnak a kérdés módja mellett a megkérdezettek társadalomdemográfiai jellemzői, valamint – több más mellett – a tájékozódási szokásaikat, attitűdjeiket megragadó tényezők. Ezért az adatelemzés során első lépésben a kérdőív minden kérdésére vonatkozóan elkészültek az adatok gyakorisági, leíró statisztikai adatsorai, majd sor került a fontosabb társadalomdemográfiai változókkal való összefüggések vizsgálatára. Az így összeállított eredményeket a munkacsoportok a *Jó Állam Jelentés* percepciók mutatóinak alkalmazása szempontjából is áttekintették.

Az egyes kérdéskörökhöz kapcsolódó vélemények, attitűdök értékeléséhez jellemzően két skálát használtunk. A nagy állami rendszerek és széles körben ismert alrendszerek működésével kapcsolatban egységesen 0-tól 10-ig terjedő skálákat használtunk, ahol a 0 érték megadásával a válaszadó azt jelezte egy-egy kérdés vagy állítás mentén, hogy „egyáltalán nem”, míg a 10-es érték választásával azt, hogy „teljes mértékben”. Az alkalmazott 11 fokú skála középértéke 5, az ennél magasabb átlagértékek azt jelzik, hogy a kérdezettek véleménye az állítással inkább megegyezik. Az elemzések során jellemzően a skálák számtani átlagára koncentráltunk, de fontosnak tartjuk a válaszok eloszlásának,¹ esetleg szórásának megismerését is.² A skálát a rendszerek működésének felmérésén túl azon attitűdök vizsgálatánál is használtuk, amelyeknél fontosnak tartottuk, hogy a válaszadók kellő mértékben tudjanak differenciálni. Ilyen tématerület a közérzet, illetve a bizalom.

A 11 fokú skála mellett alkalmaztunk egy négyfokú elégedettségi skálát, amely a „teljes mértékben elégedett”, „inkább elégedett”, „inkább nem elégedett”, „egyáltalán nem elégedett” értékeket vehette fel. Ezt a skálát akkor alkalmaztuk, amikor egy-egy alrendszer esetében nem számíthattunk arra a kérdezettek széles körében, hogy ennél differenciáltabban értékelnek. A skála mellett szólt az is, hogy a válaszadás egyszerűsége a lekérdezési időt csökkentette. Amennyiben egy adott kérdés mérése nem a fent ismertetett skálákon történt, akkor arra a szövegben minden esetben felhívjuk a figyelmet.

Az elemzések során nemcsak az egyes kérdések, állítások mentén mért válaszok leíró statisztikai elemzését (átlag, eloszlás, szórás) közöljük, hanem az egyéb kérdésekkel, állításokkal, a kérdezettek társadalomdemográfiai jellemzőivel való kapcsolatukat is. Attól függően, hogy a vizsgált változó szám- vagy kategóriaértékű-e, az átlagok összehasonlítását vagy keresztábrákat alkalmazunk a kapcsolat vizsgálatához.

A mérőeszköz összeállításánál problémát okozott, hogy az állami működés szerteágazósága miatt a kérdőív lekérdezési ideje a próbakérdések során elérte a 80-90 percet, ezért szükségessé vált, hogy a kérdőív bizonyos tematikus blokkjait vagy egyes kérdéseit csak a minta (önmagában is reprezentatív) egyik vagy másik felétől kérdezzük le. A közölt ábrák és táblázatok mellett mindig feltüntetjük, hogy azok hány válaszadóra (N érték) vonatkoznak.

¹ Eloszlás alatt azt értjük, hogy a megkérdezettek mekkora aránya jelölte meg az egyes válaszkategóriákat.

² A szórás leírja, hogy milyen mértékben térnek el az egyes értékek az értékek átlagától. A szórás kiszámításához az eltérések négyzetösszegének vesszük az átlagát, majd ebből az értékből gyököt vonunk.

1.3. MINTAVÉTEL ÉS ADATFELVÉTEL

A tavalyi *Jó Állam Véleményfelmérés*hez képest nemcsak az alkalmazott mérőeszközben, hanem a mintavétel módszerében is történt változás. Erre azért kényszerültünk, mert a kérdőív terjedelme miatt szükségessé vált a kérdőív tematikus blokkjainak szétválasztása úgy, hogy bizonyos kérdéseket ne a 2500 főt számláló teljes minta egészének, hanem csupán felének tehessünk fel. Ennek előfeltétele az volt, hogy két olyan mintával tudjunk dolgozni, amelyek nemre, korra, lakhelyre és iskolai végzettségre egyenként is reprezentatívak. Az 1250 főre tervezett almintáknak köszönhetően az adatfelvétel végére összesen 2500 fő válaszaival rendelkezünk, szemben a tavalyi 2160 fővel.

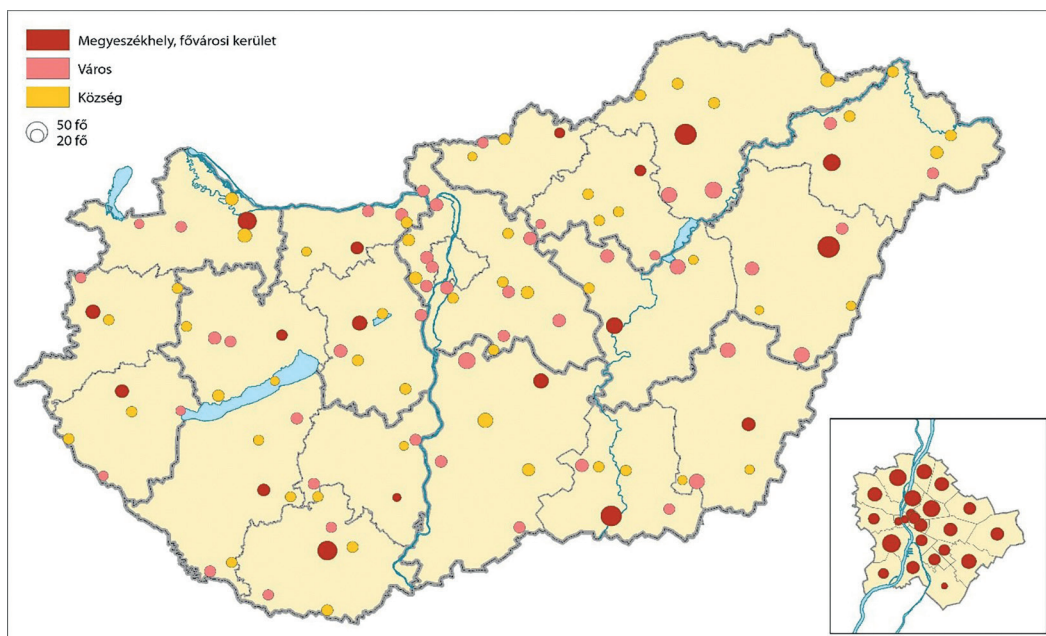
Az adatfelvételt a Kutatópont Kft. végezte, két hullámban: az első hullám 2017 februárjának második felében (február 14-től 28-ig), a második pedig 2017 márciusának első felében (március 7-től 19-ig) zajlott. Az adatfelvétel az *Állam és közintézmények véleményfelmérése* címet viselte. Az adatfelvétel során a kérdezőbiztosok személyesen keresték fel a válaszadókat, és válaszaikat tabletekre programozott – almintájuknak megfelelő – kérdőívben rögzítették.

A tableten történő kérdezés (TAPI – tablet assisted personal interviewing) előnye – más, számítógéppel támogatott adatfelvételekhez (CAPI – computer assisted personal interviewing) hasonlóan –, hogy a gyorsabb és könnyebben visszakövethető munkafolyamatok mellett jobb adatminőségre számíthatunk. Egyrészt a kézi adatrögzítés kiiktatásával kevesebb a rögzítési hiba, másrészt a felteendő kérdések automatikusan programozottak, így a nem megfelelő ugratásból eredő hibák minimalizálhatóak. Emellett a válaszok automatikus ellenőrzése is beállítható, akár úgy, hogy nem hagyható ki egy kérdés, akár úgy, hogy a szélsőséges vagy a lehetséges intervallumból kieső értékek megadásánál a program rákérdez, hogy valóban azt az értéket kívánta-e rögzíteni a kérdezőbiztos (ilyen lehet például, ha a születési év minimumát 1917-ben határozzuk meg). A TAPI-módszer további előnye, hogy az ellenőrzés egyszerű, az eszköz által közölt GPS-koordináták pedig követhetővé teszik a lekérdezés megvalósulását és azt is, hogy a kérdezőbiztosok a megfelelő háztartásokat keresték-e fel.

Az adatfelvételt jelen esetben a kitöltés során alkalmazott, válaszlehetőségeket tartalmazó kártyalapok segítettek: azaz a válaszadó nem a tableten látta a kérdéseket és a válaszlehetőségeket, hanem a kérdéseket a kérdezőbiztos olvasta fel számára, majd a kártyán látható válaszlehetőségek közül tudott választani.

A kutatás alapjául szolgáló minta a 18 évnél idősebb korosztályt országosan reprezentálja nem, életkor, iskolai végzettség, településtípus és régió szerint. A minta a Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatala – most Belügyminisztérium – érvényes adatállománya alapján állt elő, amely településenként tartalmazza az érvényes lakóhellyel rendelkező és az adott korosztályba tartozó lakosság létszámát férfiakra és nőkre vonatkozóan, születési év szerinti bontásban. A minta kétlépcsős, rétegzett valószínűségi mintavétel segítségével állt elő. Az első lépcsőben a lakosságszám szerint rétegzett településmintát, a második lépcsőben pedig a Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatala (KEKKH) segítségével véletlenül alapuló személyi mintát alakított ki a kutatócég. A településmintában a főváros és a megyeszékhelyek a minta külön rétegét jelentik, azaz ezen városok mindegyike bekerült a mintába, a további települések kiválasztása megyéken belül egyszerű véletlen mintavétellel történt. A mintába összesen 116 település került, amely tartalmazta Budapest 23 kerületét, a megyeszékhelyeket, valamint 45 várost és 51 községet. Az alábbi térképen régióként és megyéenként jelöltük a mintába került településeket, illetve a főváros kerületeit, a pontok mérete attól függ, hány személy került az adott településről a mintába.

1. ábra: A mintába került települések

Az adatfelvétel ún. címlistas volt, azaz a kérdezőbiztosoknak a településeken előre megadott címeket kellett felkeresniük. A felkeresendő címeket az adott régióra és településtípusra jellemző, nem- és életkorbeli eloszlások alapján rendelkezésre álló címekből véletlenszerűen választotta ki a KEKKH. Minden címhez két további cím tartozott, amelyeknél a felkeresendő személy demográfiai jellemzői (életkora és neme) azonosak voltak.

A mintavétel során két almintát (1250-1250 fős) alakítottunk ki, amelyek együttesen és külön-külön is leképezik az ország településstruktúráját regionális elhelyezkedés és településnagyság szerint. Mindez lehetővé tette, hogy két 1250 fős almintán egymástól részben különböző kérdőívet vegyünk fel. Mivel mindkét minta országos, és a 18 évesnél idősebb lakosságra, adott szociodemográfiai jellemzők alapján reprezentatív, illetve a két hullám között eltelt idő alatt nem történt semmilyen, véleményeket markánsan befolyásoló, jelentős esemény, a két mintát és az azokból származó eredményeket összehasonlíthatónak tartjuk.

A rögzített adatbázis arányai néhány demográfiai mutató mentén eltérnek a tervezettől (ez utóbbiak a 2011-es népszámlálás adatain alapulnak). Az eltérések a válaszadási hajlandóság esetenkénti hiányából és a mintavételezési sajátosságokból adódnak. Nemek tekintetében a megvalósult mintában a nők aránya magasabb, mint a tervezett mintában (53,4% helyett 57,5%), míg a férfiak aránya alacsonyabb (46,6% helyett 42,5%). A korcsoportoknál azt tapasztaltuk, a 18-39 éves korcsoport aránya 35 helyett 33 százalék, a 40-59 éves korcsoport aránya 34 helyett 37 százalék, a legidősebb korcsoporté pedig 31 helyett 30 százalék.

1.3.1. SÚLYOZÁS ÉS IMPUTÁLÁS

A mintavételből eredő kismértékű torzulásokat több szempontú matematikai súlyozás segítségével korrigálták a Kutatópont Kft. szakemberei. A súlyozás alapját a 2011-es népszámlálás képezte. A súlyozás az alábbi változókra épült:

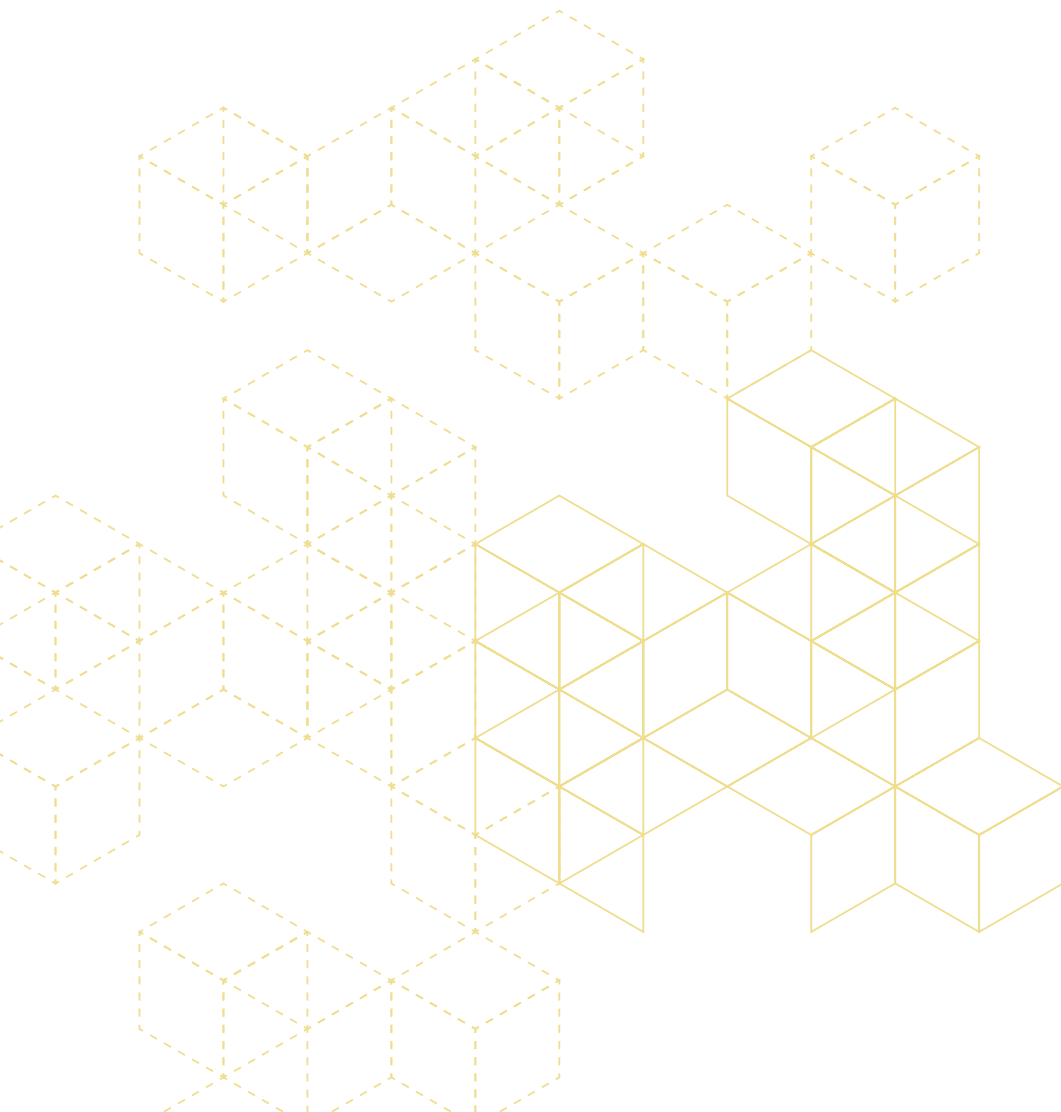
- kétkategóriás nem,
- háromkategóriás korcsoport (18–39 éves, 40–59 éves, 60 év feletti),
- háromkategóriás iskolai végzettség (alapfokú, középfokú, felsőfokú),
- négykategóriás településtípus (Budapest, megyeszékhely, egyéb város, község).

Tehát négy dimenzió mentén történt a súlyozás, amely a változók belső, keresztmegoszlásait is figyelembe vette. A súlyozás során három súlyváltozót számítottak ki: egy-egy a két 1250 fős almintára, egy pedig a teljes, 2500 fős mintára. A legkisebb és legnagyobb súlyok az alábbiak szerint alakultak:

- Az első almintán 0,36 a legkisebb, 3,95 a legnagyobb súly.
- A második almintán 0,35 a legkisebb, 2,95 a legnagyobb súly.
- A teljes mintában 0,35 a legkisebb, 2,96 a legnagyobb súly.

Az elemzés során használt számok és arányok minden esetben a megfelelő (al)mintán súlyozott értékeit mutatják be.

Az olyan változók esetében, amelyekkel kapcsolatban nagy arányban nem válaszoltak a megkérdezettek – tipikusan ilyen a pontos jövedelem kérdése –, az adathiányokat imputálással pótolta a kutatócég. A jövedelem változó esetén használtunk imputált adatokat, amelyeket modellek alapján pótoltak ott, ahol nem állt rendelkezésre a pontos összeg. (Az imputálás mértékét a *Jövedelmi viszonyok* fejezetben mutatjuk be részletesebben.)

1.4. A VÉLEMÉNYKUTATÁS JELENTÉSÉNEK FELÉPÍTÉSE

A jelentéssel az a célunk, hogy a *Jó Állam Véleményfelmérés*ből származó adatok első, áttekintő elemzését nyújtsuk. Az elemzés során az egyes társadalomdemográfiai változók (például nem, életkor, iskolai végzettség) mentén is bemutatjuk a válaszadók attitűdjeit, így választ tudunk adni olyan kérdésekre, hogy melyik korosztály elégedettebb az egészségügyi ellátás színvonalával, illetve a gyermekek vagy a gyermektelenek tartják-e jobbnak az oktatási rendszert. Minden tématerület esetén megadjuk tehát a kérdések alapvető eloszlásai mellett a háttérváltozók szerinti bontást is, amely adatok értelmezését diagramokkal segítjük. A jelentés keretein túlmutat, így nem is célja oksági következtetések megfogalmazása, azaz a jelentésben csak az adatok leíró elemzésével foglalkozunk.

Mivel a teljes mintát két almintára bontottuk, az ismertett adatoknál minden esetben feltüntetjük, hogy a teljes minta mekkora része válaszolt a kérdésre, ezt a szokásoknak megfelelően minden táblázatban N-nel jelöljük. Ahogy a módszertani összefoglalóban írtuk, a teljes minta 2500 főből állt, amelyet két, 1250 fős almintára bontva, két részletben kérdeztünk meg. Az alacsonyabb mintanagyság az adatok megbízhatóságát csökkenti, vagyis a mintavételi hibát növeli.

A mintavételi hiba 95 százalékos megbízhatósági szinten a 2500 fős mintán legfeljebb $\pm 1,96$ százalékpont, míg az 1250 fős mintán legfeljebb $\pm 3,14$ százalékpont. Azaz nagyon sok mintát véve adott sokaságból, legalább a minták 95 százalékában a keresett arány ezen az intervallumon belül lesz.

A jelentésben az adatfelvételi és módszertani információk leírását követően áttekintjük az elemzésekhez használt háttérváltozók létrehozásának módját és mintabeli eloszlását. Ezt követően a kérdőív által érintett egyes területek leíró statisztikai bemutatása és háttérváltozók mentén történő elemzése következik.

A kutatás témáinak feldolgozása nem követi a kérdőív tematikus felépítését. Azokat a témákat, amelyek a megkérdezettek további szegmentációja szempontjából fontosak, a jelentés elején ismertetjük. Ennek megfelelően – közvetlenül a háttérváltozók ismertetése után – a válaszadók közérzetével és bizalmi szintjével kapcsolatos kérdéseket mutatjuk be. Ezt követően a válaszadók pénzügyi helyzetére és az állam gazdaságára vonatkozó kérdésekre térünk át. A pénzügyekhez szorosan kapcsolódik a munkaerőpiaci, foglalkoztatási helyzet, mely során kitérünk a munkahely elvesztésétől való félelemre, valamint a külföldi munkavállalásra is. Az állam a közrend és állampolgárai biztonságának szavatolásán túl alapvető szolgáltatásokat nyújt a polgárainak az oktatás, az egészségügy és a szociális ellátások területén, amely feladatainak ellátásához kiterjedt intézményrendszert működtet. Ezeknek az ún. állami nagyrendszereknek az igénybevitelére és a velük kapcsolatos elégedettségre vonatkozó kérdések elemzéseink jelentős részét adják, amelyek keretében vizsgáljuk az oktatás, az egészségügy, a rendvédelem, az igazságszolgáltatás és a honvédelem megítélését is. Végül, a lakóhely, a környezetvédelem, a szociális szolgáltatások és a társadalmi szolidaritás után az állami feladatellátással és intézményrendszerrel kapcsolatos elégedettség átfogó képét mutatjuk be. A Jelentés önálló része a *Jó Állam Közigazgatási Véleményfelmérés*³ eredményeinek elemzése is.

³ A Közigazgatási Véleményfelmérés a Jó Állam Véleményfelméréssel egy időben, az NKE ÁKFI megbízásából szintén 2500 fős országos reprezentatív mintán végzett kutatás volt, amelynek eredményeit a 4. fejezetben közöljük.

1.5. AZ EREDMÉNYEK ÉRTELMEZÉSE

Amikor két változó kapcsolatát vizsgáljuk, attól függően, hogy az adott változó milyen mérési szintű, különböző statisztikai mutatókat alkalmazhatunk. Számértéket vagy mennyiségi ismérvet mérő változó esetén az átlagok elemzését végezzük el. Minőségi, tehát nem számszerű, hanem kategoriális változók esetén pedig kereszttáblákat hozunk létre. A kapcsolat meglétét a Pearson-féle khí-négyzet próbával teszteljük, 5 százalékos szignifikanciaszinten.⁴ A kapcsolat erősségét a változók mérési szintjének megfelelő elemzési móddal, etával (amennyiben számértékű a változó) vagy Cramer's V-vel (amennyiben kategoriális a változó) mérjük. Ennek megfelelően a kérdőívben gyakran vizsgált elégedettséget kétféleképpen mérjük, vagy 0-tól 10-ig terjedő skálán, vagy pedig az „egyáltalán nem elégedettől” a „teljesen elégedettig” terjedő, négyosztatú skálán. Minden kérdéskörben elkészült egy összefoglaló táblázat, amelyben a vizsgált kérdések háttérváltozókkal való kapcsolata jelenik meg. A táblázatban szereplő színek jelentése a következő:

1. táblázat: Változók közötti kapcsolat erősségének jelölése

Jelölés a háttérváltozók esetén	Jelölés a Jó Állam Véleményfelmérésben	Jelölés a közigazgatási blokkban	Mérszám értéke	Kapcsolat erőssége
			–	nincs kapcsolat
			0,00–0,20	nagyon gyenge kapcsolat
			0,21–0,30	gyenge kapcsolat
			0,31–0,40	közepes kapcsolat
			0,41–0,50	erős kapcsolat
			0,51–0,90	nagyon erős kapcsolat
			0,90–1,00	determinisztikus kapcsolat

Amennyiben a táblázatban egy adott cella szürke, akkor az alacsony elemszámok, a részsokaság kis mérete miatt nem elemezzük az adott kapcsolatot; a fehér szín pedig azt jelzi, hogy nincs szignifikáns összefüggés a két változó között.

⁴ Az 5 százalékos szignifikanciaszint vagy a 95 százalékos megbízhatósági szint jelentése, hogy egy sokszor megismételt teszt eredményeinek öt százalékában akkor is találhatunk összefüggést, ha a populációban valójában nem áll fenn összefüggés a két változó között.

2. A MINTA FŐBB JELLEMZŐI

2.1. A MINTA ÖSSZETÉTELE A FONTOSABB HÁTTÉRVÁLTOZÓK MENTÉN, VALAMINT EZEK ÖSSZEFÜGGÉSEI

A *Jó Állam Véleményfelmérés* nem pusztán azt a célt tűzi ki maga elé, hogy az állami működéssel kapcsolatos véleményeket összegyűjtse, hanem azt is, hogy a vélemények közötti eltéréseket feltárva azonosítsa a felnőtt, magyar népesség azon csoportjait, amelyek kedvezőbb vagy kedvezőtlenebb vélekedéssel, attitűdökkel rendelkeznek. Csoportok alatt elsődlegesen társadalomdemográfiai nagycsoportokat értünk, amelyeket a nem, az életkor, az iskolai végzettség, a munkaerőpiaci helyzet, a háztartás jellemzői, a lakóhely típusa és régiója, illetve a jövedelmi viszonyok (a háztartás egy főre jutó jövedelme és a megkérdezett saját jövedelme) alapján írhatunk le.

Tavalyhoz hasonlóan az idén is vizsgáljuk a kérdezettek közérzetét leíró változót, amely tapasztalataink szerint együttállást mutat az állami rendszerek kapcsán mért elégedettséggel. A háttérváltozók közé idén két új elem került: az egyik a közügyekről történő tájékozódás módját leíró változó, a másik pedig azt mutatja meg, hogy a jelenlegi magyar állam megfelel-e a kért Jó Államról alkotott elképzeléseinek. Ezeknek a háttérváltozóknak a beemelésére azért került sor, mert feltételezzük, hogy a válaszadók egyes állami rendszerekkel kapcsolatos elégedettségét meghatározza, honnan informálódnak azok működéséről, illetve hogy összességében mennyire elégedettek az állam működésével.

A kérdezettek fenn részletezett jellemzőire háttérváltozókként tekintünk, és ebben a fejezetben a mintában tapasztalt eloszlásaikat és összefüggéseiket mutatjuk be. Viszont a jelentésben nem térünk ki arra, hogy az egyes háttérváltozók milyen keresztthatások mentén befolyásolják az elégedettséget (vagy más megfigyelésünket), illetve arra sem törekszünk, hogy az egyes háttérváltozók hatásútvonalait bemutassuk. Azaz a jelentésnek nem célja statisztikai modellek létrehozása, pusztán a változók közötti együttállásokat ismerteti leíró jelleggel a nemi, életkori, területi, jövedelmi és egyéb különbségek érzékeltetése céljából.

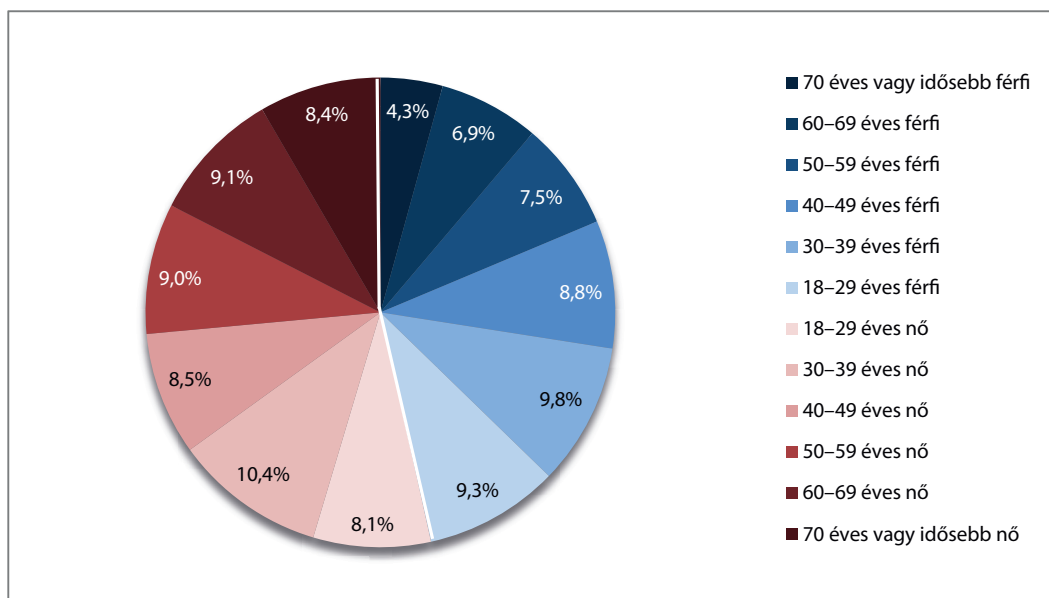
2.1.1. NEM ÉS ÉLETKOR

Feltett kérdések:

- Mi az illető neme? (A kérdezőbiztos kérdés nélkül jelölte.)
- Melyik évben született Ön?

Az adatfelvétel tervezésekor alapvető szempont volt, hogy a minta reprezentatív legyen a lakosságra nemi és életkori megoszlások szerint (is). A súlyozott arányok alapján a minta 53,5 százaléka nő, és 46,5 százaléka férfi. A teljes minta nem és korcsoportok szerinti eloszlását az alábbi ábra tartalmazza. Látható, hogy a mintában a 30–39 éves nők szerepelnek a legnagyobb, míg a 70 éves vagy annál idősebb férfiak a legkisebb arányban. A legidősebb válaszadó 95 éves volt. A mintabeli eloszlás leképez bizonyos jellemző társadalmi folyamatokat is, például azt, hogy az 50–59 éves korosztályban a férfiak kisebbségbe kerülnek a nőkhöz képest, tehát ekkorra „fogy el” a születéskor tapasztalható férfitöbblet.

2. ábra: A minta megoszlása nem és életkor szerint (N=2500)

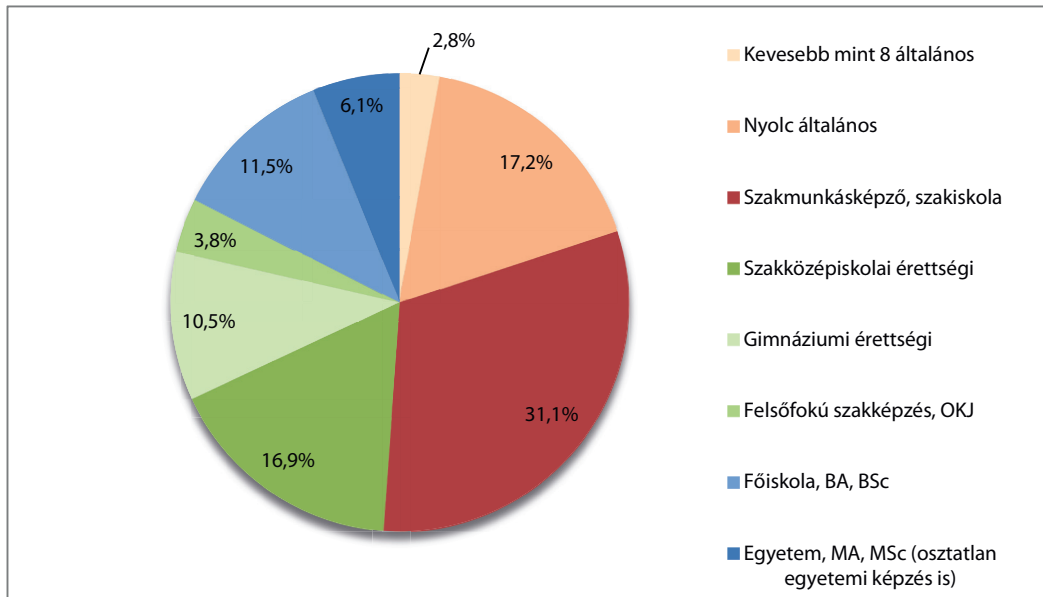
2.1.2. ISKOLAI VÉGZETTSÉG

Feltett kérdés: • **Mi az Ön legmagasabb iskolai végzettsége?**

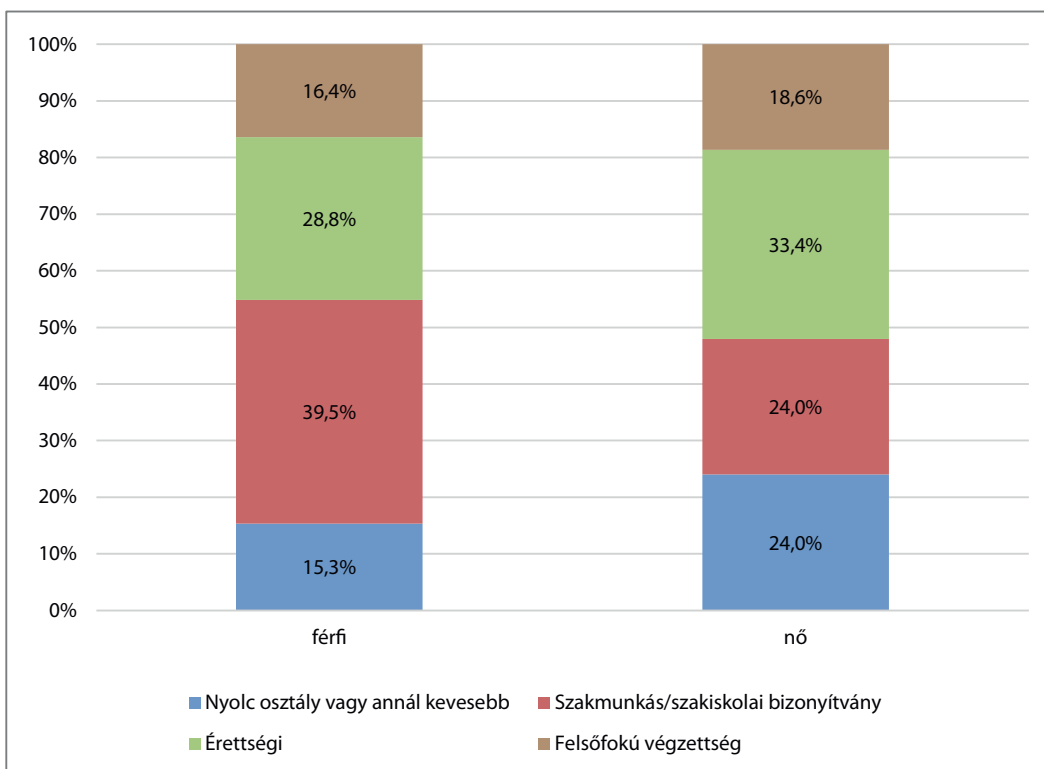
A minta kialakítása során elvárás volt, hogy a minta reprezentálja a lakosságot iskolai végzettség tekintetében is. A mintavételhez használt adatbázis lakcímalapú, és nem tartalmaz iskolai végzettségre vonatkozó adatokat, de a súlyozás során figyelembe vettük ezt is, így e tekintetben is a populációhoz igazítottuk a megvalósult mintát.

Az iskolai végzettség alapvető független változó, az elemzések során azonban nem a kérdőívben szereplő felosztást alkalmaztuk, mivel a jelentésben megfogalmazott elemzési célhoz az túl részletes lett volna. Helyette egy egyszerűsített, négy kategóriát tartalmazó változót alkalmaztunk, az alábbi kategóriákkal: általános iskola vagy annál alacsonyabb végzettség; szakmunkásképző vagy szakiskolai végzettség; középfokú végzettség (érettségi és felsőfokú szakképzés); felsőfokú végzettség (főiskolai vagy egyetemi végzettség).

3. ábra: Az iskolai végzettség megoszlása a mintában (N=2479)

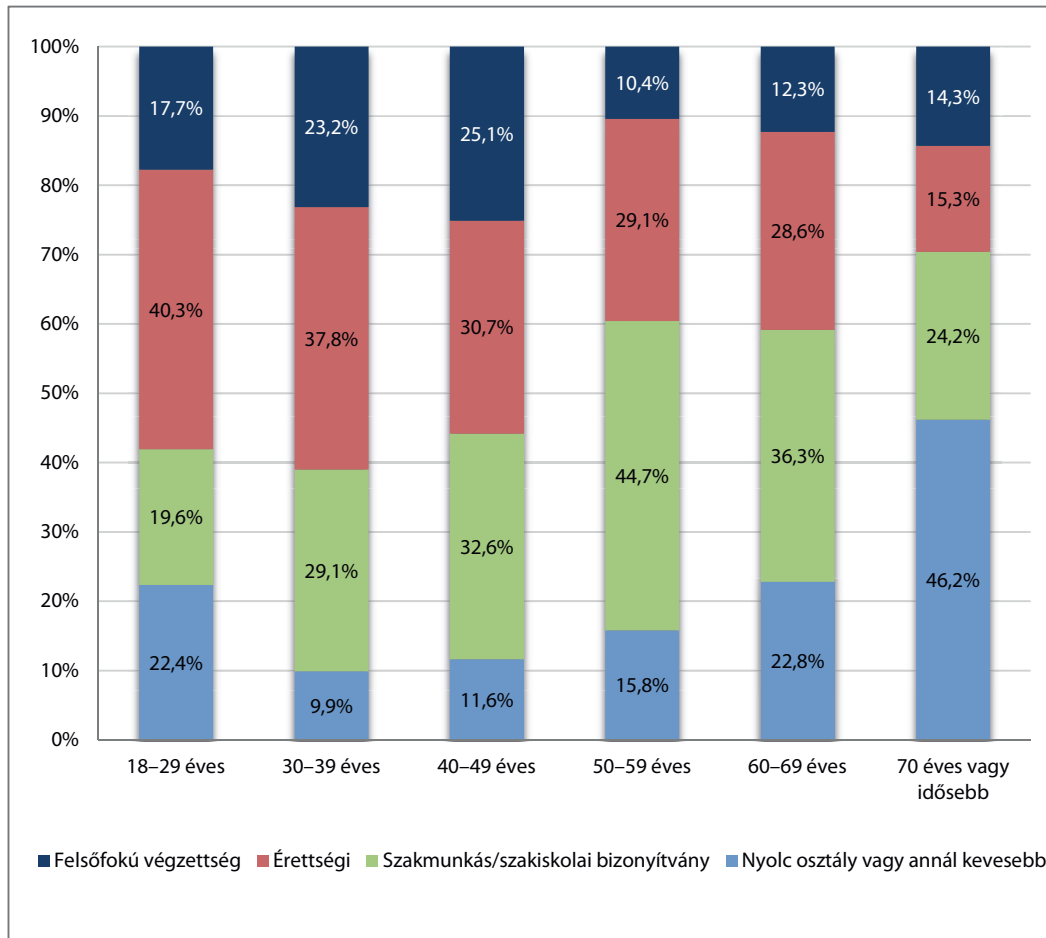

4. ábra: Az iskolai végzettség megoszlása a mintában nemek szerint (N=2496)

A nem és az iskolai végzettség közötti összefüggés gyenge (Cramer's V értéke 0,176), a legnagyobb különbség a szakmunkás végzettség esetén figyelhető meg: a férfiaknál a mintánk alapján 15,5 százalékponttal magasabb az arány, mint a nőknél. A nők között nagyobb arányban vannak a nyolc osztályt végzettek, azonban a magasabb iskolai végzettség is a nőkre jellemző: nagyobb arányban vannak a nők között az érettségivel és a diplomával rendelkezők. Fontos megjegyezni, hogy a mintában 18 évesek a legfiatalabbak, ők és az azt követő életkorban lévők még nem feltétlenül fejezték be tanulmányaikat – a minta 3,9 százaléka még tanuló.

5. ábra: Az iskolai végzettség megoszlása a mintában korcsoportok szerint (N=2494)

Az oktatási expanzió hatása is látható abban, hogy a két legfiatalabb korosztályban (18–29 és 30–39 évesek) az érettségivel rendelkezők vannak a legnagyobb arányban. A 18–29 éveseknél magas arányban vannak (22,4%) azok, akik legmagasabb iskolai végzettsége az általános iskola, ami vélhetően a még középiskolában tanulók, másrészt a 16 évig tartó tankötelezettség miatt van így. A 40–49 éveseknél közel azonos arányban vannak a szakiskolát végzettek, az érettségizettek és a diplomával rendelkezők. Az 50–59 évesek és a 60–69 évesek között a legmagasabb a szakiskolai végzettséggel rendelkezők aránya, míg a legidősebb korosztály közel fele legfeljebb nyolc osztályt végzett el.

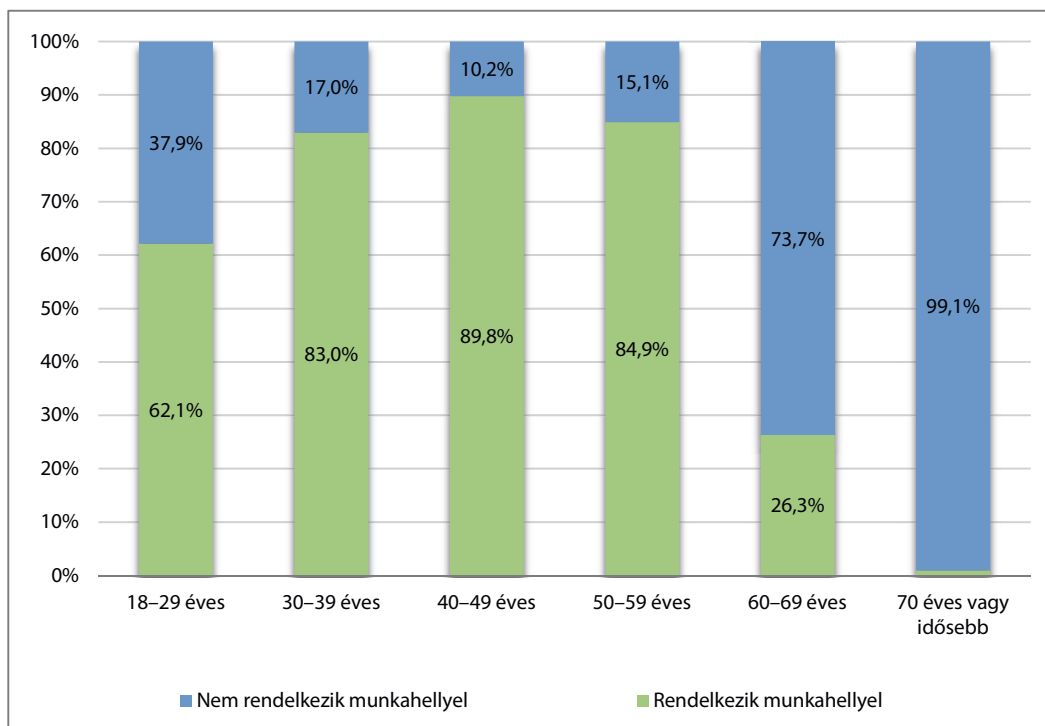
2.1.3. MUNKAERŐPIACI HELYZET

Feltett kérdés:

- Válassza ki azt a kategóriát, amelyik a legjobban jellemzi azt, hogy Ön mivel foglalkozik!

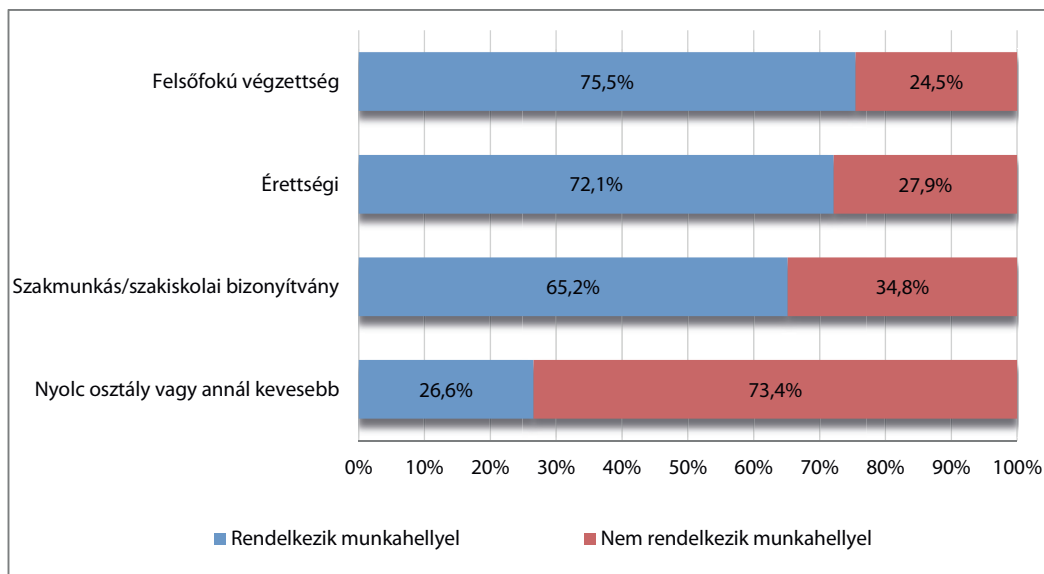
Alapvetően meghatározza az egyén lehetőségeit az, hogy rendelkezik-e munkahellyel. A munkahely nemcsak gazdasági, hanem kapcsolati tőkét is nyújt, emellett a társadalmi integráció szempontjából szinte elengedhetetlen.

6. ábra: A munkahellyel rendelkezők aránya korcsoportok szerint (N=2497)

A hivatalos statisztikákból ismert munkaerőpiaci tendenciák a mintánkban is visszaköszönnek: a férfiak nagyobb arányban rendelkeznek munkahellyel, mint a nők. Az életkor tekintetében azt figyelhetjük meg, hogy a legfiatalabb (30 év alatti) korosztályban a megkérdezettek kevesebb mint kétharmada rendelkezik munkahellyel (62,1%), az idősebb korosztályokban, egészen 59 éves korig 80 százalék fölötti a munkahellyel rendelkezők aránya – ezen belül is a 40–49 évesek között a legmagasabb ez az arány (89,8%). Az 50–59 év közöttieknek még túlnyomó része (84,9%) rendelkezik munkahellyel. A 60–69 év közöttieknél ez az arány drasztikusan csökken a nyugdíjba vonulás miatt, de ekkor is még több mint negyedüknek (26,3%) van munkahelye. Ez az érték a legidősebb korosztályban – értelemszerűen – szinte nullára esik vissza.

7. ábra: A munkahellyel rendelkezők aránya iskolai végzettség szerint (N=2494)

A kedvező munkaerőpiaci helyzet egyik alapja az iskolai végzettség: a legmagasabb arányban a felsőfokú végzettségűek rendelkeznek munkahellyel – háromnegyedüknek (75,5%-uknak) van munkája. Ez az arány folyamatosan csökken, ahogy egyre alacsonyabb az iskolai végzettség, a szakiskolát végzetteknek már csak 65,2 százaléka, azaz közel kétharmada rendelkezik munkahellyel. A legfeljebb nyolc osztályt végzettek körében ez az arány erősen visszaesik, csupán a negyedük (26,6%) rendelkezik munkahellyel, azonban itt vélhetően nemcsak az alacsony végzettség, hanem az életkor is jelentős befolyásoló tényező: mind a legfiatalabb, mind a legidősebb korosztályban jellemző a nyolc osztálynál nem magasabb befejezett végzettség, és az is, hogy még vagy már inaktívak.

A munkába állás esélyeit befolyásolja az eddigiek mellett a lakóhely is, ugyanis a régiók között jelentősek a gazdasági eltérések, amelyek a munkaerőpiaci lehetőségekre is hatnak. Különösen fontos a régiós eltérések megfigyelése, mivel hazánkban nem jellemző a munkahely miatti lakóhely-változtatás. A legkedvezőtlenebb a helyzet Észak-Magyarországon: míg az itt élő megkérdezettek csak valamivel több, mint kétharmadának van munkahelye (67,4%), addig a közép-dunántúli régióban ez az arány 90,9 százalék. Mind az országos értéknél (79,9%), mind a többi régiónál kedvezőtlenebb a helyzet továbbá a Dél-Dunántúlon, az Észak-Alföldön és a Dél-Alföldön is.

Az elemzések során nem az eddig elemzett munkaerőpiaci helyzetet mutató változót használtuk, hanem egy módosított változót, amelyben a munkahellyel rendelkezők közé soroltuk azokat, akik aktív keresők teljes vagy részmunkaidőben, és/vagy vállalkozóként dolgoznak, azaz van folyamatos, kiszámítható munkahelyük és abból származó bevételük. A közmunkásokat a munkahellyel nem rendelkezők közé soroltuk, mivel ez a foglalkoztatási forma csak átmeneti, és nem jelent kiszámítható, folyamatos jövedelmet. Nem szerepelnek az adatok között az öregségi nyugdíjasok.

2.1.4. JÖVEDELMI VISZONYOK

- Feltett kérdések:**
- Mennyi az Ön(ök) háztartásának összes nettó jövedelme havonta?
 - Mennyi az Ön nettó, munkából származó jövedelme havonta?
 - Összesen mennyi az Önök háztartásában az államtól származó bevétel havonta (nyugdíj, ösztöndíj, gyes, gyed, segély, családi pótlék stb.)?

Az elemzéshez elengedhetetlen, hogy a válaszadó anyagi helyzetére vonatkozóan is legyenek ismereteink, hiszen a jövedelmi helyzet alapvetően meghatározza az egyén lehetőségeit, életminőségét, azokat a szolgáltatásokat, amelyekhez akár az oktatásban, akár az egészségügyi ellátásban hozzájuthat. A kérdőív az anyagi helyzet minél pontosabb meghatározása érdekében a megkérdezett saját jövedelme mellett háztartásának összjövedelmére és a háztartás államtól származó bevételére is rákérdezett. Amellett, hogy az anyagi helyzet a kutatások egyik központi háttérváltozója, jellemzően olyan tényező, amelyet a megkérdezettek nem szívesen osztanak meg. Így annak érdekében, hogy azon válaszadók véleménye, attitűdjei, jellemzői is megismerhetőek legyenek, akik az anyagi helyzetre vonatkozó kérdésre nem adtak választ, gyakran különböző modellek segítségével (a válaszadók egyéb kérdésre adott válaszai alapján) becslik a hiányzó jövedelmi értékeket. Az elemzések során az imputált jövedelmeket tartalmazó és az abból képzett változókat használjuk. Megjegyezzük, hogy a személyi jövedelemre vonatkozó változóban csak azok szerepelnek, akiknek van munkából származó jövedelmük. Az alábbi táblázat tartalmazza az imputálás előtti és az imputált jövedelmeket:

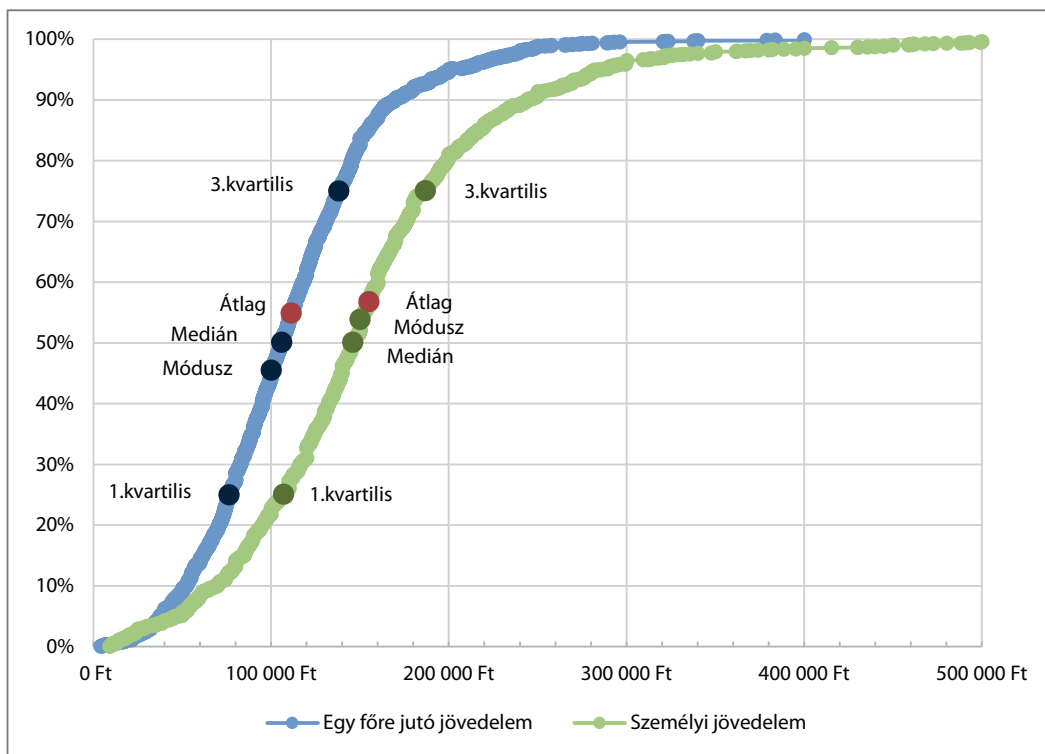
2. táblázat: A fontosabb jövedelmi változók leírása (N=2500)

Jövedelemmel kapcsolatos változók	A válaszadók aránya	Medián	Átlag
„Mennyi az Ön(ök) háztartásának összes nettó jövedelme havonta?”	61,5%	200 000 Ft	232 065 Ft
„Mennyi az Ön nettó, munkából származó jövedelme havonta?”	48,4%	130 000 Ft	142 113 Ft
A fentiek közül legalább az egyikre válaszoló aránya	67,6%		
Imputált háztartási jövedelem		240 000 Ft	254 335 Ft
Imputált személyi jövedelem		145 985 Ft	155 041 Ft

A mintában az imputált háztartási jövedelem átlagértéke 254 335 Ft, a minimumérték 15 000, a maximum 4 400 000 Ft volt. A mediánjövedelem pedig 240 000 Ft, azaz legfeljebb ennyiből gazdálkodik a megkérdezett háztartások fele minden hónapban.

A háztartás összes nettó jövedelmére vonatkozó kérdésből létrehoztuk a háztartás egy főre jutó jövedelmét, mivel a tényleges anyagi helyzetet nagyban meghatározza, hogy hányfelé kell elosztani a rendelkezésre álló jövedelmet.

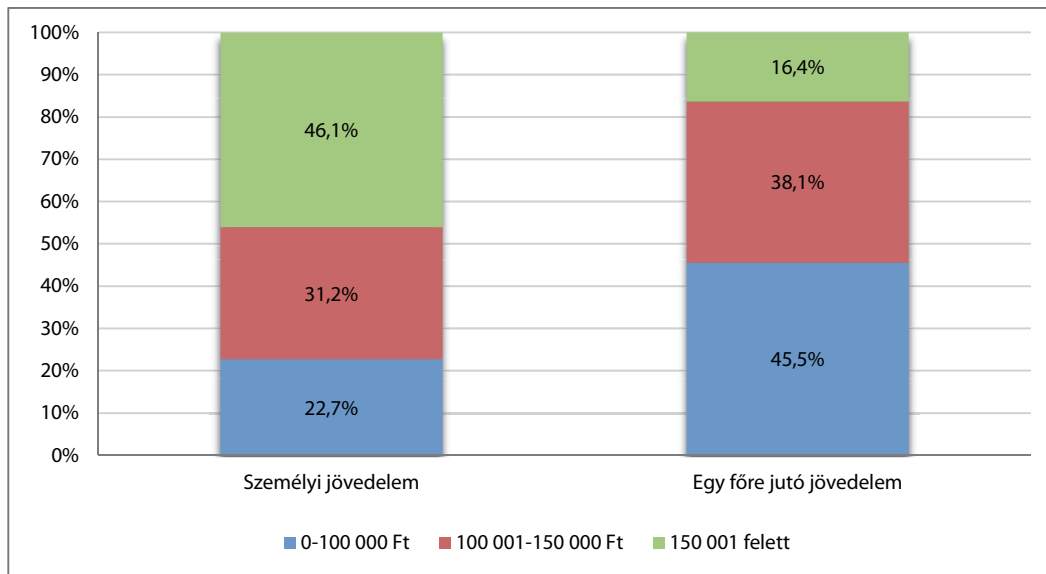
8. ábra: Az egy főre jutó háztartási jövedelem és a személyi jövedelem eloszlása (N=2497)

A fenti ábra az egy főre jutó és a személyes nettó jövedelem eloszlását mutatja ötszázezer forintig, illetve az egyes értékek alapvető leíró statisztikáit. A pontok egy-egy válaszadóhoz tartozó értéket mutatnak. Látható, hogy a személyi jövedelemhez tartozó görbe hosszabb és kevésbé meredek, azaz nagyobbak az egyes jövedelmek közötti eltérések, mint az egy főre jutó jövedelem esetén. A mintába három olyan ember került, akiknek háztartásához 400 000 Ft-nál nagyobb egy főre jutó jövedelem tartozik (a pontos érték két esetben 845 000 Ft, egy esetben pedig 1 466 700 Ft).⁵ Az egy főre jutó jövedelem módusza, vagyis az az érték, amelyet a legtöbben mondtak, 100 000 Ft, a személyi jövedelem esetén 150 000 Ft. A mintába kerülők 45,5 százalékánál 100 000 Ft vagy annál kevesebb jut egy főre egy hónapban. Az egy főre jutó jövedelem mediánja 105 782 Ft, azaz a minta felének ennyi vagy ennél kevesebb jut egy hónapban a háztartás egy tagjára. A személyi jövedelemnél ugyanez a statisztika 145 985 Ft, azaz a megkérdezettek fele ennél az összegnél kevesebbet visz haza. A minta 95 százalékának maximum 200 000 Ft az egy főre jutó jövedelme, a személyi jövedelem esetén pedig a megkérdezettek 81 százaléka keres ennél az összegnél kevesebbet. A háztartásban egy főre jutó átlagjövedelem értéke 111 299 Ft, míg az egyéni jövedelemnél 155 041 Ft. Az, hogy a mindkét görbe esetén magasabb az átlagjövedelem a mediánjövedelemnél, annak köszönhető, hogy a kiugróan magas jövedelmek az átlag értékét „felhúzzák”, míg a mediánjövedelemre ezek nincsenek hatással.

⁵ Az ábra könnyebb értelmezhetősége miatt nem ábrázoljuk a három kiugró értéket.

9. ábra: A személyi és az egy főre jutó háztartási jövedelem három kategóriára bontva (N=1802,2500)

A fenti diagramon a személyi és az egy főre jutó jövedelemből létrehozott, három kategóriából álló változók láthatóak, amelyek a későbbi elemzések háttérváltozói. A kategóriák határának alapját azok a kiegészítő kérdések adják, amelyeket a pontos jövedelmüket megmondani nem tudó vagy nem kívánó válaszadók számára tettünk fel. A korábbi kategóriákat 150 000 Ft felett összevontuk, hogy a két változó egységes formátumú legyen, és minden alcsoportban tudjunk elemzéseket végezni. A személyi jövedelem változó alapján a megkérdezettek közel fele (46,1%) keres legalább 150 000 Ft-ot egy hónapban, de a minta valamivel több, mint ötödének (22,7%) 100 000 Ft-ot sem éri el a havi jövedelme. Látható továbbá, hogy 150 000 Ft-nál több egy személyre csak a megkérdezett személyek háztartásának 16,4 százalékában jut, a háztartások közel felében (45,5%) legfeljebb 100 000 Ft jut egy főre.

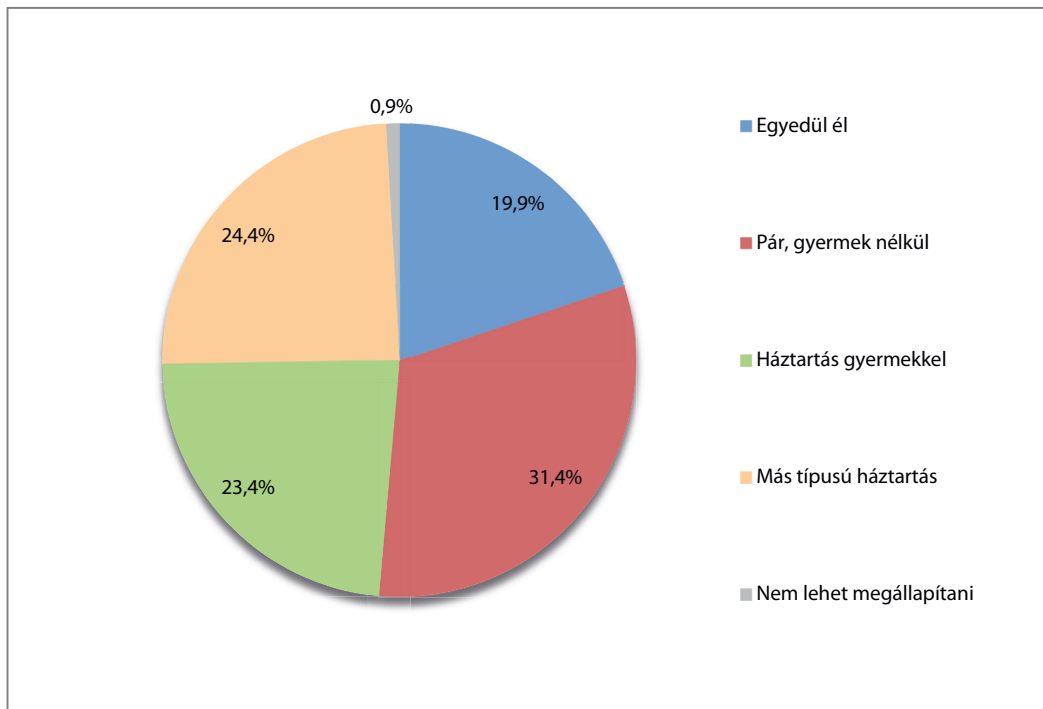
2.1.5. HÁZTARTÁSTÍPUSOK

Feltett kérdések:

- Önnel együtt hányan élnek a háztartásban?
- Mi az Ön családi állapota?
- Gondoljon a következő háztartástagra! Mi az Ő családi állása?

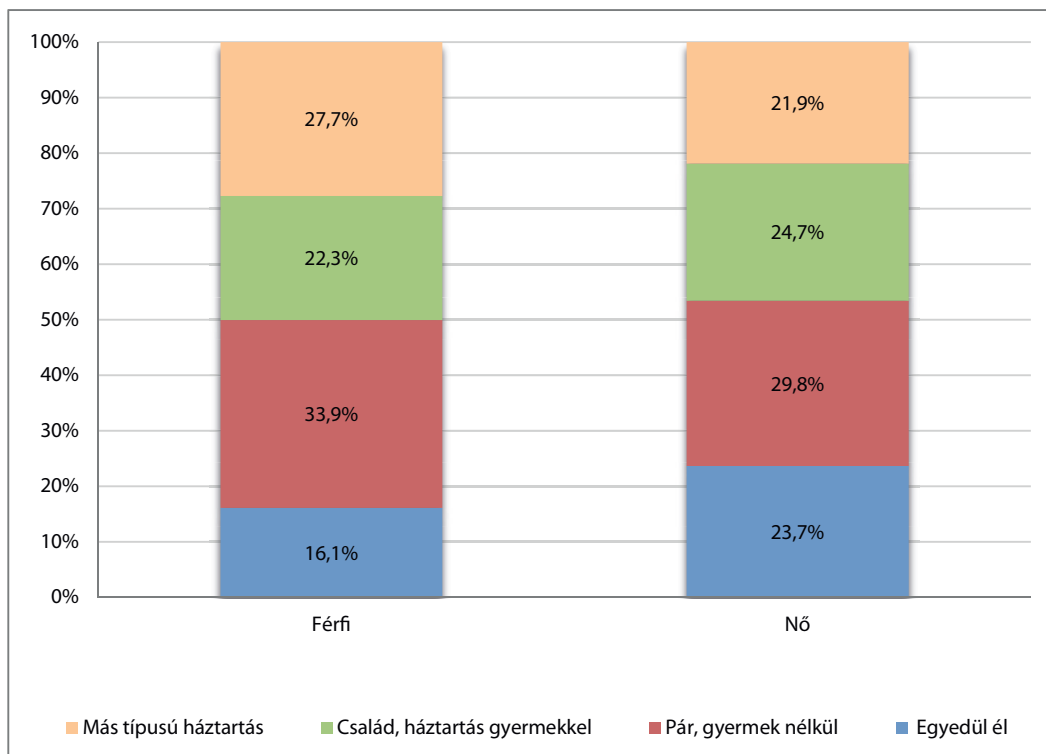
A háztartástípusokat a háztartás tagjainak családi állásából hoztuk létre. Az egyszemélyes háztartásokat a háztartásnagyság alapján határoztuk le. A kétszemélyes háztartásoknál vizsgáltuk a háztartástagok egymás közötti viszonyát, és amennyiben házasság- vagy élettársak voltak a *Pár, gyermek nélkül* csoportba kerültek. Minden olyan háztartás, ahol él 18 év alatti, a gyermekes háztartás csoportjába került. Az összes többi háztartást a *Más típusú háztartás* csoportjába soroltuk. Elkülönítendő természetesen a háztartás és a család fogalma: háztartásnak számítanak az együtt, közös kasszán élő, de családot nem feltétlenül alkotó személyek. Egy háztartásban több család is együtt élhet, ők felosztásunkban attól függően, hogy él-e velük kiskorú, gyermekes háztartásnak vagy más típusú háztartásnak számítanak.

10. ábra: A háztartástípusok megoszlása a mintában (N=2500)

A megkérdezettek közel ötöde (19,9%) egyedül él, tehát a háztartás minden fenntartási terhét egyedül kell viselnie. A legnépesebb csoportot a mintában azok alkotják, akik párjukkal élnek, gyermek nélkül. Ennek a csoportnak jelentős részét azok a középkorú és idősebb párok teszik ki, akik háztartásából feltehetően már „kirepültek a gyerekek”, és ide tartoznak a (még) gyermektelen fiatal párok is. A minta közel negyedét adják (23,4%) az olyan háztartások, ahol gyermek is él a háztartásban. Ezek a háztartások lehetnek nukleáris családok (például egyedülálló szülő gyermekével), de akár kiterjedt vagy több családot is magában foglaló háztartások is. Ennek megfelelően ide tartoznak a többgenerációs családok is, ha van gyermekkorú háztartástag. Minden olyan háztartás más típusú háztartásnak számít, ahol nem él gyermekkorú, és sem nem pár, sem nem egy személy alkotja. Tipikusan ilyen a felnőtt gyerekekből és szülőiből, szüleikből álló háztartás.

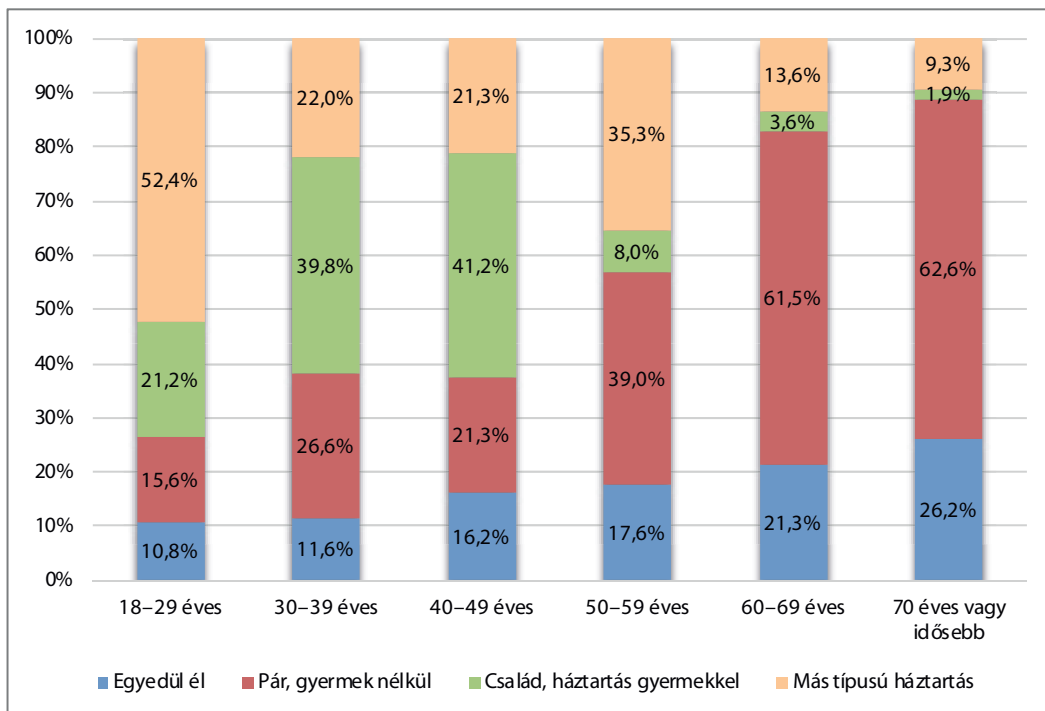
11. ábra: A háztartástípus megoszlása nemek szerint (N=2478)

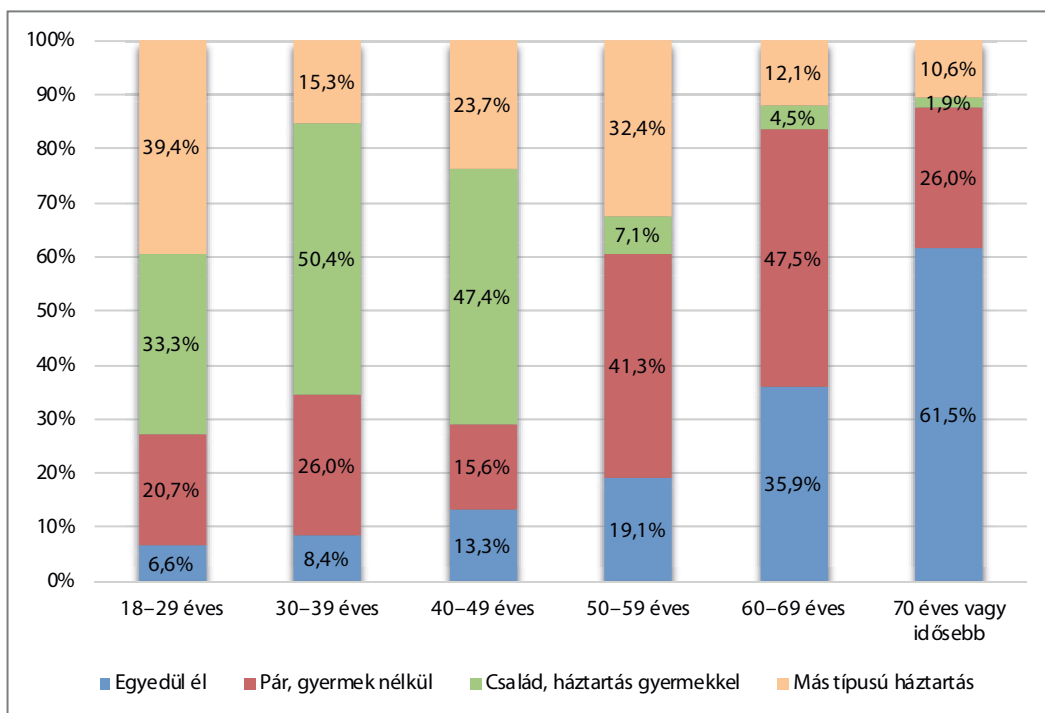
A mintában a nőkre nagyobb arányban jellemző, hogy egyedül élnek, ami a nők magasabb várható életkorának, megözvegyülésének is köszönhető. Mind a nők, mind a férfiak körében a párban, de gyermek nélkül élők alkotják a legnagyobb arányú csoportot, azonban míg a nőknél a gyermekes háztartásban élők aránya a második legmagasabb, addig a férfiaknál a más típusú – tehát gyermektelen – háztartásban élőkéről mondhatjuk el ezt. Ez vélhetően annak a tendenciának is köszönhető, hogy több férfi él fiatal felnőttként a szüleivel, mint nő. Mindeközben a mintánkban a (18 év alatti) gyermeküket egyedül nevelők aránya a gyermekes háztartások között 5,9 százalék, a gyermeküket egyedül nevelők közül mindenki nő.

A fiatalok szüleikkel élésének tendenciáját mutatja az is, hogy a 18–29 éves korosztályban a más típusú háztartásban élők aránya a legmagasabb (46,5%) – ők vélhetően azok, akik még nem repültek ki a családi fészekből. A 30–49 évesek között legnagyobb arányban a gyermekes háztartásban élők vannak (44–45%), az idősebb, 50–59 és 60–69 éves korosztályokban pedig a gyermek nélküli párok (40,5% és 53,6%), ezek azok a háztartások, ahonnan a gyermekek már elköltöztek. A demográfiai viszonyoknak megfelelően, a 70 év felettek körében az egyedülállók vannak legnagyobb arányban (közel a csoport fele), ami az idősebb korosztály kiszolgáltatottságát és azt jelzi, hogy hazánkban ritka a többgenerációs háztartás.

12. ábra: A háztartástípusok megoszlása korcsoportok szerint a férfiak körében (N=1327)

13. ábra: A háztartástípusok megoszlása korcsoportok szerint a nők körében (N=1151)

Igen jelentős különbségeket találunk, ha nemek szerinti bontásban, külön-külön vizsgáljuk meg az egyes korcsoportokban a különböző háztartástípusokban élők arányát. Két jellemző tendencia figyelhető meg az adatok alapján. Egyfelől az, hogy a fiatal, 18–29 éves férfiak jóval nagyobb arányban élnek együtt a szüleikkel, mint az ugyanebbe a korosztályba tartozó nők, ugyanis e korcsoportba tartozó férfiak 52,4 százaléka, míg a nőknek csak 39,4 százaléka él más típusú háztartásban, amelybe (egyebek mellett) jellemzően azok a háztartások tartoznak, amelyekben felnőtt gyermek él a szüleivel. A másik tendencia a férfiak alacsonyabb

várható életkora, ami ott érhető tetten, hogy a 60 év fölöttiek két korcsoportjában a férfiak túlnyomó többsége, 61,5 és 62,6 százaléka a párjával él, míg a nőknél kisebb ez az arány, sőt a legidősebb korosztályban a nők legnagyobb arányban (61,5%) egyedül élnek.

Az iskolai végzettséget vizsgálva azt látjuk, hogy a különböző iskolai végzettségű csoportokon belül hasonló arányban vannak az egyes háztartástípusok. Kiemelendő, hogy az általános iskolai végzettséggel rendelkezők esetén az egyedülállók vannak a legnagyobb – a többi csoporthoz képest is magasabb – arányban. A megözvegyült, idősebb korosztály lehet itt is a domináns. A más típusú háztartásban élők aránya az érettségivel rendelkezőknél a legmagasabb – fontos elem lehet itt a felsőoktatásban tanulók csoportja. Budapesten élnek a legnagyobb arányban gyermek nélküli háztartásban. Minél alacsonyabb a kérdezett lakóhelyének településhierarchiában elfoglalt helye, annál kevésbé jellemző a kétszemélyes, gyermek nélküli háztartás. Ezzel éppen ellentétes tendenciát figyelhetünk meg a gyermekes háztartások arányát vizsgálva: Budapest felől a községek felé haladva folyamatosan nő az ilyen háztartásban élők aránya.

Azonban nemcsak az érdekes, hogy az egyes társadalmi csoportok milyen háztartásban élnek, hanem az is, az egyes háztartástípusokon belül milyen eloszlást figyelhetünk meg. Ezt az alábbi táblázatban foglaltunk össze.

3. táblázat: A háztartástípusok és a különböző háttérváltozók kapcsolata

	Nem		Életkor		Átlagos háztartásjövedelem	Állami bevételek átlaga	Átlagos háztartásnagyság
	Férfi	Nő	Átlaga	Szórása			
Egyedül él	37,1%	62,9%	58,9 év	17,8 év	129 901 Ft	80 743 Ft	1,0 fő
Pár, gyermek nélkül	49,7%	50,3%	53,7 év	16,1 év	264 873 Ft	121 527 Ft	2,0 fő
Család, háztartás gyermekkel	43,9%	56,1%	37,9 év	10,3 év	280 799 Ft	96 642 Ft	3,9 fő
Más típusú háztartás	52,4%	47,6%	41,7 év	16,7 év	314 894 Ft	107 459 Ft	3,1 fő

Az egyedül élők esetén az adatokból is megfigyelhető, hogy az egyszemélyes háztartásoknál két fő csoport jellemző: az egyedülálló fiataloké és az egyedülálló, idősebb nőké. Ezt mutatja a nők dominanciája az egyedül élők között, valamint a megfigyelt legmagasabb átlagéletkorhoz és a többi háztartástípushoz viszonyított nagyobb szórás, amely azt jelzi, fiatalok is alkotják ezt a csoportot. A nemek megoszlása a további háztartástípusok esetén hasonlóan alakul a társadalmi megoszláshoz, azonban megemlítendő, hogy a más típusú háztartásban élők esetén magasabb a férfiak aránya. Szintén magas az átlagéletkor és nagy az életkori szórás a páros háztartások esetén, ami az általános életútból adódik, hiszen a kétszemélyes háztartások jellemzően azok, ahol (még) nem született gyermek, vagy ahol már nem élnek együtt a felnőtt gyermekek az idősebb szülőkkel. A más típusú háztartásban élők alacsony átlagéletkora, de nagy szórása azt támasztja alá, hogy ebben a csoportban jelentős a szülővel együtt élő felnőtt gyerekek aránya. Legalacsonyabb az átlagéletkor és a szórás is azokban a családokban, ahol 18 éven aluli is él a háztartásban.

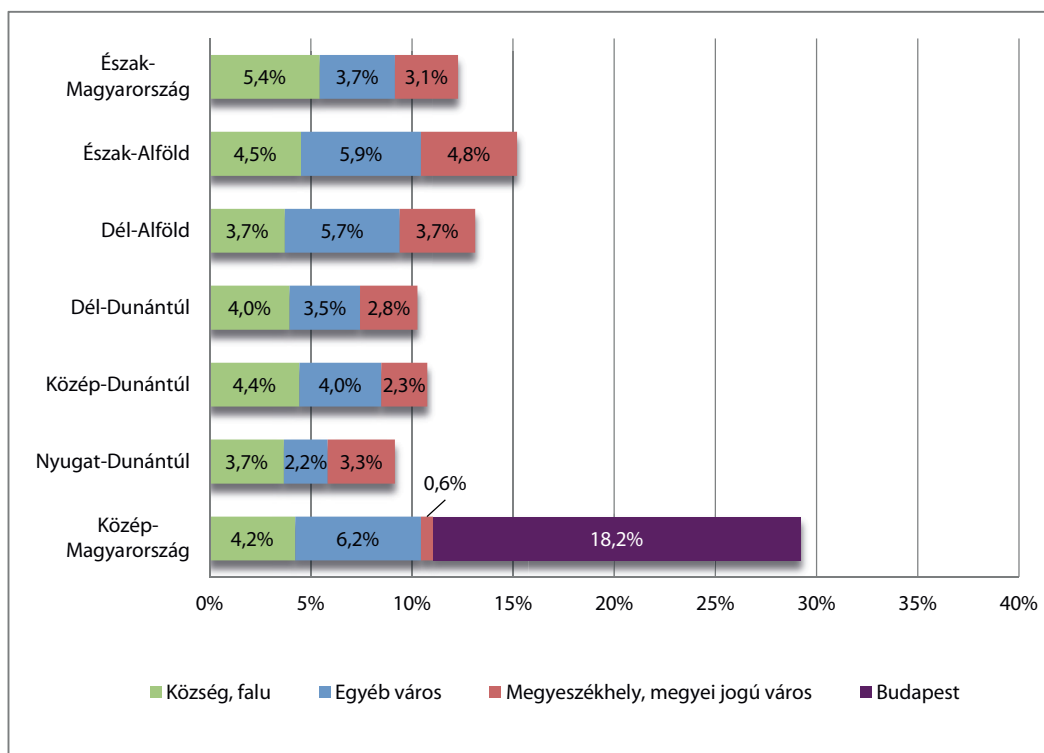
A háztartásjövedelmet vizsgálva megállapítható, hogy az a gyermek nélküli többfős – és vélhetően többkeresős – háztartásokban a legmagasabb, míg a legalacsonyabb az egyedül élők, majd pedig a párban élők háztartásának jövedelme. Ennek oka a nyugdíjak alacsonyabb összege a bérekhez képest, valamint a gyermekek után járó transzferek megjelenése a háztartások összjövedelmében. A gyermekes háztartások átlagos jövedelme magasabb, mint a gyermek nélküli élő pároké, ami egyrészt eredhet abból, hogy az utóbbi csoportba tartoznak a nyugdíjas párok, míg a gyermekes háztartásokban a szülők jellemzően aktív korúak; illetve abból is, hogy a kiterjedt, nagyszülővel vagy egyéb rokonnal élő, többkeresős háztartások is ebbe a csoportba tartoznak. Az állami bevételek átlagát vizsgálva azt tapasztaljuk, hogy az egyedül élők jövedelme a legalacsonyabb, ellenben az államtól való nagyfokú függést mutat a jövedelmi átlaghoz viszonyított arány. Figyelemre méltó azonban, hogy az egyik leginkább rászoruló csoportban, a gyermekes háztartásokban a második legalacsonyabb az államtól származó bevétel, amely nem éri el a 100 000 Ft-ot. A más típusú háztartásokban akár a gondozásra szoruló felnőtt gyermek, akár a felnőtt gyermekkel élő nyugdíjasok bevétele megemelheti az átlagot, amely 107 459 Ft. A legmagasabb a párban élők állami támogatása, ami elsősorban a nyugdíjas házaspárok magas, államtól származó bevétele miatt jelentkezik.

A gyermekes háztartásoknak nagyobb az átlagos nagysága, mint a be nem sorolt típusú háztartásoké, mivel az ilyen háztartásban átlagosan eggyel többen élnek. Azonban, mivel négyenél alacsonyabb az átlagos háztartásnagyság (3,96), ezekben az adatokban is tetten érhető, hogy kettő vagy kevesebb gyermek születik egy családba.

2.1.6. A LAKHELY JELLEMZŐI

A minta kialakítása során minden megyéből bekerült a megyeszékhely. A megyékből további települések egyszerű véletlen mintavétellel kerültek a mintába úgy, hogy az reprezentálja a városi és községi lakosság-arányt. Ennek megfelelően az alábbiak szerint alakul a minta súlyok nélküli eloszlása településtípusok szerint.

14. ábra: A településtípusok és régiók együttes eloszlása a mintában (N=2500)

A társadalomban megfigyelhető tendenciák a mintánkban is tükröződnek: a településtípus-hierarchián előrehaladva a nőbőblet egyre jelentősebbé válik, vagyis minél nagyobb a település, annál több a nő a férfiakhoz viszonyítva. Budapesten már tíz százalékpont az eltérés a két nem között. Az iskolai végzettség tekintetében azt tapasztaltuk, hogy minél nagyobb a település, úgy nő a felsőfokú végzettséggel és a legfeljebb érettségivel rendelkezők aránya is, míg a két alacsonyabb iskolai végzettséggel (a legfeljebb nyolc általánossal és a szakiskolai bizonyítvánnyal) rendelkező csoportok aránya csökken.

2.1.7. TÁJÉKOZÓDÁSI CSATORNÁK, MÉDIAFOGYASZTÁS

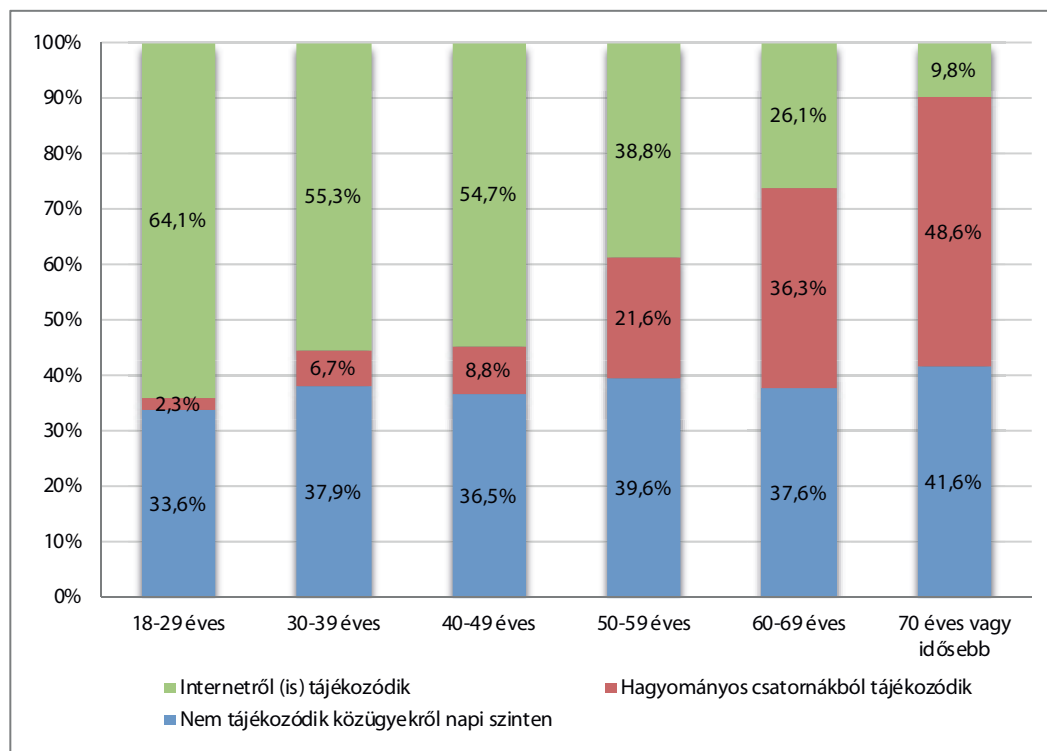
- Feltett kérdések:**
- Ön napi rendszerességgel tájékozódik a közügyekről a televízióból?
 - Ön napi rendszerességgel tájékozódik a közügyekről a rádióból?
 - Ön napi rendszerességgel tájékozódik a közügyekről nyomtatott napilapokból?
 - Ön napi rendszerességgel tájékozódik a közügyekről hetilapokból?
 - Ön napi rendszerességgel tájékozódik internetes hírportálokról?

A médiafogyasztás az államról, a közügyekről, a különböző intézményekről alkotott véleményre is jelentős hatással van. Az egyes csatornák különböző médiumain elérhető információmennyiség és azok minősége, hitelessége meghatározó lehet, amikor a megkérdezettnek nincs közvetlen személyes tapasztalata egy vizsgálatba vont adott alrendszerrel. A közügyekről való tájékozódás gyakorisága és a tájékozódásra használt csatornák alapján három csoportot hozhatunk létre. Az első csoportba soroltuk azokat, akik egyáltalán nem tájékozódnak a közügyekről; a másodikba azokat, akik csak hagyományos csatornákon tájékozódnak (televízió, rádió, nyomtatott sajtó); a harmadik csoportba pedig azokat, akik az internetről (online sajtó, egyéb online csatornák) is rendszeresen tájékozódnak.

A megkérdezettek 37,6 százaléka nem tájékozódik közügyekről egyik csatornán sem, csak hagyományos csatornákon tájékozódik az emberek 18,8 százaléka, és a legnagyobb csoportot, a minta 43,6 százalékát teszik ki az internetet is használók. Az interneten történő tájékozódás előnye, hogy könnyen, gyorsan és olcsón elérhetőek különböző forrásból származó információk, azonban éppen emiatt számos álhírrel vagy tisztázatlan forrású hírrel is találkozhatnak az online forrásokat használók.

Ha megvizsgáljuk a tájékozódási csatornák használatát a különböző demográfiai jellemzők szerint, a nemek esetén azt tapasztaljuk, hogy mind a férfiak, mind a nők között az internetről (is) tájékozódók vannak a legnagyobb arányban, azonban a férfiaknál nagyobb ez az arány (férfiak: 46,4%, nők: 41,5%). Emellett a nők között nagyobb a közügyekről nem tájékozódók aránya (39,8% a nők, 35,1% a férfiak esetén). (Az összefüggés erősségét jelző Cramer's V 0,055, ami nagyon gyenge összefüggést jelez.)

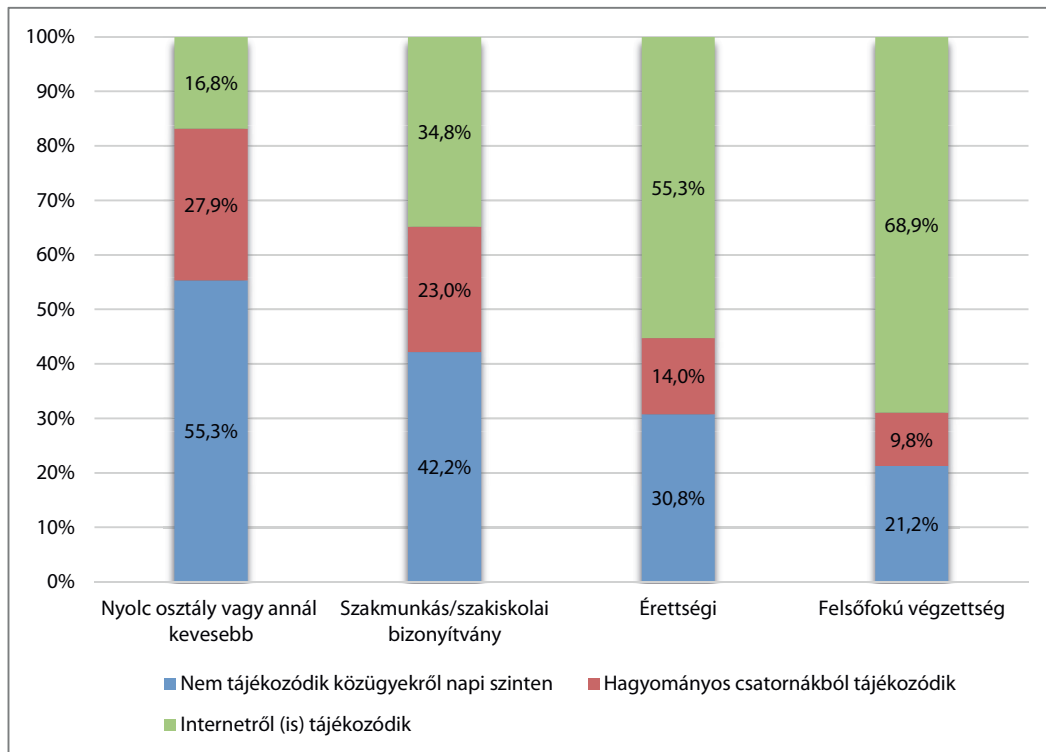
15. ábra: A tájékozódási csatornák igénybevétele korcsoportok szerint (N=2498)

A tájékozódási csatornák esetén is egyértelműen láthatóak az internethasználati szokások: a legfiatalabb korosztályban szinte alig vannak olyanok, akik nem használnák az internetet is a tájékozódásra. Azonban a kor előrehaladtával a csak hagyományos csatornákból tájékozódók aránya folyamatosan emelkedik, a leg-

idősebb korosztályban már a megkérdezettek közel fele (48,6%) tartozik ebbe a csoportba. A közügyekről nem tájékozódók arányában azonban nem mutatkozik jelentős eltérés az egyes korcsoportok között, a legfiatalabb korosztály harmada (33,6%) nem tájékozódik közügyekről, majd a legidősebb korosztályban 41,6 százalék ez az arány. Ennek megfelelően az internetről is tájékozódók aránya a 30–39 éves korosztály kivételével folyamatosan csökken. (A Cramer's V értéke 0,325, ami közepes erősségű összefüggést mutat.)

16. ábra: A tájékozódási csatornák igénybevétele iskolai végzettség szerint (N=2496)

Az iskolai végzettség és a közügyekről való tájékozódás csatornáit között is megfigyelhető összefüggés, amely a Cramer's V értéke alapján (ami 0,257) gyenge. Érdekes megfigyelni a kapcsolatot: a legfeljebb nyolc osztályt végzetek több mint fele, 55,3 százaléka nem tájékozódik közügyekről, ez az arány az iskolai végzettség emelkedésével csökken, a felsőfokú végzettséggel rendelkezőknek már csak körülbelül ötöde, 21,2 százalék nem tájékozódik. A tájékozódásra használt csatornák esetén az internet használatának aránya ugrásszerűen emelkedik az iskolai végzettség növekedésével. Míg a legalacsonyabb végzettségűeknek kevesebb mint ötöde (16,8%), addig a szakiskolát végzetek több mint harmada (34,8%), az érettségizettek több mint fele (55,3%), a diplomával rendelkezőknek pedig több mint kétharmada (68,9%) használja az internetet közügyekről való tájékozódásra. A hagyományos csatornák népszerűsége az internettel ellentétes tendenciát mutat, a legalacsonyabb végzettségűek használják ezen csatornákat a legnagyobb arányban. E kapcsolat elemzésekor nem feledkezhetünk meg az életkorról, amely bizonyos mértékben meghatározza az iskolai végzettséget is: az idősebbek azok, akik kevésbé élnek az internet adta lehetőségeivel, és erre a csoportra jellemző az alacsonyabb iskolai végzettség is.

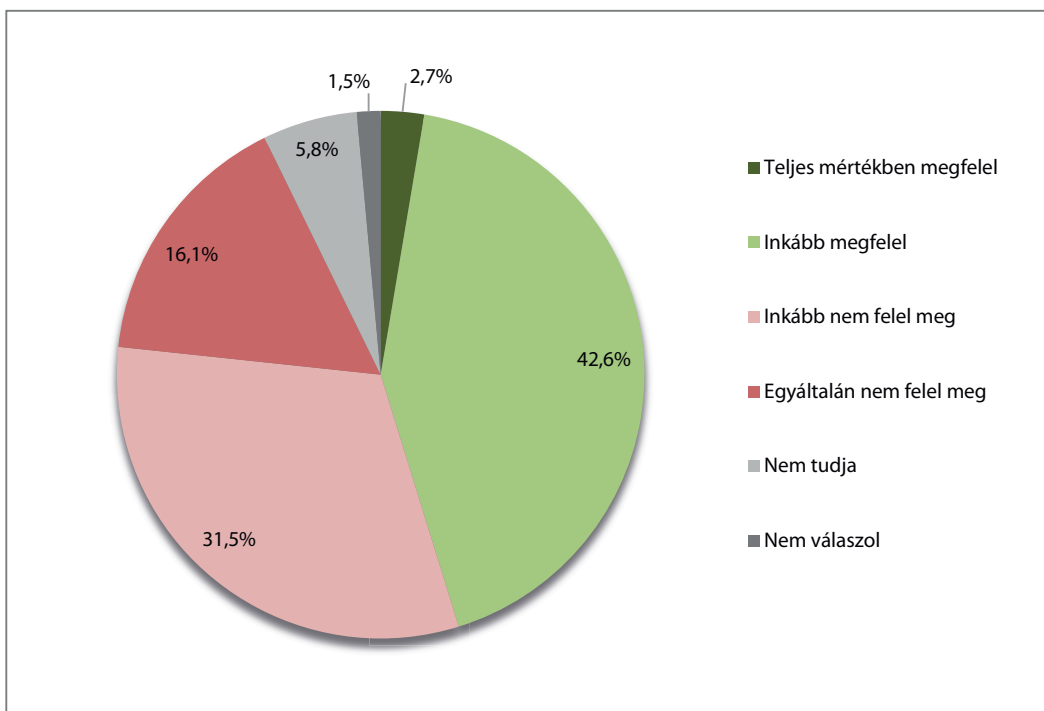
2.1.8. AZ ÁLLAM MEGÍTÉLÉSE

Feltett kérdés:

- A magyar állam mennyire felel meg az Ön Jó Államról való elképzeléseinek?

A megkérdezettek nyitott kérdés keretében⁶ kifejthették, hogy elképzeléseik szerint milyen a Jó Állam. Ezt követően arra adhattak választ, hogy a magyar állam mennyire felel meg a Jó Államról alkotott elképzelésüknek. A megkérdezettek körében a legnagyobb arányban (42,6%) azok voltak, akik szerint a magyar állam inkább megfelel annak, amit ők egy jó államról gondolnak, míg a legkisebb csoportot azok alkották, akik úgy vélekednek, hogy elképzelésüknek teljesen megfelel a magyar állam.

17. ábra: Mennyire felel meg a magyar állam a Jó Államról alkotott elképzeléseinek? (N=2500)

4. táblázat: Az állam megítélésének összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=2500)

	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahellyel rendelkezés	Személyi jövedelem	Egy főre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió	Tájékozódás	Közérzet
A magyar állam mennyire felel meg az Ön Jó Államról való elképzeléseinek?	0,05	0,07	0,06	0,06	0,09	0,05	0,05	0,04	0,09	0,08	0,18

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőérték értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

A háttérváltozókkal⁷ összevetve, hogy az egyének miként vélekednek a jelenlegi magyar államról – megfelel-e annak az államképnek, amely számukra a Jó Államot jelenti –, nem látható szignifikáns összefüggés

⁶ A megkérdezetteknek lehetősége volt szövegesen kifejtetni, hogy véleményük szerint milyen ismérvei vannak a Jó Államnak. A szabad szavas válaszok elemzését önálló tanulmányban tervezzük közzétenni.

⁷ Természetesen maga a változó ezen összevetésben nem szerepel a háttérváltozók között.

a nem, a munkahellyel rendelkezés, a háztartásjövedelem és a kért lakóhelyének típusa esetén. A további háttérváltozókkal is gyenge összefüggést találunk, a legnagyobb mértékben a közérzettel függ össze. Fontos megemlíteni, hogy mind a közérzet hathat az állam megítélésére, mind az állami millió hathat az általános közérzetre. Az életkori bontás esetén figyelemre méltó, hogy a legidősebb korosztály vélekedik legkedvezőbben az államról, 55,7 százalékuk elképzeléseinek megfelel a jelenlegi magyar állam. Többségükben így vélekednek még az 50–59 évesek is, ahol ez az arány 51,0 százalék. A többi korcsoportban azok vannak többségben, akik számára nem azonos a jelenlegi magyar állam a Jó Állammal. Egyértelmű tendencia azonban nem figyelhető meg, mivel a kedvezően vélekedők aránya a 60–69 évesek között a legalacsonyabb, 44,8 százalék. Az életkor esetében nem mehetünk el amellett, hogy a fiatalabbak és az idősebbek vélhetően más államot tartanak jónak, és így eltérő nézőpontból ítélik meg a jelenlegi magyar államot.

Azok aránya, akik államképeinek egyáltalán nem felel meg a jelenlegi magyar állam, a 18–29 éves korosztályban a legmagasabb, pontosan 19,0 százalék. Szintén ekkora ez az arány a szakiskolát végzetek körében, de a nyolc osztályt vagy annál kevesebbet végzetek körében ennél magasabb a legnegatívabban vélekedők aránya, 20,6 százalék. Mind az érettségizettek, mind a felsőfokú végzettséggel rendelkezők körében alacsonyabb ez az arány. Az életkorhoz hasonlóan a legalacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezők körében a legnagyobb a legpozitívabban vélekedők aránya is, ami 4,4 százalék – itt meg kell említenünk azt a tendenciát, miszerint a legidősebbek jellemzően a legalacsonyabb iskolai végzettségűek is.

A legnagyobb személyi jövedelemmel rendelkezők (azaz a legalább 150 000 Ft-ot keresők) több mint fele (55,5%-a) vélekedett úgy, hogy az ő elképzeléseinek inkább vagy teljes mértékben megfelel a jelenlegi állam. Ez az arány a középső (100 000–150 000 Ft közötti) kategóriában 43,0, a legalacsonyabb jövedelmi csoportban pedig 44,1 százalék, azaz több mint 10 százalékpont különbség van a legmagasabb jövedelemmel rendelkezők csoportjában és a másik két csoportban megfigyelhető arány között. A háztartástípusoknál a legkedvezőbben a gyermek nélküli párok, legkedvezőtlenebbül pedig az egyedül élők vélekednek az államról. A dél-alföldiek a legelégedetlenebbek az állammal, az ott élők több mint negyede (26,4%) szerint a jelenlegi állam egyáltalán nem felel meg a Jó Államról alkotott elképzeléseiknek. Ha nemcsak azok arányát vizsgáljuk, akiknek egyáltalán nem felel meg az állam, hanem azokat is, akiknek inkább nem felel meg, akkor is a dél-alföldieket találjuk a legelégedetlenebbeknek (így a vizsgált arány a két kategóriában összesen 56,6%). A legelégedettebbek a magyar állam jelenlegi működésével a Dél-Dunántúlon, ott a megkérdezetteknek csak kevesebb mint fele mondta azt, hogy nem felel meg az elképzeléseinek a jelenlegi állam, és csupán 7,0 százalékuk jelezte, hogy számukra egyáltalán nem felel meg. Szintén inkább megfelel az állam a Jó Államról alkotott képnek a Nyugat-Dunántúlon élők szerint (inkább vagy teljes mértékben megfelelő az állam 53,3 százalékuk szerint). E két régió kivül a többi régióban kisebbségben vannak azok, akiknek a Jó Államról alkotott képének inkább vagy teljes mértékben megfelel az állam.

Mind a Jó Államról alkotott kép kialakításában, mind a jelenlegi állam megítélésében fontos szerepe lehet a médiának, így annak is, milyen csatornákból tájékozódik az ember. A közügyekről napi szinten nem tájékozódók között többségben vannak azok, akik számára nem felel meg az állam, pontosan 56,8 százalékuk vélekedett így. Figyelembe kell vennünk, hogy az iskolai végzettség (az alacsonyabb iskolai végzettségűek inkább nem tájékozódnak) befolyásoló hatása érződhet ezen eredményeken. A csak hagyományos médiumokból tájékozódók körében a legnagyobb, 53,1 százalék azok aránya, akik Jó Állam-képének inkább vagy teljes mértékben megfelel a jelenlegi magyar állam – itt is megemlíthetjük a legidősebb korosztályt, akik jellemzően ezeket a csatornákat használják, és inkább megfelel nekik az állam.

E változó kétkategóriás megfelelőjét használjuk majd a későbbi elemzések során. A kategóriákat az elemezhetőség érdekében vontuk össze, ugyanis nagyon alacsony volt azon válaszadók száma, akik szerint teljes mértékben megfelel a jelenlegi magyar állam annak, amilyen véleményük szerint egy jó állam. Az összevont kategóriák kiegyensúlyozott eloszlást mutatnak, az értékelhető választ adók 51,2 százaléka szerint a jelenlegi állam inkább vagy egyáltalán nem felel meg a Jó Államról alkotott elképzeléseiknek, míg 48,8 százalék azon a véleményen van, hogy inkább vagy teljes mértékben megfelel.

2.2. A LAKOSSÁG KÖZÉRZETE

Feltett kérdés: • **Össességében mennyire elégedett Ön 0-tól 10-ig terjedő skálán...?**

Fontos megismerni egy állam „jószágának” megítélésekor az állam polgárainak általános közérzetét, amely közvetlen hatással lehet arra, hogy miként ítéli meg a válaszadó az egyes területeket. Feltételezhetően az, aki elégedettebb az életével, más területekkel, intézményekkel is elégedettebb lesz. A közérzetet egy általános kérdés helyett több részterületre bontottuk: az emberi kapcsolatokkal, a saját étellel, körülményekkel és a lakókörnyezettel való elégedettségre.

5. táblázat: Átlagos elégedettség mértéke (0-tól 10-ig terjedő skálán) (N=1484-2468)

Össességében mennyire elégedett Ön...?	Átlag
... a gyermekeihez/gyermekéhez fűződő kapcsolatával	9,16
... a párkapcsolatával (amennyiben jelenleg van)	8,76
... a szüleihez fűződő kapcsolatával	8,61
... a tágabb családjához (pl.: nagyszülők, unokatestvérek) fűződő viszonyával	7,88
... a barátaihoz fűződő viszonyával	7,84
... a kollégáihoz, munkatársaihoz/osztálytársaihoz/évfolyamtársaihoz fűződő viszonyával	7,41
... saját egészségi állapotával	6,98
... összességében az életével	6,89
... hobbi-, sporttevékenysége során megismert emberekhez fűződő viszonyával	6,79
... szomszédjaihoz fűződő viszonyaival	6,77
... vallási közösségben megismert emberekhez fűződő viszonyával	6,57
... a rendelkezésre álló szabadidejének mennyiségével	6,45
... a települése / kerülete közállapotával, élhetőségével	6,45
... szakmai, illetve karriercéljainak elérésével az utóbbi 3 évben	6,13
... a megyéje/ Budapest közállapotával, élhetőségével	6,05
... az ország közállapotával, élhetőségével	5,78
... pénzügyi céljainak elérésével az utóbbi 3 évben	5,63

Az elégedettség átlagértékeiből is látható, hogy a várakozásoknak megfelelően az emberek a szűk családi kapcsolataikkal a legelégedettebbek, azon belül is leginkább a gyermekükhöz fűződő viszonyukkal. Kiugróan magas a gyermekeikhez fűződő viszonyukkal teljes mértékben elégedettek (10-es értéket választók) aránya, ami majdnem eléri a kétharmadot (63,4%). A párkapcsolatok tekintetében nem ennyire kedvező a kép: a megkérdezetteknek 40,9 százaléka adott 10-es értéket. A megkérdezettek a gyermekekhez (9,16), párjukhoz (8,76) és szüleihez (8,61) fűződő viszonynál valamivel elégedetlenebbek a tágabb kapcsolataikkal. Az egészségi állapottal és az étellel való elégedettség átlagértéke között körülbelül egytizedes eltérés tapasztalható, előbbi érték 6,98, míg utóbbi 6,89. Kevésbé elégedettek a megkérdezettek az őket körülvevő környezet közállapotával és élhetőségével, legkevésbé pedig saját pénzügyi céljaik elérésével. Fontos azonban felhívni a figyelmet, hogy a számított átlagértékek a legkedvezőtlenebb átlaggal jellemezhető esetekben is a skála elégedettséget tükröző felére kerülnek. Jellemző, hogy a kapcsolataikkal többnyire elégedettek az emberek, míg egészségi, anyagi helyzetükkel és körülményeikkel kevésbé. Az étellel való átlagos elégedettséghez viszonyítva az emberek a párjukkal, gyermekükkel, családtagjaikkal, barátaikkal, tehát a szoros kapcsolataikkal, az egészségi állapotukkal és kollégáikkal való viszonyukkal elégedettebbek, míg a távolabbi kapcsolataikkal, munkájukkal, lakókörnyezetükkel, az ország és saját gazdasági helyzetükkel elégedetlenebbek.

Az ábrán többféle válaszhiányt ábrázoltunk: először azokat jelöltük, akikre az adott kérdés nem vonatkozik (mivel nincs párkapcsolata, nem élnek a szülei, vagy nem sportol, nincsen vallási közössége), kisebb csoportot tesznek ki azok, akik nem tudták vagy nem akarták megítélni az adott tényezővel való elégedettségüket.

6. táblázat: Az étellel való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=2500)

Összességében mennyire elégedett Ön 0-tól 10-ig terjedő skálán összességében az életével?	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahelyel rendelkezés	Személyi jövedelem	Egy főre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió	Tájékozódás	Állam megítélése
	0,03	0,14	0,15	0,07	0,11	0,07	0,14	0,05	0,12	0,15	0,17

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőtérkép értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

A különböző háttérváltozók összefüggése az általános közérzettel hasonló erősséget mutat minden esetben. A két nem között nincs szignifikáns eltérés az általános közérzet szintjében, ugyanígy a különböző típusú településen élők esetén sincs eltérés. Az életkor előrehaladtával az étellel való átlagos elégedettség csökken, a legfiatalabb (18–29 évesek) korosztályban figyelhető meg a legmagasabb átlagérték (7,41), majd folyamatos csökkenés után a legidősebb korosztályban a legalacsonyabb (6,45). Az iskolai végzettség emelkedésével viszont nő az étellel való elégedettség, a korosztályokhoz hasonlóan közel egy pontos eltérés tapasztalható a két szélső kategória között (6,42 a legalacsonyabb és 7,41 a legmagasabb iskolai végzettség esetén). Ugyan nincs jelentős összefüggés a megkérdezettek jövedelme és a közérzete között, de az elmondható, hogy a magasabb jövedelem némileg magasabb elégedettséggel társul (a legalacsonyabb személyi jövedelemmel rendelkezők esetén 6,57 az átlag, a legmagasabb jövedelemmel rendelkezők esetén 7,17). A tájékozódási csoportok között az internetről is tájékozódók a legelégedettebbek, míg a nem tájékozódók a legkevésbé elégedettek. Az államról alkotott véleménnyel is együtt áll az étellel való elégedettség: akik elégedettebbek az életükkel, azok az államról is jobb véleménnyel vannak.

2.3. A LAKOSSÁG BIZALMA

Feltett kérdés:

- Mennyire bízik Ön 0-tól 10-ig terjedő skálán...?

Az állami intézményekbe, a rendfenntartó erőkbe, az ország irányításával megbízott, hatalmon lévő vagy ellenzéki pártokba vetett bizalom mértéke is indikátora a Jó Államnak, hiszen a polgárok bizonyos fokig lemondanak szuverenitásukról az állam javára az alapvető biztonságuk szavatolásáért cserébe. Az állam pedig csak úgy tud stabil lenni, ha az állampolgárok bíznak az ország, az állam megfelelő működésében. A közérzethez hasonlóan itt is két csoportra különíthetők el az állítások: a magánélet, a személyes kapcsolatok és a közélet, az intézmények területére.

7. táblázat: Átlagos bizalmi szint 0-tól 10-ig terjedő skálán (N=2270-2479)

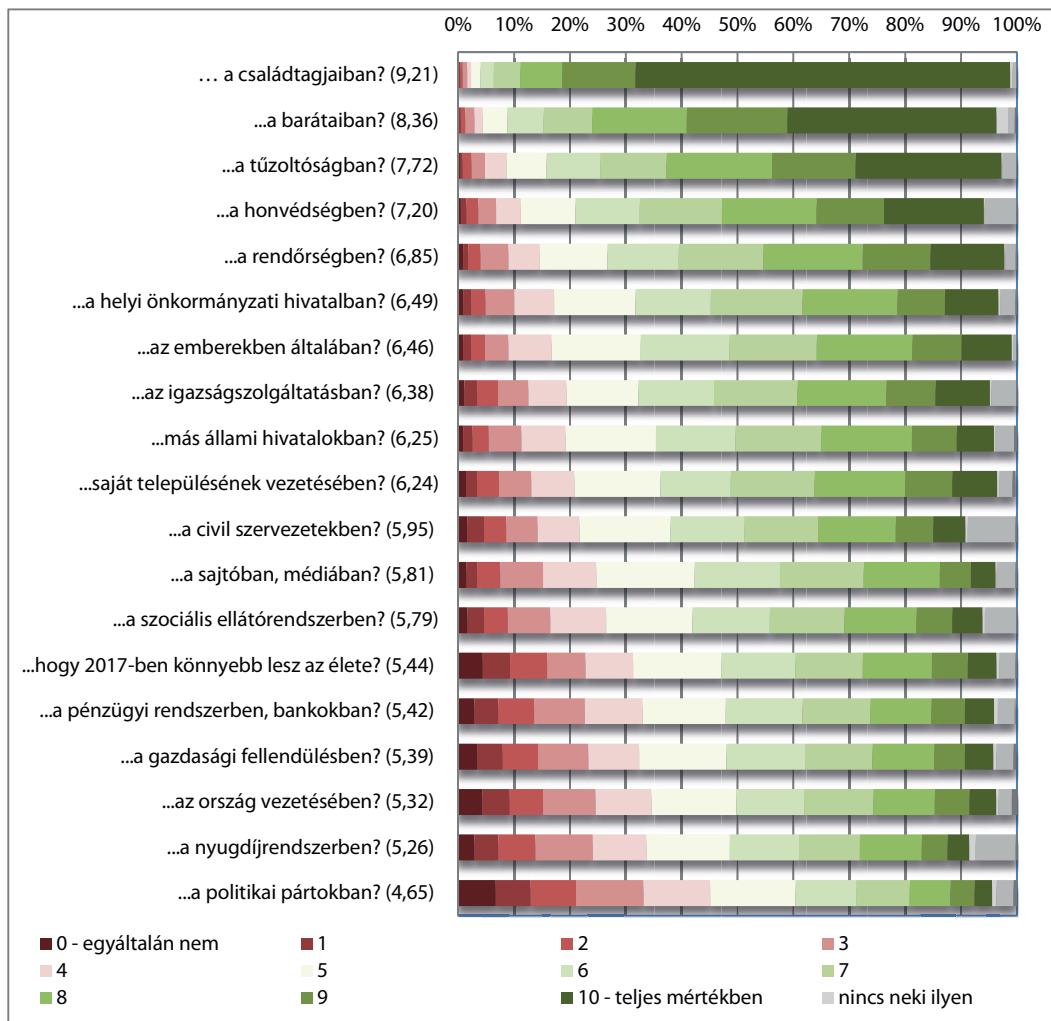
Bizalom...	Átlag
a családtagjaiban	9,21
a barátaiban	8,36
a tűzoltóságban	7,72
a honvédségben	7,20
a rendőrségben	6,85
a helyi önkormányzati hivatalban	6,49
az emberekben általában	6,46
az igazságszolgáltatásban	6,38
más állami hivatalokban	6,25
saját településének vezetésében	6,24
a civil szervezetekben, kezdeményezésekben	5,95
a sajtóban, médiában	5,81
a szociális ellátórendszerben	5,79
abban, hogy 2017-ben könnyebb lesz az élete, mint tavaly	5,44
a pénzügyi rendszerben, bankokban	5,42
a gazdasági fellendülésben	5,39
az ország vezetésében	5,32
a nyugdíjrendszerben	5,26
a politikai pártokban	4,65

A kapott eredmények egybecsengenek a várakozásainkkal: az emberek leginkább a családtagjaikban bíznak meg, a 0-tól 10-ig terjedő skálán a minta átlagának értéke 9,21. Ezt követi egy szintén személyes kapcsolat, méghozzá a barátok. Az intézmények, szervezetek közül a tűzoltókban bíznak meg leginkább az emberek (7,72 az átlag). Ezt követi a honvédség és a rendőrség, amelyeken kívül csak a helyi önkormányzati hivatal bizalmi indexe magasabb, mint a legáltalánosabbnak tekinthető „*bizalom az emberekben általában*” átlagértéke.

Azaz az állami hivatalokban, a sajtóban, a politikában kevésbé bíznak az emberek, de a politikai pártokban való bizalmon kívül a többi esetben a bizalmi skála elégedett tartományában vannak az átlagértékek. Ez azért is fontos, mert demokratikus keretek között a kormányzati képesség alapfeltétele, hogy a polgárok mind a jelenben, mind a jövőben biztonságban érezzék magukat, azaz megbízhassanak az állam zavartalan működésében, a választott vezetőkben és saját anyagi biztonságukban. Hazánkban azonban az e tényezőkre vonatkozó adatok kevésbé mutatnak pozitív képet.

A közeljövőben való bizalom átlagértéke 5,44, tehát nem sokkal haladta meg a skála középső értékét. Ennél is alacsonyabbak a közép- és hosszú távú várakozáshoz kötött kérdések esetében mért átlagok: a gazdasági fellendüléshez tartozó érték 5,39, a nyugdíjrendszerbe vetett bizalomé 5,26. A jövőre vonatkozó pozitív várakozásoknak pedig gátja, hogy az ország vezetésével és a politikai pártokkal szembeni bizalom a legalacsonyabb (5,32 és 4,65).

19. ábra: A bizalom szintjének eloszlása különböző egyének, intézmények és tényezők esetén.
 „Mennyire bízik Ön...” (N=2500)

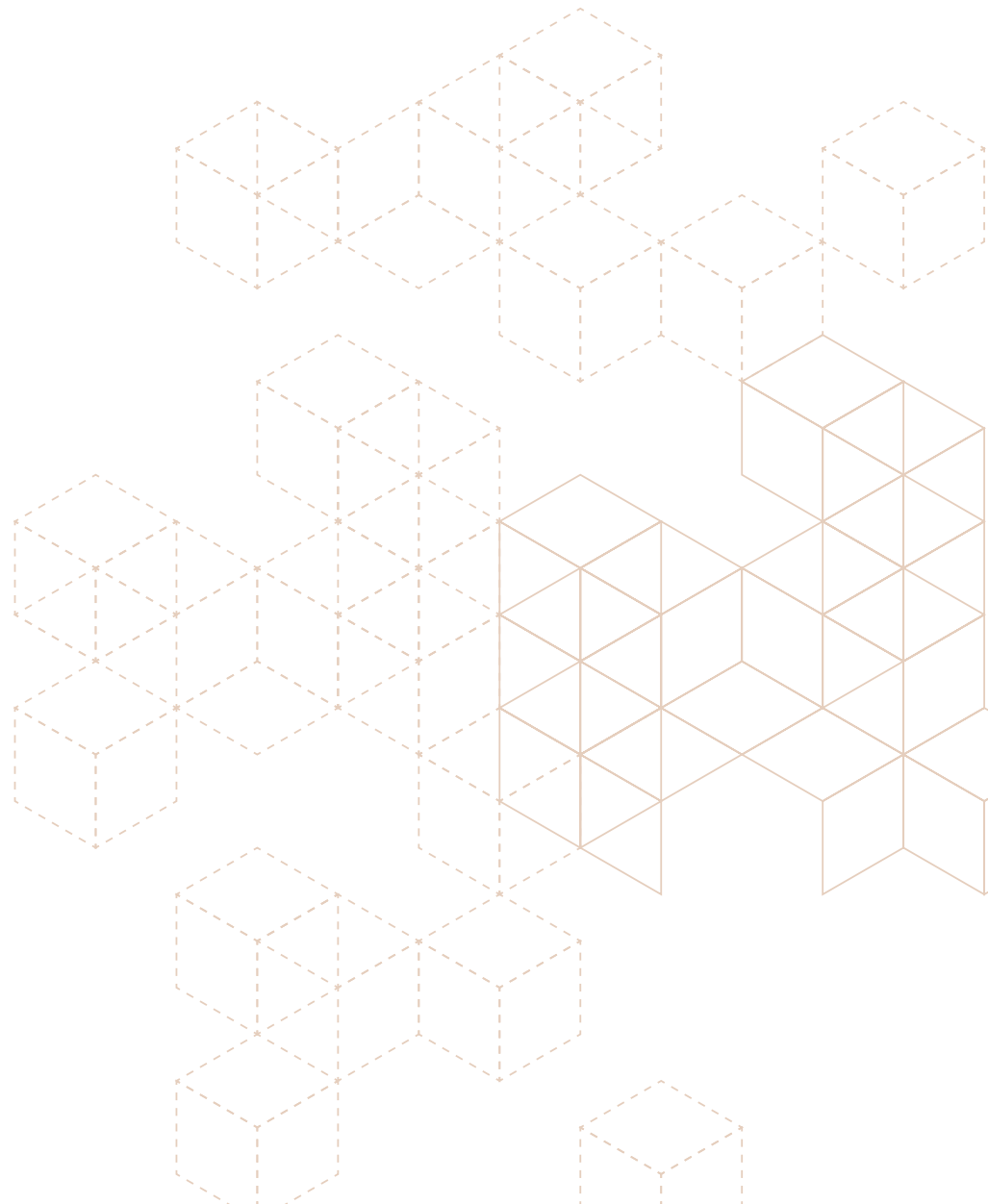
Az egyes tényezők eloszlását vizsgálva azt tapasztaljuk, az emberek több, mint kétharmada (67,1%) bíz meg teljes mértékben a családtagjaiban, emellett a minta 4,0 százaléka inkább nem bíz meg közvetlen hozzátartozóiban sem. Szintén alacsony azok aránya, 8,8 százalék, akik inkább nem bíznak a barátaikban. (A család és a barátok esetén azok tartoznak az inkább bizalmatlanok közé, akik a skála középső, vagy annál alacsonyabb értékét választották.) Intézményeket tekintve a tűzoltóságban bíznak meg leginkább az emberek: csak ezen intézményre vonatkozóan választotta a megkérdezettek kevesebb mint ötöde a középső, vagy annál rosszabb értéket a skálán (pontosan 15,8 százalékuk tett így). Általánosságként azt mondhatjuk, inkább bíznak az emberek: a minta kétharmada (66,4%) választotta a skála bizalmat kifejező részét. Egyértelműen a politikai pártok azok a listában, amelyekben nem bíznak az emberek, amely nem csak az alacsony átlagértékből, hanem az eloszlásból is kiderül, ugyanis a megkérdezetteknek csak 35,2 százaléka választott ötösnél nagyobb értéket. Az átlagok és eloszlások értelmezésénél figyelembe kell venni, hogy a civil szervezetekre, nyugdíjrendszerre, vonatkozó kérdést a minta 9,2 százaléka és, illetve 8,7 százaléka nem tudta, vagy akarta megítélni.

8. táblázat: Az emberekbe vetett bizalom összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=2500)

Mennyire bízik Ön 0-tól 10-ig terjedő skálán	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahelyrel rendelkezés	Személyi jövedelem	Egy főre jutó jövedelem	Házartástípus	Településtípus	Régió	Tájékozódás	Közérzet	Állam megítélése
...az emberekben általában?	0,03	0,07	0,12	0,06	0,08	0,10	0,07	0,11	0,17	0,10	0,37	0,16

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőtérkép értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

A bizalom változó esetén is megvizsgáltuk azt, milyen hatással lehetnek az egyes háttérváltozók az emberekbe vetett bizalomra. A nem – az elégedettséghez hasonlóan – a bizalomra sincs hatással, a férfiak és a nők között nem figyelhető meg szignifikáns eltérés. A legtöbb háttérváltozó esetén gyenge az összefüggés a változók között. A legerősebb összefüggést az *élettel való elégedettség* változóval figyelhetjük meg, ez az összefüggés már közepes erősségű. A két változó hasonlóan alakul: a nagyobb bizalommal rendelkezők elégedettebbek, az elégedetlenek pedig bizalmatlanabbak (az inkább elégedetlenek csoportjában a bizalom átlagértéke 5,30, az inkább elégedetteknél 6,55, az elégedetteknél pedig 7,45).

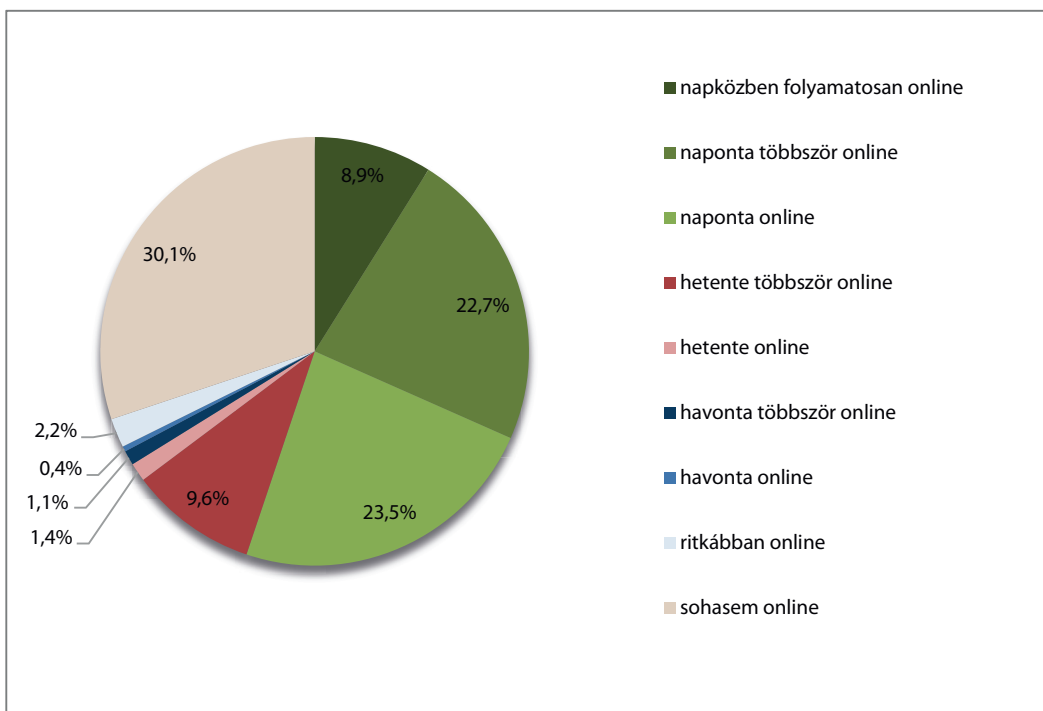
2.4. INTERNETHASZNÁLATI SZOKÁSOK

Feltett kérdés:

- Milyen gyakran használja Ön az internetet?

Az interneten elérhető médiatermékek, cikkek, blogbejegyzések vagy akár a közösségi oldalakon megosztott tartalmak jelentős véleményformáló erővel bírhatnak korunkban. Így az internethasználat gyakoriságának megismerése a tájékozódási lehetőségek és szokások miatt fontos alapját képezheti az államról, a különböző intézményekről alkotott véleményeknek, illetve képet adhat a közigazgatási ügyek elintézéséhez szükséges eszközök és készségek meglétéről.

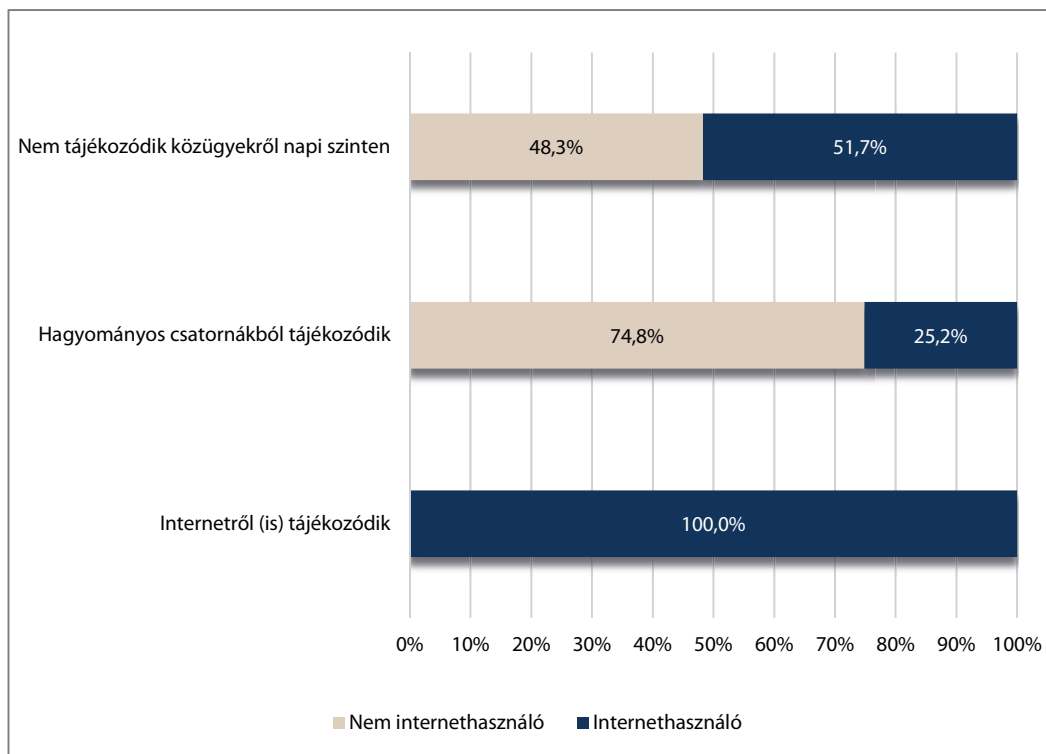
20. ábra: Az internethasználat gyakoriságának eloszlása. „Milyen gyakran használja Ön az internetet?” (N=2499)

A minta háromtizede (30,1%) soha nem lép fel a világhálóra, miközben elenyészően kevesen (5%) vannak azok, akik bár használják az internetet, de csak hetente vagy annál ritkábban. Legalább heti több alkalommal használja az internetet a megkérdezettek majd kétharmada (64,7%). A mintába kerülők több mint fele (55,2%) pedig napi rendszerességgel online. Tehát azt mondhatjuk, ha valaki használja az internetet, akkor azt gyakran teszi. Az elemezhetőség szempontjait figyelembe véve négy csoportra bontottuk a mintát: azokra, akik naponta interneteznek, azokra, akik legalább hetente, majd az annál ritkábban internetezőkre, végül azok csoportjára, akik soha nem használnak internetet.⁸

⁸ Az internethasználati szokások háttérváltozókkal való kapcsolatára a Közigazgatási Lakossági Véleményfelmérés eredményeivel együtt térünk ki részletesen.

21. ábra: A közügyekről való tájékozódás csatornái az internethasználati szokások alapján (N=2475)

A napi szinten közügyekről nem tájékozódók körében közel ugyanakkora arányban vannak azok, akik használnak internetet és azok, akik nem (51,7% és 48,3%), ezzel szemben a hagyományos csatornákon keresztül tájékozódók közel háromnegyede (74,8%) nem használ internetet. Fontosnak tartjuk kiemelni, hogy az internethasználat és a csatornák használata is igen nagy mértékben függ az életkortól: az idősebbek kevésbé használnak internetet, és jellemzően inkább a rádióból, televízióból tájékozódnak.

3. ELÉGEDETTSÉG AZ ÁLLAM MŰKÖDÉSÉVEL ÉS ALRENDSZEREIVEL

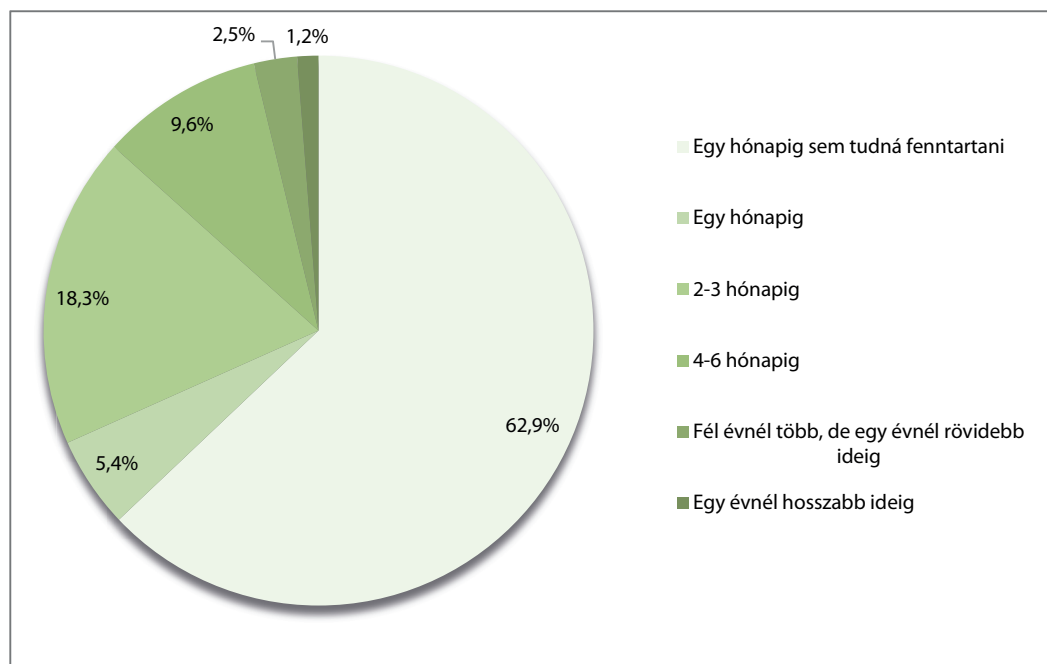
3.1. PÉNZÜGYI HELYZET

Feltett kérdések:

- Ha megszűnnének bevételeik, akkor a jelenlegi életszínvonalukat hány hónapig tudnák fenntartani akár annak árán is, hogy hozzájárulnak befektetésekhez, megtakarításaikhoz?
- Van a háztartásuknak befektetési célú megtakarítása?
- Ön/önök az alábbiak közül milyen államilag támogatott pénzügyi lehetőségekkel élnek?
- Mennyire ért egyet az alábbi [állami gazdaságra vonatkozó] állításokkal?
- Ön nagyon elégedetlen, elégedett, elégedett vagy nagyon elégedett... [az árak és szolgáltatások árával]?

Az anyagi kiszámíthatóság a létbiztonság alapja. Ezt a területet a kutatás során a kérdéssel kívántunk megragadni, hogy mennyi ideig tudná fenntartani az életszínvonalát, ha megszűnnének a bevételei. Ez legfőképpen két tényezőtől függ: egyrészt a kiadási oldaltól, azaz az életviteltől, életmódtól, attól, hogy milyen ütemben élnek fel az emberek a jövedelmüket, mennyire „élnek nagy lábon” – ezt befolyásolja az is, hogy milyen a háztartás összetétele (a keresők és az eltartottak aránya) –, a másik oldalon pedig a pénzügyi tartalékok állnak, azaz hogy mekkorák a mobilizálható vagyonelemek. Mindkét tényező jellemzi az emberek anyagi stabilitását és tudatosságát is. A pénzügyi lehetőségeket behatárolja, hogy van-e hitele a háztartásnak: mintánkban 9,6 százalék saját tulajdonú, de jelzáloggal terhelt ingatlanban él.

22. ábra: „Mennyi ideig tudná fenntartani jelenlegi életszínvonalát, ha megszűnnének bevételei?” (N=1639)

A fenti adatokból egyértelműen leolvasható, hogy az emberek túlnyomó többsége nem tudná a jelenlegi életszínvonalát fenntartani, ha megszűnnének folyamatos bevételei. Ez a csoport igazán kiszolgáltatott: amennyiben bármilyen okból (például állás elvesztése, betegség) megszűnnének a bevételei, az szinte azonnal státuszvesztést eredményezne. További 5,4 százalék csak egy hónapig tudná fenntartani a meg-

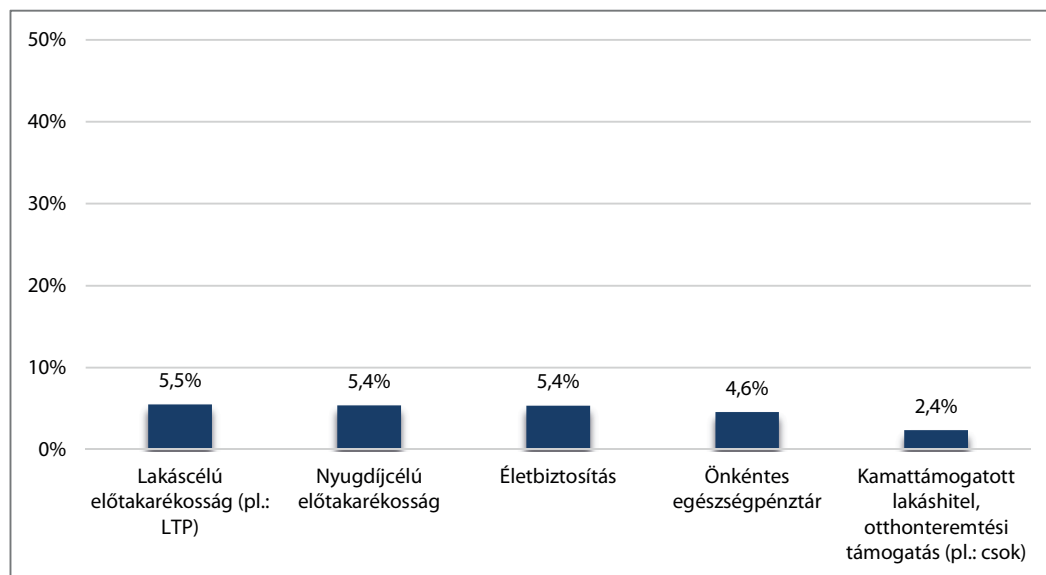
szokott életszínvonalát, 18,3 százalék pedig maximum negyedévig. Figyelemre méltó, hogy a 60 évnél idősebbek mondták a legnagyobb arányban, hogy két hónapnál tovább fenn tudnák tartani a jelenlegi életszínvonalukat, míg a két legfiatalabb korosztályban jellemző, hogy egy hónapig sem tudnák ezt megtenni. A 18–29 évesek 67,2 százaléka, a 30–39 évesek 66,1 százaléka mondta ezt, azaz e két korcsoport kétharmada nem tudná fenntartani életszínvonalát. Itt megemlítenéd, hogy vélhetően a nyugdíjasoknak nemcsak a jövedelmük, de – életmódjukból fakadóan – a költségeik is alacsonyabbak, míg a fiatalabb korosztályokban az életkezdesi helyzetből adódó kiadások (például tanulás, lakásvásárlás, gyermekvállalás) csak keveseknél teszik lehetővé a tartalékok felhalmozását.

Az államtól való nagyfokú függést mutatja, hogy a munkahellyel nem rendelkezők 84,8 százaléka egy hónapig sem tudná fenntartani a jelenlegi életszínvonalát, ha a bevételei megszűnnének. Szintén kiszolgáltatott helyzetben vannak az egyedül élők, valamint a gyermekesek, körükben 69,4 százalék, illetve 67,1 százalék nem rendelkezik egy hónapnál hosszabb időre elegendő tartalékkal. A párban élők mondták a legnagyobb arányban, hogy két hónapnál tovább is fenn tudnák tartani az életszínvonalukat (39,6%), azonban nemcsak a fiatalabb, hanem a legidősebb korosztályban is jellemző ez a háztartásforma – emiatt jelentkezhet ez az arány.

A tartalékok témájához szorosan kötődik, hogy milyen megtakarításokkal rendelkeznek a megkérdezettek. A vizsgálatba csak az államilag támogatott megtakarítási lehetőségeket, valamint a kamattámogatott lakáshiteleket vontuk be, mivel alapvetően arra voltunk kíváncsiak, hogy ezek az eszközök versenyképes befektetéseknek tekinthetőek-e.

Azok közül, akik rendelkeznek pénzügyi tartalékkal, 14,3 százaléknak van befektetési célú megtakarítása, ami a teljes minta 3,4 százaléka. Az anyagi biztonság megteremtésének másik fontos eszköze lehet az államilag támogatott megtakarítások igénybevétele, ez a teljes minta 13,2 százalékára jellemző. A befektetési célú megtakarítással rendelkezők 55,2 százaléka államilag támogatott megtakarítási formát (is) választ, azaz vonzóknak tekinthetőek az államilag támogatott pénzügyi eszközök a befektetéssel rendelkezők körében.

23. ábra: Az államilag támogatott pénzügyi lehetőségeket igénybe vevők aránya a mintában (N=2500)

A különböző, államilag támogatott pénzügyi lehetőségekkel a teljes minta néhány százaléka él, tehát általánosságban elmondható, hogy kevesen veszik igénybe ezen megtakarítási formákat. A legnépszerűbb megtakarítási forma a lakáscélú előtakarékoság, amit a minta 5,5 százaléka vesz igénybe, a nyugdíjcélú előtakarékoság és az életbiztosítás (a minta 5,4 százaléka mindkét esetben). Az önkéntes egészségpénztári lehetőséggel a minta 4,6 százaléka él. A felsorolt eszközök közül a legkevésbé népszerű (jellegéből is adódóan) a kamattámogatott lakáshitel vagy otthonteremtési támogatás. Ide tartozik például a 2015-ben bevezetett családi otthonteremtési kedvezmény is, amelyet a minta 2,4 százaléka vesz igénybe. Az alacsony arány – a hiteljelleg mellett – vélhetően abból is ered, hogy ez igen speciális, adott élethelyzethez kötődő támogatási mód, ebből következően például az életbiztosításnál szűkebb csoport veheti igénybe.

9. táblázat: A megtakarítási formák igénybevételének összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N:873—2500)

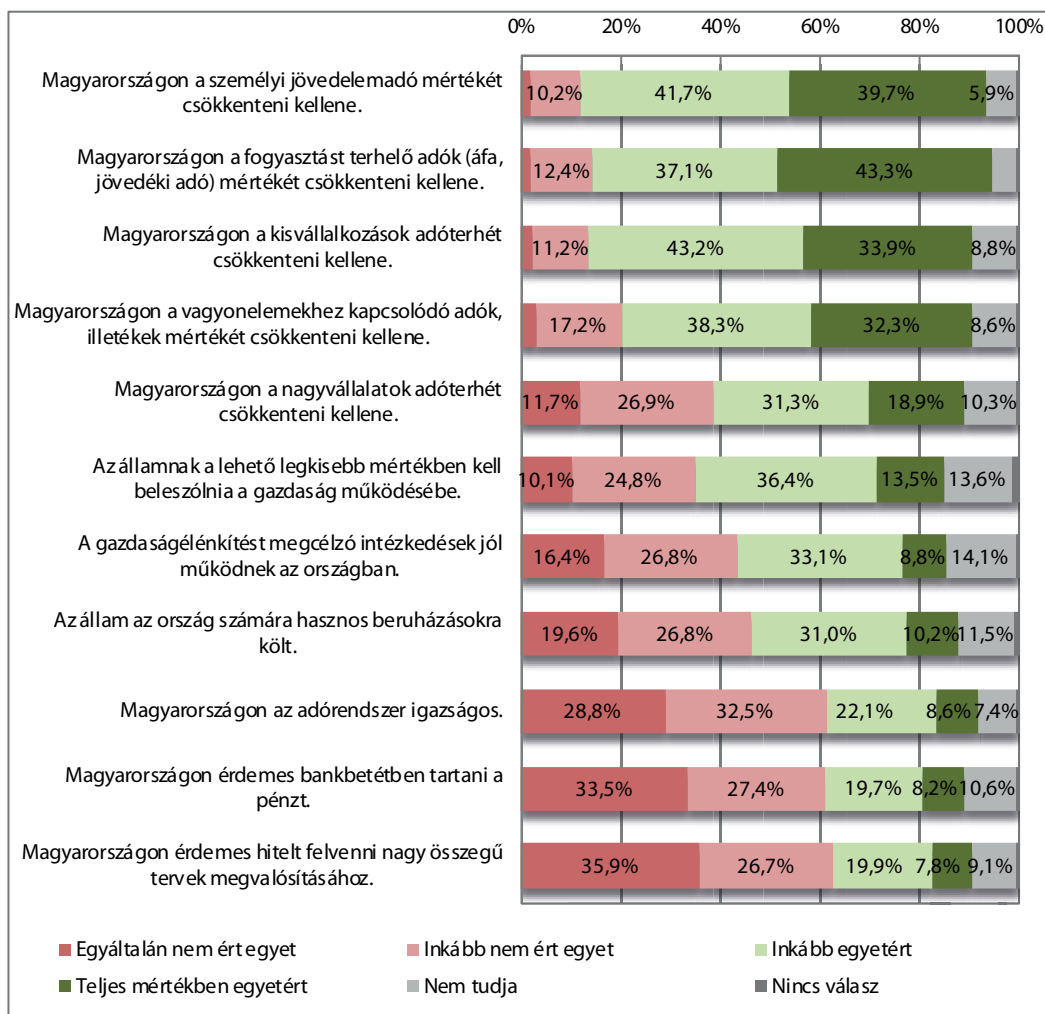
	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahelyi rendelkezés	Személyi jövedelem	Egy főre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió	Tájékozódás	Közérzet	Állam megítélése
Van a háztartásuknak befektetési célú megtakarítása?	–	0,04	0,19	0,05	0,19	0,17	0,04	0,09	0,14	–	–	0,06
Igénybe vesz-e valamilyen állami támogatást?	–	0,15	0,20	0,10	0,16	0,13	0,08	0,03	0,15	–	–	0,05

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőtérkép értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

A korcsoport, az iskolai végzettség és a háztartás regionális elhelyezkedése is együttállást mutat a megtakarításokra vonatkozó változókkal. A fiatalabb korosztályra jellemző, hogy igénybe vesz államilag támogatott megtakarításokat, de a 30–39 éves korosztályban a legnagyobb ez az arány (18,6%), míg a két legidősebb korosztályban tíz százalék alatti. Az iskolai végzettséget figyelembe véve azt tapasztalhatjuk, hogy a két legalacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkező csoportban (általános iskolai vagy szakiskolai végzettség) a megkérdezettek 95,1 és 94,3 százalékának háztartása nem rendelkezik befektetési célú megtakarítással, míg a felsőfokú végzettségűek ötödének (20,1%) van megtakarítása. Ez jelentősen összefügghet a magasabb iskolai végzettségűek jobb jövedelmi helyzetével is. Hasonló arányokat tapasztalhatunk az államilag támogatott lehetőségek esetén, ezeket a felsőfokú végzettségűek 23,4 százaléka, míg a legalacsonyabb iskolai végzettségűeknek csupán 3,5 százaléka veszi igénybe. Az anyagi helyzet mellett itt a tájékozottság, a lehetőségek ismerete is szerepet játszhat.

Az állampolgárok és az állam viszonya szempontjából kiemelkedő fontosságú az adórendszer és a gazdaság prosperitása, ezért érdemes megvizsgálni az adórendszerrel, illetve a gazdaságirányítással kapcsolatos véleményeket. Ennek érdekében különböző állításokat fogalmaztunk meg, amelyekkel való egyetértést (vagy egyet nem értést) négyfokú skálán fejezhették ki a megkérdezettek.

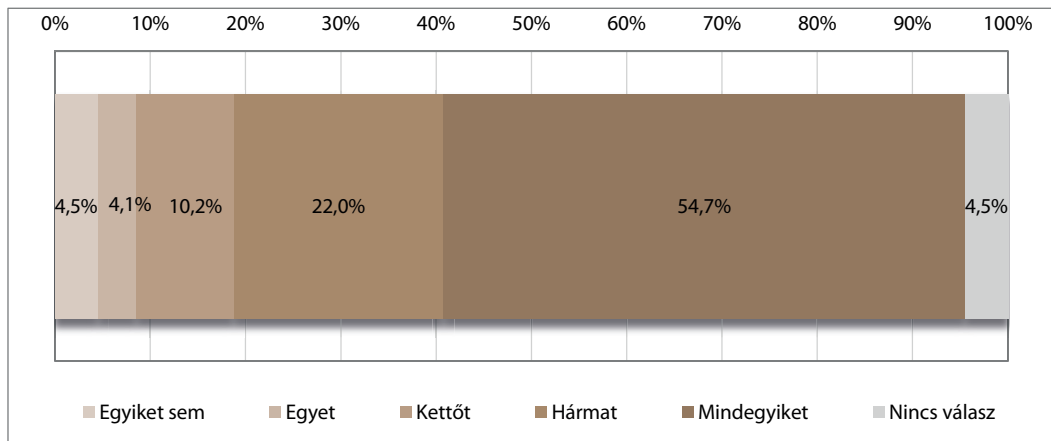
24. ábra: A gazdaságra vonatkozó állításokkal való egyetértés (N=2500)

Jellemzően azokkal az állításokkal értenek egyet a megkérdezettek, amelyek a különböző adók, illetékek mértékének csökkentésére vonatkoztak. Ezen belül is a személyi jövedelemadó csökkentésével értenek egyet a legnagyobb mértékben a megkérdezettek, 81,4 százalékuk inkább vagy teljes mértékben egyetért a csökkentéssel. A minta 80,4 százaléka a fogyasztást terhelő adók csökkenését is támogatja, amely eredhet abból is, hogy az áfa az unió országai közül hazánkban a legmagasabb.

Az állami intézkedések megítélése felemás, a minta 42,0 százaléka ért egyet azzal, hogy jól működnek a gazdaságélénkítést célzó intézkedések, és 41,2 százalék ért egyet azzal, hogy hasznos beruházásokra költ az állam. A minta 30,7 százaléka szerint igazságos a magyar adórendszer. Az állampolgárok pénzügyi döntéseinek megismeréséhez beszédes adalék, hogy a megkérdezettek 61,0 százaléka nem ért egyet azzal, hogy érdemes bankbetétben tartani a pénzt, és 62,6 százalékuk nem ért egyet azzal, hogy érdemes hitelt felvenni nagy összegű tervek megvalósításához. E vélemények mögött a devizahitelek rossz tapasztalata is meghúzódhat.

25. ábra: Mennyi adóformát csökkentene a négy, személyeket és kisvállalkozásokat érintő adók közül? (N=2500)

Az adók csökkentésének igényét érdemes megvizsgálni abból a szempontból is, hogy a válaszadók a felsorolt, magánszemélyeket (is) érintő adók (személyi jövedelemadó, fogyasztást terhelő adók, kisvállalkozásokat és vagyonelemeket terhelő adók) közül mindnek vagy csak bizonyos adónemeknek a csökkentését tartják indokoltnak. A minta több mint fele, 54,7 százaléka mind a négy vizsgált adót csökkentené, további 22,0 százalék csak hármát, míg 4,5 százalék egyet sem.

10. táblázat: A gazdaságra vonatkozó állítások megítélésének összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=2500)

	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahelyi rendelkezés	Személyi jövedelem	Egy főre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió	Tájékozottság	Közélet	Állam megítélése
Magyarországon a személyi jövedelemadó mértékét csökkenteni kellene.	0,06	0,06	0,06	0,05	0,08	0,06	0,04	0,08	0,10	0,06	0,05	0,15
Magyarországon a fogyasztást terhelő adók (áfa, jövedéki adó) mértékét csökkenteni kellene.	0,03	0,05	0,07	0,05	0,07	0,07	0,03	0,07	0,09	0,07	0,07	0,16
Magyarországon a vagyonelemekhez kapcsolódó adók, illetékek mértékét csökkenteni kellene.	0,06	0,07	0,05	0,08	0,07	0,04	0,04	0,08	0,11	0,04	0,03	0,12
Magyarországon a kisvállalkozások adóterhét csökkenteni kellene.	0,08	0,06	0,05	0,05	0,04	0,06	0,03	0,10	0,09	0,04	0,04	0,13
Magyarországon a nagyvállalatok adóterhét csökkenteni kellene.	0,07	0,05	0,08	0,05	0,05	0,07	0,05	0,10	0,13	0,06	0,04	0,10
Magyarországon az adórendszer igazságos.	0,02	0,06	0,05	0,09	0,09	0,04	0,04	0,07	0,09	0,06	0,11	0,37
Magyarországon érdemes bankbetétben tartani a pénzt.	0,06	0,05	0,09	0,07	0,08	0,06	0,07	0,08	0,12	0,07	0,11	0,28
Magyarországon érdemes hitelt felvenni nagy összegű tervek megvalósításához.	0,03	0,07	0,09	0,11	0,09	0,07	0,06	0,08	0,10	0,06	0,10	0,29
A gazdaságélénkítést célzó intézkedések jól működnek az országban.	0,02	0,04	0,07	0,10	0,05	0,05	0,06	0,05	0,10	0,06	0,10	0,41
Az állam az ország számára hasznos beruházásokra költ.	0,02	0,05	0,06	0,09	0,09	0,05	0,06	0,09	0,10	0,08	0,09	0,38
Az államnak a lehető legkisebb mértékben kell beleszólnia a gazdaság működésébe.	0,04	0,06	0,06	0,09	0,04	0,03	0,06	0,08	0,10	0,04	0,08	0,13

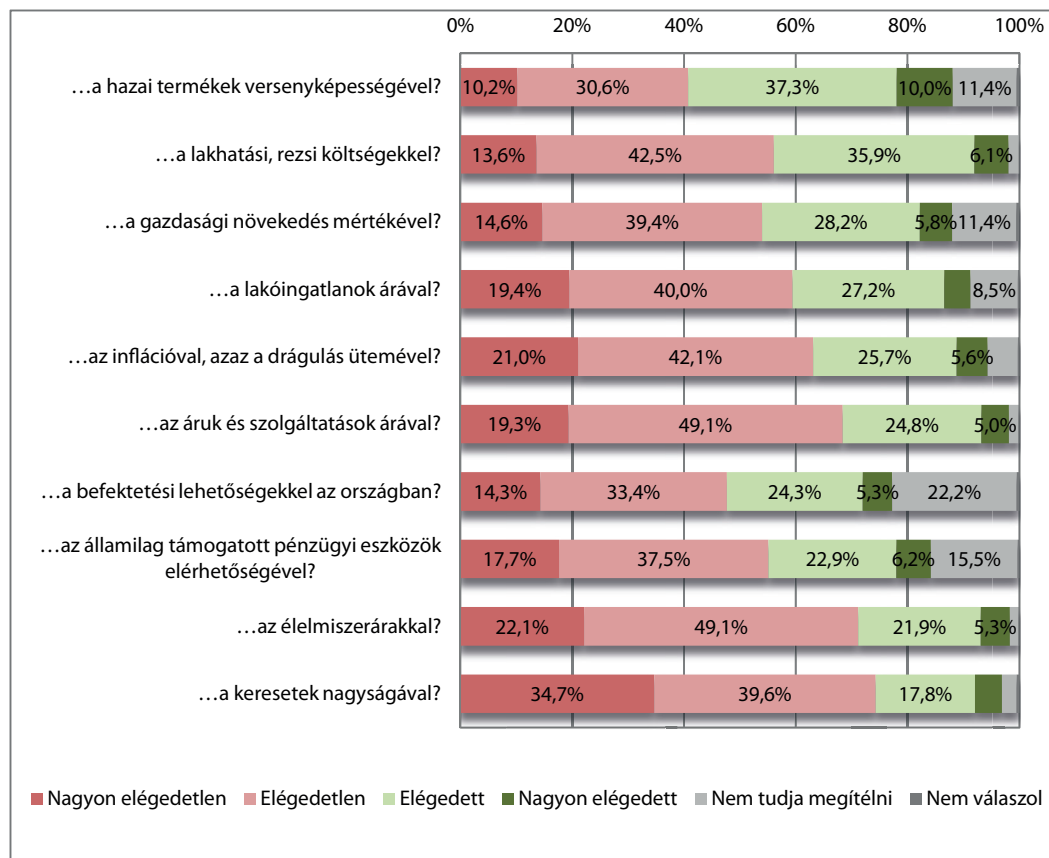
A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőtérkép értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

A jelenlegi gazdasági helyzetről, adórendszerrel való állításokkal való egyetértést vizsgálva azt láthatjuk, hogy alapvetően a háttérváltozók hatása gyenge. A *személyi jövedelem* változó hatásának megítélésakor figyelembe kell venni, hogy az iskolai végzettség hatással van rá, ahogy az attitűdre is hatással lehet. A regionális különbségeket megfigyelve azt mondhatjuk, hogy a Közép-Dunántúlon és az Észak-Alföldön értenek egyet leginkább a fenti állításokkal.

Leginkább az államról alkotott vélemény az, ami együtt áll az egyes állításokkal, különösen a konkrét állami működésre vonatkozó változókkal. Az állam megítélése közepes mértékben függ össze azzal, hogy mennyire értenek egyet a megkérdezettek azzal az állítással, miszerint: *„A gazdaságélénkítést megcélzó intézkedések jól működnek az országban.”* A várakozásoknak megfelelően azok körében a nagyobb az állítással inkább vagy teljes mértékben egyetértők aránya, akik elvárásainak megfelel a magyar állam. E csoport több mint kétharmada (68,6%) inkább vagy teljes mértékben egyetért ezzel az állítással, míg az államról negatívabban vélekedőknek csak kevesebb mint egyharmada (31,1%).

A pénzügyi döntésekre vonatkozó állítások esetén markánsan eltér egymástól az a csoport, amelyiknek megfelel az állam, és az, amelyiknek nem: azok kisebb mértékben értenek egyet a pénzügyi lehetőségekre vonatkozó állításokkal, akik Jó Államról alkotott képének nem felel meg a mai magyar állam. Az államról pozitívabb képpel rendelkezők 43,0 százaléka ért egyet valamilyen mértékben azzal az állítással, hogy *„Magyarországon érdemes bankbetétben tartani a pénzt”*, míg a negatívabban képpel rendelkezőknek csak 20,7 százaléka. Ezekkel az arányokkal közel megegyezőket találunk azon állítás esetén is, amely arra vonatkozik, hogy megéri-e hitelt felvenni: a pozitívabban képpel rendelkezőknek 43,4, a negatívabban képpel bírónak 19,3 százaléka ért egyet inkább vagy teljesen azzal az állítással, hogy *„Magyarországon érdemes hitelt felvenni nagy összegű tervek megvalósításához”*.

26. ábra: Az árakkal való elégedettség eloszlása. „Mennyire elégedett Ön...?” (N=2500)

A megélhetés költségeinek mértékével és a pénzügyi lehetőségekkel jellemzően elégedetlenek az emberek, mindegyik aspektus esetén nagyobb arányú az elégedetlenség, mint az elégedettség. Elégedettebbek viszont a hazai termékek versenyképességével és a lakhatási költségekkel. A gazdasági növekedés mértékével a megkérdezettek valamivel több mint harmada (34,0%) elégedett. A lakóingatlanok árával a megkérdezettek közel hatvan százaléka (59,4%) elégedetlen. Érdemes figyelembe venni, hogy a felmérés

télen, kora tavasszal történt, amikor az albérletárak még nem ugranak meg az egyetemvárosokban, azaz nyár végén ennél nagyobb arányra számíthatunk. Legelégedetlenebbek az emberek az áruk és szolgáltatások árával (több mint a megkérdezettek harmada, 68,4 százalék elégedetlen valamilyen mértékben), az élelmiszerárakkal (71,2 százalék elégedetlen) és a keresetek nagyságával, amellyel az emberek 74,3 százaléka elégedetlen valamilyen mértékben.

11. táblázat: Az anyagi, gazdasági lehetőségekkel való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=2500)

Ön nagyon elégedetlen, elégedetlen, elégedett vagy nagyon elégedett...	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahelyrel rendelkezés	Személyi jövedelem	Egy főre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió	Tájékozódás	Közérzet	Állam megítélése
...a lakhatási, rezi költségekkel?	0,04	0,05	0,09	0,14	0,12	0,09	0,06	0,08	0,10	0,10	0,13	0,29
...az élelmiszerárakkal?	0,04	0,05	0,08	0,16	0,11	0,10	0,07	0,07	0,10	0,09	0,12	0,31
...az áruk és szolgáltatások árával?	0,02	0,06	0,08	0,13	0,10	0,11	0,06	0,09	0,10	0,10	0,11	0,32
...a lakóingatlanok árával?	0,01	0,05	0,06	0,10	0,08	0,06	0,05	0,09	0,12	0,07	0,13	0,27
...a keresetek nagyságával?	0,03	0,06	0,07	0,11	0,13	0,12	0,07	0,07	0,08	0,04	0,09	0,33
...az államilag támogatott pénzügyi eszközök elérhetőségével?	0,03	0,06	0,07	0,14	0,09	0,09	0,05	0,09	0,10	0,08	0,12	0,36
...az inflációval, azaz a drágulás ütemével?	0,08	0,06	0,09	0,12	0,13	0,10	0,06	0,07	0,09	0,09	0,09	0,34
...a befektetési lehetőségekkel az országban?	0,04	0,07	0,05	0,10	0,11	0,07	0,05	0,09	0,12	0,11	0,11	0,36
...a gazdasági növekedés mértékével?	0,05	0,06	0,07	0,11	0,10	0,06	0,06	0,07	0,11	0,09	0,13	0,41
...a hazai termékek versenyképességével?	0,04	0,05	0,07	0,07	0,09	0,00	0,04	0,08	0,11	0,08	0,13	0,31

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőtérkép értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

Ahogy a gazdasággal kapcsolatos attitűdök esetén, úgy az elérhető anyagi lehetőségekkel, keresetek mértékével, a hazai gazdasági eseményekkel való elégedettség is gyenge kapcsolatot mutat a háttérváltozókkal. Az államról alkotott vélemény közepes erősségű kapcsolatot mutat a véleményekkel. Egy esetben a kapcsolat erősebb: a gazdasági növekedés mértékének megítélése jobban összefügg az állam megítélésével. Szem előtt kell tartani, hogy az egyes részterületekkel való elégedettség és az állam megítélése egymással kölcsönhatásban álló tényezők. Ugyanis egyrészt az állam megítélése hatással lehet az egyes területekről alkotott véleményre (például aki szerint nem felel meg a magyar állam annak a képnek, amelyet ő a Jó Államról alkot, az a részterületekkel is elégedetlenebb lesz), másrészt az egyes területek ismerete és az azokkal való elégedettség vagy elégedetlenség is hatással lehet arra, mit gondol az egyén az államról. Az összes részterületnél megfigyelhető, hogy azok között, akik jónak tartják az államot, nagyobb arányú az elégedettség, mint azok között, akik nem tartják annak. A legtöbb esetben nem szignifikáns az egyes tényezőkkel való elégedettség, valamint a nem és a korcsoport kapcsolata – azaz a különböző nemű és különböző életkorú emberek nem vélekednek szignifikánsan különbözően az egyes állításokról.

3.2. MUNKAERŐPIAC ÉS FOGLALKOZTATÁS

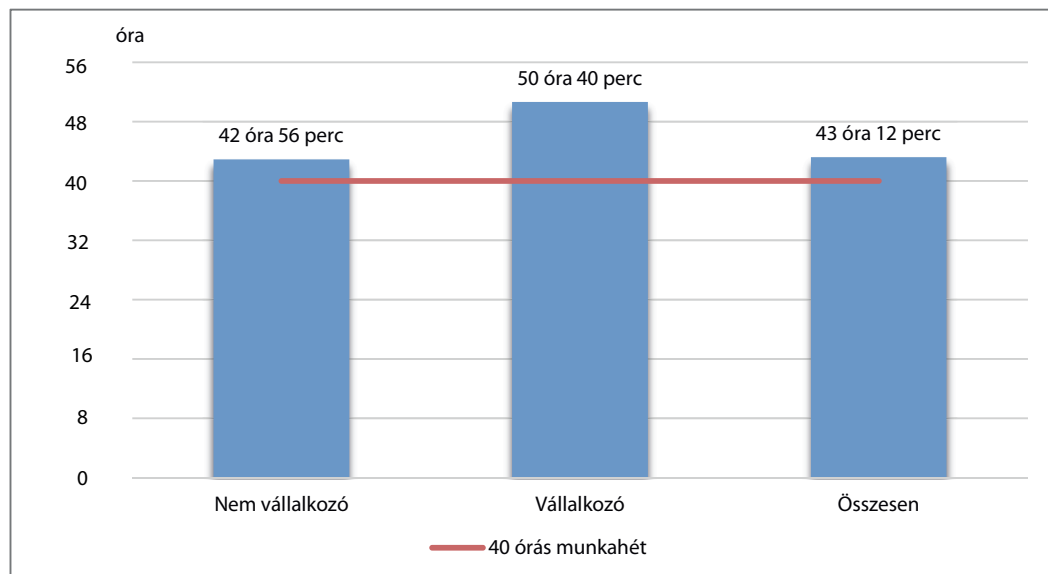
Feltett kérdések:

- Ön hány hónapja dolgozik jelenlegi munkahelyén/indította a vállalkozását?
- Ön összességében hány órát tölt munkával egy héten?
- Ön jelenleg keres munkahelyet?
- Tart tőle, hogy megszűnik a következő egy évben a munkahelye?
- Ön mennyire szívesen dolgozna (továbbra is) állami szervezetben, állami fenntartású intézményben?

A kérdőív nemcsak az általános munkaerőpiaci státuszra tér ki, hanem külön blokkban rákérdez a tényleges munkával töltött időre, a mellékállásra, a munkáltatóra és végül a munkaerőpiachoz, foglalkoztatottsághoz kapcsolódó véleményre is. A munkahellyel rendelkezés a megélhetéshez szükséges anyagi háttér mellett a szubjektív jólléthez is hozzájárul – akár a munkahelyi kapcsolatok, akár az önbecsülés, az önbizalom által.

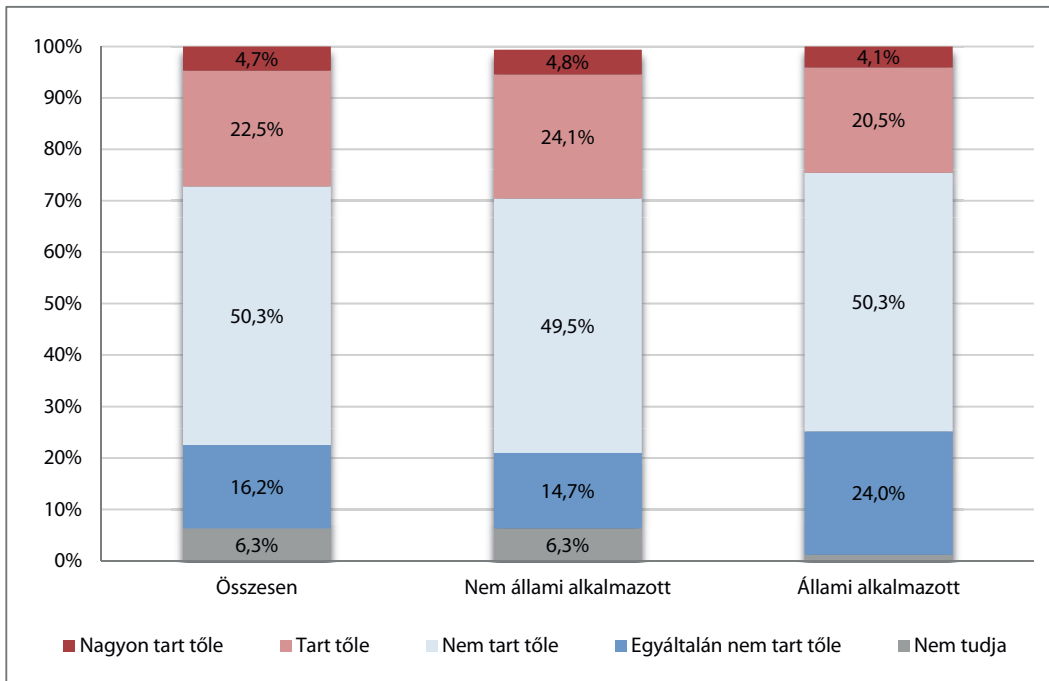
A minta 5,5 százaléka több lábon áll: fő tevékenysége (például teljes állású munkahely, nyugdíj vagy tanulmányok) mellett részmunkaidős vagy alkalmi munkákat is vállal vagy vállalkozást vezet. Ennek megfelelően az emberek átlagosan többet dolgoznak egy héten, mint a teljes munkaidős: az átlagos heti, munkával töltött óraszám az aktív keresők, vállalkozók, részmunkaidős állással rendelkezők körében 43 óra és 12 perc, tehát átlagosan majdnem négy órával több a teljes munkaidős állásnál, azaz a napi nyolc óra munkánál. Megfigyelhető, hogy a vállalkozók csoportja a heti negyven óránál 25 százalékkal többet dolgozik, a nem vállalkozók átlagához képest pedig átlagosan közel nyolc órával több időt töltenek munkával egy héten. Ha azonban azt vizsgáljuk, hogy az állami vagy a piaci szektorban dolgozók töltenek-e több időt munkával, nem látunk szignifikáns eltérést.

27. ábra: Tényleges munkaórák száma (N=1545)

A munkahely kiszámíthatósága a tervezhetőség, az anyagi biztonságérzet, a gazdasági döntések alapja, így érdemes megismerni azt, mennyire tartanak az emberek attól, hogy megszűnik a munkahelyük.

28. ábra: „Tart tőle, hogy megszűnik a következő egy évben a munkahelye?” (N=833, 709, 709)

Általánosságban elmondható, hogy a munkahely megszűnésétől való félelem nem erős. A munkahellyel rendelkezők túlnyomó többsége, 66,5 százaléka nem, vagy egyáltalán nem tart attól, hogy megszűnne a munkahelye – 16,2 százalék azok aránya a mintában, akik teljesen biztosak a munkahelyi helyzetükben. Tart a munkahely megszűnésétől a megkérdezettek 22,5 százaléka, és kifejezetten instabilnak érzi a helyzetét további 4,7 százalék. A megkérdezettek 6,3 százaléka nem tudta vagy akarta megítélni a kérdést. Az alkalmazottak csoportját felbontottuk állami és nem állami intézményben dolgozóakra, annak érdekében, hogy megtudjuk, melyik csoport tart kevésbé attól, hogy megszűnne a munkahelye, tehát a megkérdezettek mennyire gondolják stabilnak az állami munkáltatókat. Nem találtunk összefüggést a két változó között, így az eredményeink alapján azt mondhatjuk, nem különbözik egymástól az állami és piaci munkavállalók biztonságérzete. Ebben szerepet játszhat a mindkét szektorra kiterjedő általános munkaerőhiány.

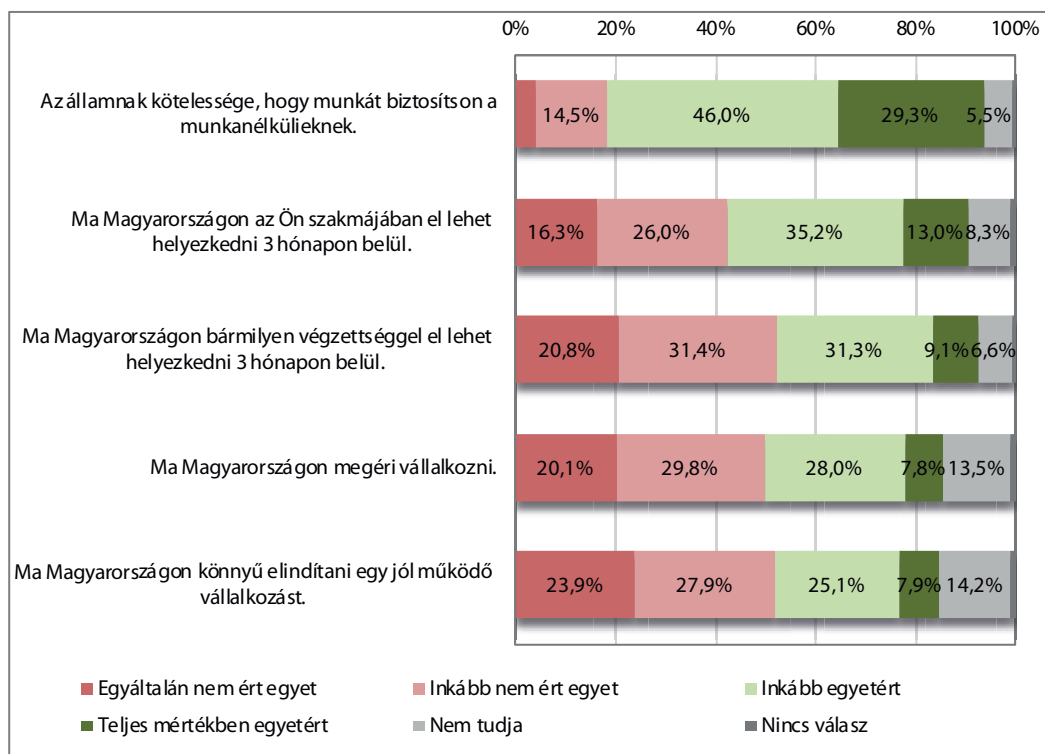
12. táblázat: A munkahelyi biztonság megítélésének összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 741-780)

	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahelyvel rendelkezés	Személyi jövedelem	Egy főre jutó jövedelem	Településtípus	Régió	Tájékozódás	Közéret	Állam megítélése
Tart tőle, hogy megszűnik a következő egy évben a munkahelye/vállalkozása?	0,07	0,09	0,20	–	0,17	0,13	0,09	0,12	0,09	0,14	0,08

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőérték értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

A munkahelyi biztonság a háttérváltozók közül a jövedelemmel – vélhetően a munkahely jellegével szoros összefüggésben –, a településtípussal és a közérzettel függ össze, azonban ezek a kapcsolatok is gyengének mondhatók. Az alacsonyabb személyi jövedelemmel rendelkezők jobban tartanak attól, hogy megszűnik a munkahelyük.

29. ábra: Különböző, munkaerőpiachoz kapcsolódó állításokkal való egyetértés (N=2500)

Általában a vállalkozói és munkaerőpiaci kilátásokról nyilatkoznak kedvezőtlenül a megkérdezettek, legalább 16,8 százalék nem ért egyet az ezzel kapcsolatban megfogalmazott állításokkal; ezen belül a saját szakmán belüli elhelyezkedési lehetőségekről nyilatkoznak kedvezőbben, míg az általános elhelyezkedési lehetőségekre és a vállalkozások indítására vonatkozó állításokkal a megkérdezettek legalább 20 százaléka egyáltalán nem ért egyet. Leginkább azzal kapcsolatban szkeptikusak a megkérdezettek, hogy hazánkban mennyire lehet könnyen elindítani egy jól működő vállalkozást. Figyelemre méltó, hogy arról a területről vélekednek pozitívabban az emberek (a saját szakmán belüli elhelyezkedési lehetőségekről), amelyről saját tapasztalattal rendelkeznek.

A megkérdezettek háromnegyede (75,3%) egyetért azzal, hogy az államnak kötelessége munkát biztosítani a munkanélkülieknek – tehát az emberek a munkanélküliség csökkentését nem a piaci, hanem az állami szféra feladatának (is) tekintik.

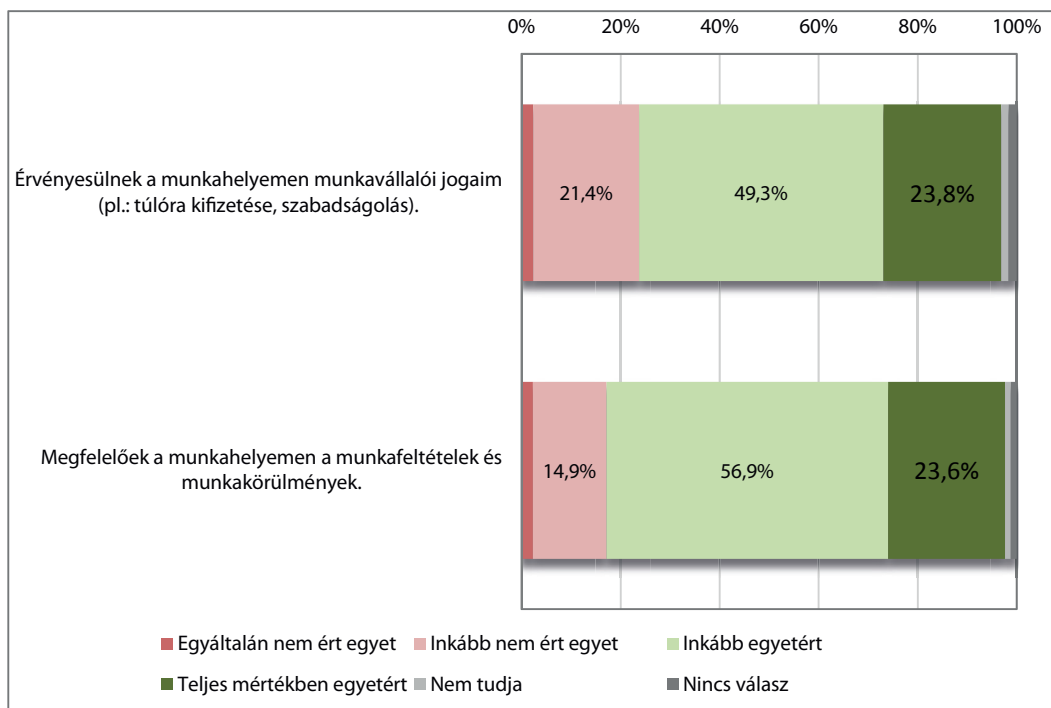
13. táblázat: A munkaerőpiac, a gazdaság megítélésének összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=2500)

Mennyire ért egyet az alábbi állításokkal?	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahelyi rendelkezés	Személyi jövedelem	Egy főre jutó jövedelem	Településtípus	Régió	Tájékozódás	Közerzet	Állam megítélése
Ma Magyarországon bármilyen végzettséggel el lehet helyezkedni 3 hónapon belül.	0,06	0,05	0,09	0,17	0,10	0,09	0,09	0,11	0,04	0,13	0,28
Ma Magyarországon az Ön szakmájában el lehet helyezkedni 3 hónapon belül.	0,08	0,07	0,14	0,25	0,15	0,13	0,10	0,09	0,08	0,14	0,29
Ma Magyarországon megéri vállalkozni.	0,05	0,06	0,09	0,15	0,13	0,11	0,05	0,11	0,07	0,13	0,34
Ma Magyarországon könnyű elindítani egy jól működő vállalkozást.	0,02	0,07	0,09	0,17	0,10	0,11	0,10	0,12	0,05	0,09	0,28
Az államnak kötelessége, hogy munkát biztosítson a munkanélkülieknek.	0,03	0,07	0,10	0,13	0,08	0,08	0,08	0,10	0,11	0,07	0,12

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőtérkép értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

A jelenlegi munkaerőpiac, a gazdasági környezet és ezen belül az állami szerep megítélésére is kértük a válaszadókat. Az államról alkotott kép a véleményekkel ismét jelentős együttállást mutat. Míg azzal az állítással, hogy hazánkban bármilyen végzettséggel el lehet helyezkedni 3 hónapon belül, valamilyen mértékben egyetért az államot jónak tartók több mint fele (55,8%), az állammal elégedetleneknek csak harmada gondolja így (32,5%). A vállalkozási környezetre vonatkozó állítás esetében az államról kedvezőbb véleményen lévők a vállalkozási kedvvel kapcsolatban is optimista nézőpontot vallanak, míg kedvezőtlen véleményük van azoknak, akik az államról is negatívabban vélekednek.

30. ábra: A munkakörülményekkel kapcsolatos állítások megítélése (N=1510)

Azonban nemcsak a munkahelyek biztonsága, a munkába állás lehetősége kapcsolható a Jó Államhoz, hanem a már dolgozók jólléte, a megfelelő munkakörülmények, a munkavállalói jogok biztosítása is.

A kérdőív erre vonatkozó vizsgálata alapján azt látjuk, hogy inkább érvényesülnek a munkavállalói jogok, és a munkakörülményeket is inkább megfelelőnek ítélik a megkérdezettek. Emellett azonban az emberek közel negyede, 23,8 százaléka szerint inkább vagy egyáltalán nem érvényesülnek a munkavállalói jogai, például nem történik meg a túlórák kifizetése.

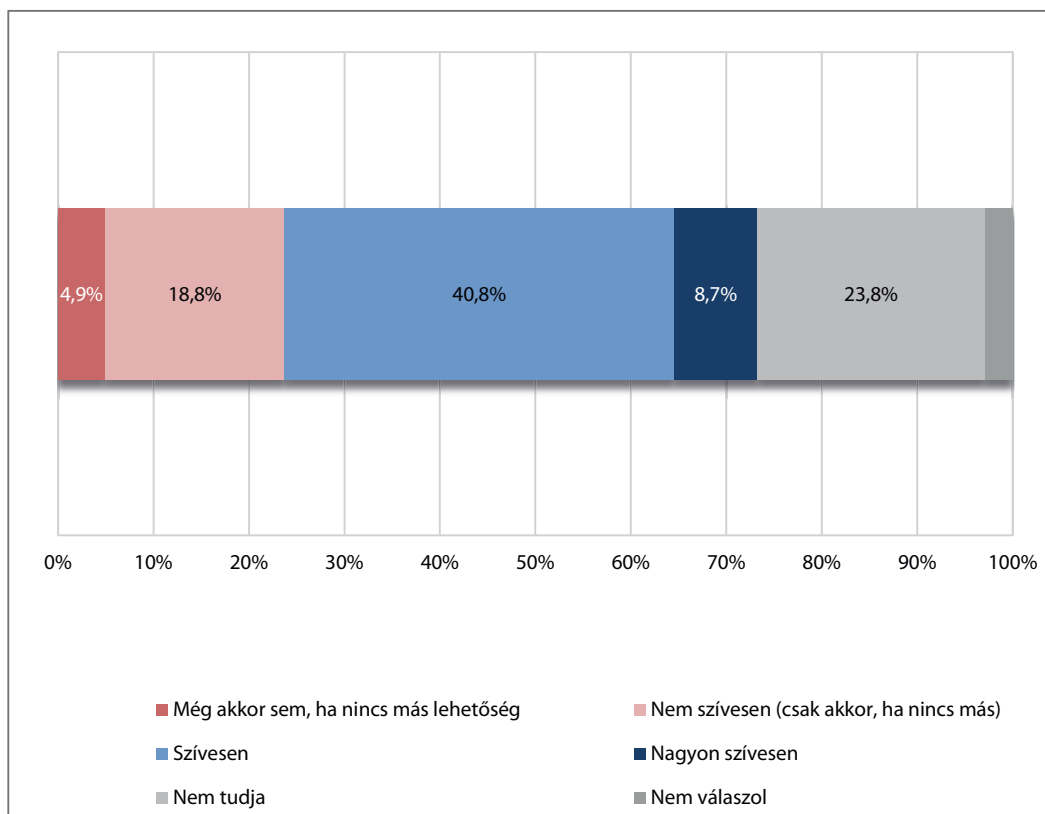
14. táblázat: A munkakörülményekkel kapcsolatos állítások megítélésének összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 1396-1476)

Mennyire ért egyet az alábbi állításokkal?	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahelyi rendelkezés	Személyi jövedelem	Egy főre jutó jövedelem	Településtípus	Régió	Tájékoztatás	Közérzet	Állam megítélése
Megfelelőek a munkahelyemen a munkafeltételek és munkakörülmények.	0,04	0,06	0,10	–	0,16	0,10	0,13	0,13	0,10	0,13	0,15
Érvényesülnek a munkahelyemen munkavállalói jogaim (pl. túlóra kifizetése, szabadságolás).	0,09	0,06	0,10	–	0,12	0,11	0,09	0,14	0,08	0,14	0,17

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőtérkép értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

A munkakörülményekre vonatkozó vélemények a személyi jövedelemmel és az állam megítélésével mutatnak leginkább együttállást, bár ezek a kapcsolatok is gyengének minősülnek. Az állam és a munkakörülmények megítélése vélhetően a kritikai attitűd miatt függ össze, azaz az elégedetlenek mind a makro-, mind a mikrokörnyezetükről negatívan vélekednek. Ezt támasztja alá az is, hogy az élettel való átlagos elégedettség is bizonyos mértékű, gyenge összefüggést mutat a munkakörülmények és a munkavállalói jogok megítélésével.

31. ábra: Mennyire szívesen dolgozna állami intézményben? (N=1993)

Az állami hivatalok, intézmények presztízsének fontos mércéje, hogy az állam mennyire jelent vonzerőt az emberek számára mint munkáltató. Az aktív korú megkérdezettek – ideértve a jelenleg is az állami szektorban dolgozókat – 4,9 százaléka mereven elutasítja, hogy az államnak dolgozzon, további 18,8 százalékuk csak akkor dolgozna állami intézményben, ha máshol nem találna munkát. A válaszadóink 40,8 százaléka viszont szívesen, további 8,7 százalék pedig nagyon szívesen dolgozna állami hivatalban, intézményben. A megkérdezettek 23,8 százaléka nem tudott dönteni a kérdésben.

15. táblázat: Az állam mint munkáltató megítélésének összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N:1239-1462)

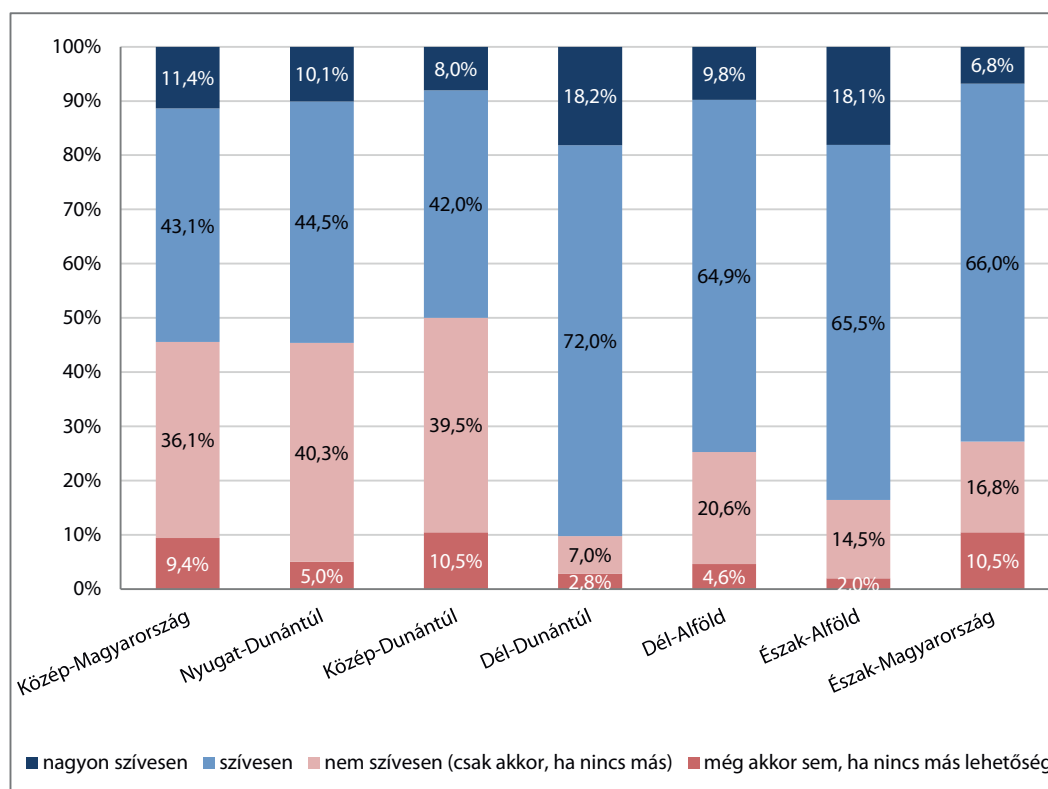
	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahelyi rendelkezés	Személyi jövedelem	Egy főre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió	Tájékoztatás	Közéret	Állam megítélése
Őn mennyire szívesen dolgozna (továbbra is) állami szervezetben, állami fenntartású intézményben?	0,17	0,08	0,08	0,18	0,13	0,12	0,06	0,09	0,19	0,06	0,08	0,12

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőértékép értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

A hírfogyasztási szokások kivételével mindegyik háttérváltozó összefügg azzal, hogy szívesen dolgozna-e a megkérdezett állami fenntartású intézményben. A legerősebb kapcsolatot a megkérdezett lakóhelyének régiója, a munkahely megléte és a megkérdezett neme között látjuk. A várakozásoknak megfelelően a nők szívesebben dolgoznának állami intézményekben. Háromnegyedük (75,2%) adta azt a választ, hogy szívesen vagy nagyon szívesen dolgozna állami intézményben, míg a férfiaknál ez az arány csupán 59,5 százalék. Feltehetően a közszférában betölthető foglalkozások egy részének elnöiesedése (például pedagógus,

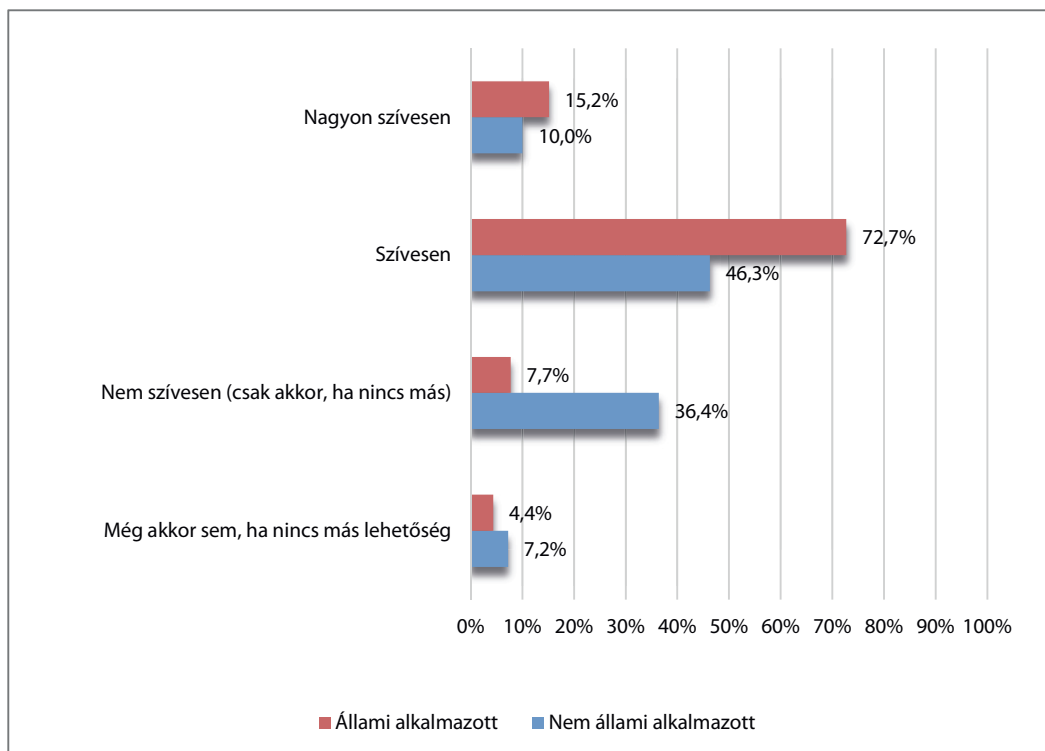
ügymintéző), az alacsonyabb fizetés és a kisebb presztízs miatt a férfiak számára kevésbé vonzó ez a terület. A munkahellyel rendelkezés értelemszerűen együtt áll az állami intézményben történő munkavállalási hajlandósággal: a munkahellyel jelenleg nem rendelkezők 84,8 százaléka elmenne állami intézménybe dolgozni, míg azoknak, akiknek jelenleg is van munkahelye, csak 63,5 százaléka. E két változó esetén figyelembe kell vennünk, hogy a férfiak nagyobb arányban rendelkeznek munkahellyel, mint a nők, tehát e két változó kölcsönhatásban áll egymással. Továbbá vonzóbb a közszféra azok számára, akik elégedettek a jelenlegi állammal és azok számára, akiknek alacsonyabb a személyi vagy az egy főre jutó háztartási jövedelme. A magas jövedelemmel rendelkezők vélhetően nem szívesen dolgoznának olyan területen, ahol alacsonyabbak a bérek.

32. ábra: „Mennyire szívesen dolgozna állami intézményben?” régiók szerint (N=1462)

Figyelemre méltóak a regionális különbségek, amelyek vélhetően a régiók eltérő gazdasági helyzetéből, a munkalehetőségek és a fizetések különbségéből erednek. Ennek megfelelően az állam a Dél-Dunántúlon a legvonzóbb munkáltató, az ott élők túlnyomó többsége (90,2%) szívesen vagy nagyon szívesen dolgozna állami intézményben, de szintén jelentős a hajlandóság az Észak-Alföldön (a vizsgált arány 83,5%), a Dél-Alföldön (74,7%) és Észak-Magyarországon is (72,8%). Ezzel szemben az ország gazdaságilag fejlettebb északnyugati felében kevésbé lelkesednek az állami munkáltatóért, a Közép-Dunántúlon 50,0, Közép-Magyarországon 54,5, Nyugat-Magyarországon 54,6 százalék dolgozna szívesen vagy nagyon szívesen állami intézményben, azaz a megkérdezetteknek csak valamivel több, mint fele. Általánosságban elmondható tehát, hogy az állam mint munkáltató sokak számára vonzó, különösen ott, ahol a magánszektor kevesebb munkalehetőséget kínál.

33. ábra: „Mennyire szívesen dolgozna állami intézményben?” a jelenlegi munkáltató szerint (N=1085)

Az, hogy valaki szívesen dolgozna-e állami intézményben, attól is függ, hogy jelenleg ott dolgozik-e. Az állami intézmények megítélése ugyanis jóval kedvezőbb azok körében, akiknek jelenleg is az állam a munkáltatójuk,⁹ míg a piaci szektorban dolgozók 46,3 százaléka vélekedik úgy, hogy szívesen lenne állami alkalmazott, addig az állami dolgozóknak már túlnyomó többsége, 72,7 százaléka. Még szembetűnőbb, hogy a piacon dolgozók több mint harmada (36,4%) csak akkor dolgozna állami intézményben, ha nem lenne máshol lehetősége – ez az érték az állami alkalmazottaknál csupán 7,7 százalék. Az adatok értelmezéséhez fontos megemlítenünk, hogy bizonyos szektorok (például egészségügy, oktatás) esetében az állam a legfőbb foglalkoztató, nincs lehetőség (vagy nem számottevő) nem közalkalmazottként dolgozni.

⁹ A mintában összesen 331 fő dolgozott az állami szektorban, közülük 297 fő adatai szerepelnek az ábrán, ők választak a második kérdésre is.

3.3. KÜLFÖLDI MUNKAVÁLLALÁS

Feltett kérdések:

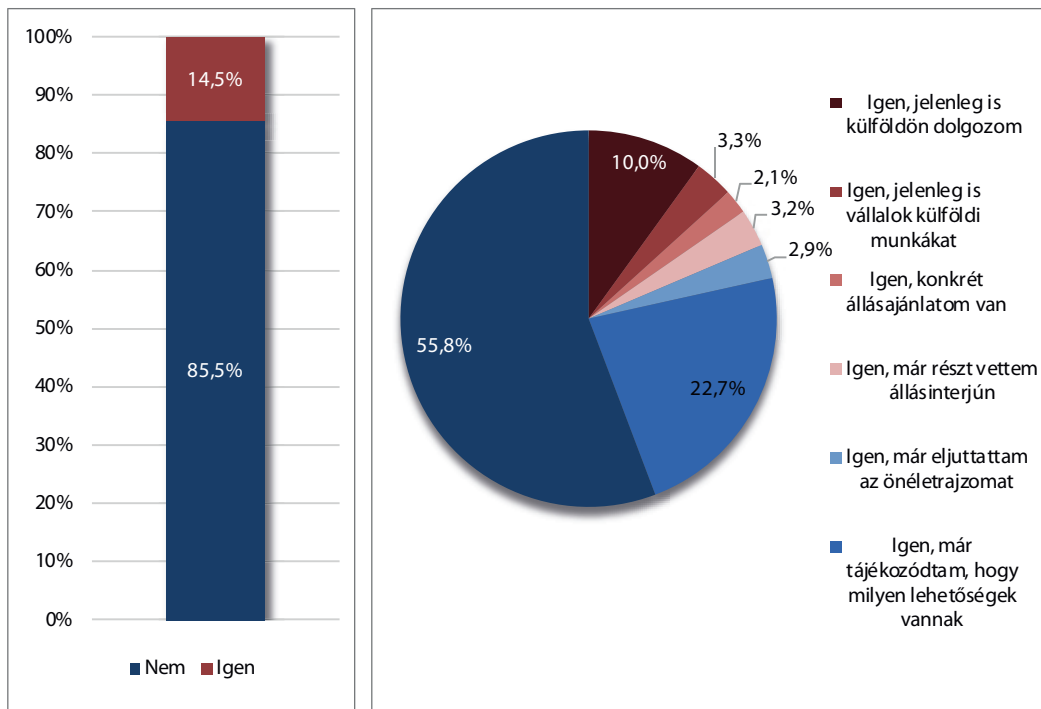
- Ön eddig összesen hány hónapot dolgozott külföldön?
- Háztartásából, családi, baráti köréből ismer olyat, aki jelenleg is külföldön dolgozik? Ki ő, kik ők? (Több válasz jelölhető!)
- Ön jelenleg gondolkozik a külföldi munkavállaláson? [Csak az aktív korúaktól kérdezve.]

A magyarok külföldi munkavállalásának kutatása a 2000-es évek közepéig nem volt számottevő a hazai migrációs szakirodalomban, de az uniós csatlakozást követően egyre fontosabb kutatási témakörre nőtt ki magát. A külföldi munkavállalás nemzetstratégiaileg fontos témájának beemelését a *Jó Állam Vélemény-felmérés*be azért tartottuk indokoltnak, mert egyrészt alapvetően befolyásolja a hazai munkaerőpiaci folyamatokat, a nyugdíjrendszer fenntarthatóságát vagy a gyermekszületések számát, másrészt olyan indikátorként tekinthetünk rá, amely megmutatja, hogy a legmobilabb – a fejlett gazdaságok számára is értékes munkaerőt jelentő – rétegek meg tudják-e találni a számításukat az országhatáron belül.

A kérdőív terjedelmi korlátai miatt a külföldi munkavállalás kapcsán arra koncentráltunk, hogy kik dolgoztak már külföldön, kik azok, akik tervezik a kimenetelt, illetve válaszadóink kapcsolati hálójában kik, és hányan vannak, akik jelenleg is az országhatárokon túl vállalnak munkát. A kérdésblokkot csak a mintába kerülők felétől kérdeztük.

34. ábra: Külföldi munkavállalást tervezők az aktív korúak körében.

„Ön jelenleg gondolkozik a külföldi munkavállaláson?” (N=969)

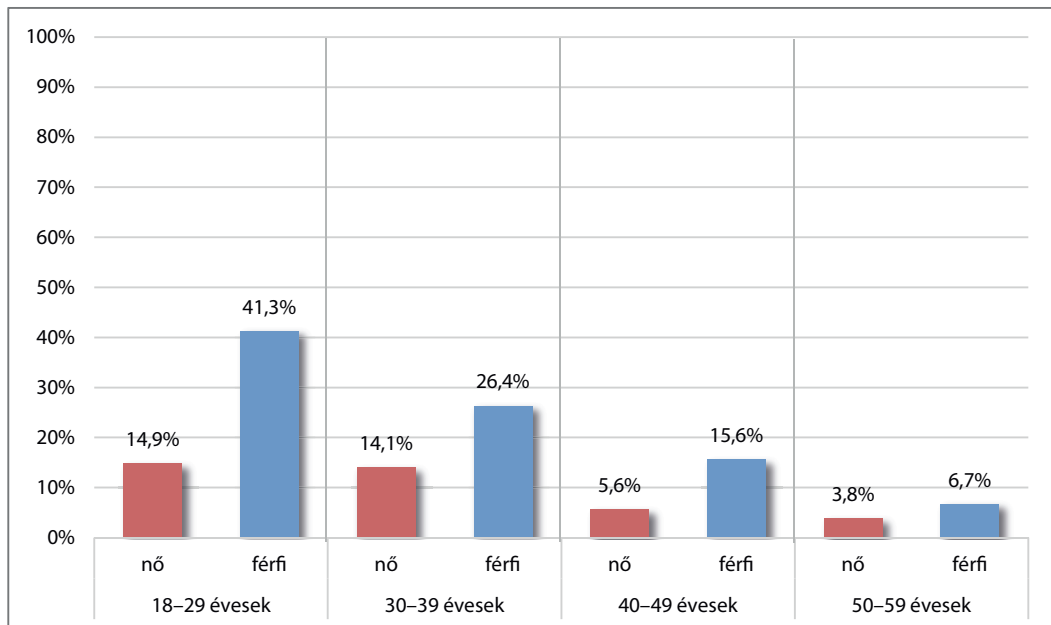
16. táblázat: A jövőbeni külföldi munkavállalási szándék összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=969)

	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahelyi rendelkezés	Személyi jövedelem	Egy főre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió	Tájékozódás	Közérzet	Állam megítélése
Külföldi munkavállalás (jövőbeni szándék)	0,17	0,26	0,05	0,06	0,12	0,06	0,08	0,03	0,08	0,07	0,03	0,13

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőtérkép értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

Országhatáron túli, jövőbeni munkavállalást a válaszadók 14,5 százaléka tervez, közülük 10,0 százalék (a teljes minta 1,5%-a) már jelenleg is kint dolgozik, 34,2 százalék pedig már konkrét lépéseket is tett a külföldi munkavállalás érdekében. Körükben nagyobb arányban szerepelnek férfiak (20,6%), mint nők (8,6%). Elsődlegesen a fiatalabb korosztályok gondolkoznak a külföldi munkavállaláson: ez minden negyedik 18–29 éves, valamint minden ötödik 30–39 éves tervei között szerepel. Az iskolázottság és a jövőbeni külföldi munkavállalási tervek között nem találtunk összefüggést, viszont mivel az alacsonyabb személyi jövedelemmel rendelkezők inkább szeretnék az országhatáron túl dolgozni, ebből arra következtethetünk, hogy a külföldi munkavállalás inkább azoknak vonzó, akik végzettségükhöz képest nincsenek megfizetve. Szintén tetten érhető a külföldi munkavállalási hajlandóság azok körében, akik szerint az állam működése nem felel meg az ő személyes Jó Állam-képüknek, de ez utóbbi összefüggés csak nagyon gyenge.

35. ábra: Külföldi munkavállalási hajlandóság nemenkénti és korcsoport szerinti bontásban (N=968)

17. táblázat: A külföldi munkavállalás összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=1250)

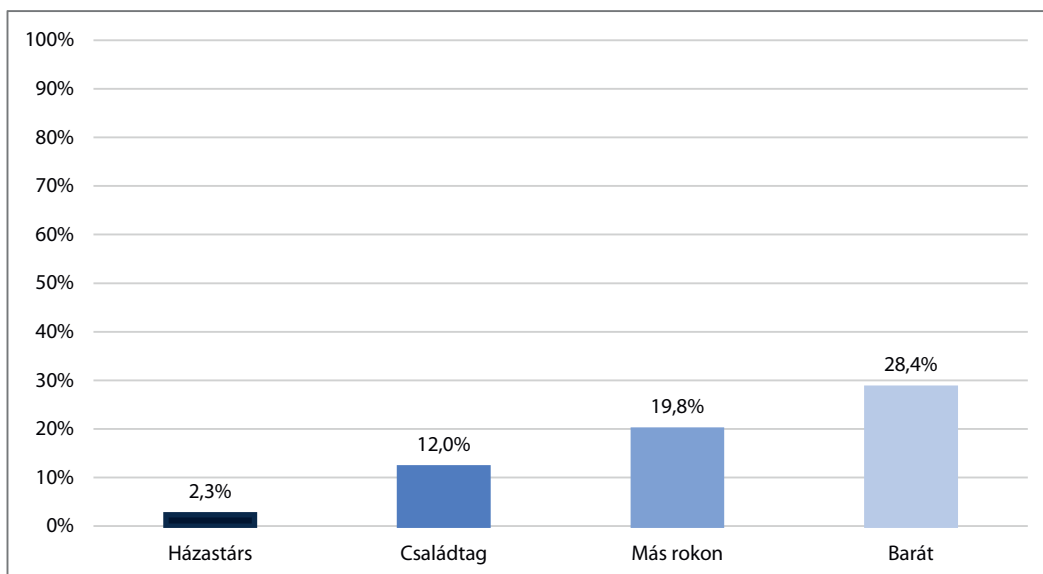
	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahelyi rendelkezés	Személyi jövedelem	Egy főre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió	Tájékozódás	Közerzet	Állam megítélése
Külföldi munkavállalás (tapasztalat)	0,13	0,10	0,11	0,05	0,09	0,08	0,06	0,06	0,10	0,06	0,06	0,03

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőtérkép értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

A válaszadók 3,8 százaléka vállalt már munkát az országhatáron túl. Természetesen erre az arányszámra úgy kell tekinteni, hogy ők csupán azok a külföldön munkát vállaló magyarok, akik a lekérdezés időpontjában vagy már hazatértek, vagy éppen idehaza tartózkodtak. Hazatérésük előtt átlagosan 36,3 hónapot töltöttek kint. A legtöbben egy évet dolgoztak kint, a megkérdezettek körében a legkevesebb külföldön töltött idő 1 hónap, míg a legtöbb 40 év volt. A külföldi munkavállalási tapasztalattal rendelkezők közel egyharmada jelenleg is kint dolgozik, 23,8 százaléka pedig a jövőben is szándékozik kimenni.

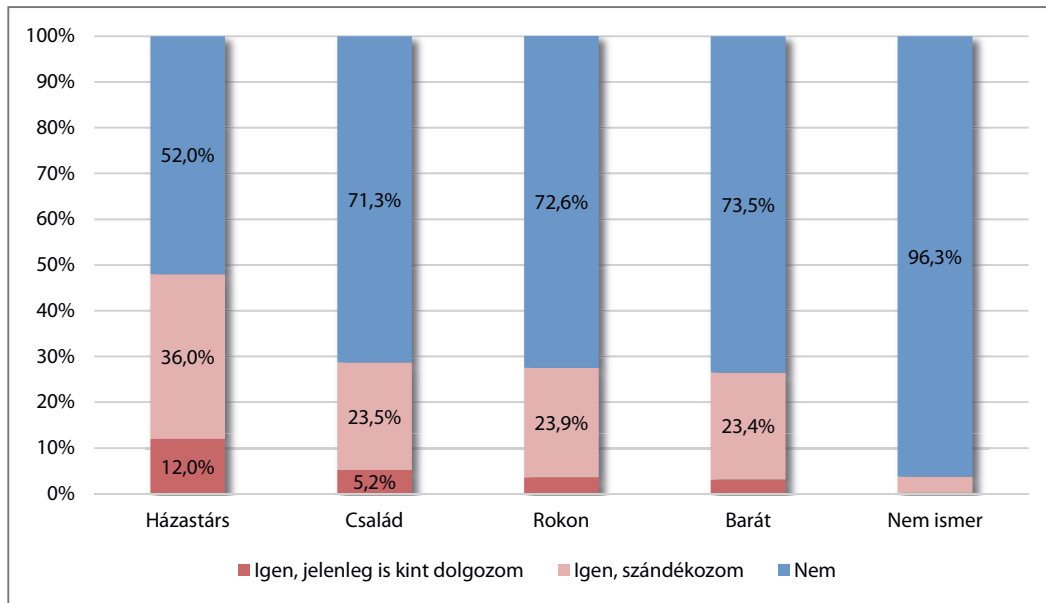
A férfiak jóval nagyobb aránya, 6,8 százaléka döntött a jövedelemszerzés eme típusa mellett, míg a megkérdezettek közül a nőknek csupán 1,7 százaléka. Az iskolai végzettséget tekintve: a szakmunkások (6,7%) és a felsőfokú iskolai végzettségűek (5,0%) azok, akik az átlagnál (4,0%) nagyobb arányban mentek ki külföldre dolgozni. Szintén nagyobb arányban találunk közöttük magasabb jövedelmi kategóriába tartozókat. Azonban ebben az esetben nem tudjuk, hogy a magas jövedelem a külföldi munkavállalás eredménye vagy következménye. Adataink megerősítik, hogy elsősorban a fiatalok mennek ki dolgozni, különösen sokan a 18–29 éves korosztályból (7,6%), a 30–39 és a 40–49 évesek közül (4,8%). Területi szinten viszont nem találtunk összefüggést, ami alapján arra következtethetünk, hogy régiótól, településtípustól függetlenül az ország minden részéről vállalnak külföldön munkát, azaz nem szembeötlő, hogy Nyugat-Dunántúlról számottevő a napi és heti ingázás Ausztriába, Németországba.

36. ábra: Külföldön dolgozó hozzátartozókkal, illetve barátokkal rendelkezők aránya (N=1250)

Fontosnak tartottuk feltárni, hogy a megkérdezetteknek vannak-e olyan barátaik, rokonaik, akik jelenleg külföldön dolgoznak. A mintába kerülők 47,8 százalékának van olyan közeli ismerőse, aki a kérdés időpontjában külföldön végzett valamilyen munkát. 29 főnek (a teljes minta 2,3%-a) házastársa, 150 főnek (12,0%) közeli családtagja dolgozik kint. A távolabbi rokon külföldi munkavállalása az minta ötödére, a barátoké az minta bő negyedére jellemző.

37. ábra. Külföldi munkavállalási hajlandóság a külföldön dolgozó kapcsolatok típusa szerint (N=969)

Adataink szerint alapvetően meghatározza a külföldi munkavállalási hajlandóságot, hogy az adott személy ismeretségi körében vannak-e olyanok, akik az országhatáron túl dolgoznak. Továbbá az is igen jelentős befolyásoló erővel bír, hogy milyen a kapcsolat erőssége. Azon válaszadóknak, akiknek házastársa jelenleg is külföldön dolgozik, 12,0 százaléka jelenleg is kint vállal munkát, 36 százaléka pedig tervezi a kimenetelt. Külföldön dolgozó közeli családtag, rokon, barát esetében minden negyedik megkérdezett szándékozik kimenni, vagy már meg is tette. Akiknek kapcsolati hálójában nincs külföldön dolgozó ismerős, szinte egyáltalán nem (csak 3,5%) gondolkozik ilyen alternatívában. Kérdőívünk tapasztalatai igazolják azt a megállapítást, hogy a külföldön munkát vállalókhöz fűződő – rokoni vagy ismeretségi – kapcsolatok megléte és erőssége döntően befolyásolja a kivándorlási hajlandóságot, de arra is utal, hogy a külföldi munkavállalásban gondolkozók köre koncentrikusan bővül, és sokat számíthat a közeli ismerősök tapasztalata, segítsége a külföldi munkába állásban.

3.4. ÁLLAMI FELADATOK A ÉS VELÜK VALÓ ELÉGEDETTSÉG

3.4.1. OKTATÁS

Evidenciának tekinthető, hogy az oktatás fontos szerepet tölt be az egyének életében. A képzésbe, tanulásba történő sikeres befektetés az élet számos területén megtérül, jellemzően magasabb jövedelmet, jobb munkakörülményeket, hosszabb életet eredményez. De nemcsak az egyén, hanem a társadalom szintjén is érzékelhető a képzettség hatása: azok a nemzetek, társadalmak tudják megtartani gazdasági pozíciójukat, versenyelőnyüket, amelyek folyamatosan jelentős eszközöket fektetnek be az oktatásba, a humán tőke fejlesztésébe.

Kérdőívünkben három szempont mentén voltunk kíváncsiak válaszadóink szubjektív véleményére. Ezek a következők voltak: válaszadóink hogyan értékelik gyermekük/gyermekük képzését; az élethosszig tartó tanulás hogyan van jelen az életükben; valamint hogyan látják a hazai oktatási és gyermekellátó rendszer működését?

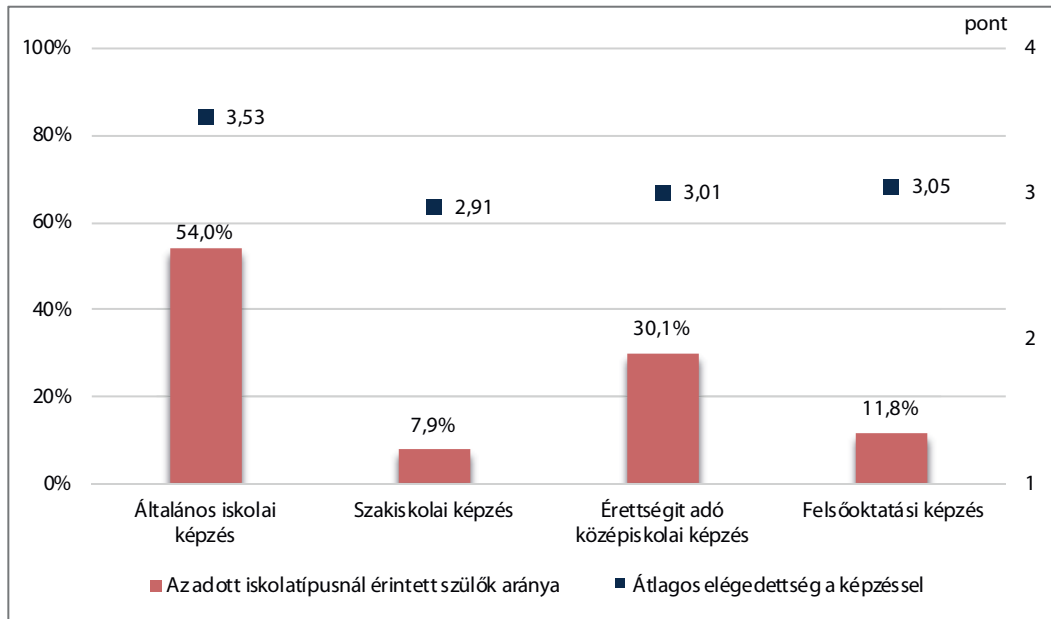
3.4.1.1. VÉLEMÉNYEK A MAGYAR OKTATÁSI ÉS GYERMEKELLÁTÓ RENDSZERRŐL

Feltett kérdések:

- **Gyermeke(i) jelenleg milyen típusú iskolába, milyen képzésre járnak? (Több válasz is megjelölhető!) Az adott képzéssel nagyon elégedetlen, elégedetlen, elégedett vagy nagyon elégedett (volt)? [Csak akkor kérdezve, ha a háztartásban van tanuló.]**
- **A következőkben a magyar oktatási, gyermekellátó rendszerről kérdezném! Mennyire ért egyet az alábbi állításokkal? [Csak azoktól a háztartásoktól kérdezve, ahol él óvodás vagy tanuló.]**
- **Mennyire ért egyet az [a magyar oktatási, gyermekellátó rendszerre vonatkozó] alábbi állításokkal?**
- **Mennyire elégedett Ön 0-tól 10-ig terjedő skálán. ..? [A magyar oktatási, gyermekellátó rendszer egyes elemeinek, majd teljes egészének működésével való elégedettséget kérdeztünk.]**

Az adatfelvételben részt vevők 20,4 százaléka jelezte, hogy legalább egy olyan gyermeke van, aki jelenleg tanulmányokat folytat. Az érintett szülőket megkértük, hogy nyilatkozzanak, hogy gyermekük milyen képzésben vesz részt, majd arra kértük őket, hogy az adott képzést értékeljék egy 1-től 4-ig terjedő skála segítségével, azaz minden képzési típus esetén csak a jelenleg gyermekük által érintett szülők válaszait rögzítettük.

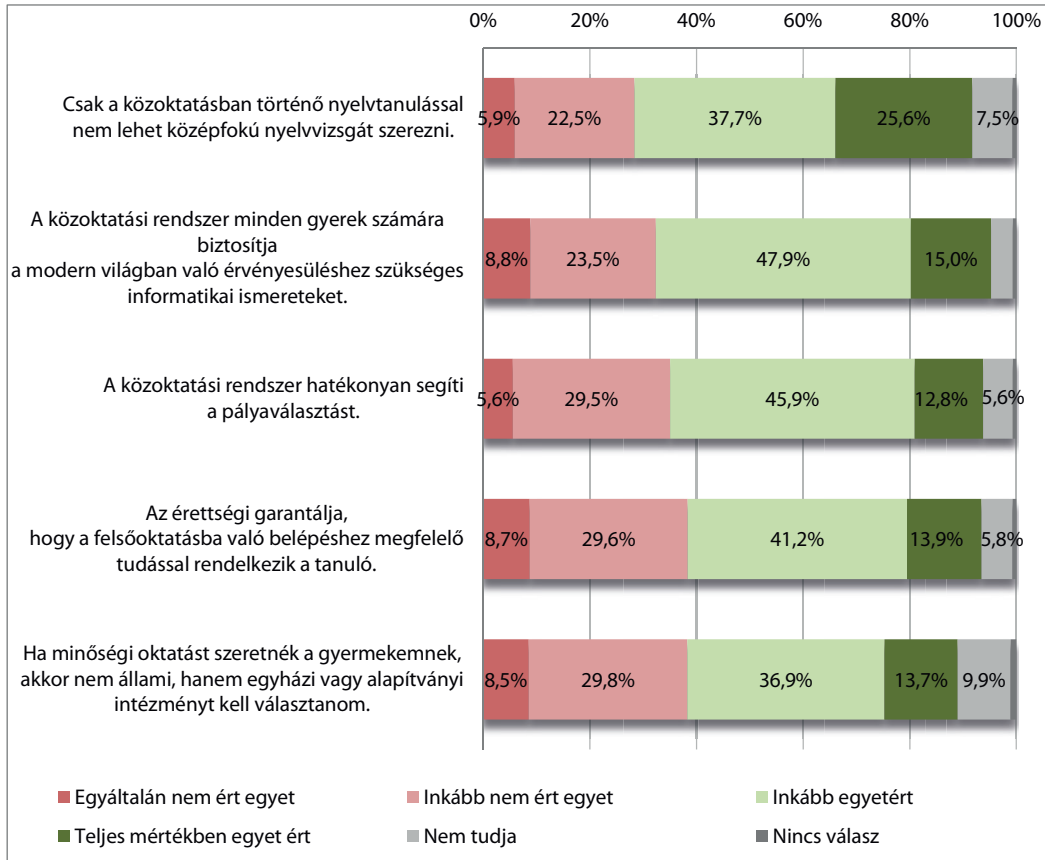
38. ábra: A szülői elégedettség az egyes iskolatípusok szerint (N=528)

A jelenleg gyermekük révén érintett szülők lényegesen eltérően látják az általános iskolai és a magasabb végzettséget adó képzéseket. Előbbivel átlagosan elégedettek (3,53), míg a többi képzést nagyjából 0,5 ponttal rosszabbra értékelték. Amint az iskolai életpályák elágaznak, érdekessé válik a képzésben részt vevő fiatalok családi és társadalmi háttere. A szakiskolás¹⁰ gyermekkel rendelkező szülők jellemzően községben élnek, nincs munkahelyük, alacsony a jövedelmük és az iskolai végzettségük, körükben a legfeljebb 8 általánossal rendelkezők aránya 20,7 százalék. A középiskolás gyermekek szülei között felülreprezentáltak a munkahellyel rendelkezők, a magasabb jövedelműek. A válaszadó szülők 11,4 százalékának van felsőfokú képzésben részt vevő gyermeke, ebben a szülői körben felülreprezentáltak a felsőfokú iskolai végzettségűek (23,8%), valamint a magas jövedelemmel rendelkezők.

¹⁰ Az adatfelvételnél még szakiskolai képzésnek nevezett oktatási forma mára szakközépiskolai képzéssé változott.

39. ábra: Óvodás és/vagy tanuló gyermekek szüleinek véleménye az oktatási rendszerről.
 „Mennyire ért egyet az alábbi állításokkal?” (N=557)

A közoktatási rendszer működésének eredményességéről csak az óvodás és/vagy tanuló gyermekek szüleit kérdeztük. Ugyanis ők azok, akik érintettségük folytán friss tapasztalatokkal rendelkeznek a köznevelésről. A különböző típusú készségek átadásával kapcsolatban ellentétes kép rajzolódik ki. Míg a nyelvtanítás minőségét kedvezőtlenül ítéelő 63,3 százalék szerint nem elegendő az iskolában szerzett tudás a nyelvvizsgálóhoz, addig az informatikai ismeretek átadásával a megkérdezettek 62,9 százaléka elégedett, és többen vannak azon a véleményen is, hogy a sikeres érettségi megfelelő tudást biztosít a felsőoktatásba való bekerüléshez.

A megkérdezettek szűk többsége (50,6%) gondolja inkább úgy, hogy az egyházi és alapítványi intézményekben a gyermekek magasabb színvonalú oktatásban részesülnek, mint az államiban.

18. táblázat: Az óvodás és/vagy tanuló gyermekek szüleinek véleménye az oktatási rendszerről és ennek összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=557)

	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahelyi rendelkezés	Személyi jövedelem	Egy főre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió	Tájékozódás	Közérzet	Állam megítélése
A közoktatási rendszer hatékonyan segíti a pályaválasztást.	0,09	–	0,05	0,10	0,03	0,04	–	0,13	0,11	0,05	0,13	0,30
A közoktatási rendszer minden gyerek számára biztosítja a modern világban való érvényesüléshez szükséges informatikai ismereteket.	0,08	–	0,09	0,07	0,04	0,06	–	0,10	0,14	0,14	0,11	0,36
Ha minőségi oktatást szeretnék a gyermeknek, akkor nem állami, hanem egyházi vagy alapítványi intézményt kell választanom.	0,10	–	0,08	0,09	0,09	0,15	–	0,11	0,11	0,09	0,10	0,12
Csak a közoktatásban történő nyelvtanulással nem lehet középfokú nyelvvizsgát szerezni.	0,04	–	0,10	0,11	0,07	0,07	–	0,11	0,14	0,07	0,04	0,20
Az érettségi garantálja, hogy a felsőoktatásba való belépéshez megfelelő tudással rendelkezik a tanuló.	0,10	–	0,13	0,10	0,13	0,07	–	0,16	0,17	0,07	0,14	0,22

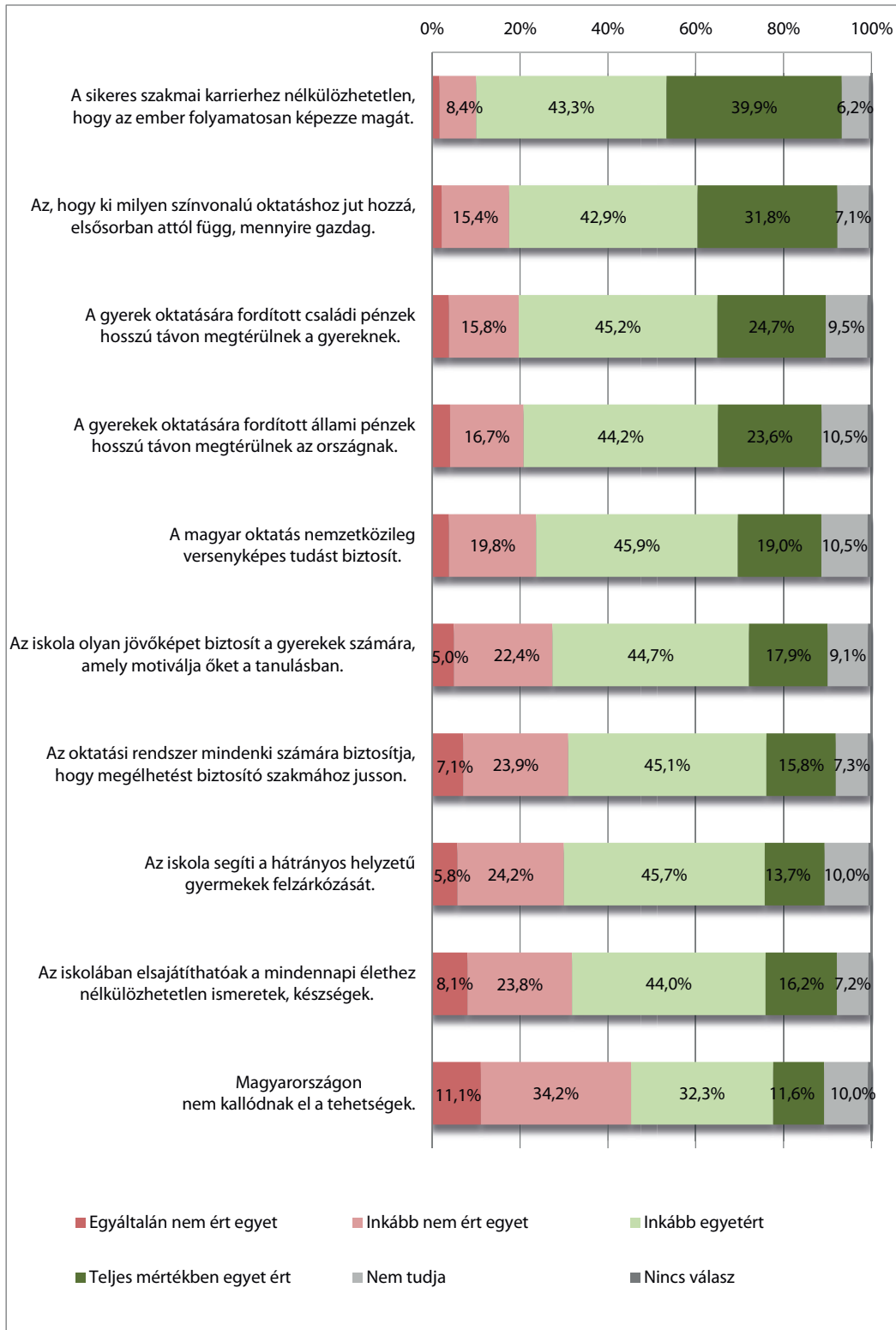
A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőérték értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

Az oktatás minőségével kapcsolatos állításokat csak az érintetteknek tettük fel, azaz olyan szülőknek, akiknek óvodás és/vagy tanuló gyermeke(ik) van(nak). A szűrőfeltételek miatt a *háztartástípus* és a *korcsoport* mint magyarázó változó, nem értelmezhető.

A közoktatási rendszerre vonatkozó állítások esetében az egyetértés vagy éppen az egyet nem értés a vizsgált háttérváltozók közül elsődlegesen az állam megítélésével hozható összefüggésbe. Talán nem meglepő módon az oktatási alrendszer működését negatívabbnak ítélik azok, akik az állam egészének feladatellátását is kifogásolják. Abban az egy esetben nem találtunk e két változó között szignifikáns kapcsolatot, amelyben az állítás a minőség szempontjából megkülönbözteti az állami és egyházi, alapítványi fenntartású intézményeket.

Az iskolai végzettség alapvetően nem mutat összefüggést a vizsgált állításokkal, egyetlen esetet kivéve: „Az érettségi garantálja, hogy a felsőoktatásba való belépéshez megfelelő tudással rendelkezik a tanuló.” Itt ugyanis a személyes tapasztalat megléte vagy hiánya befolyásolhatja a válaszadást. A kijelentéssel egyetértők közül az érettségivel rendelkezők aránya a legalacsonyabb (50,5%). Ez az eredmény esetleg rossz tapasztalatuknak, egyetemi jelentkezésük elutasításának köszönhető. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők esetében ez az arány 59,3 százalék, míg azok, akik nem rendelkezhetnek személyes tapasztalattal (legfeljebb 8 osztállyal rendelkezők és a szakmunkás végzettségűek), inkább egyetértenek ezzel az állítással (60,0 és 67,7%).

40. ábra: Válaszadónk véleménye a hazai oktatási rendszerről. „Mennyire ért egyet az alábbi állításokkal?” (N=2500)

A fenti, közoktatási rendszerre vonatkozó állításokat már a minta egészének tettük fel. Leginkább azokkal az állításokkal értettek egyet a megkérdezettek, amelyek az egyén szerepét, társadalmi háttérét kapcsolják össze a képzés sikerével. Legkevésbé pedig azokkal az állításokkal, amely szerint az iskola segít a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentésében, biztosítja a mindennapi élethez szükséges ismereteket vagy a tehetségek kibontakozását, de ezek esetében is jellemzően többségében vannak a pozitív vélemények.

19. táblázat: A válaszadóink véleménye a hazai oktatási rendszerről és ennek összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=2500)

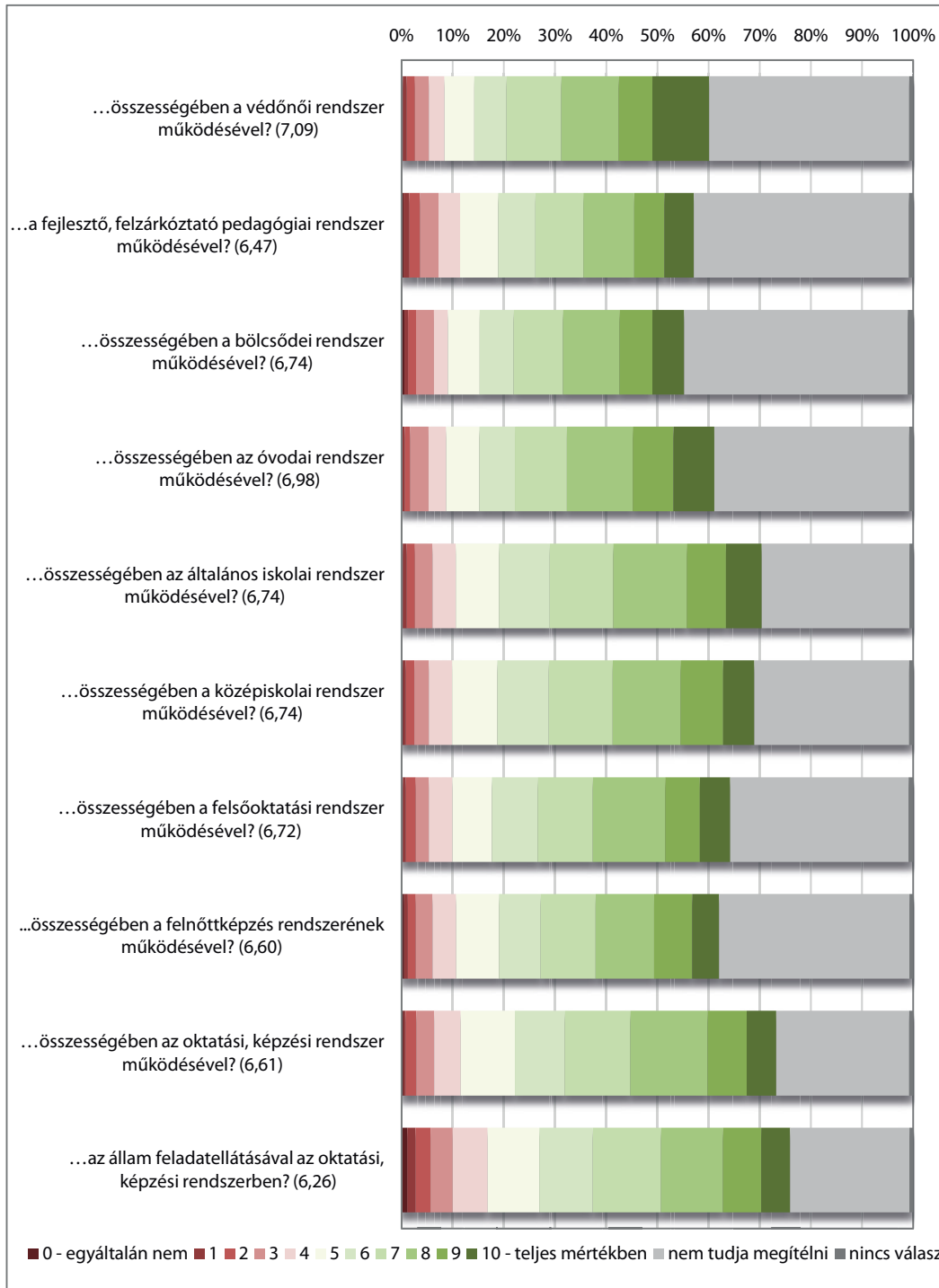
	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahelyi rendelkezés	Személyi jövedelem	Egy főre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió	Tájékozódás	Közézet	Állam megítélése
Az iskola olyan jövőképet biztosít a gyerekek számára, amely motiválja őket a tanulásban.	0,02	0,07	0,05	0,05	0,04	0,05	0,08	0,08	0,11	0,06	0,12	0,31
Magyarországon nem kallódnak el a tehetségek.	0,05	0,06	0,05	0,05	0,06	0,05	0,06	0,07	0,10	0,04	0,11	0,35
Az iskola segíti a hátrányos helyzetű gyermekek felzárkózását.	0,04	0,06	0,09	0,05	0,07	0,04	0,05	0,06	0,11	0,09	0,11	0,27
Az iskolában elsajátíthatóak a mindennapi élethez nélkülözhetetlen ismeretek, készségek.	0,04	0,06	0,05	0,04	0,03	0,02	0,05	0,06	0,12	0,06	0,10	0,32
Az oktatási rendszer mindenki számára biztosítja, hogy megélhetést biztosító szakmához jusson.	0,05	0,06	0,07	0,07	0,04	0,07	0,06	0,07	0,12	0,06	0,13	0,33
A gyerekek oktatására fordított családi pénzek hosszú távon megtérülnek a gyerekeknek.	0,02	0,07	0,06	0,11	0,07	0,08	0,07	0,09	0,10	0,06	0,12	0,23
A gyerekek oktatására fordított állami pénzek hosszú távon megtérülnek az országnak.	0,03	0,04	0,06	0,08	0,06	0,05	0,04	0,10	0,12	0,05	0,11	0,21
Az, hogy ki milyen színvonalú oktatáshoz jut hozzá, elsősorban attól függ, mennyire gazdag.	0,02	0,04	0,09	0,08	0,07	0,07	0,03	0,08	0,10	0,08	0,05	0,15
A magyar oktatás nemzetközileg versenyképes tudást biztosít.	0,00	0,06	0,06	0,08	0,03	0,03	0,04	0,07	0,13	0,07	0,11	0,25
A sikeres szakmai karrierhez nélkülözhetetlen, hogy az ember folyamatosan képezze magát.	0,04	0,05	0,05	0,05	0,05	0,06	0,06	0,08	0,11	0,07	0,07	0,10

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőtérkép értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

Több esetben is közepesen gyenge összefüggést figyelhetünk meg az állam megítélése és az oktatási rendszerről alkotott vélemények között. Azon állítások esetében gyengül ez a kapcsolat, amelyeknél az oktatási rendszer működésének sikerességét nem az állam, hanem az egyén felől kellett megítélni (például a család anyagi helyzete; egyéni szorgalom, azaz életem át tartó tanulás).

Ebben az esetben is megnéztük az érintettségi dimenziót, ez két szempontból is releváns: egyrészt a válaszadó a bölcsődés, óvodás és/vagy tanuló gyermeke(i) révén, másrészt valamilyen oktatási képzésen való részvétel okán lehet érintett. Az így kapott eredményeink alapvetően nem voltak szignifikánsak, néhány esetben mutattak gyenge (Cramer's V 0,10 alatti) összefüggést.

41. ábra: Elégedettség a magyar oktatási, gyermekellátó rendszer egyes aspektusaival.
 „Mennyire elégedett Ön...” (N=2500)

Vizgáltuk azt is, hogy a megkérdezettek miként értékelik országunk oktatási rendszerét egy tizenegy fokozatú skálán. Kiemelkedően magas azok aránya (23,3 és 43,7% között mozog), akik úgy nyilatkoztak, hogy nem tudják megítélni a kérdést. Alapvetően azok nem érezték kompetensnek magukat ebben a témában, akik háztartásában nincs tanuló. A válaszadók a védőnői rendszerrel a legelégedettebbek (7,09), míg legkevésbé (6,26) az állam oktatási, képzési rendszerben betöltött szerepével.

Megnéztük, hogy vajon az elégedettséget mennyiben befolyásolja az érintettség, azaz azok, akiknek a gyerekei vagy saját maguk részt vesznek valamilyen képzésen, másképp értékelik-e az oktatási rendszert. Bár az érintettek minden esetben átlagosan jobb értéket adtak, de alapvetően – az érintettek kis elemszáma

miatt – nem volt szignifikáns az összefüggés az érintettség és az elégedettség között, ez alól egy eset volt kivétel: az óvodai rendszer.¹¹

20. táblázat: Az oktatási rendszerrel való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=2500)

	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahelyi rendelkezés	Személyi jövedelem	Egy főre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió	Tájékozódás	Közérzet	Állam megítélése
Összességében a védőnői rendszer működésével	0,01	0,08	0,04	0,04	0,05	0,02	0,11	0,13	0,15	0,07	0,27	0,10
A fejlesztő, felzárkóztató pedagógiai rendszer működésével	0,03	0,04	0,06	0,01	0,03	0,04	0,08	0,09	0,11	0,09	0,29	0,23
Összességében a bölcsődei rendszer működésével	0,05	0,04	0,08	0,05	0,05	0,05	0,08	0,12	0,20	0,10	0,32	0,17
Összességében az óvodai rendszer működésével	0,05	0,04	0,07	0,01	0,04	0,04	0,10	0,08	0,17	0,10	0,36	0,16
Összességében az általános iskolai rendszer működésével	0,04	0,06	0,03	0,01	0,03	0,01	0,07	0,06	0,20	0,10	0,32	0,22
Összességében a középiskolai rendszer működésével	0,02	0,07	0,04	0,02	0,03	0,03	0,04	0,07	0,21	0,12	0,32	0,25
Összességében a felsőoktatási rendszer működésével	0,02	0,04	0,07	0,01	0,05	0,02	0,03	0,05	0,22	0,13	0,32	0,22
Összességében a felnőttképzés rendszerének működésével	0,03	0,07	0,06	0,00	0,04	0,03	0,03	0,08	0,23	0,12	0,30	0,23
Összességében az oktatási, képzési rendszer működésével	0,02	0,06	0,04	0,00	0,05	0,02	0,07	0,06	0,22	0,11	0,32	0,29
Az állam feladatellátásával az oktatási, képzési rendszerben	0,02	0,06	0,04	0,02	0,06	0,03	0,06	0,07	0,23	0,10	0,29	0,34

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőtérkép értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

Míg a korábbi attitűdkérdéseknél azt láttuk, hogy leginkább az állam megítélése határozza meg a válaszokat, addig az oktatás egészével és egyes alrendszereivel való elégedettség a közérzettel mutatja a legerősebb összefüggést: azok elégedettebbek az oktatással, akik a saját életükkel elégedettebbek. Az államról alkotott vélemény azonban itt is fontos magyarázó változónak bizonyult. A korábbiakhoz hasonlóan azok látják borúsabban az oktatás működését, akik összességében elégedetlenebbek az állam egészével. Továbbá a területi dimenzió, ezen belül is a regionális szint esetében figyelhető meg összefüggés: Észak-Magyarországon és a Közép-Dunántúlon minden esetben átlagosan elégedetlenebbek a többi régió lakosaihoz képest.

¹¹ Az összefüggés erőssége gyengének mondható: 0,06 etával jellemezhető.

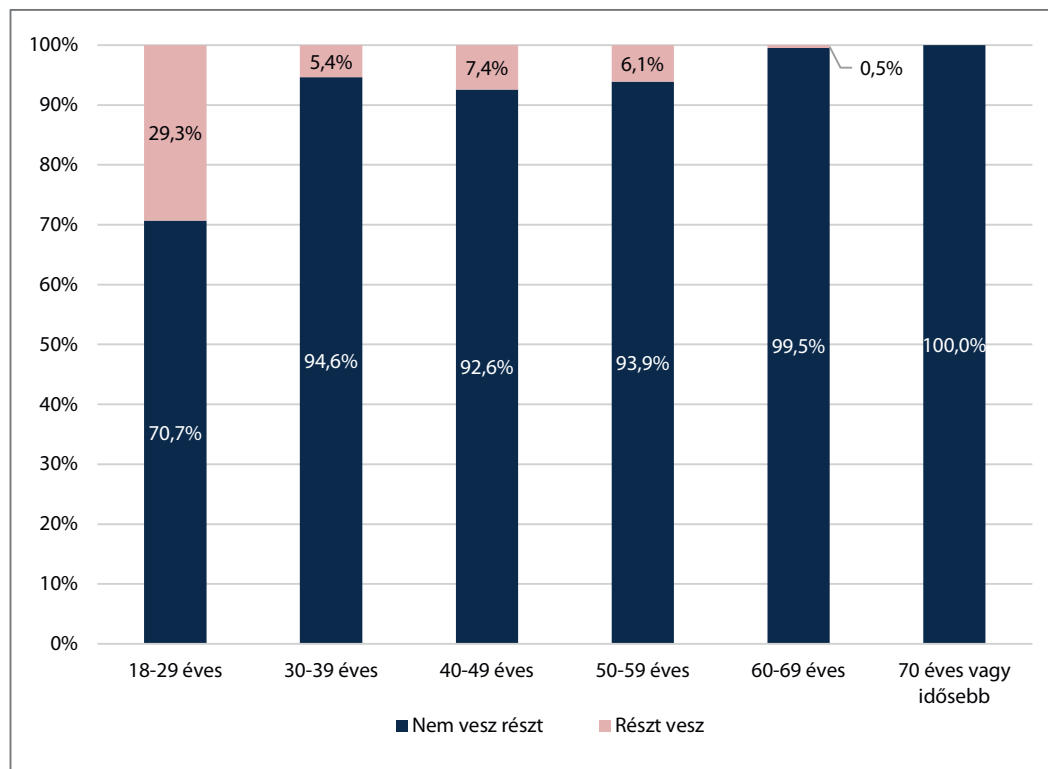
3.4.1.2. FELSŐFOKÚ OKTATÁS ÉS FELNŐTTKÉPZÉS

Feltett kérdések:

- Az elmúlt egy évben Ön részt vett-e bármilyen iskolarendszerű oktatásban vagy tanfolyamon vagy képzésen (továbbképzésen, nyelvtanfolyamon, szemináriumon, konferencián)?
- Ön milyen iskolarendszerű oktatásra, tanfolyamra vagy képzésre jár/járt? (Több válasz is megjelölhető!) Az adott képzéssel nagyon elégedetlen, elégedetlen, elégedett vagy nagyon elégedett (volt)? [Csak azoktól kérdezve, akik részt vettek képzésen.]
- Az alábbiak közül ki finanszírozza/finanszírozta az Ön képzését? (Több válasz is jelölhető!)

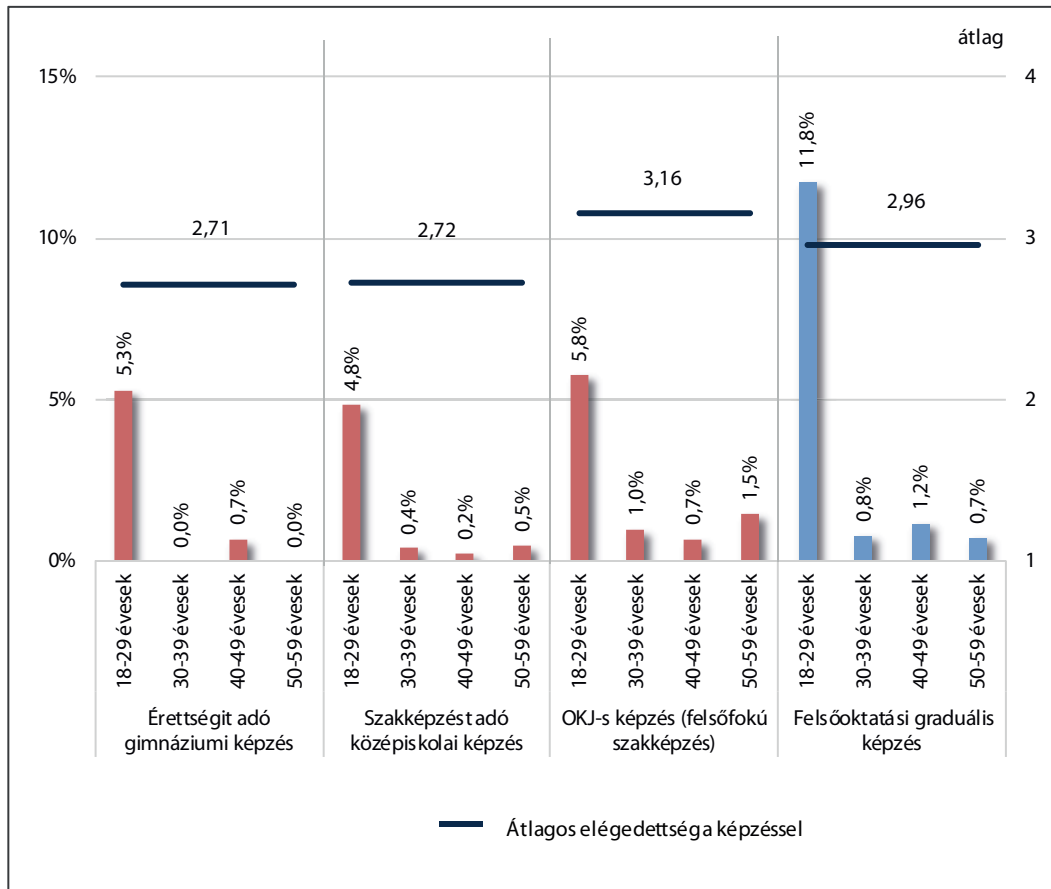
Az elmúlt évek, talán már évtizedek változásai – mint például az oktatási expanzió, a végzettségek munkaerőpiaci devalválódása, a tudásintenzív ágazatok előtérbe kerülése – következtében egy felívelő karrierhez vagy akár a munkaerőpiacon maradáshoz nélkülözhetetlenné váltak a továbbképzések, az átképzések, azaz felértékelődött az élethossziglan tartó tanulás. Érdemesnek tartottuk emiatt egy felnőttképzési blokk beemelését is kérdőívünkbe, hiszen az államnak itt is fontos szerepet kell vállalnia.

42. ábra: Az elmúlt egy évben felsőoktatásban vagy felnőttképzésen részt vevők korcsoportos bontásban (N=2489)

Elsősorban a legalább érettségivel és a munkahellyel még nem rendelkezők képezik tovább magukat felnőttként is. Nagyobb arányban nem meglepő, ha figyelembe vesszük, hogy a kérdezett továbbtanulási lehetőségek közül leginkább az egyetemi képzési forma dominál. Jövedelmi és területi összefüggést nem figyeltünk meg. Amennyiben az elmúlt egy évben képzéseken részt vevőket korcsoportos bontásban vizsgáljuk, igen szembeötlő, hogy arányait tekintve legtöbben a legfiatalabb korosztályba tartoznak. A 18–29 évesek 29,3 százaléka folytat tanulmányokat, ennek a csoportnak a legnagyobb hányada (40,2%) a felsőoktatásban tanul. Érdekes, hogy a 40–49 és az 50–59 éves korosztály nagyobb arányban (7,4% és 6,1%) képezi magát, mint a 30–39 évesek. Ez feltehetőleg annak köszönhető, hogy ez a két korcsoport hosszabb ideje van a munkaerőpiacon, így az átképzéseken, a továbbképzéseken való részvételük gyakoribb lehet. A fenti, korcsoportok szerinti bontás eredményeire tekintettel a továbbiakban a felnőttképzésre vonatkozó adatokat csak a 60 évnél fiatalabbakra vonatkoztatva adjuk meg.

43. ábra: A felsőoktatásban vagy felnőttképzésen részt vevők aránya a hatvan év alattiak körében és a képzésekkel való elégedettség (N=1784)

Az érettségít (2,71), valamint a szakképzést (2,72) adó középiskolai képzés kapta a legalacsonyabb értékelést, míg a felsőfokú végzettséget adó, OKJ-s tanfolyam a legmagasabbat (3,07). A válaszadók hasonló arányban vesznek részt a különböző típusú képzéseken, ez alól kivétel a felsőoktatási graduális képzés, amely sokkal népszerűbb a 18–29 évesek között a többihez képest. A 60 év alattiak 14,5%-a jár(t) az elmúlt egy évben valamilyen nyelvtanfolyamon, ezeket átlagosan 2,97-re értékelték, azaz többségében elégedettek voltak a képzéssel.

3.4.2. EGÉSZSÉGÜGY

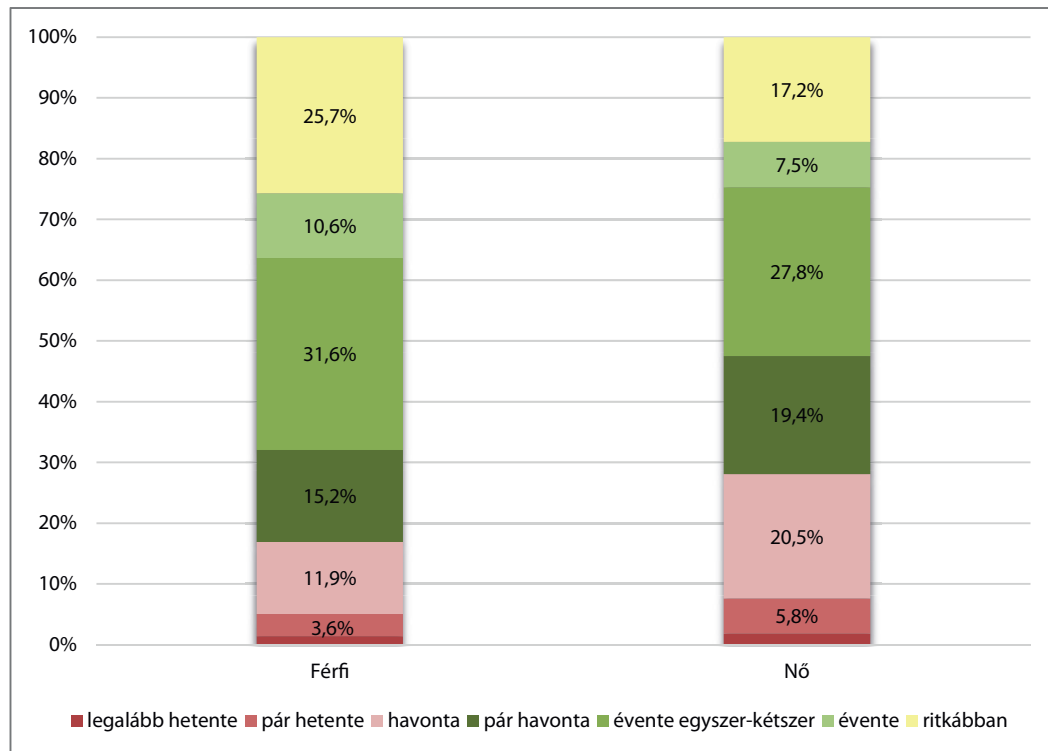
Feltett kérdések:

- Ön milyen gyakran jár orvoshoz?
- Az utóbbi egy évben igénybe vettek-e az Ön háztartásában...?
[Állami és magánorvosi ellátásokat soroltunk fel válaszlehetőségként.]
- Az elmúlt egy évben fizetett Ön hálapénzt egészségügyi szolgáltatásért?
- Mennyire ért egyet az alábbi [az egészségügyi rendszerre vonatkozó] állításokkal?
[Csak a minta felétől kérdezve.]
- Mennyire elégedett Ön 0-tól 10-ig terjedő skálán az Ön által igénybe vett...?
[Az egészségügyi rendszer egyes elemeinek, majd teljes egészének működésével való elégedettséget kérdeztünk.]

Az egészségügyi rendszer a lakosság életesély-egyenlőségét alapvetően befolyásoló közszolgáltatási ágazat. Működése meghatározza a népesség egészségi állapotát, befolyásolja a lakosság biztonságát, hatással van az ország gazdasági teljesítőképességére. A kérdőívben igyekeztünk feltérképezni a válaszadók egészségügyi szokásait, az ellátórendszerrel alkotott véleményüket.

44. ábra: Orvoshoz járás gyakorisága nemek szerint bontásban.

„Ön milyen gyakran jár orvoshoz?”(N=2483)

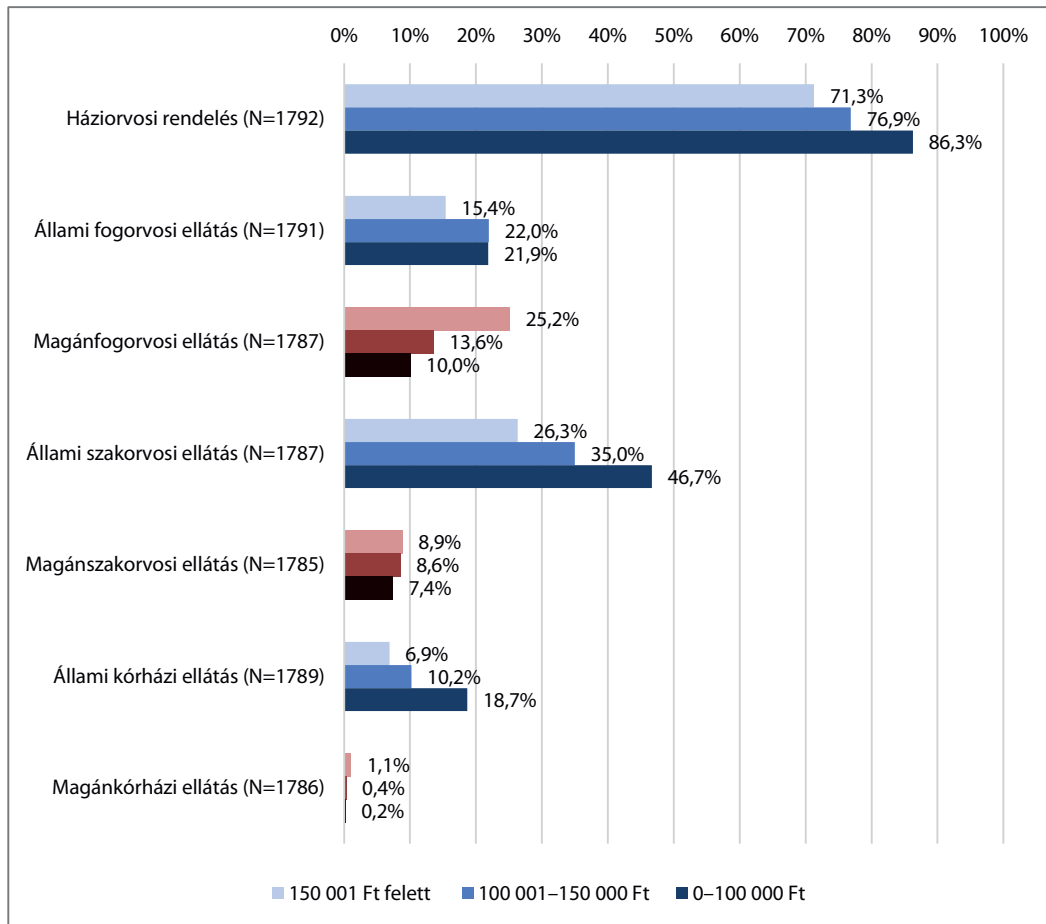
A nők több mint negyede (28,1%) rendszeresen, azaz havonta vagy gyakrabban jár orvoshoz, míg ugyanez csak a férfiak 16,9 százalékáról mondható el. A nők 19,4 százaléka, míg a férfiak 15,2 százaléka pár havonta fordul orvoshoz. Azok között, akik ritkán, azaz legfeljebb évente egyszer-kétszer lépnek kapcsolatba az egészségügyi rendszerrel, arányait tekintve többségben vannak a férfiak.

Azok, akik az elmúlt egy évben nem jártak orvosnál, jellemzően férfiak, budapestiek, és magasabb jövedelemmel rendelkeznek. Az iskolázottság tekintetében a legnagyobb arányban (91%) a legfeljebb 8 osztályt végzettek vettek igénybe bármilyen egészségügyi szolgáltatást. Minél fiatalabb korosztályba tartozik valaki, annál kevésbé valószínű, hogy volt orvosnál az előző évben.

Az állami orvosi ellátás igénybevételének gyakorisága fordított összefüggést mutat a személyi jövedelemmel. Ennek hátterében az áll, hogy az egészségügyi szolgáltatások legintenzívebb használói között felülreprezentáltak az alacsonyabb jövedelműek közé tartozó nyugdíjasok. A magasabb jövedelmi kategóriában nagyobb a különböző magánorvosi ellátásokban részesülők aránya. Itt már elsődleges magya-

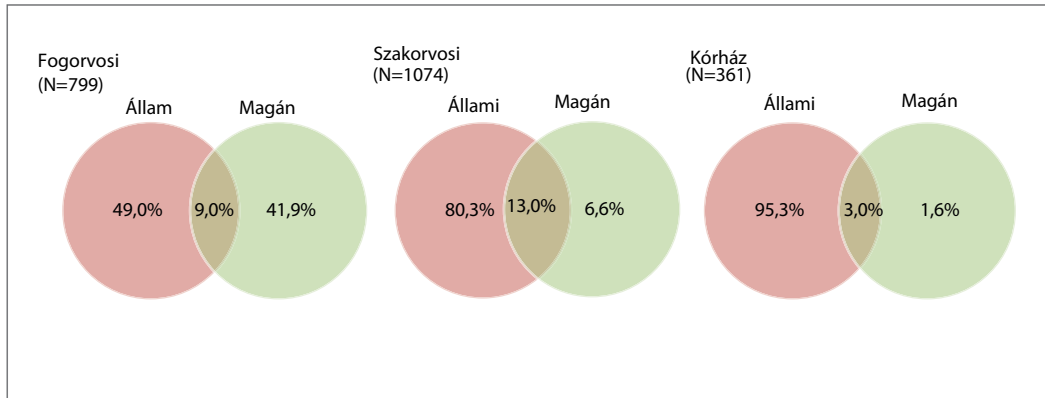
rázóvá léphet elő a személyi vagy a háztartási jövedelem, hiszen a szolgáltatás igénybevétele anyagi ellenszolgáltatáshoz kötött.

45. ábra: Különböző orvosi ellátások igénybevétele a személyi jövedelem szerint (N: 1785–1792)

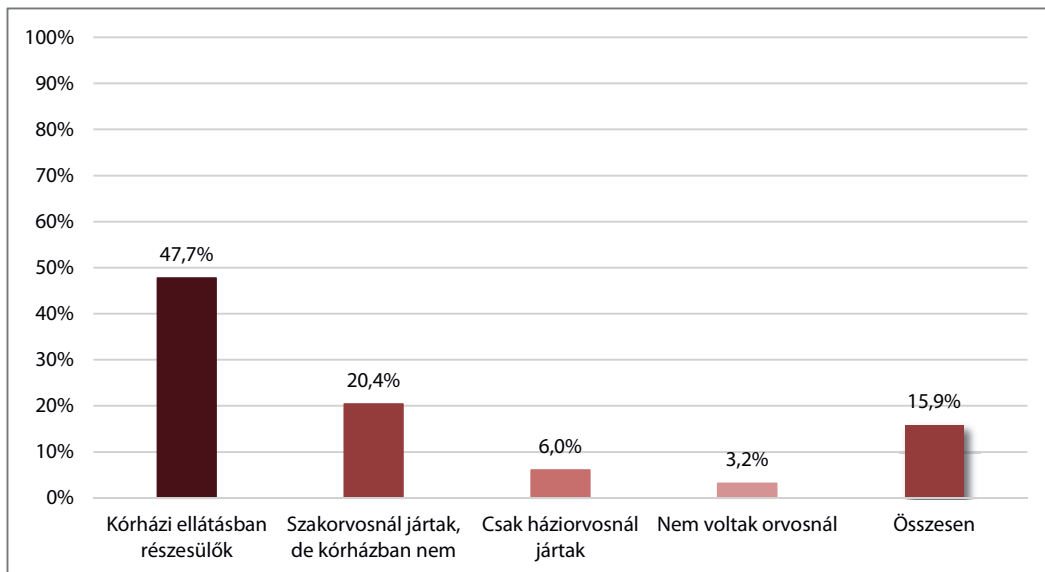
A fogorvosi ellátás esetében különül el leginkább az eltérő finanszírozású szolgáltatásokat igénybe vevők köre: csak állami fogorvosi rendelőben a megkérdezettek 49,0 százaléka járt, míg kizárólag magánfogorvoshoz 41,9 százalék jutott el, és ezekhez képest csak egy szűkebb kör az (9,0%), akik mind állami, mind magánfogorvosnál is jártak. A szakorvosi ellátások esetében nagyobb az átfedés: 12,7 százalék állami és magánfinanszírozású rendelést is felkeresett az elmúlt egy évben. Adataink alapján a kórházi kezelésben részesülők 4,6 százaléka magánkórházban gyógyult, de körükben is jellemző (szűk kétharmad), hogy állami kórháznak is voltak betegei, azaz a kórházi ellátásban részesülő 361 főből 355 (98,3%) állami kórházban, míg 344 fő (95,3%) kizárólag állami kórházban kapott kezelést.

46. ábra: Az adott állami és/vagy magánorvosi ellátásban részesülők aránya

A teljes minta 15,9 százaléka, míg az orvosnál járt válaszadók 18,2 százaléka nyilatkozott úgy, hogy az elmúlt egy évben fizetett hálapénzt. Közel minden második (47,7%) kórházi ellátásban részesülő élt a paraszolvencia intézményével. Ez az érték azok esetében, akik szakorvosnál jártak, de kórházban nem, 20,4 százalék, tehát nagy átlagban minden ötödik ember fizet hálapénzt a szakorvosi rendeléseken. A háziorvosnál csak nagyon ritka esetben érezzük szükségét, hogy így tegyünk. Azok pedig, akik nem jártak orvosnál, feltehetőleg valamelyik hozzátartozójuk minőségibb orvosi ellátását igyekeztek ezáltal biztosítani vagy meghálálni.

47. ábra: A hálapénzt fizetők aránya orvoslátogatás szerint (N=2500)

A hálapénz és a kor között találjuk a legerősebb együttállást: az idősebb korosztályokba tartozók nagyobb arányban adtak hálapénzt az elmúlt egy év során – ennek nyilvánvalóan oka az is, hogy nagyobb valószínűséggel vettek igénybe kórházi ellátást. Korcsoporti szinten viszont a 30–39 évesek körében a legjellemzőbb, hogy hálapénzt adtak, ez feltehetően annak köszönhető, hogy saját egészségügyi „szolgáltatásvásárlásukon” túl gyermekeik és szüleik esetében is ők intézik a pénzügyi tennivalókat.

A többi háttérváltozó és a hálapénz között vagy nincs, vagy igen gyenge az összefüggés. Ez jól mutatja, hogy a paraszolvencia Magyarországon társadalmi szinten, társadalmi csoportoktól függetlenül elterjedt gyakorlat.

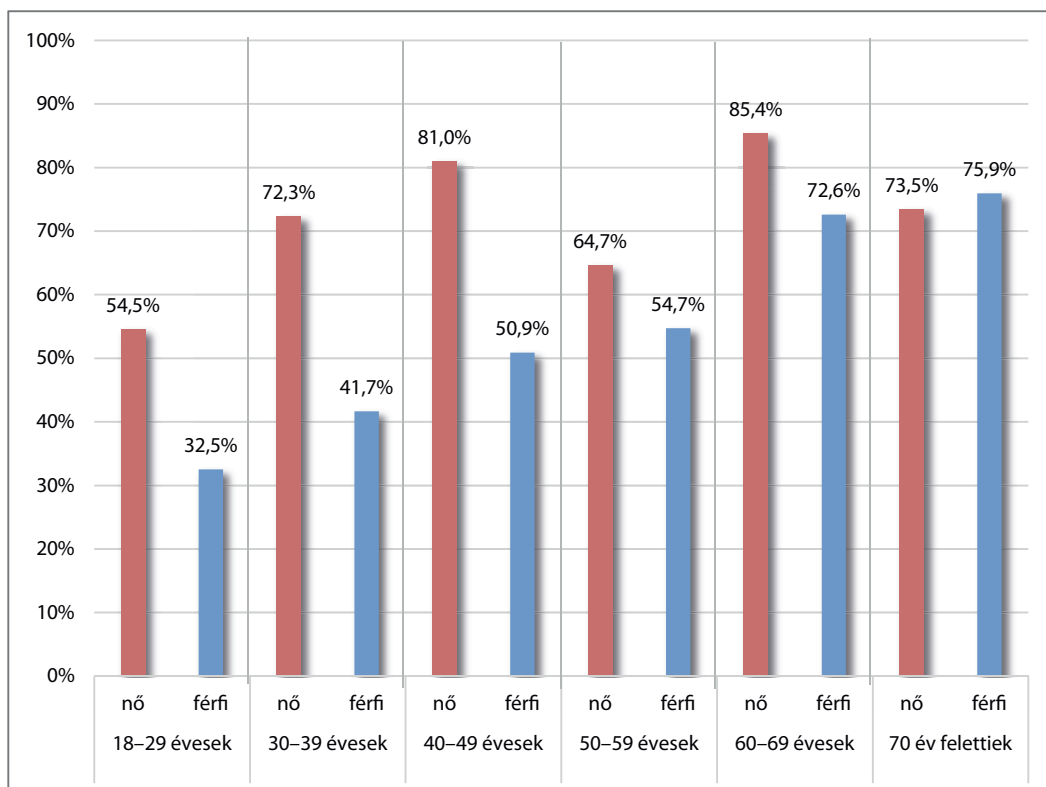
21. táblázat: A hálapénzadás összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=2500)

	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahelyi rendelkezés	Személyi jövedelem	Egy főre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió	Tájékozódás	Közérzet	Állam megítélése
Hálapénz	0,06	0,20	0,04	0,01	0,03	0,02	0,09	0,06	0,11	0,09	0,02	0,01

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőértékép értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

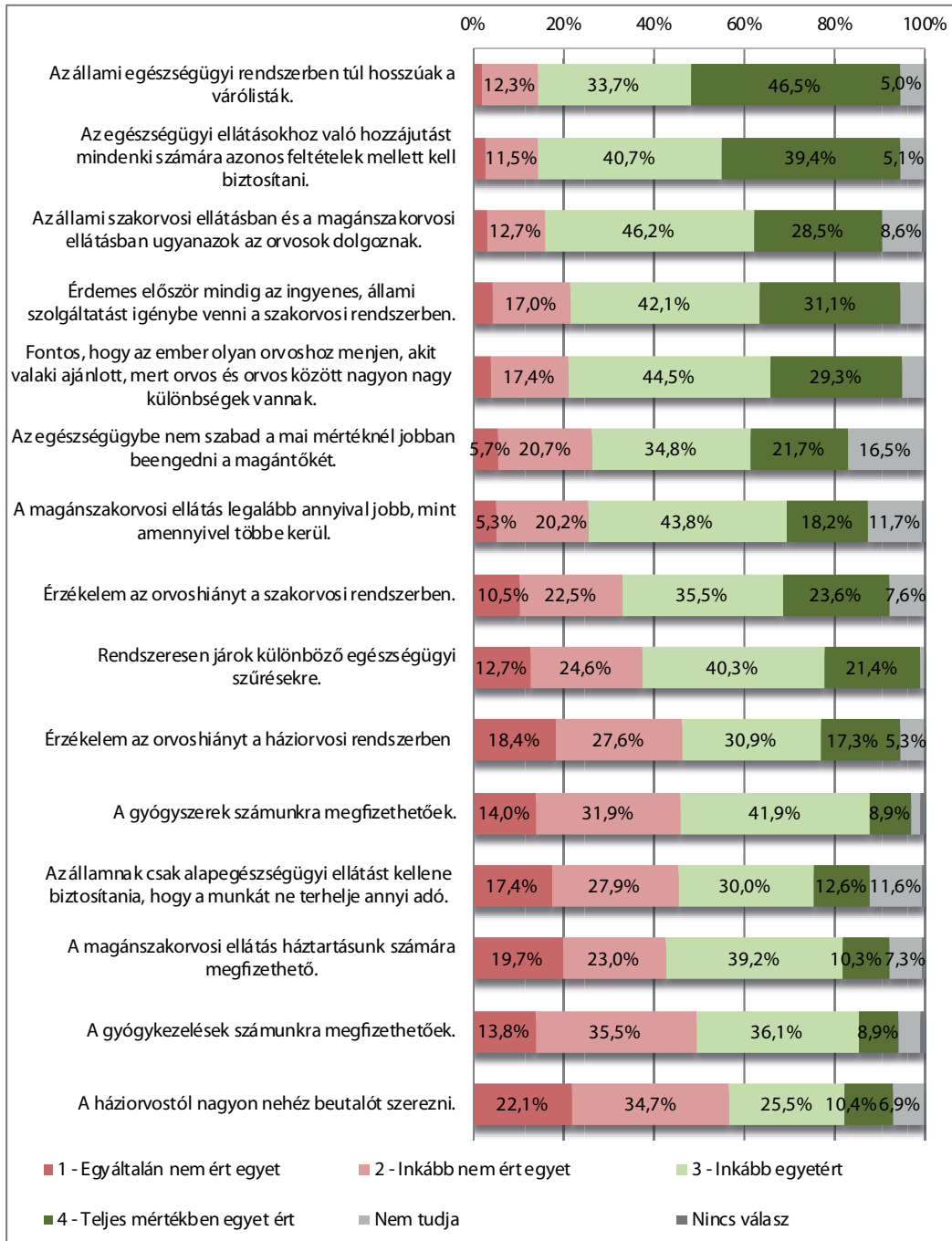
A rendszeres egészségügyi szűrésekre járás, amely a prevenció egyik fontos elemét képezi, inkább a nőkre jellemző (71,7%), mint a férfiakra (51,5%). A kor előrehaladtával többen döntenek az előzetes kivizsgálás mellett, a fiatalabb korosztályokra tehát kevésbé jellemző ez a fajta egészségtudatosság.

48. ábra: Rendszeresen szűrésre járók nem és korcsoport szerinti bontásban (N=1238)

Megkérdeztük válaszadóinkat, hogy a hazai egészségügyi rendszerre vonatkozó különböző állításokkal mennyire értenek egyet. Legnagyobb arányban a következő két állítással tudtak azonosulni: „Az állami egészségügyi rendszerben túl hosszúak a várólisták.” (80,2%), „Az egészségügyi ellátásokhoz való hozzájutást mindenki számára azonos feltételek mellett kell biztosítani.” (80,1%). Szintén nagyfokú a támogatottsága annak az állításnak, amely szerint ugyanazok az orvosok dolgoznak az állami és a magánszakorvosi ellátásban, az alminta 74,7 százaléka vélekedett így. Ezzel az állítással való nagy fokú egyetértésből következik, hogy a megkérdezettek 73,3 százaléka szerint érdemes először az állami szakorvosi szolgáltatást igénybe venni. Az alminta közel fele számára a megromlott egészsége kapcsán keletkező költségek nem megfizethetőek, legyen szó akár gyógyszerekről, gyógykezelésekről vagy magánszakorvosi ellátásról. A válaszadók legkevésbé azzal az állítással értettek egyet, amely szerint a háziorvostól nagyon nehéz beutalót szerezni.

49. ábra: Válaszadóink véleménye a hazai egészségügyi rendszerről. „Mennyire ért egyet az alábbi állításokkal?”
(N=1250)

Az egészségügy kapcsán a megfizethetőség kérdése három állítás során is felmerült: a gyógyszerek, a gyógykezelések és a magánorvosi ellátások kapcsán. Mindhárom esetben az iskolázottabbak, a munkahellyel rendelkezők, a magasabb jövedelműek értékelték inkább egyet azzal az állítással, hogy ezek a szolgáltatások megfizethetőek. Továbbá szintén ezen a véleményen vannak azok, akik az életükkel összességében elégedettebbek, valamint akik megfelelőnek ítélik a jelenlegi magyar állam működését.

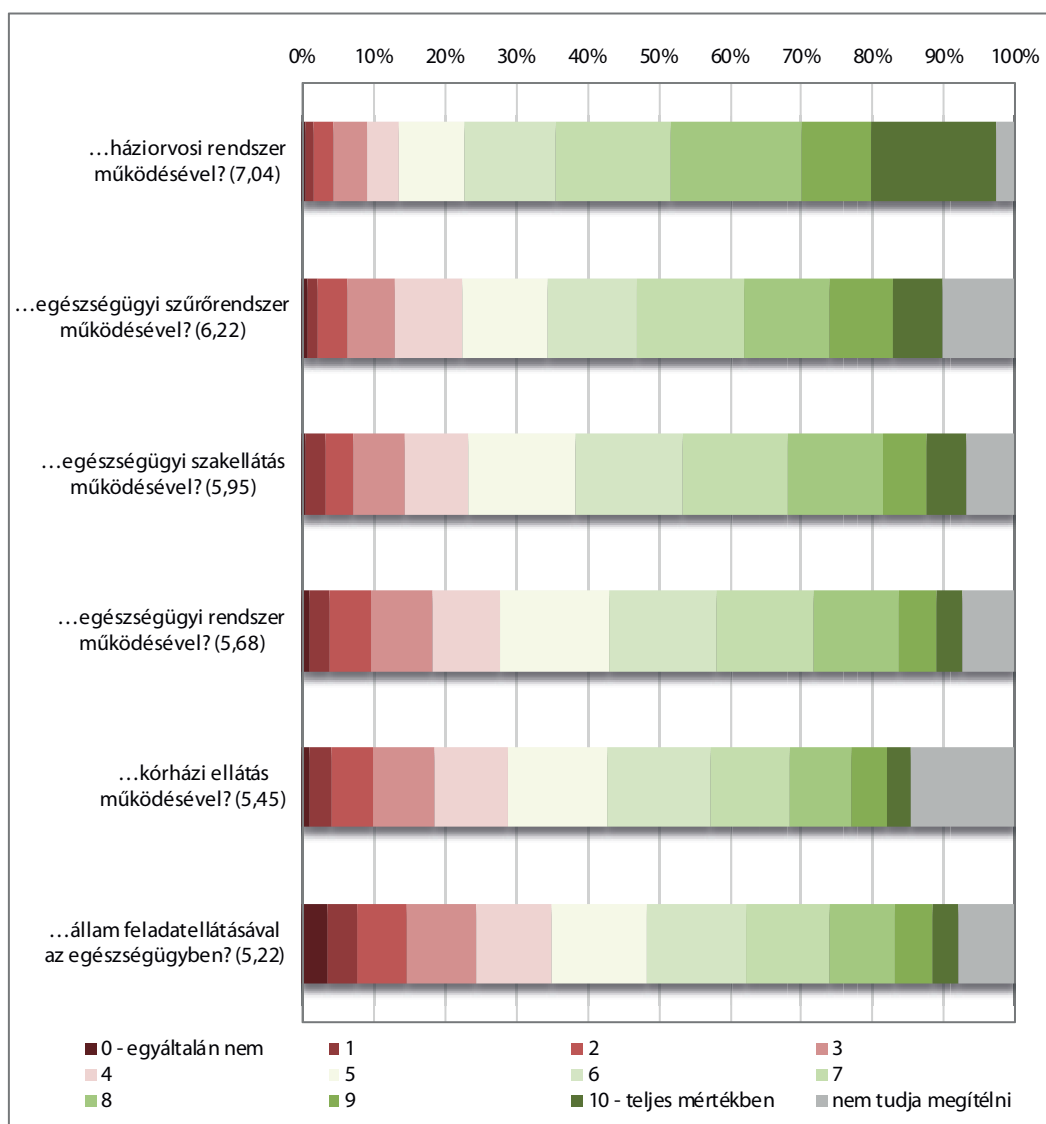
22. táblázat: Az egészségügyi rendszerre vonatkozó állítások összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=1250)

	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahellyel rendelkezés	Személyi jövedelem	Egy főre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió	Tájékozódás	Közérzet	Állam megítélése
Rendszeresen járok különböző egészségügyi szűrésekre.	0,23	0,17	0,08	0,08	0,08	0,07	0,09	0,12	0,09	0,11	0,09	0,11
A gyógyszerek számunkra megfizethetőek.	0,04	0,09	0,17	0,16	0,18	0,17	0,07	0,08	0,10	0,10	0,20	0,23
A gyógykezelések számunkra megfizethetőek.	0,04	0,05	0,16	0,17	0,19	0,17	0,05	0,07	0,09	0,10	0,16	0,31
A háziorvostól nagyon nehéz beutalót szerezni.	0,05	0,07	0,07	0,13	0,08	0,08	0,05	0,10	0,18	0,10	0,08	0,10
Érzékelem az orvoshiányt a háziorvosi rendszerben.	0,07	0,05	0,07	0,15	0,10	0,06	0,05	0,12	0,18	0,05	0,05	0,07
Érzékelem az orvoshiányt a szakorvosi rendszerben.	0,11	0,09	0,09	0,19	0,08	0,07	0,06	0,12	0,14	0,05	0,06	0,06
Érdemes először mindig az ingyenes, állami szolgáltatást igénybe venni a szakorvosi rendszerben.	0,04	0,07	0,10	0,16	0,11	0,11	0,08	0,09	0,15	0,06	0,06	0,08
Fontos, hogy az ember olyan orvoshoz menjen, akit valaki ajánlott, mert orvos és orvos között nagyon nagy különbségek vannak.	0,04	0,06	0,07	0,08	0,07	0,08	0,08	0,10	0,11	0,04	0,07	0,06
Az állami szakorvosi ellátásban és a magánorvosi ellátásban ugyanazok az orvosok dolgoznak.	0,04	0,08	0,08	0,15	0,14	0,08	0,07	0,13	0,12	0,07	0,10	0,08
A magánorvosi ellátás legalább annyival jobb, mint amennyivel többbe kerül.	0,03	0,05	0,07	0,15	0,08	0,07	0,09	0,10	0,12	0,05	0,09	0,10
A magánorvosi ellátás háztartásunk számára megfizethető.	0,03	0,08	0,18	0,19	0,24	0,20	0,05	0,09	0,13	0,09	0,15	0,22
Az állami egészségügyi rendszerben túl hosszúak a várólisták.	0,03	0,07	0,05	0,05	0,11	0,08	0,05	0,09	0,11	0,07	0,06	0,11
Az egészségügybe nem szabad a mai mértéknél jobban beengedni a magánorvosokat.	0,03	0,05	0,09	0,07	0,09	0,12	0,07	0,11	0,16	0,05	0,06	0,07
Az államnak csak alapegészségügyi ellátást kellene biztosítania, hogy a munkát ne terhelje annyi adó.	0,04	0,07	0,05	0,11	0,09	0,06	0,09	0,11	0,13	0,04	0,08	0,06
Az egészségügyi ellátásokhoz való hozzájutást mindenki számára azonos feltételek mellett kell biztosítani.	0,01	0,08	0,09	0,05	0,11	0,08	0,07	0,09	0,11	0,06	0,03	0,13

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőtérkép értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

Megkértük válaszadóinkat, hogy egy 0–10-ig terjedő skálán értékeljék, mennyire elégedettek az egészségügyi alrendszer egészével, annak egyes szegmenseivel, valamint az állami feladatellátással. Alapvetően kijelenthető, hogy az emberek azokkal az egészségügyi alrendszerekkel elégedettebbek, amelyekkel többen és gyakrabban találkoznak. Ennek megfelelően a legnagyobb arányban igénybe vett háziorvosi rendeléssel voltak a legelégedettebbek: ez átlagosan 7,04-os értékelést kapott. Az egészségügyi ellátási típusok közül a kórházzal voltak a legkevésbé elégedettek (átlagosan 5,22 pontot kapott), és ezt vették igénybe a legkevesebben (a megkérdezettek 14,4%-a). A megkérdezettek az állam egészségügyben betöltött szerepével a legelégedetlenebbek, átlagosan 5,22 pontra értékelték az állam ezen a téren gyakorolt feladatellátását.

50. ábra: Elégedettség az egészségügyi rendszer egyes aspektusaival.
 „Mennyire elégedett Ön 0-tól 10-ig terjedő skálán az Ön által igénybe vett...” (N=2500)

23. táblázat: Az egészségügyi rendszerrel való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=2500)

	Nem	Körcsoport	Iskolai végzettség	Munkahelyi rendelkezés	Személyi jövedelem	Egy főre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió	Tájékozódás	Közérzet	Állam megítélése
Háziorvosi rendszer működésével	0,02	0,07	0,04	0,03	0,05	0,03	0,05	0,13	0,23	0,10	0,26	0,15
Egészségügyi szakellátás működésével	0,02	0,04	0,05	0,07	0,07	0,05	0,02	0,13	0,21	0,13	0,29	0,30
Kórházi ellátás működésével	0,03	0,07	0,06	0,05	0,07	0,05	0,04	0,14	0,19	0,12	0,25	0,33
Az egészségügyi szűrőrendszer működésével	0,01	0,08	0,04	0,03	0,07	0,04	0,03	0,10	0,20	0,14	0,27	0,25
Az egészségügyi rendszer működésével	0,04	0,06	0,05	0,03	0,06	0,03	0,03	0,12	0,18	0,12	0,27	0,32
Az állam feladatellátásával az egészségügyben	0,04	0,04	0,04	0,01	0,06	0,02	0,02	0,09	0,18	0,08	0,24	0,37

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőértékép értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

Az egészségügyi rendszer egészével és egyes alrendszereivel való elégedettséget érdemes megvizsgálni területi aspektusból. A településtípus tekintetében elmondható, hogy a budapestiek mind a hat szempontnál az átlagnál kedvezőtlenebb ítéletet hozták. A regionális területi dimenzió esetében a közép-magyarországi, a közép-dunántúli, valamint az észak-magyarországi lakosok átlagosan kevésbé elégedettek. Azok, akik az életükkel összességében nem elégedettek, átlagosan borúsabban látják az egészségügyi rendszer helyzetét. A vizsgált háttérváltozók közül a legerősebb az összefüggés az állam megítélése és a fent felsorolt elégedettségi szempontok között: azok, akiknek a Jó Államról alkotott elképzelésével a jelenlegi magyar állam inkább nem, vagy egyáltalán nem egyezik, átlagosan elégedetlenebbek.

Vizsgáltuk továbbá, hogy az adott típusú ellátás igénybevétele befolyásolja-e az azzal való elégedettséget. A háziorvosi rendszer és az állami kórházi ellátás esetében azt találtuk, hogy azok, akik az elmúlt egy évben közvetlenül érintkeztek ezekkel az alrendszerekkel, átlagosan elégedettebbek voltak velük. Azok, akik voltak háziorvosnál, átlagosan 7,20 pontra, míg akik nem voltak háziorvosnál, 6,35 pontra értékelték az alapszintű ellátást. A kórházak esetében a kórházi gyógykezelésben részesülők 5,80 pontra értékelték az ellátást, míg akik nem voltak állami kórházban, 5,37 pontra. A szakorvosi ellátás és az igénybevétel között azonban nem volt összefüggés: mind az érintetteknek, mind a nem érintetteknek az átlagos 5,95 pont körül alakultak az értékek.

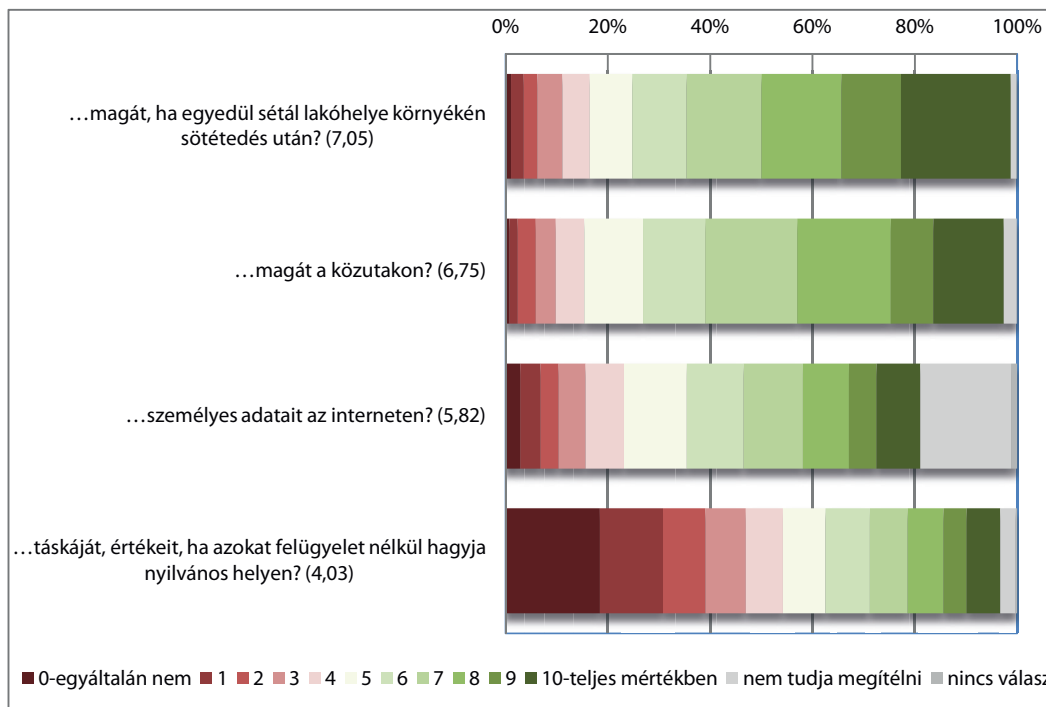
3.4.3. RENDVÉDELEM

Feltett kérdések:

- Mennyire érzi biztonságban... [saját magát bizonyos helyzetekben, személyes adatait az interneten, értékeit őrizenlenül hagyva]?
- Ön vagy közeli hozzátartozója az utóbbi 3 évben hányszor... [vált áldozatává bizonyos bűncselekményeknek, szenvedett közúti balesetet]?
- [Ha igen] Minden esetben tett Ön feljelentést / bejelentést?
- [Ha nem] Hányszor tettek feljelentést, bejelentést?
- [Ha nem] Ön miért nem tett minden esetben feljelentést, bejelentést a rendőrségen?
- Ön a rendőrség munkájával nagyon elégedetlen, elégedetlen, elégedett vagy nagyon elégedett volt?
- Mennyire ért egyet az alábbi [rendőrséggel kapcsolatos] állításokkal?
- Hány alkalommal volt alanya [bizonyos rendőrségi intézkedéseknek] az utóbbi 3 évben?
- [Ha volt alanya a fentieknek] Hány esetben érezte jogszerűtlennek az intézkedést?
- [Ha volt alanya a fentieknek] Hány esetben érezte nem korrektnek az intézkedő rendőr magatartását?
- Ön nagyon elégedetlen, elégedetlen, elégedett vagy nagyon elégedett... [azza, ahogy embertársai betartják a törvényt, a közrenddel, a rendőrség bűnmegelőzési és nyomozati munkájával]?
- Mennyire elégedett Ön 0-tól 10-ig terjedő skálán összességében a rendőrség tevékenységével?

A kérdőív a rendvédelem témakörében azt volt hivatott feltérképezni, hogy a válaszadók mennyire érzik magukat biztonságban különböző élethelyzetekben, hány alkalommal voltak ők vagy családtagjuk különböző típusú bűncselekmények áldozatai az elmúlt három évben, illetve hogy ezen atrocitások kapcsán milyen tapasztalatokat szereztek a rendőrség munkájával kapcsolatban. Emellett a kérdőív kitért a rendőri intézkedések megítélésére is.

51. ábra: Biztonságérzet különböző helyzetekben. „Mennyire érzi biztonságban...” (N=2500)

Azt látjuk, hogy az emberek a felsorolt élethelyzetek közül a legnagyobb biztonságban akkor érzik magukat, ha a lakhelyük környékén sötétedés után tartózkodnak: erre a kérdésre az átlagos pontszám 7,05 volt. Érdeemes megjegyezni, hogy több mint a válaszadók ötöde (21,4%) a legmagasabb, 10-es pontszámot adta erre a kérdésre.

Kevésbé érzik magukat biztonságban a válaszadók a közutakon (az átlag: 6,75): itt a legtöbben (a megkérdezettek összesen több mint harmada) a 7-es és 8-as értéket jelölte meg.

Arra a kérdésre, hogy mennyire érzik biztonságban személyes adatait az interneten, a minta 17,8 százaléka nem tudott válaszolni. Az átlagos érték a kérdés esetében 5,82 volt, a válaszadók 15,1 százaléka a középű, 5-ös értéket választotta a 0-tól 10-ig terjedő skálán. Megnéztük az átlagokat az internethasználat gyakorisága szerinti bontásban is: azt látjuk, hogy leginkább az érzik biztonságban az adatait, aki hetente többször internetezik (átlag: 6,23), aki napközben szinte folyamatosan online van (6,19) vagy aki naponta többször kapcsolódik a világháléhoz (5,97). A naponta internetezőzők 5,65-os átlagos értéke már a nagy átlag (5,82) alatt van, a legalacsonyabb átlagos értékkel pedig azok rendelkeznek, akik hetente (4,58), illetve ritkábban mint havonta (4,44) használják az internetet. A „kívülállók” (soha nem internetezőzők) átlagosan 5,71 pontot adtak. Azoknak az aránya, akik nem tudták megítélni ezt a kérdést, a soha nem internetezőzők között volt a legmagasabb, 51,1 százalékos.

A leginkább negatív válaszok az utolsó kérdésre („Mennyire érzik biztonságban táskáját, értékeit, ha azokat felügyelet nélkül hagyja nyilvános helyen?”) érkeztek. Az átlag itt csupán 4,03 volt, a válaszadók közel ötöde (18,5%) pedig a legalacsonyabb, nullás értéket jelölte meg.

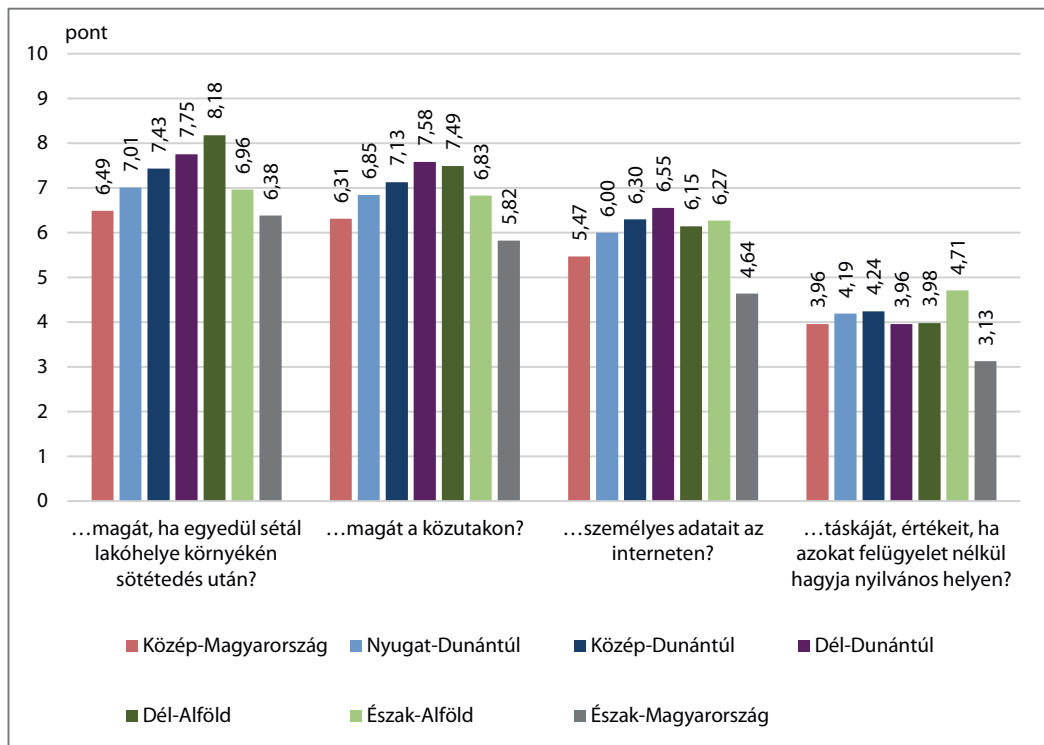
24. táblázat: A biztonságérzettel kapcsolatos kérdésekre adott válaszok összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=2500)

Mennyire érzik biztonságban...	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahelyi rendelkezés	Személyi jövedelem	Egy főre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió	Tájékozódás	Közérzet	Állam megítélése
...magát, ha egyedül sétál lakóhelye környékén sötétedés után?	0,22	0,15	0,08	0,02	0,07	0,02	0,08	0,14	0,24	0,12	0,23	0,06
...magát a közutakon?	0,17	0,13	0,04	0,01	0,05	0,02	0,06	0,10	0,24	0,10	0,23	0,08
...személyes adatait az interneten?	0,12	0,07	0,04	0,01	0,06	0,06	0,03	0,05	0,21	0,07	0,19	0,12
...táskáját, értékeit, ha azokat felügyelet nélkül hagyja nyilvános helyen?	0,07	0,04	0,04	0,05	0,05	0,07	0,05	0,08	0,13	0,01	0,14	0,21

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőtérkép értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

Azt láthatjuk: arra, hogy a válaszadók mennyire érzik magukat biztonságban különböző élethelyzetekben, a háttérváltozók gyenge hatást gyakorolnak, azaz nem befolyásolják nagymértékben a helyzetekkel kapcsolatos válaszokat.

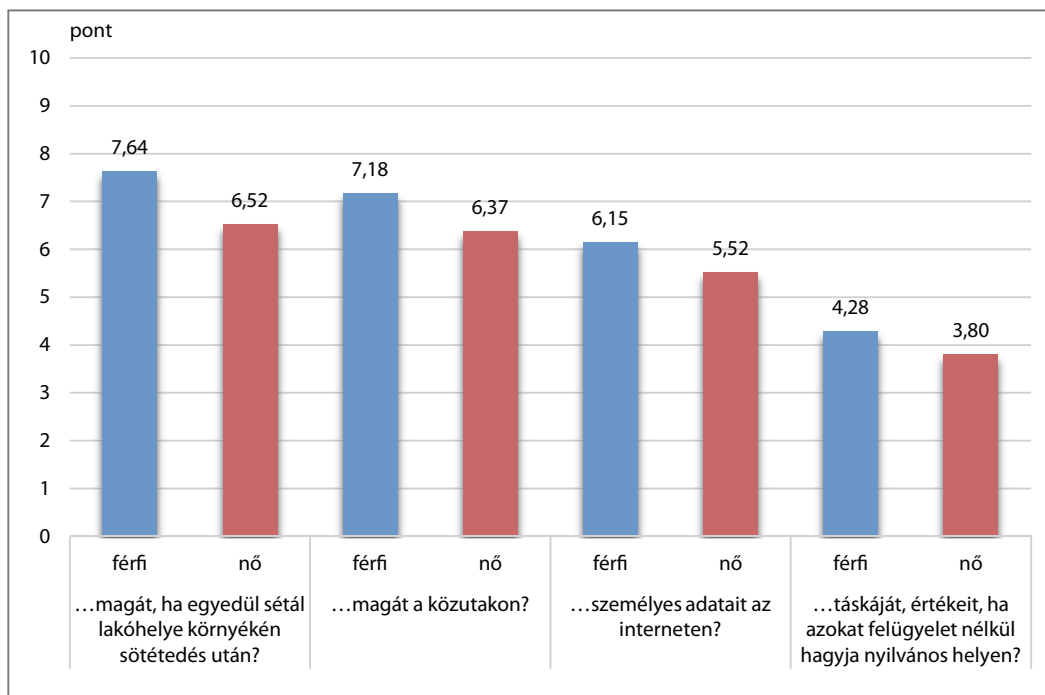
52. ábra: A „Mennyire érzi biztonságban...” kérdésekre adott válaszok régiók szerint (N=2500)

A háttérváltozók közül kiemelendő a régió és a község, amely a lakóhely környékén való, sötétedés utáni tartózkodás és a közutakon tapasztalt biztonságérzet esetében van erősebb kapcsolatban a válaszokkal. Érdekes adat, hogy az említett két háttérváltozó hasonlóan erősen határozza meg azt is, hogy a válaszadók mennyire érzik a személyes adataikat biztonságban az interneten, viszont azt jóval gyengébben, hogy az őrizetlenül hagyott táskájukért, értékeikért mennyire aggódnak. Általánosan megfigyelhető, hogy az észak-magyarországi és közép-magyarországi válaszadók érzik magukat a legkevésbé biztonságban, míg a legpozitívabban – az első három állítás esetében – a dél-alföldi, dél-dunántúli és közép-dunántúli megkérdezettek válaszoltak. A negyedik kérdésnél („Mennyire érzi biztonságban táskáját, értékeit, ha azokat felügyelet nélkül hagyja nyilvános helyen?”) eltérő sorrend figyelhető meg: itt az Észak-Alföldön élők válaszoltak átlagosan a legmagasabb értékkel, őket pedig a Közép-Dunántúl követte. Összességében megállapítható, hogy a közbiztonság megítélése az észak-magyarországi régióban kiemelkedően rossz, míg a közép-magyarországiban kedvezőtlen, a többi régió ezekhez képest jóval kedvezőbb képet mutat.

53. ábra: Biztonságérzet különböző helyzetekben nemek szerint.

„Mennyire érzi biztonságban...” (N=2500)

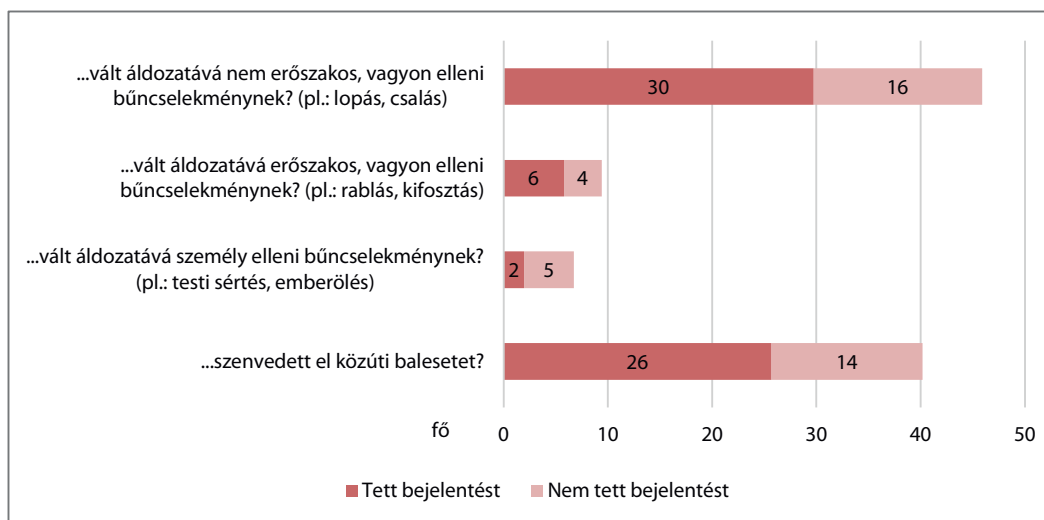
A nemek szerinti bontásban azt láthatjuk, hogy a férfiak mind a négy felsorolt helyzetben magasabb átlagpontszámot adtak a biztonsággal kapcsolatos kérdésekre. Sötétedés után, egyedül, a lakóhelyük környékén a férfiak biztonságérzete átlagosan 7,64, a nőké 6,52; míg a közutakon való biztonságérzetüket a férfiak átlagosan 7,18-ra, a nők pedig 6,37-ra értékelték. Az életkor szintén meghatározza a sötétedés utáni biztonságérzetet: míg a 18–29 éves korosztály átlagosan 7,60-os értéket adott meg erre a kérdésre, addig a 70 éves vagy idősebb korcsoport 6,23-os értéket jelölt meg.

A településtípus esetében az első három állításnál azt mondhatjuk, hogy a kisebb településeken lakók átlagosan magasabb pontszámot adtak a vonatkozó kérdésekre. Ezt magyarázhatja a személyes ismeretségek megléte a kisebb közösségekben, illetve a bűnözés alacsonyabb percepciója, amelyek egyaránt növelhetik az emberek biztonságérzetét. A negyedik állításnál kiemelkedik a megyeszékhelyen lakók (4,22), illetve a községekben élők (4,30) átlagos pontszáma, ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy ezt az állítást átlagosan jelentősen (megközelítőleg három ponttal) alacsonyabb pontszámmal értékelték, mint a másik hármat.

Az élettellel való elégedettség szerint bontva a válaszokat szintén azt láthatjuk, hogy az első három állítás esetében áll fenn megegyező kapcsolat a háttérváltozó és a biztonsággal kapcsolatos kérdések között: azok, akik elégedettebbek az életükkel, átlagosan jobbnak értékelték a biztonságérzetüket. Különösen feltűnő, hogy a sötétedés utáni utcán tartózkodás esetén azok, akik inkább nem voltak elégedettek az életükkel, átlagosan 6,41-os, míg akik elégedettek voltak, átlagosan jobb biztonságérzettel rendelkeztek.

Az állam megítélése és a biztonságérzettel kapcsolatos kérdésekre adott válaszok között közepes erősségű kapcsolatot mértünk. Érdekes, hogy a négy állítás közül leginkább az utolsó („Mennyire érzi biztonságban táskáját, értékeit, ha azokat felügyelet nélkül hagyja nyilvános helyen?”) volt kapcsolatban ezzel a háttérváltozóval: azok, akik azt mondták, hogy a magyar állam inkább vagy teljes mértékben megfelel a Jó Államról alkotott elképzeléseiknek, átlagosan 4,72-es, míg azok, akik elképzelésének inkább nem vagy egyáltalán nem felel meg a magyar állam, átlagosan 3,36-os pontszámot adtak erre a kérdésre.

54. ábra: Bűncselekményekben és közúti balesetekben érintettek száma.
 „Őn vagy közeli hozzátartozója az utóbbi 3 évben hányszor...” (N=2500)

Megkérdeztük válaszadóinkat, hogy milyen arányban váltak áldozatává különböző (bűn)cselekményeknek. A vizsgált nem erőszakos, vagyon elleni; erőszakos, vagyon elleni; illetve erőszakos, személy elleni bűncselekmények esetében jelezhették a válaszadók, hogy ők maguk vagy közvetlen családtagjaik áldozattá váltak-e. A válaszadók 2,2 százaléka jelezte, hogy sértettként érintett volt a fentebb felsorolt bűncselekmények valamelyikében az elmúlt három évben. Ugyanez az arány a közlekedési balesetek esetében mindössze 1,6 százalék volt.

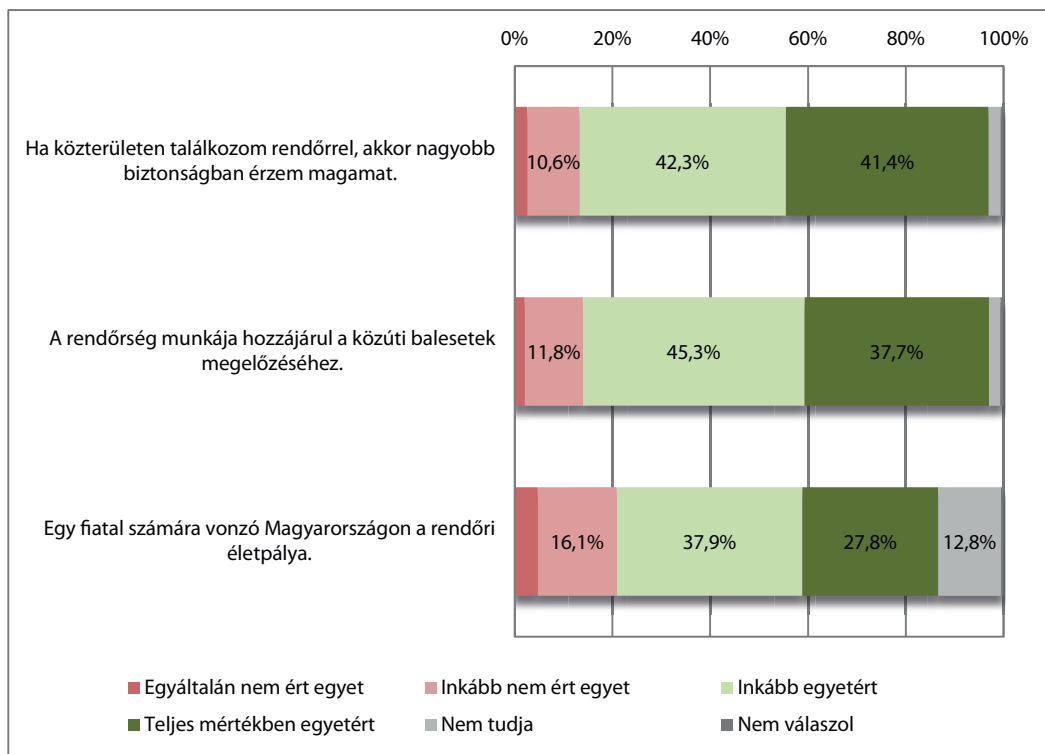
Ezt követően azoktól, akikkel előfordult a fenti esetek valamelyike, megkérdeztük, hogy minden esetben tettek-e fel-, illetve bejelentést a rendőrségen. A vagyon elleni bűncselekmények mindkét típusa (erőszakos, illetve nem erőszakos) esetében a válaszadók kétharmada, míg az élet, testi épség elleni bűncselekmények esetében csupán a válaszadók harmada tett feljelentést minden esetben. Azt azonban fontosnak tartjuk kiemelni, hogy minden bűncselekménytípus esetében nagyon alacsonyak az elemszámok, ezért ezek az eredmények nem számíthatnak megbízhatónak. A közlekedési balesetek esetében a rendelkezésünkre álló adatok alapján szintén kétharmados bejelentési arány figyelhető meg.

Még kisebb csoportot alkottak tehát azok, akik nem minden esetben tettek fel-, illetve bejelentést a rendőrségen (összesen 36 fő a mintából). Tőlük azt szerettük volna megtudni, hogy miért döntöttek így. Legtöbbször (az érintettek több mint kétharmada) azt írták, hogy kis értékű kár érte őket. Ezzel szemben senki nem említette azt, hogy félt az ezzel kapcsolatos meghurcolástól, megaláztatástól.

Végül arra voltunk kíváncsiak, hogy mennyire voltak megelégedve a rendőrség munkájával azok a válaszadók, akik tettek fel- vagy bejelentést (összesen 24 megkérdezett). Azt látjuk, hogy túlnyomó többségben voltak azok, akik elégedettek (18 fő) vagy nagyon elégedettek (1 fő) voltak az intézkedéssel, és csupán 5 fő jelölte meg azt, hogy nagyon elégedetlen vagy elégedetlen volt.

A következőkben azt kívántuk megtudni, hogy mennyire értenek egyet a válaszadók bizonyos, a rendőrséggel kapcsolatos állításokkal.

55. ábra: Rendőrséggel kapcsolatos állításokkal való egyetértés megoszlása (N=2500)

Megállapíthatjuk, hogy a válaszadók túlnyomó többsége egyetértett a fenti állításokkal: a megkérdezettek közel 85 százaléka nagyobb biztonságban érzi magát a közterületen, ha rendőrrel találkozik, illetve inkább vagy teljes mértékben egyetért azzal, hogy a rendőrség munkája hozzájárul a közúti balesetek megelőzéséhez (83%). Kevesebben gondolják, de még így is a válaszadók 65,7 százaléka, hogy egy fiatal számára vonzó lenne a rendőri életpálya Magyarországon – ugyanakkor ebben a kérdésben 12,8 százalék volt azoknak az aránya, akik nem tudtak véleményt mondani.

25. táblázat: Rendőrséggel kapcsolatos állításokkal való egyetértés kapcsolata a fontosabb háttérváltozókkal (N=2500)

Mennyire ért egyet az alábbi állításokkal?	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahelyrel rendelkezés	Személyi jövedelem	Egy főre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió	Tájékoztatás	Közéret	Állam megítélése
Ha közterületen találkozom rendőrrel, akkor nagyobb biztonságban érzem magamat.	0,09	0,09	0,07	0,10	0,02	0,06	0,04	0,08	0,09	0,08	0,06	0,22
A rendőrség munkája hozzájárul a közúti balesetek megelőzéséhez.	0,04	0,06	0,06	0,04	0,07	0,04	0,03	0,06	0,09	0,07	0,08	0,15
Egy fiatal számára vonzó Magyarországon a rendőri életpálya.	0,08	0,09	0,06	0,06	0,06	0,04	0,04	0,09	0,14	0,07	0,11	0,18

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőérték értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

A háttérváltozókat bevonva az elemzésbe – az előzőekhez hasonlóan – azt láthatjuk, hogy itt is mindhárom állítás esetében az állam megítélésével állnak a legerősebb kapcsolatban a válaszok. Csekély mértékben ugyan, de szintén befolyásolja a válaszokat az iskolai végzettség: a legalacsonyabb végzettséggel rendelkezők körében a legmagasabb azoknak az aránya, akik egyáltalán nem értenek egyet az első két állítással,

ugyanakkor szintén a körükben a legmagasabb a teljes mértékben egyetértők aránya. A munkahellyel való rendelkezés csak az első állításra született válaszokkal van szignifikáns kapcsolatban: a munkanélküliek körében közel háromszor akkora azoknak az aránya, akik egyáltalán nem értettek egyet azzal, hogy ha közterületen találkozunk rendőrrel, akkor nagyobb biztonságban érzik magukat.

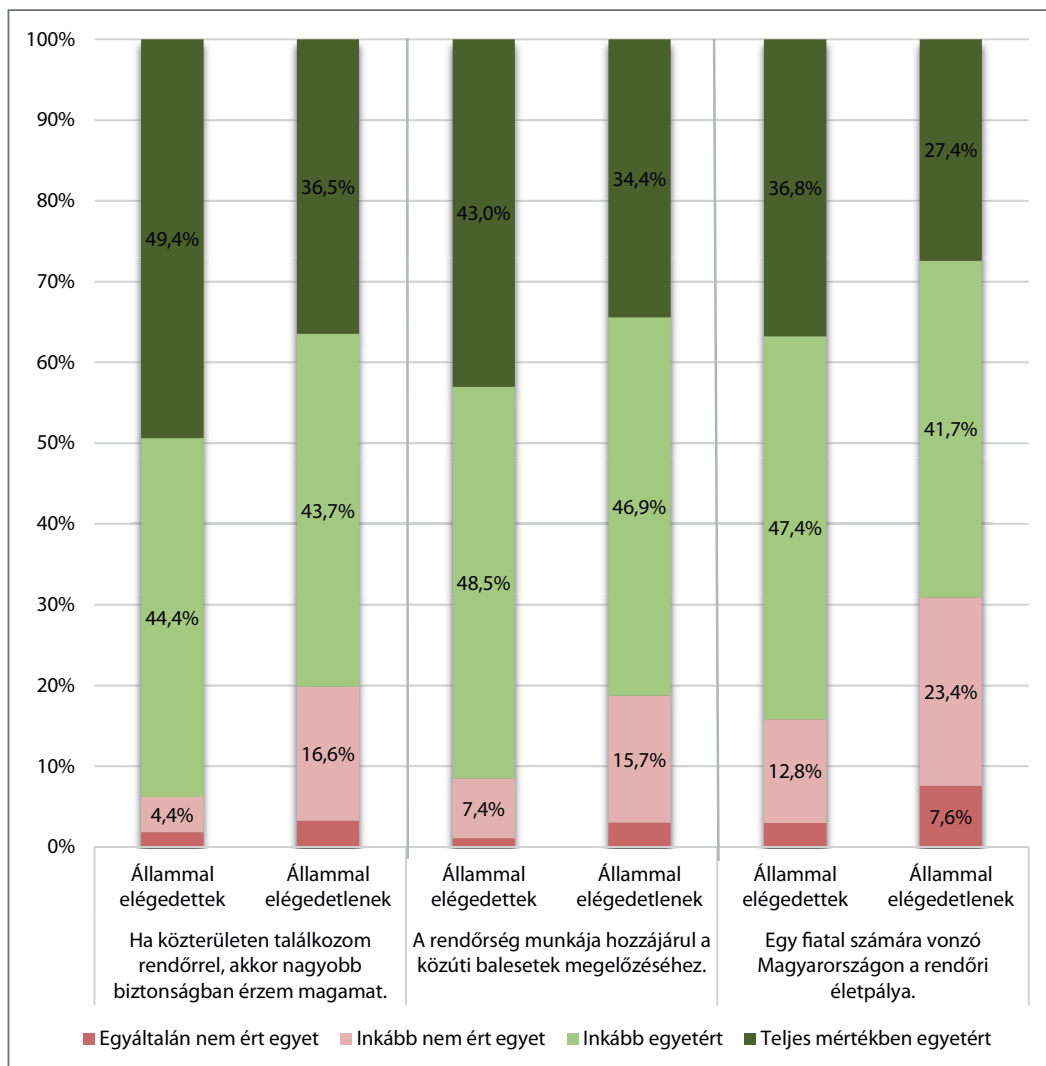
A településtípus háttérváltozónál azt látjuk, hogy mindhárom állítás esetében a megyeszékhelyeken, megyei jogú városokban lakóknál a legmagasabb azoknak az aránya, akik inkább egyetértenek az adott állítással, ugyanakkor – arányaiban – a körükben vannak a legkevesebben, akik teljes mértékben egyetértenek a megfogalmazottakkal.

Régiók szerinti összehasonlításban fontos megjegyezni, hogy a rendőri életpályával kapcsolatban a legpozitívabban a dél-dunántúli, illetve az észak- és dél-alföldi régióban élők nyilatkoztak, míg a leginkább negatívan az Észak-Magyarországon, a Közép-Dunántúlon és Közép-Magyarországon lakók.

Hírfogyasztási szokások szerint bontva a válaszokat azt láthatjuk, hogy a hagyományos csatornákból tájékozódók körében volt a legmagasabb mindhárom állítás esetén a pozitív („inkább egyetért”, „teljes mértékben egyetért”) válaszok aránya, míg a közügyekről napi szinten nem tájékozódók között a legalacsonyabb.

Az élettel való elégedettség változónál a más kérdéseknél (pl. a biztonságérzetnél) már tapasztalt kapcsolatot találtuk: az összes állítás esetében az életükkel elégedettek körében volt a legmagasabb az állításokkal teljesen egyetértők aránya.

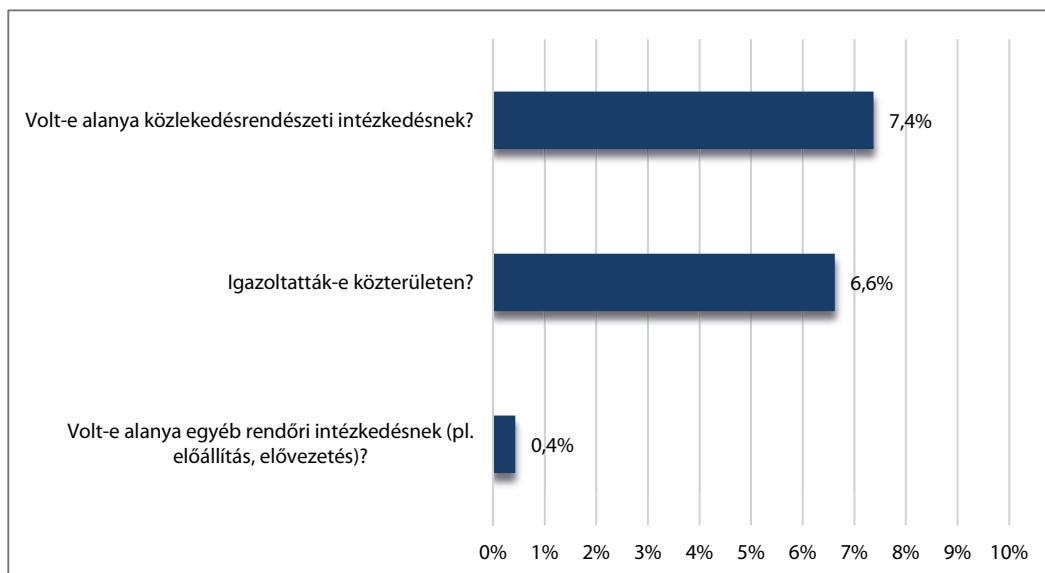
56. ábra: A rendőrséggel kapcsolatos állításokkal való egyetértés megoszlása az állammal való elégedettség szerint (N=2500)

Végezetül azok, akik azt mondták, hogy a Jó Államról alkotott elképzelésüknek inkább vagy teljes mértékben megfelel a magyar állam, jelentősen nagyobb arányban értettek egyet a fenti állításokkal.

A következőkben arra kértük válaszadóinkat, hogy mondják el, hány alkalommal voltak alanya(i) bizonyos típusú rendőri intézkedéseknek az elmúlt három évben. Össességében mindössze a minta 14,7 százaléka volt érintett valamelyik típusú rendőri intézkedésben.

57. ábra: Rendőri intézkedésekben való érintettség a minta százalékában (N=2500)

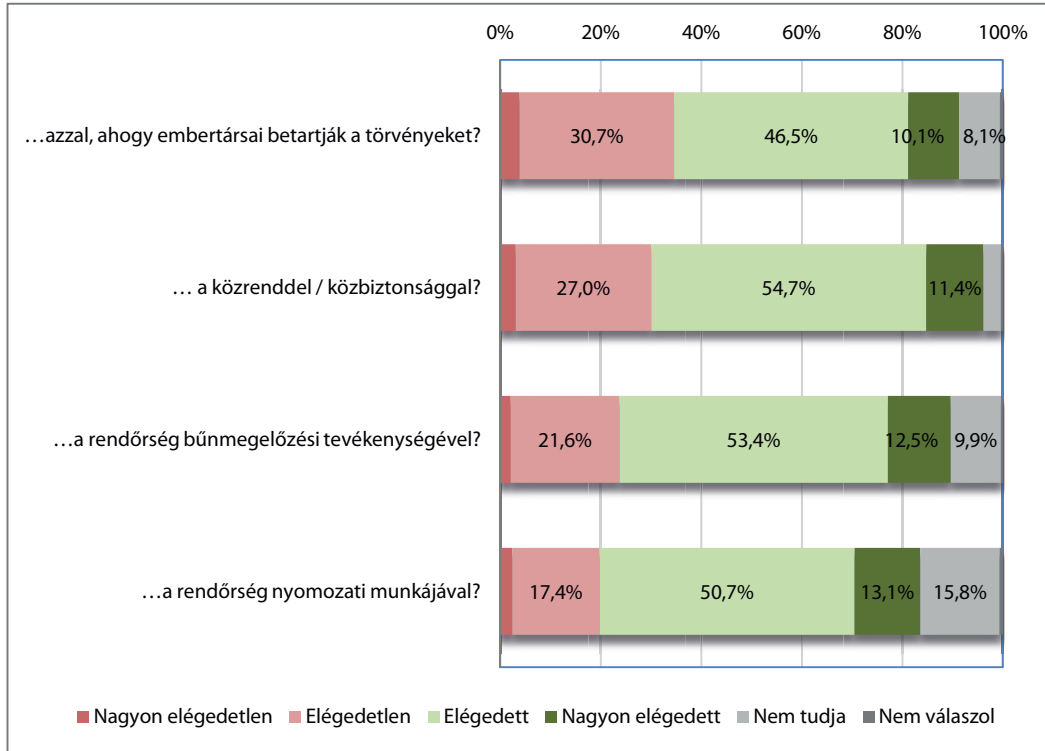

A legtöbben közlekedésrendészeti intézkedés, illetve közterületi igazoltatás alanyai voltak (7,4, illetve 6,6%). Mindössze 11 fő, a válaszadók 0,4 százaléka volt érintett egyéb rendőri eljárásban (pl. előállítás, elővezetés). Érdemes megjegyezni, hogy az igazoltatásban részt vevők aránya a település méretével fordítottan arányos: míg Budapesten csak a válaszadók 2,0 százalékát érintette ilyen intézkedés, addig ez az arány a megyeszékhelyek/megyei jogú városok esetében 3,8, az egyéb városoknál 7,8, a községekben, falvakban élők körében pedig 10,2 százalék volt.

Az eljárás jogszerűségét nagyon kevesen vonták kétségbe: az első két kategória esetében az érintettek 85 százaléka jogszerűnek találta az intézkedést, míg az egyéb rendőri intézkedéseknél 6 fő kifogásolta az eljárást (az összesen érintett 11 főből). Hasonló arányokat figyelhetünk meg az intézkedő rendőr magatartására vonatkozó kérdésnél is: az érintettek 90, 86, illetve 42 százaléka nem talált kivétlenül az eljáró rendőr viselkedésében.

A következőkben arra kértük a válaszadóinkat, hogy értékeljék embertársaik hozzáállását és a rendőrség munkáját az alábbi négy állításra adott válaszaik segítségével.

58. ábra: Az emberek törvényhez való hozzáállásának és a rendőrség munkájának megítélése.
 „Ön nagyon elégedetlen, elégedetlen, elégedett vagy nagyon elégedett...” (N=2500)

Azt láthatjuk, hogy a válaszadók a legpozitívabban a közrend, közbiztonság állapotát minősítették: itt a legalább elégedettek aránya 66,1 százalékos volt. A nyomozati munkával is túlnyomóan elégedettek voltak a megkérdezettek, itt a pozitív válaszok aránya 63,8 százalék volt – ugyanakkor itt voltak a legtöbben azok, akik nem tudták megítélni a területet (15,8%). A rendőrség bűnmegelőzési tevékenységével 65,9, míg azzal, ahogy embertársai betartják a törvényeket, a minta 56,6 százaléka volt elégedett. Azt mondhatjuk tehát, hogy a rendőrség munkáját a válaszadók pozitívabban értékelték, mint embertársaik hozzáállását, illetve a közrend állapotát.

26. táblázat: Az emberek törvényhez való hozzáállásának és a rendőrség munkájának megítélésének összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=2500)

Ön nagyon elégedetlen, elégedetlen, elégedett vagy nagyon elégedett...	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahellyel rendelkezés	Személyi jövedelem	Egy főre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió	Tájékozódás	Közszerzet	Állam megítélése
...azzal, ahogy embertársai betartják a törvényeket?	0,01	0,03	0,06	0,04	0,08	0,05	0,03	0,08	0,13	0,08	0,11	0,21
... a közrenddel / közbiztonsággal?	0,03	0,05	0,05	0,04	0,03	0,04	0,05	0,05	0,14	0,05	0,12	0,22
...a rendőrség bűnmegelőzési tevékenységével?	0,02	0,05	0,06	0,04	0,05	0,05	0,03	0,08	0,11	0,08	0,11	0,28
...a rendőrség nyomozati munkájával?	0,07	0,06	0,06	0,06	0,04	0,04	0,05	0,08	0,12	0,05	0,09	0,29

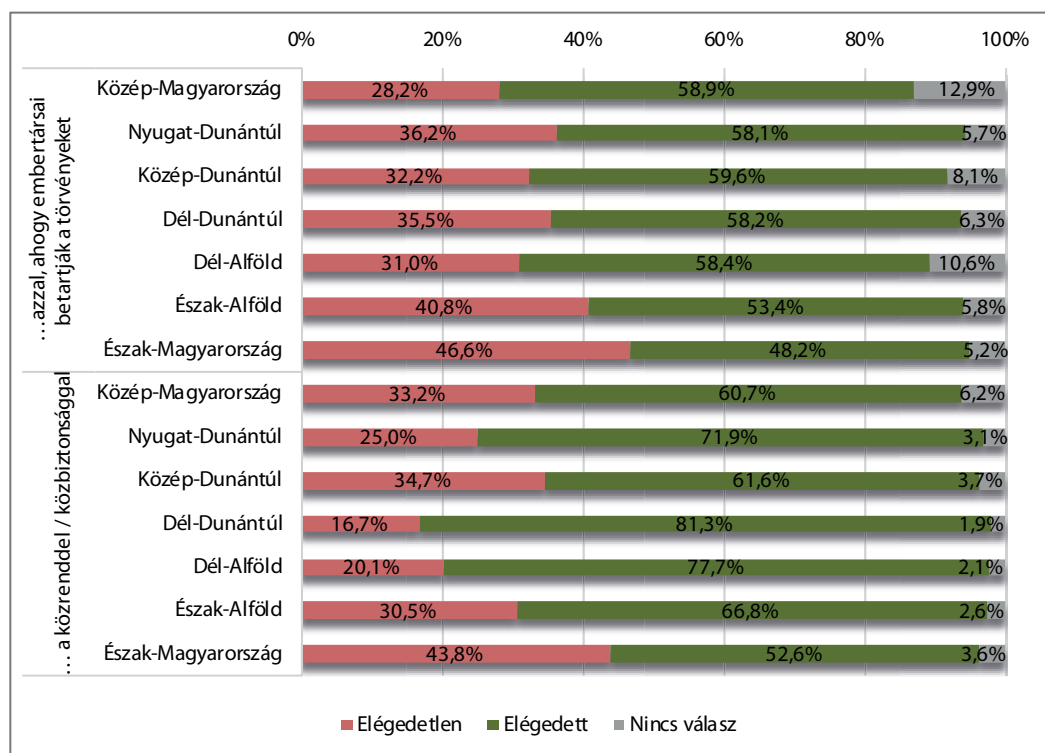
A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőtérkép értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

Az előzőekhez hasonlóan azt láthatjuk, hogy az állításokra adott válaszok nagyon gyenge vagy gyenge kapcsolatban vannak a háttérváltozókkal. A legerősebb hatása itt is az állam megítélését mérő háttérváltozónak van.

Iskolai végzettség szerinti bontásban megfigyelhető, hogy mind a négy állítás esetében a legalacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkező válaszadók közül mondták a legnagyobb, a felsőfokú végzettségűek pedig a legkisebb arányban, hogy nagyon elégedettek.

Településtípusok szerint bontva a válaszokat, azt láthatjuk, hogy a Budapesten és az egyéb városokban élők között a legmagasabb a nagyon elégedettek aránya – a második állítás kivételével.

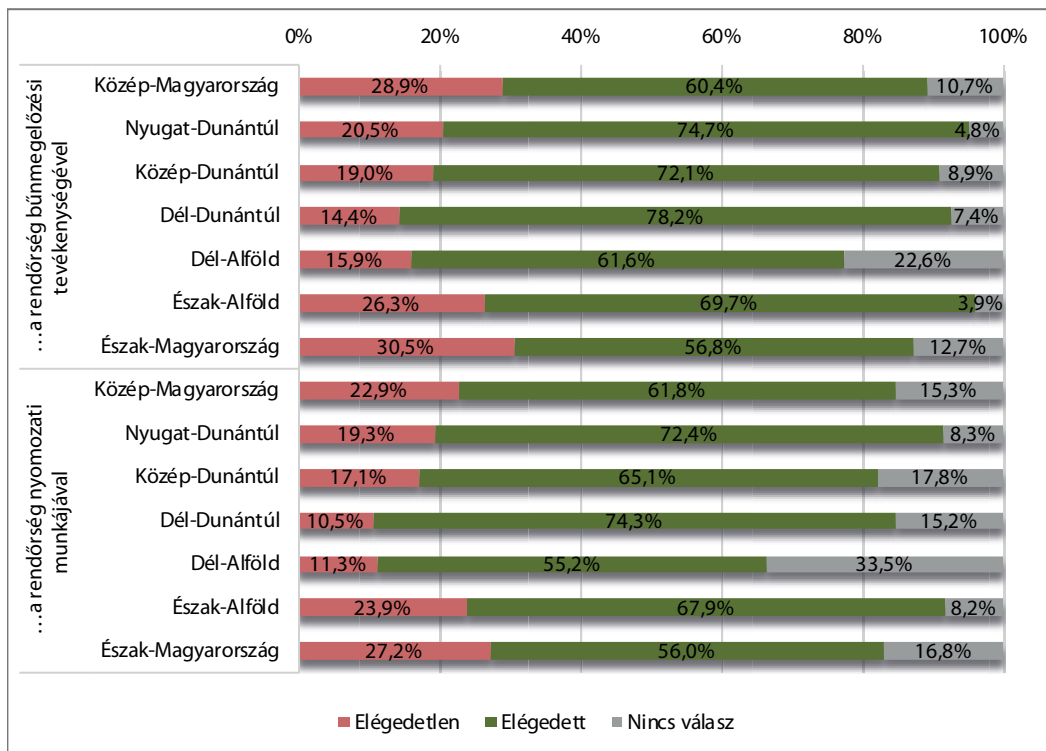
59. ábra: Az emberek törvényhez való hozzáállásának és a közrendnek a megítélése régiók szerint (N=2500)

Régiós összehasonlításban a következőket állapíthatjuk meg:

- Azzal, hogy az emberek mennyire tartják be a törvényeket, a válaszadók közül legtöbben a közép-magyarországi, dél-, nyugat-, illetve közép-dunántúli, valamint a dél-alföldi régióban elégedettek: itt a válaszadók közel 60 százaléka volt elégedett vagy nagyon elégedett. A legkevésbé pozitív válaszok Észak-Magyarországon születtek, itt a megkérdezettek közel fele (46,6%) mondta, hogy egyáltalán nem, vagy nem elégedett a fenti aspektussal.
- A közrenddel/közbiztonsággal kapcsolatos állításnál kiemelkedik a dél-dunántúli és a dél-alföldi régió, ahol a válaszadók 81,3, illetve 77,7 százaléka volt legalább elégedett, míg Észak- és Közép-Magyarországon, illetve a közép-dunántúli régióban ez az arány csupán 52,6, 60,7, illetve 61,6 százalék.

60. ábra: A rendőrség bűnmegelőzési tevékenységének és nyomozati munkájának megítélése régiók szerint (N=2500)

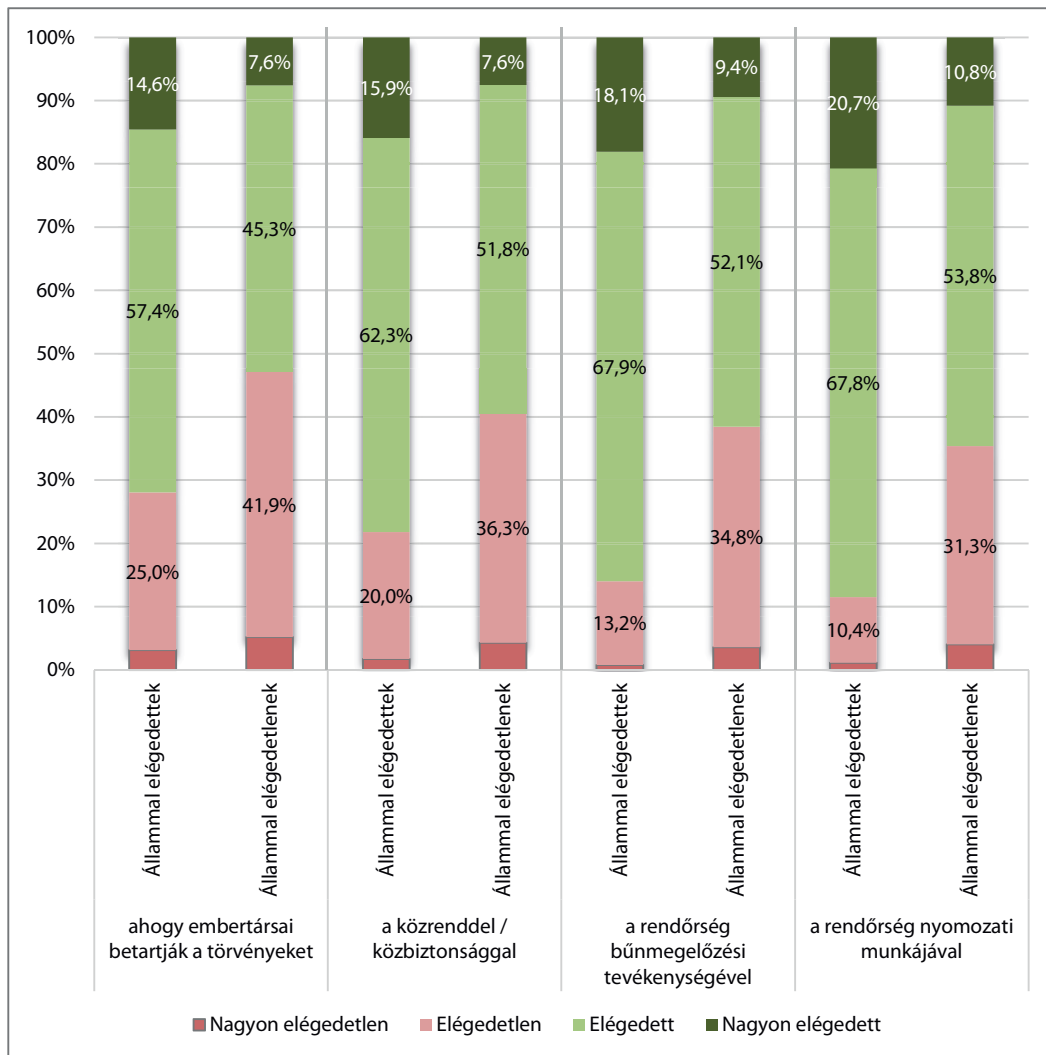

- A rendőrség bűnmegelőzési tevékenységével a Dél-Dunántúlon a megkérdezettek 78,2 százaléka volt legalább elégedett, de a közép- és nyugat-dunántúli régióban is a válaszadók közel háromnegyede pozitívan értékelt. A legkevésbé Észak- és Közép-Magyarországon voltak elégedettek a válaszadók: itt csupán 56,8, illetve 60,4 százalékuk jelölte meg az „*elégedett*” vagy „*nagyon elégedett*” válaszlehetőséget. A dél-alföldi régióban kiemelkedően magas, 22,6 százalékos arányban nem válaszoltak a megkérdezettek a vonatkozó kérdésre.
- Végezetül arra kértük a válaszadóinkat, hogy értékeljék a rendőrség nyomozati munkáját. Az előzőekhez hasonlóan a dél-dunántúli, illetve a dél-alföldi megkérdezettek válaszoltak összességében a legpozitívabban: mindössze 10,5, illetve 11,3 százalékuk mondta, hogy nagyon elégedetlen vagy elégedetlen. Ugyanez az arány Észak-Magyarország és Közép-Magyarország esetében 27,2, illetve 27,9 százalék. A dél-alföldi válaszadók harmada (33,5%) nem tudta megítélni ezt a területet.

A hírfogyasztási szokásokkal összevetve a rendőri munka és a közrend megítélését, azt emelhetjük ki, hogy mind a négy állítás esetében azok voltak a legnagyobb arányban legalább elégedettek, akik a hagyományos csatornákból tájékozódnak.

Megnéztük az állításokra kapott válaszok megoszlását a közérzetet mérő háttérváltozó szerinti bontásban is. Az első állítás esetében azt tapasztaltuk, hogy a legnagyobb arányban (17,6%) azok voltak „*nagyon elégedettek*” embertársaik törvényhez való hozzáállásával, akik a saját életükkel „*inkább nem*” voltak elégedettek. Ugyanez az arány az életükkel „*inkább elégedettek*” esetében 8,4, az „*elégedettek*” esetében pedig 9,7 százalék volt. A többi állításnál azt tapasztaltuk, hogy azok körében, akik a saját életükkel elégedettebbek, magasabb szintű volt a közrenddel/közbiztonsággal, valamint a rendőrség bűnmegelőzési, illetve nyomozati munkájával való elégedettség.

61. ábra: Az emberek törvényhez való hozzáállásának és a rendőrség munkájának megítélése az állammal való elégedettség szerint (N=2500)

A fenti ábrán a négy állításra adott válaszok megoszlását láthatjuk az állammal való elégedettség szerinti bontásban. A korábbiakhoz hasonlóan itt is megfigyelhetjük, hogy az összes állítás esetében az állammal elégedettek körében jelentősen nagyobb volt a pozitív válaszok aránya. A nyomozati munka megítélésénél az állammal elégedettek körében ez az érték megközelítette a 90 százalékot.

Végezetül arra voltunk kíváncsiak, hogy a megkérdezettek mennyire elégedettek összességében a rendőrség tevékenységével.

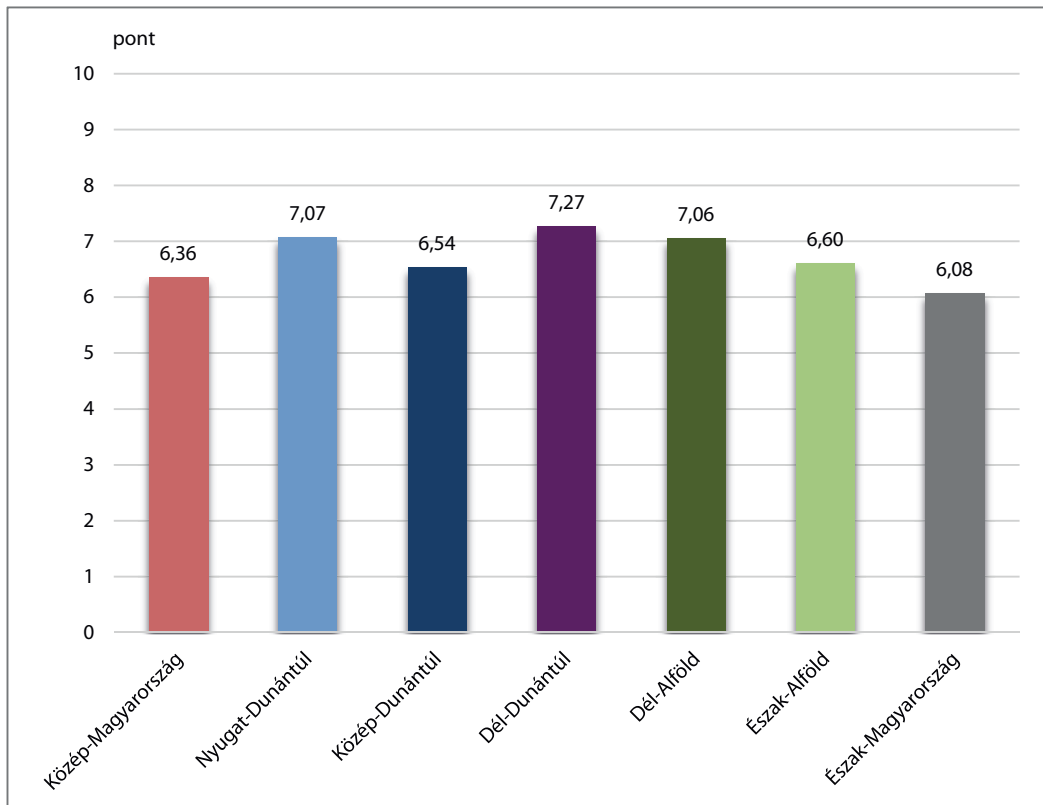
27. táblázat: A rendőrség tevékenységével való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=2500)

Mennyire elégedett Ön 0-tól 10-ig terjedő skálán összességében... a rendőrség tevékenységével?	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahelyi rendelkezés	Személyi jövedelem	Egy főre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió	Tájékozódás	Közéret	Állam megítélése
	0,03	0,05	0,04	0,01	0,03	0,02	0,04	0,05	0,19	0,08	0,26	0,26

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőérték értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

A 12 háttérváltozó közül csupán 4 mutatott szignifikáns kapcsolatot a rendőrség tevékenységének általános megítélésével. A kapcsolat erőssége nagyon gyenge, illetve gyenge volt. A legerősebb kapcsolatot ezúttal is az állam megítélését mérő változóval alkotott bontásban találtuk, de a közérzetet mérő változó esetében is hasonló hatáserősséget mértünk.

62. ábra: A rendőrség tevékenységével való elégedettség régiók szerint (N=2500)

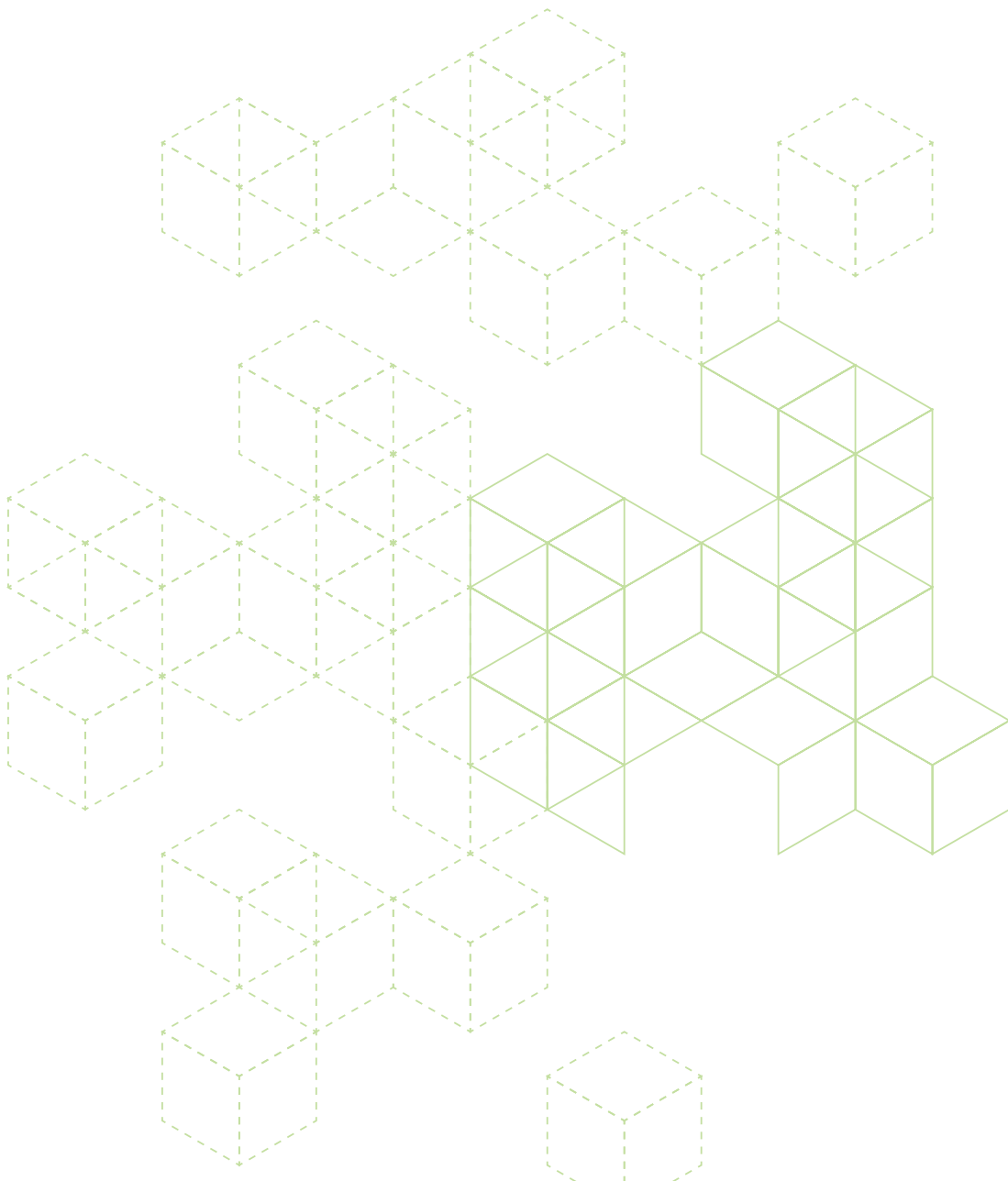

Régiós bontásban a korábbiaknak megfelelő eredmény született: a legalacsonyabb átlagos elégedettségi értéket Észak- (6,08) és Közép-Magyarországon (6,36) mértük, míg a legmagasabbat a Dél-Dunántúlon (7,27) illetve a Nyugat- és Közép-Dunántúlon (7,07; 7,06).

Hírfogyasztási szokások szerint vizsgálva a változót, azt tapasztaltuk, hogy a hagyományos csatornákból tájékozódóknak némileg magasabb (6,84-os) az átlagos elégedettsége, mint az internetet (is) használóknak (6,73). A legalacsonyabb azon válaszadók elégedettsége volt, akik nem tájékozódnak rendszeresen a közügyekről (6,42).

Ennél nagyobb különbségeket mértünk az étellel való általános elégedettség esetében, ahol az inkább elégedetlenek 5,92-os, az inkább elégedettek 6,60-os, míg az elégedett válaszadók 7,47-os átlagot mutatnak. Emögött meghúzódhat, hogy a biztonságérzet hatással lehet az általános elégedettségre.

Összhangban a fejezetben tapasztaltakkal, összességében jobbnak ítélték meg a rendőrség tevékenységét azok, akiknek a Jó Államról alkotott elképzelésének Magyarország inkább vagy teljesen megfelel (7,19), mint azok, akik ennek az ellenkezőjét mondták (6,14).

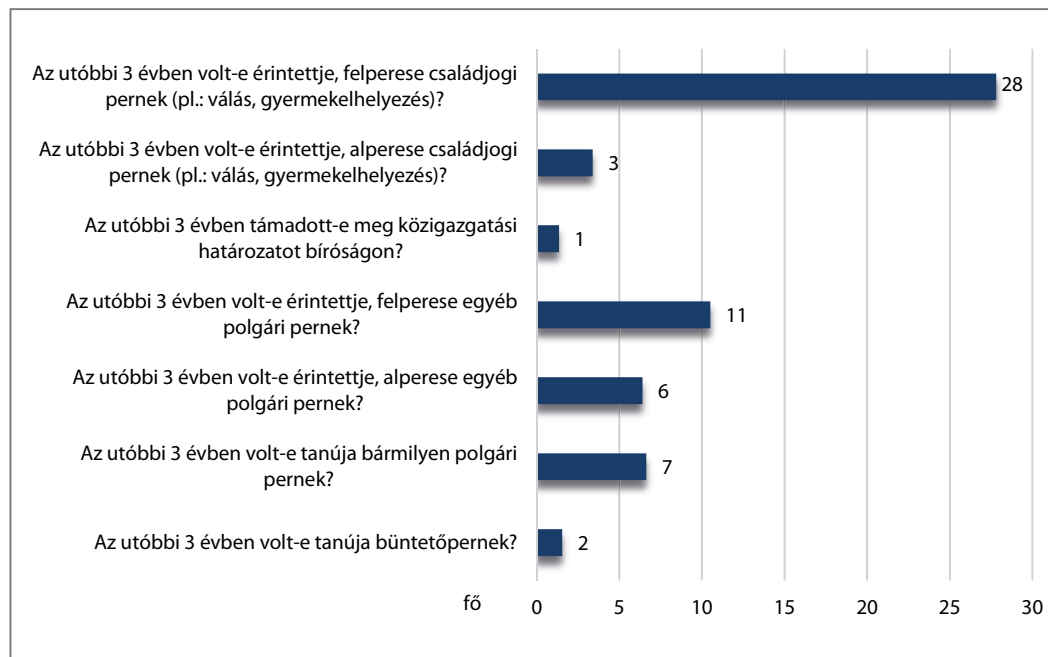
3.4.4. IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS

Feltett kérdések:

- Az utóbbi 3 évben volt-e érintettje bírósági eljárásnak?
- Az utóbbi 3 évben hányszor volt érintettje [felperese, alperese különböző típusú igazságszolgáltatási eljárásoknak]?
- Mennyire ért egyet az alábbi [igazságszolgáltatással kapcsolatos] állításokkal?
- Ön nagyon elégedetlen, elégedetlen, elégedett vagy nagyon elégedett... [az ügyészség tevékenységével; a bírósági ügyek átfutási idejével; a bíróságok ítélkezési gyakorlatával]?
- Összességében mennyire elégedett Ön 0-tól 10-ig terjedő skálán az igazságszolgáltatás működésével?

A kutatás során az igazságszolgáltatás működésének megítélésére is kíváncsiak voltunk. Az igazságszolgáltatás kapcsán is azzal a feltételezéssel éltük, hogy azok, akik közvetlen tapasztalattal rendelkeznek erről, eltérő elégedettséggel jellemezhetőek, mint azok, akiknek nem volt bírósági ügyük.

63. ábra: Különböző típusú igazságszolgáltatási eljárásokban való érintettség (N=2500)

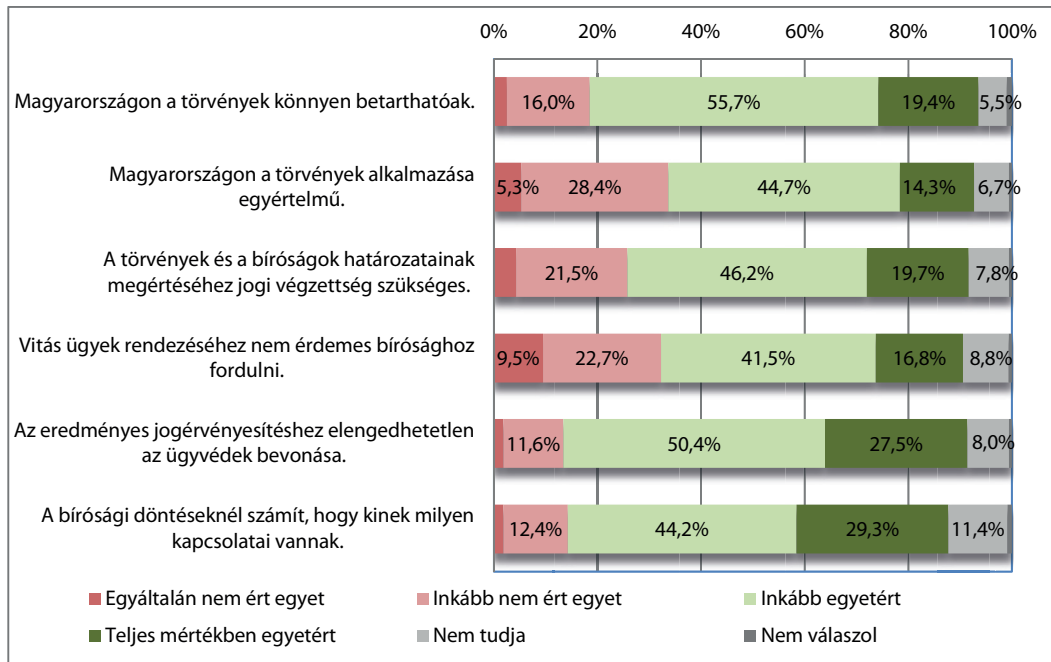

A megkérdezett 2500 főből összesen 43-an mondták, hogy érintettjei voltak bírósági eljárásnak, közülük a legtöbben családjogi (28 fő), illetve polgári perben (11 fő) voltak felperesek, a többi eljárást ennél is kevesebben, elhanyagolható számban jelölték. Érdeemes megjegyeznünk, hogy az alperesek esetében jóval alacsonyabb az elért arány. Emögött több ok is meghúzódhat, például az alperes lehetett jogi személy, vagy családjogi perek következtében az alperesek albrétbe kényszerülhetnek, így az ő címlistas módszerrel történő elérésük nem biztosított.

Az összesen 43 érintett közül 26-an jelezték, hogy volt olyan ügyük az elmúlt három évben, ami nem zárult le egy év alatt. Ennek a 26 főnek közel háromnegyede mondta, hogy nagyon elégedetlen vagy elégedetlen volt a bírósági ügyek átfutási idejével, ugyanakkor az igazságszolgáltatás működését nem értékelték szignifikánsan rosszabbnak, mint azok, akiknek nem volt ennyire elhúzódó ügyük.

A kutatás során nemcsak a személyes tapasztalatokra voltunk kíváncsiak, hanem a jogrendszer és a bíróságok működésének megítélésére is, ezért arra kértük válaszadóinkat, hogy egy négyfokú skálán értékeljék a témában megfogalmazott állításainkat.

64. ábra: Igazságszolgáltatással kapcsolatos állításokkal való egyetértés megoszlása (N=2500)

A megkérdezettek legnagyobb arányban (77,9%) azzal értettek egyet, hogy az eredményes jogérvényesítéshez elengedhetetlen az ügyvédek bevonása. Negatív eredmény, hogy sokan gondolják azt, hogy a bírósági döntések során számítanak a személyes kapcsolatok – a megkérdezetteknek közel fele inkább, majdnem harmada pedig teljes mértékben egyetértett ezzel az állítással. Több mint háromnegyede a válaszadóknak egyetértett azzal, hogy Magyarországon a törvények könnyen betarthatók, ugyanakkor ennél kevesebben, csupán 59,0 százalékos arányban mondták, hogy a törvények alkalmazása egyértelmű. Az igazságszolgáltatás közérthetőségét mérő állítást, amely szerint „a törvények és bíróságok határozatainak megértéséhez jogi végzettség szükséges”, csak kicsivel több, mint a válaszadók negyede (25,8%) utasította el. A megkérdezettek bíróságokkal kapcsolatos általános elégedetlenségét jelzi, hogy a minta 58,3 százaléka inkább vagy teljes mértékben egyetértett azzal, hogy a vitás ügyeik rendezéséhez nem érdemes bírósághoz fordulni – ez az állítás a bíróságok fő funkcióját vonja kétségbe.

A következőkben megnéztük, hogy a fontosabb háttérváltozók milyen kapcsolatban vannak a fent bemutatott állítások megítélésével.

28. táblázat: Igazságszolgáltatással kapcsolatos állításokkal való egyetértés kapcsolata a fontosabb háttérváltozókkal (N=2500)

Mennyire ért egyet az alábbi állításokkal?	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahelyi rendelkezés	Személyi jövedelem	Egy főre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió	Tájékozódás	Község	Állam megítélése
Magyarországon a törvények könnyen betarthatóak.	0,02	0,05	0,06	0,04	0,07	0,06	0,05	0,07	0,10	0,07	0,11	0,25
Magyarországon a törvények alkalmazása egyértelmű.	0,03	0,05	0,05	0,06	0,03	0,07	0,04	0,08	0,12	0,07	0,13	0,26
A törvények és a bíróságok határozatainak megértéséhez jogi végzettség szükséges.	0,04	0,06	0,10	0,08	0,06	0,08	0,03	0,07	0,11	0,08	0,09	0,04
Vitás ügyek rendezéséhez nem érdemes bírósághoz fordulni.	0,03	0,04	0,08	0,07	0,06	0,08	0,03	0,11	0,12	0,04	0,05	0,08
Az eredményes jogérvényesítéshez elengedhetetlen az ügyvédek bevonása.	0,05	0,05	0,07	0,07	0,03	0,06	0,04	0,07	0,11	0,06	0,04	0,06
A bírósági döntéseknél számít, hogy kinek milyen kapcsolatai vannak.	0,06	0,06	0,08	0,09	0,10	0,06	0,04	0,10	0,13	0,05	0,08	0,09

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőtérkép értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

Azt látjuk, hogy a nemmel, az életkorral és a háztartástípussal nincsenek összefüggésben a fenti állításokra adott válaszok. A kapcsolat erőssége a többi háttérváltozóval nagyon gyengének, illetve gyengének mondható. A legerősebb kapcsolat az állam megítélését mérő változó szerinti bontásban figyelhető meg, de bizonyos állítások esetében a településtípus és a községet mérő változó is említésre méltó hatást gyakorol.

Az iskolai végzettség különösen a harmadik állításnál („A törvények és a bíróságok határozatainak megértéséhez jogi végzettség szükséges”) bizonyult hatással bíró bontóváltozónak: a legalacsonyabb iskolai végzettségűek körében ezzel az állítással 30,6 százalékos arányban értettek egyet, míg a felsőfokú végzettséggel rendelkezők csoportjában csupán a megkérdezettek 14,0 százaléka. Szintén fontos megállapítás, hogy a bíróságokba vetett bizalma a maximum nyolc általános iskolai osztály végzettséggel rendelkező csoportnak volt a legkisebb – körükben azzal az állítással, amely szerint „a vitás ügyek rendezéséhez nem érdemes bírósághoz fordulni” való egyetértés („inkább/ teljesen egyetért”) aránya 67,9 százalék, míg a legmagasabb végzettségűek esetében csak 58,1 százalék volt. Ezzel megegyező irányú kapcsolatot tárunk fel a személyes kapcsolatok fontosságáról alkotott elképzelés esetében, ahol a nyolc általános iskolai osztályt végzetek 40,0 százaléka értett teljes mértékben egyet azzal, hogy számít a bírósági döntéseknél a személyes kapcsolatok megléte, míg a felsőfokú végzettségűek körében mindössze 22,8 százalék. Az „inkább egyetért” válaszokkal együtt vizsgálva az eredményeket már nincsen ilyen erős kapcsolat (86,2, illetve 76,7%). Említésre méltó még, hogy az ügyvédek jogérvényesítési folyamatba történő bevonását mérő változónál is hasonló megoszlásokat tapasztalunk.

A munkahelyi rendelkezést jelző bontóváltozó esetében az előző bekezdésben leírtakhoz nagyon hasonló tendenciák figyelhetők meg, ami az iskolai végzettség és a munkahelyi rendelkezés összefüggésével magyarázható.

Az egy főre jutó jövedelem jelentős kapcsolatban áll az iskolai végzettséget mérő változóval,¹² ezért itt is hasonló megállapításokat tehetünk, mint fentebb. Összességében tehát a magasabb jövedelemmel rendelkezők inkább gondolják, hogy az igazságszolgáltatás közérthető; érdemes bírósághoz fordulni; viszont kevésbé, hogy számítanak a személyes kapcsolatok a döntéseknél.

Településtípus szerinti bontásban vizsgálva az adatainkat a következőket látjuk:

- Budapesten a legmagasabb azoknak az aránya, akik szerint a törvények Magyarországon könnyen betarthatóak, 85,2 százalék, szemben a többi településtípus 80 százalék alatti értékeivel. A törvények alkalmazhatósága kapcsán hasonló a kép: 71,6 százalék, szemben az egyéb városokban élők

¹² Pearson-féle korreláció: 0,493.

59,2 százalékkal; a megyeszékhelyen, megyei jogú városban élők 61,9 százalékkal, valamint a községekben lakó megkérdezettek 64,8 százalékkal.

- Szintén Budapesten értenek a legkevesebben egyet azzal, hogy a törvények és bírósági határozatok megértéséhez jogi végzettségre van szükség (66,3%, szemben a falvakban mért 74,6%-kal).
- A fővárosban valamivel több, mint a válaszadók fele értett egyet azzal az állítással, amely szerint nem érdemes bírósághoz fordulni a vitás ügyek rendezéséhez, szemben a többi településtípus esetében mért, kétharmad körüli aránnyal.
- Az ügyvédek bevonását a jogi procedúrába közel azonos arányban tartották fontosnak az összes kategória esetében, azonban a „teljesen egyetértők” aránya közel 10 százalékkal alacsonyabb volt a megyeszékhelyen, megyei jogú városban élők esetében, mint a többi településtípusnál.
- Végezetül: a személyes kapcsolatokat fontosabbnak tartják a bírósági döntésekben a kisebb települések lakói. Budapesten az utolsó állítással a megkérdezettek 25,1 százaléka nem értett egyet, míg a többi településtípus esetében 13,2–16,3 százalék közötti elutasítási arányról beszélhetünk.

Régiók szerint vizsgálva az adatokat – a korábbi eredményeinkkel összehangban – a következőket mondhatjuk:

- Azzal az állítással, amely szerint Magyarországon a törvények könnyen betarthatók, a legtöbben a Nyugat- és Dél-Dunántúlon értettek egyet, míg a legkevesebben Észak-Magyarországon és a dél-alföldi régióban.
- Azzal, hogy Magyarországon a törvények alkalmazása egyértelmű, az észak-magyarországi régióban kevesebb mint a megkérdezettek fele értett inkább vagy teljes mértékben egyet, míg a dél-dunántúli válaszadóknak több mint háromnegyede.
- A jogi végzettséget a törvények és a bírósági határozatok megértéséhez a legkevesebben a közép-magyarországi régióban tartották szükségesnek (61,8%), míg a legtöbben a Dél-Alföldön (83,2%).
- Az észak-alföldi régióban volt a legmagasabb azoknak az aránya (74,5%), akik egyetértettek a negyedik állítással, amely szerint a vitás ügyek rendezéséhez nem érdemes bírósághoz fordulni. A közép-magyarországi és a dél-dunántúli régióban ez az arány 56,9 és 60,4 százalék volt.
- Az ügyvédek bevonását a jogérvényesítési folyamatba leginkább a nyugat-dunántúli, dél-alföldi és közép-dunántúli válaszadók (90,1; 91,7; illetve 88,4%-os arányban), a legkevésbé pedig a Közép-Magyarországon élő megkérdezettek (78,1%) tartották fontosnak.
- Végezetül a személyes ismeretségeket a legtöbben a dél-alföldi és észak-magyarországi régiókban tartották fontosnak a bírósági döntéseknél: 90,6 illetve 90,4 százalékos arányban értettek ezzel inkább vagy teljesen mértékben egyet. A legkevésbé a Közép-Magyarországon élők szerint fontos ez a szempont, ugyanakkor az ott élő megkérdezettek háromnegyede egyetértett a kapcsolódó állítással.

A hírfogyasztási szokások szerinti bontásban gyengébb kapcsolatokat mértünk. Legfontosabb megállapításaink közé tartozik, hogy a hagyományos csatornákból tájékozódók értettek egyet a legnagyobb arányban az első két állítással (amelyek szerint a törvények könnyen betarthatók, illetve a törvények alkalmazása egyértelmű), a legkevésbé pedig azok, akik nem tájékozódnak rendszeresen a közügyekről. Jogi végzettségre a törvények és a bírósági határozatok megértéséhez a hagyományos csatornákból tájékozódók 77,2 százaléka szerint van szükség, míg az interneten (is) informálódók esetében ez az arány 68,7 százalék, a rendszeresen nem tájékozódók között pedig 73,2 százalék. A többi állítás esetében nem mértünk említésre méltó kapcsolatot.

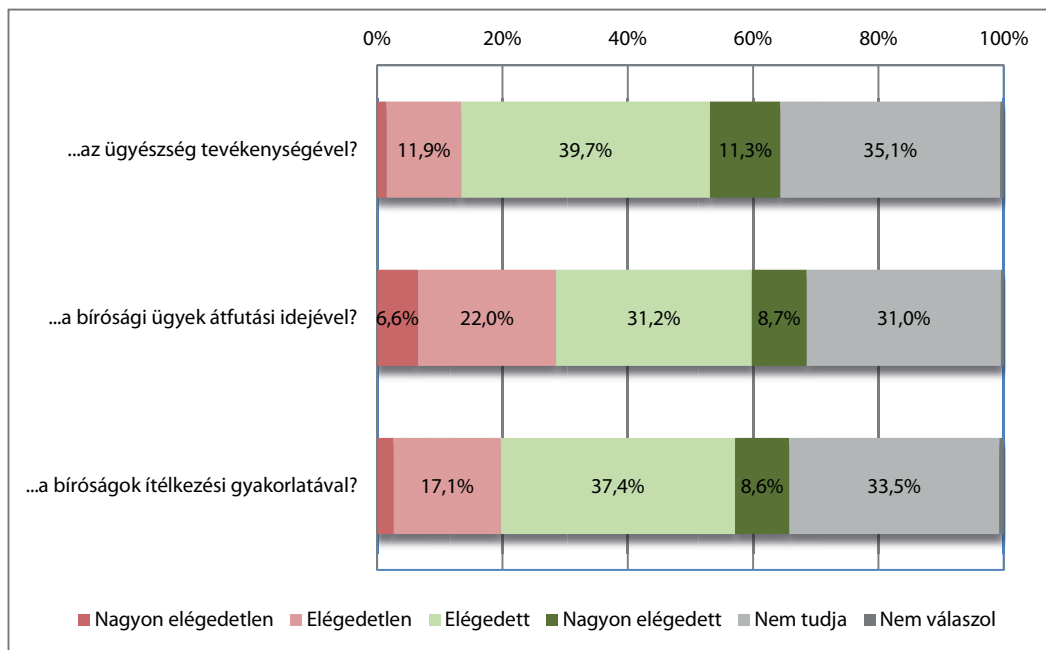
Az étellel való általános elégedettség szerint bontva a válaszokat azt láthatjuk, hogy az első két állítás esetében azok értettek inkább egyet, akik elégedettebbek a saját életükkel. Az első állítás esetén 10, a másodiknál 20 százalékpontnyi különbséget mértünk az életükkel inkább nem elégedett és az elégedett csoport között. A személyes kapcsolatokat inkább azok tartották fontosnak a bírósági ítéletekben, akik kevésbé elégedettek az életükkel.

Az állam megítélését mérő változó kategóriái mentén történő bontásban találtuk a legerősebb kapcsolatokat. Azt látjuk, hogy azok, akik azt mondták, hogy a magyar állam inkább megfelel a Jó Államról alkotott elképzelésüknek, jelentősen nagyobb arányban mondták, hogy a törvények könnyen betarthatók, illetve alkalmazásuk egyértelmű. Az első állítás esetében a válaszadók 88,5, illetve 71,5 százaléka értett egyet inkább vagy teljesen a fenti állítással, a második kérdésnél 74,5, illetve 52,8 százalék volt ez az arány. A többi állításnál nem mértünk ennyire markáns különbséget, de alapvetően ugyanezt láthatjuk: akik elégedettek az állammal, azok inkább bíztak a bíróságokban, fontosabbnak tartották az ügyvédek bevonását

a jogi procedúrákba, illetve kevésbé értettek egyet azzal, hogy a személyes kapcsolatok szerepet játszhatnak a bírói döntések alakulásában.

A következőkben néhány, az igazságszolgáltatás működésével kapcsolatos szempont értékelésére kértük válaszadóinkat.

65. ábra: Az igazságszolgáltatás bizonyos területeivel való elégedettség megoszlása.
 „Ön nagyon elégedetlen, elégedetlen, elégedett vagy nagyon elégedett...” (N=2500)

Megállapíthatjuk, hogy a legnagyobb arányban az ügyészség tevékenységével voltak elégedettek a megkérdezettek: több mint 50 százalékuk nyilatkozott pozitívan; ugyanakkor itt volt a legmagasabb azoknak az aránya, akik nem tudtak válaszolni (a minta 35,1%-a). A bíróságok ítélkezési gyakorlatával 46,0, a bírósági ügyek átfutási idejével pedig a válaszadók 39,9 százaléka volt elégedett vagy nagyon elégedett – azonban ennél a két kérdésnél is a minta harmada körül mozgott a nem válaszolók aránya. Azon válaszadóink (összesen 43 fő), akik személyes tapasztalattal rendelkeznek az igazságszolgáltatásról (volt valamilyen ügyük a fentebb felsoroltak közül az elmúlt három évben), szignifikánsan nagyobb arányban mondták, hogy egyáltalán nem elégedettek az ügyek átfutási idejével (20,9%, szemben a többi válaszadó között mért 6,3%-kal).

29. táblázat: Az igazságszolgáltatás bizonyos területeivel való elégedettség kapcsolata a fontosabb háttérváltozókkal (N=2500)

Ön nagyon elégedetlen, elégedetlen, elégedett vagy nagyon elégedett...	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahellyel rendelkezés	Személyi jövedelem	Egy főre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió	Tájékoztatás	Közérzet	Állam megítélése
... az ügyészség tevékenységével?	0,04	0,05	0,06	0,09	0,07	0,04	0,07	0,08	0,13	0,08	0,15	0,32
... a bírósági ügyek átfutási idejével?	0,07	0,05	0,07	0,03	0,05	0,04	0,06	0,05	0,14	0,08	0,13	0,30
... a bíróságok ítélkezési gyakorlatával?	0,05	0,04	0,07	0,12	0,09	0,06	0,06	0,08	0,15	0,06	0,16	0,33

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőtékép értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

A korábbi eredményeinkkel összhangban kijelenthetjük, hogy a háttérváltozók közül a legerősebb kapcsolata az állam megítélését mérő változónak volt. Kiemelendő még a *régió* és a *közérzet* változók kapcsolata a vizsgált elégedettségekkel. Összességében a változók kapcsolata a nagyon gyenge és a közepes tartományban helyezkedik el.

A válaszadók neme csak a bírósági ügyek átfutási idejénél fejtett ki szignifikáns hatást: itt azt láthatjuk, hogy a nők összességében elégedettebbek voltak az ügyek átfutási idejével.

A magasabb végzettségűek átlagosan kevésbé voltak elégedettek az ügyek átfutási idejével, a bíróságok ítélezési gyakorlatával való elégedettséget mérő változó esetében pedig a „nagyon elégedettek” aránya csökken az iskolai végzettség emelkedésével (a nyolc általános iskolai osztállyal rendelkezők körében 19,7%, míg a felsőfokú végzettségűeknél 6,5% volt ez az érték).

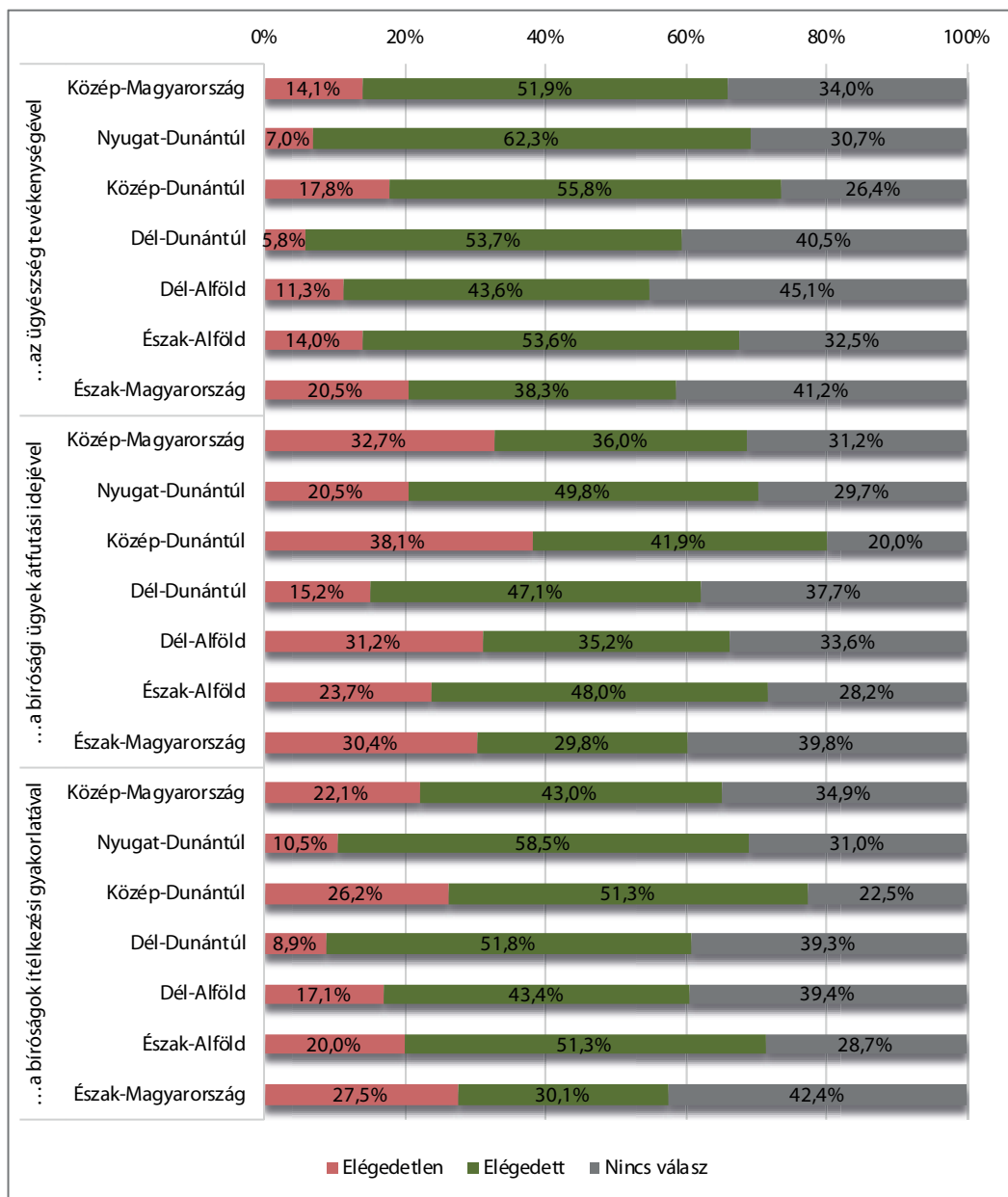
A munkahellyel való rendelkezés esetében megállapíthatjuk, hogy a munkahellyel nem rendelkezők átlagosan kevésbé voltak elégedettek az ügyészség tevékenységével és a bírósági ügyek átfutási idejével, mint az állással rendelkező társaik. A bíróságok ítélezési gyakorlatát mérő változó esetében a különbség a két csoport között 10 százalékpont.

A személyi jövedelem csak a bíróság ítélezési gyakorlatával való elégedettséget mérő elemmel volt szignifikáns kapcsolatban: itt azt látjuk, hogy a középső jövedelmi kategória (100 001–150 000 forint) esetében volt a legalacsonyabb az elégedettség szintje.

Háztartástípus szerinti bontásban azt állapítottuk meg, hogy leginkább a gyermek nélküli párok voltak elégedettek az igazságszolgáltatás bizonyos területeivel, míg a legkevésbé a „más típusú háztartások” tagjai. A különbség a legpozitívabban és a legnegatívabban értékelő kategória között 9,3, illetve 5,7 százalékpont volt.

A *településtípus* háttérváltozó szintén csak az ügyészség tevékenységét és a bíróságok ítélezési gyakorlatát mérő kérdéssel volt szignifikáns kapcsolatban. A legelégedettebbek mindkét esetben a budapesti válaszadók voltak, őket követték az egyéb városban lakók, a megyei jogú városokban, illetve megyeszékhelyen élők, végül pedig a községekben, falvakban tartózkodó megkérdezettek.

66. ábra: Az igazságszolgáltatás bizonyos területeivel való elégedettség megoszlása régiók szerint (N=2500)

Régiók szerinti összehasonlításban a következőket láthatjuk:

- Az ügyészség tevékenységével a nyugat- és közép-dunántúliak voltak a legelégedettebbek, 62,3, valamint 55,8 százalékos értékkel. A legkevésbé Észak-Magyarország lakói válaszoltak pozitívan: csak 38,3 százalékuk mondta, hogy elégedett.
- Hasonló trendeket figyelhetünk meg a bírósági eljárások átfutási idejével kapcsolatos válaszoknál is: a nyugat-, illetve dél-dunántúli válaszadók 49,8, illetve 47,1 százalékos arányban voltak elégedettek az átfutási idővel. Ezzel szemben az Észak-Magyarországon élők kevesebb mint harmada (29,8%), a Közép-Dunántúlon, a Dél-Alföldön, valamint a közép-magyarországi régióban lakók több mint egyharmada értékelte pozitívan ezt az elemet.
- A bíróságok ítélezési gyakorlatával leginkább a nyugat- és a dél-dunántúli régióban voltak elégedettek a válaszadók, 58,5, illetve 51,8 százalékos arányban. A legkevésbé pedig Észak-Magyarországon, ahol mindössze a megkérdezettek 30,1 százaléka mondta, hogy elégedett vagy nagyon elégedett. Itt volt a legmagasabb azoknak az aránya, akik nem válaszoltak (42,4%). A többi régióban is kifejezetten magas volt a véleményt nem alkotók hányada.

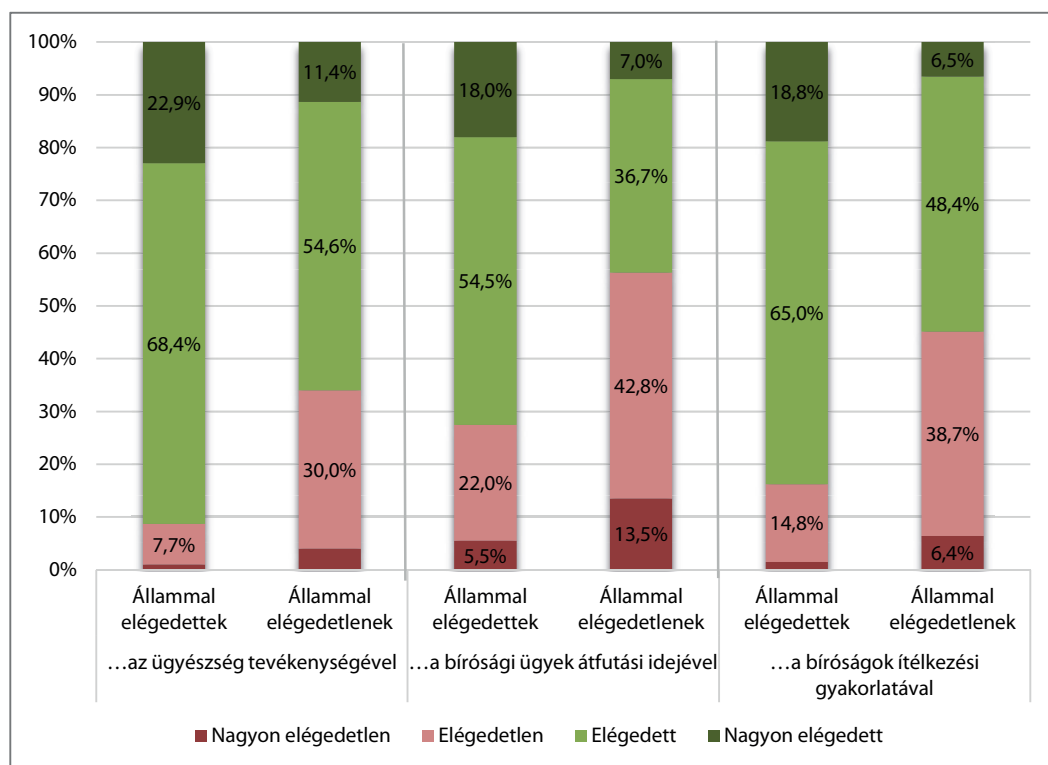
A tájékozódás módját jelző háttérváltozó szerinti bontásban a legfontosabb megállapításunk – összhangban a korábbiakkal – az, hogy a hagyományos csatornákból tájékozódó válaszadók átlagosan elégedettebbek

voltak az igazságszolgáltatással. Az ügyészség tevékenységével a legelégedetlenebbek a rendszeresen nem tájékozódók; a bírósági ügyek átfutási idejével pedig az internetes médiumokat (is) használó megkérdezettek voltak. A háttérváltozó egyes kategóriái között mintegy 6 százalékpontnyi különbséget regisztráltunk.

A válaszadók étellel való általános elégedettsége szerint nézve az eredményeket azt mondhatjuk, hogy a leginkább azok voltak elégedettek az igazságszolgáltatás működésével, akik a saját életminőségüket is pozitívan ítélték meg. Az étellel való elégedettség kategóriái között a különbség mintegy 20 százalékpontra tehető, kivéve az ügyészség tevékenységével kapcsolatos elemnél, ahol a különbség csak 12 százalékpont.

Erősen befolyásolta a megkérdezettek igazságszolgáltatással kapcsolatos elégedettségét, hogy a magyar állam mennyire felel meg a Jó Államról alkotott elképzelésüknek.

67. ábra: Az igazságszolgáltatás bizonyos területeivel való elégedettség megoszlása az állammal való elégedettség szerint (N: 1245–1646)

Az állammal elégedettek körében jelentősen pozitívabb mindhárom szempont megítélése. Az ügyészség tevékenységével 91,3; a bírósági ügyek átfutási idejével 72,5; a bíróságok ítélkezési gyakorlatával pedig 83,8 százaléka volt elégedett vagy nagyon elégedett azoknak, akik azt mondták, hogy a magyar állam megfelel a Jó Államról alkotott elképzelésüknek. Ezzel szemben az állammal elégedetlenek körében 66,0; 43,7; illetve 54,9 százalékot mértünk.

Az egyes szempontok szerinti értékelés után arra kértük válaszadóinkat, hogy összességében is pontozzák a magyar igazságszolgáltatással kapcsolatos benyomásukat.

30. táblázat: Az igazságszolgáltatással való általános elégedettség kapcsolata a fontosabb háttérváltozókkal (N=2500)

Összességében mennyire elégedett Ön 0-tól 10-ig terjedő skálán...	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahelyel rendelkezés	Személyi jövedelem	Egy főre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió	Tájékozódás	Közérzet	Állam megtétele
... az igazságszolgáltatás működésével?	0,02	0,04	0,01	0,05	0,06	0,04	0,03	0,05	0,22	0,06	0,30	0,30

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőtérkép értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

Az igazságszolgáltatás működését tízes skálán átlagosan 6,14 pontra értékelték a válaszadók.

Háttérváltozók szerinti bontásban az alábbi megállapításokat tehetjük:

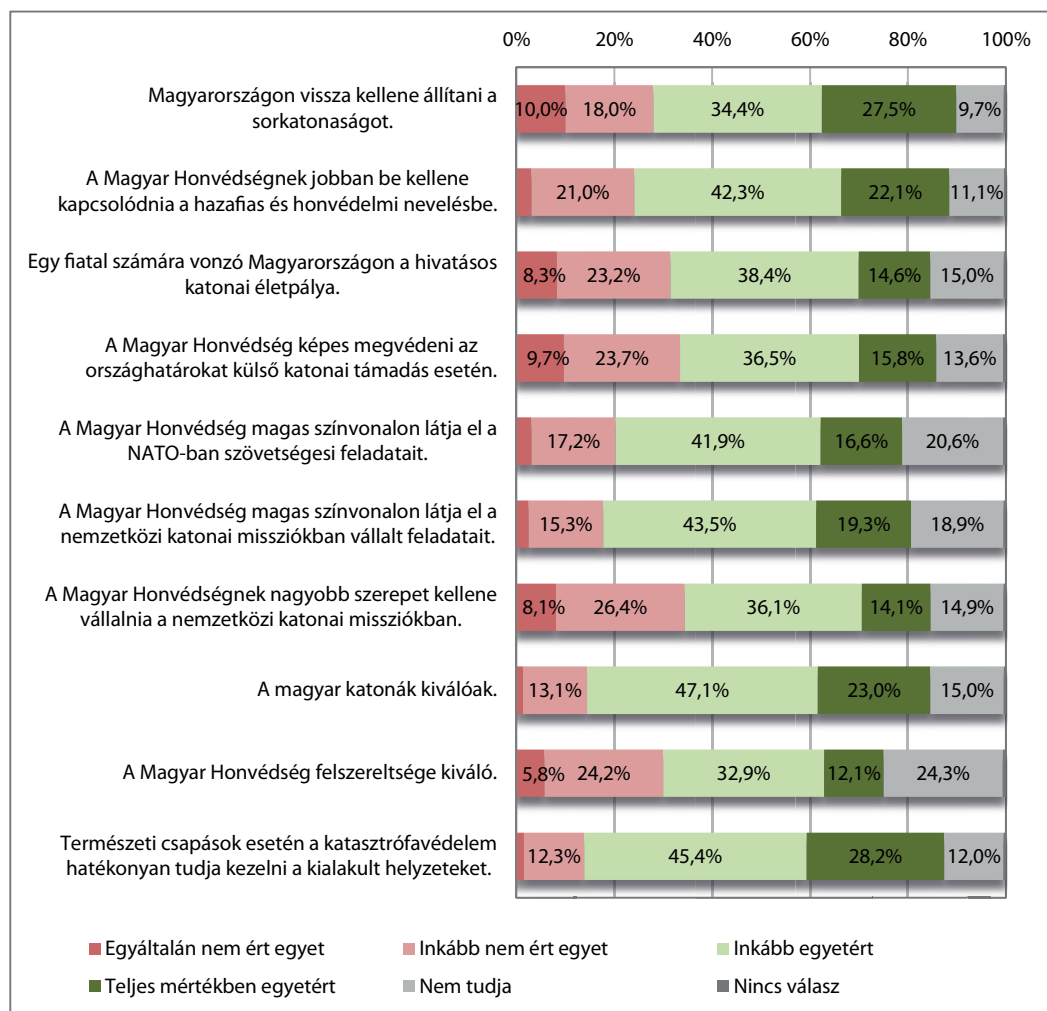
- Átlagosan 0,3 ponttal kevésbé voltak elégedettek azok, akik nem rendelkeztek munkahellyel, mint az állással rendelkező társaik.
- Megerősíti korábbi megfigyeléseinket, hogy régiós összehasonlításban ennél a változónál is az észak- és közép-magyarországi, valamint a közép-dunántúli válaszadók adták átlagosan a legalacsonyabb pontszámot: 5,32; 5,90; illetve 5,94 pontot. Ezzel szemben a nyugat- és dél-dunántúli megkérdezettek átlagosan 6,99-os, valamint 6,88-os értéket adtak meg.
- A tájékozódás módját jelző változó gyenge kapcsolatban volt az átlagos elégedettséggel. A különböző kategóriák mentén a korábbiaktól valamelyest eltérő eredmény látszik: ezúttal a legmagasabb pontszámot az internetről (is) tájékozódók adták (6,27), tőlük némileg lemaradva értékelték a hagyományos hírforrásokat használók (6,24). A legelégedetlenebbek a napi szinten nem tájékozódók voltak, 5,97-os átlagos pontszámmal.
- Közepes erősségű hatást mértünk a közérzet és az igazságszolgáltatással kapcsolatos átlagos elégedettség viszonyában. A saját életüket pozitívan megítélők körében az átlagos pontszám 7,18 volt, míg az inkább elégedettek körében 6,13, az inkább nem elégedettek között pedig 5,27.
- Azok a megkérdezettek, akik az állammal inkább elégedettek voltak, átlagosan 6,79, míg az inkább elégedetlenek 5,52 ponttal jellemezték az igazságszolgáltatással kapcsolatos általános elégedettségüket.

3.4.5. HONVÉDELEM ÉS KATASZTRÓFAVÉDELEM

- Feltett kérdések:**
- Mennyire ért egyet az alábbi [honvédelemmel és katasztrófavédelemmel kapcsolatos] állításokkal?
 - Összességében mennyire elégedett Ön 0-tól 10-ig terjedő skálán [a honvédelem, a tűzoltóság, a katasztrófavédelem] működésével?

A következőkben az állampolgárok honvédelemmel és katasztrófavédelemmel kapcsolatos véleményeit mutatjuk. Az állításokkal kapcsolatos egyetértésüket, illetve egyet nem értésüket csak az egyik 1250 fős almintába kerülők fejezhették ki. Előljáróban fontos felhívunk a figyelmet arra, hogy a területet érintő állítások megítélése kapcsán a kérdezettek igen jelentős része (10–25%) nem tudott véleményt formálni. A válaszmegtagadók aránya minden elemnél elhanyagolható, 1 százalék alatti volt. Ez jól mutatja, hogy az átlagpolgárok informáltsága alacsony mind a honvédségről, mind a katasztrófavédelemről, közvetlen tapasztalattal jellemzően nem rendelkeznek.

68. ábra: A honvédelemmel és katasztrófavédelemmel kapcsolatos állításokkal való egyetértés megoszlása (N=1250)

A legmagasabb arányban a katasztrófavédelem hatékonyságával és a magyar katonák kiválóságával értettek egyet a válaszadók, itt 70,0 százalék feletti értékeket mértünk („*inkább egyetért*” és „*teljes mértékben egyetért*” válaszok aránya). Szintén magasnak mutatkozik az állampolgárok igénye arra, hogy a Magyar Honvédség a hazafias és honvédelmi nevelésbe bekapcsolódjon – itt közel 65,0 százalék volt az egyetértők aránya, és alacsonynak mondható az állítást teljesen elutasítók hányada (3,1%). Ugyan sokak szerint célszerű lenne visszavezetni a sorkatonaságot (61,9%), mégis ez a kérdés bizonyult a legellentmondásosabbnak: a válaszadók 10,0 százaléka teljes mértékben elutasítja ezt az állítást. A minta 62,9 százaléka szerint a Magyar

Honvédség magas színvonalon látja el a nemzetközi katonai missziókban vállalt, 58,5 százaléka szerint pedig a NATO szövetségeseként kapott feladatait. Kicsivel több mint a válaszadók fele (53,1%) értett egyet azzal, hogy egy fiatal számára vonzó Magyarországon a hivatásos katonai életpálya, 52,3 százalék szerint pedig a Magyar Honvédség képes megvédeni az országhatárokat külső katonai támadás esetén. A megkérdezettek csupán fele támogatná Magyarország magasabb szintű szerepvállalását nemzetközi katonai missziókban, és kevesebb mint a minta fele (45,1%) mondta, hogy a Magyar Honvédség felszereltsége kiváló. Szintén ennél az állításnál volt a legmagasabb azoknak az aránya (a válaszadók negyede), akik nem tudtak válaszolni a kérdésre.

31. táblázat: A honvédelemmel és katasztrófavédelemmel kapcsolatos állításokkal való egyetértés összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=1250)

Mennyire ért egyet az alábbi állításokkal?	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahelyi rendelkezés	Személyi jövedelem	Egy főre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió	Tájékozódás	Közérzet	Állam megítélése
Magyarországon vissza kellene állítani a sorkatonaságot.	0,08	0,12	0,07	0,12	0,06	0,04	0,07	0,10	0,12	0,14	0,09	0,06
A Magyar Honvédségnek jobban be kellene kapcsolódnia a hazafias és honvédelmi nevelésbe.	0,05	0,14	0,11	0,08	0,12	0,08	0,06	0,04	0,14	0,10	0,11	0,16
Egy fiatal számára vonzó Magyarországon a hivatásos katonai életpálya.	0,08	0,08	0,09	0,11	0,15	0,07	0,06	0,09	0,16	0,08	0,06	0,22
A Magyar Honvédség képes megvédeni az országhatárokat külső katonai támadás esetén.	0,11	0,08	0,07	0,07	0,04	0,06	0,06	0,07	0,10	0,04	0,09	0,23
A Magyar Honvédség magas színvonalon látja el a NATO-ban szövetségi feladatait.	0,09	0,09	0,05	0,08	0,07	0,08	0,04	0,06	0,15	0,08	0,11	0,20
A Magyar Honvédség magas színvonalon látja el a nemzetközi katonai missziókban vállalt feladatait.	0,12	0,09	0,04	0,12	0,07	0,06	0,07	0,08	0,13	0,09	0,10	0,15
A Magyar Honvédségnek nagyobb szerepet kellene vállalnia a nemzetközi katonai missziókban.	0,07	0,09	0,05	0,08	0,08	0,06	0,05	0,06	0,12	0,05	0,13	0,19
A magyar katonák kiválóak.	0,06	0,10	0,06	0,10	0,05	0,06	0,08	0,04	0,13	0,09	0,09	0,15
A Magyar Honvédség felszereltsége kiváló.	0,12	0,08	0,07	0,04	0,10	0,06	0,07	0,10	0,15	0,05	0,09	0,24
Természeti csapások esetén a katasztrófavédelem hatékonyan tudja kezelni a kialakult helyzeteket.	0,06	0,07	0,05	0,08	0,05	0,05	0,05	0,07	0,14	0,08	0,10	0,18

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőtérkép értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

Háttérváltozók szerinti bontásban vizsgálva a kérdéseket azt látjuk – korábbi eredményeinkkel összhangban –, hogy a legerősebb összefüggés az állam megítélését mérő változó, illetve a régió esetében van, de említésre méltó még a közérzet szerepe is. A kapcsolati erősségek nagyon gyenge, illetve gyenge mértékűnek mondhatók.

Nemek szerinti összehasonlításban azt mondhatjuk, hogy a nők pozitívabban látják a Magyar Honvédség védelmi képességeit egy esetleges, az országhatárokat ért támadás esetében (közel 10 százalékpont különbség a férfiakhoz képest), illetve jobbnak ítélik a NATO-ban és a nemzetközi katonai missziókban nyújtott teljesítményt is (kb. 5 százalékpont eltérés). Ezen kívül a nők optimistábban vélekednek a honvédség felszereltségéről is – itt is közel 10 százalékpontos eltérés látható. A többi állítás esetében nem találtunk szignifikáns eltérést a két nem válasza között.

Megállapíthatjuk, hogy minél idősebb valaki, annál valószínűbb, hogy támogatja a sorkatonaság visszaállítását: míg az ezt mérő állítással a 18–29 éves megkérdezettek 56,5 százaléka értett egyet, addig ez

az arány a 70 éves vagy annál idősebb korosztályban 81,6 százalék, és az életkor növekedésével trendszerűen emelkedik. Szintén a legidősebbek támogatták azt a gondolatot, amely szerint a honvédségnek jobban be kellene kapcsolódnia a fiatalok hazafias nevelésébe: közöttük a támogatók aránya közel 85,0 százalék, míg a legfiatalabbak között csak 62,7 százalék volt. A NATO-ban és az egyéb külföldi katonai missziókban való helytállásunkat is az idősebbek tartották a legnagyobb arányban magas színvonalúnak – illetve a további szerepvállalást kívánatosnak –, azonban a legkevésbé nem a 18–29 éves, hanem a 30–49 éves korosztály nyilatkozott elismerően ezzel kapcsolatban (az eltérés mintegy 18, 12, illetve 14 százalékpontra tehető).

A sorkatonaság visszaállítását és a honvédség szerepvállalását a hazafias és honvédelmi nevelésben az alacsonyabb iskolai végzettségűek tartották kívánatosnak: a nyolc általános iskolai osztállyal vagy annál kevesebbel rendelkezők és a felsőfokú végzettségűek között 7, illetve 16 százalékpontnyi különbséget regisztráltunk. A katonai életpályát leginkább a nyolc általánost végzettek (69,0%), illetve a felsőoktatást megjártak (65,1%) tartották szimpatikusnak.

Azoknak, akik nem rendelkeznek munkahellyel, több mint harmada (36,0%) teljes mértékben egyetértett a sorkatonaság visszaállításával – ez az arány a dolgozók között mindössze 26,6 százalék. A hivatásos katonai életpályát a munkahellyel nem rendelkezők tartották nagyobb arányban vonzóknak (72,1%, szemben a másik csoport 59,0%-os értékével). A nemzetközi katonai missziókban vállalt feladataink végrehajtását szintén a nem dolgozók tartották magasabb színvonalúnak: 81,9 százalékuk egyetértett a vonatkozó állítással, ami mintegy 7 százalékponttal magasabb a munkahellyel rendelkezők körében mért aránynál. Szintén kb. 7 százalékpontnyi különbséget mértünk a magyar katonák kiválóságát mérő kérdés esetében: itt is az állással nem rendelkezők voltak elégedettebbek.

A magasabb személyi jövedelemmel rendelkezők kevésbé gondolták, hogy a honvédségnek részt kellene vennie a hazafias nevelésben – a legkevesebbet és a legtöbbet kereső csoportok közötti eltérés mintegy 11 százalékpontra tehető. A legalacsonyabb jövedelmi kategóriába sorolt válaszadók értettek a leginkább egyet azzal, hogy egy fiatal számára vonzó a hivatásos katonai életpálya (78,4%), míg a középső csoport (100–150 ezer forintot keresők) tagjai között ez az arány csak 52,0 százalék, az ennél többet keresők esetében pedig 59,3 százalék volt. Ugyanezt láthatjuk a honvédség felszereltségére vonatkozó állítás esetében, de a különbség a két szélső érték között csupán 8,1 százalékpont volt.

Az egy főre jutó jövedelem és a háztartástípus háttérváltozók nem mutattak együttállást a fenti állításokra adott válaszokkal, ezért hatásukat nem elemezzük.

Településtípus szerint vizsgálva a megoszlásokat azt láthatjuk, hogy a budapesti megkérdezettek támogatják a legnagyobb arányban a sorkatonaság visszaállítását (74,1%), míg a legkevésbé a kisebb városokban lakók (64,8%). A hivatásos katonai életpályát főleg a megyeszékhelyeken, a megyei jogú városokban élők tartották vonzóknak (69,8%), míg a Budapesten lakó megkérdezetteknek csupán fele (50,0%) mondta ugyanezt. A honvédség felszereltségének megítélése a nagyobb településeken élők között pozitívabb: a budapesti válaszadók közel háromnegyede (74,0%), míg a községekben élők 51,9 százaléka értett egyet az ezzel kapcsolatos állítással.

Régiók szerint bontva a válaszokat a következőket mondhatjuk:

- A sorkatonaságot a legkevésbé a közép-dunántúli válaszadók kívánták visszaállítani (53,9%). A Dél-Dunántúlon és a Dél-Alföldön 65,5 és 67,5, míg az Észak-Alföldön, illetve Észak-Magyarországon a válaszadók 73,6, illetve 74,0 százaléka értett egyet a kapcsolódó állítással. A Közép-magyarországi régióban az egyetértés aránya 70,3 százalék volt.
- A honvédség bevonását a hazafias nevelésbe a Nyugat- és Dél-Dunántúlon tartják a leginkább kívánatosnak (84,8%, illetve 79,0%), a legkevésbé pedig Közép- és Észak-Magyarországon (63,3% és 71,1%).
- A katonai életpályát az észak-alföldi válaszadók találták a legnagyobb arányban vonzóknak (81,3%). Közép- és Észak-Magyarországon a megkérdezettek 52,0, illetve 54,5 százaléka értett egyet a kapcsolódó állítással.
- Mintánkban a nyugat-dunántúliak 68,3 százaléka értett egyet azzal, hogy a honvédség képes lenne megvédeni az országhatárokat külső katonai támadás esetén. Ez az arány Észak-Magyarországon és a Dél-Alföldön 53,7 százalék volt.
- Érdekesség, hogy a NATO- és az egyéb katonai feladatok elvégzése színvonalának megítélése nem azonos bizonyos régiók szerinti bontásban. Míg például a Dél-Dunántúlon csupán 66,7 százalék értett egyet azzal, hogy a NATO-feladatokat magas színvonalon látja el a honvédség – ez a második legalacsonyabb érték –, addig szintén ebben a régióban az egyéb vállalt katonai feladatokkal kapcsolatban már 84,1 százalék mondta ugyanezt (ami a legmagasabb érték az összes országrész között). A két állítással a legkevésbé Észak-Magyarországon és a Közép-Dunántúlon értettek egyet.

A válaszadók legjobban a tűzoltóság működésével voltak megelégedve (átlag: 7,68; a legmagasabb értéket adók aránya 28,4%), de a katasztrófavédelem megítélése is túlnyomóan pozitív (átlag: 7,53; a 10-es értéket jelölők aránya 24,9%). A Magyar Honvédséget kissé alacsonyabb átlagos pontszámmal minősítették a megkérdezettek (6,69). Korábbi eredményeinkkel összhangban van, hogy ezen utóbbi állításnál a válaszolni nem tudók aránya mintegy 10,8 százalék volt.

32. táblázat: A honvédséggel, tűzoltósággal és katasztrófavédelemmel kapcsolatos elégedettség kapcsolata a fontosabb háttérváltozókkal (N=1250)

Összességében mennyire elégedett Ön 0-tól 10-ig terjedő skálán...	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahelyi rendelkezés	Személyi jövedelem	Egy főre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió	Tájékoztatás	Közéret	Állam megítélése
... a Magyar Honvédség működésével?	0,05	0,13	0,03	0,05	0,01	0,01	0,08	0,07	0,22	0,09	0,22	0,20
... a tűzoltóság működésével?	0,00	0,09	0,03	0,07	0,06	0,06	0,06	0,03	0,18	0,12	0,25	0,10
... és a katasztrófavédelem működésével?	0,00	0,08	0,03	0,06	0,04	0,03	0,06	0,06	0,18	0,08	0,24	0,11

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőtérkép értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

A háttérváltozók szerinti kapcsolatokat vizsgálva azt láthatjuk, hogy nagyon gyenge és gyenge kapcsolati erősségek mellett négy olyan változó volt, amelyik mind a három vizsgált szervezettel kapcsolatos elégedettséget befolyásolta.

Az életkor csupán a honvédséggel kapcsolatos elégedettségénél mutatott szignifikáns hatást: itt azt látjuk, hogy a legkisebb átlagos pontszámot a 40–49 éves korosztály adta (6,19), míg a leginkább elégedettek a 70 évesnél idősebb és a 18–29 éves korcsoport tagjai, tehát a mintában szereplő legidősebbek és legfiatalabbak voltak: az ő átlagos elégedettségi értékük 7,13, illetve 6,96 volt.

A munkahelyel való rendelkezés a tűzoltóság megítélésével volt kapcsolatban: az állással nem rendelkező válaszadók valamelyest jobban meg voltak elégedve a szervezettel (átlag: 7,97), mint az állással rendelkező társaik (7,56).

Régiók szerinti összehasonlításban mindhárom kérdésnél hasonló trendeket figyelhetünk meg – amelyek egybehanganak a tanulmányban korábban közölt elemzésekkel. A legkevésbé az észak- és közép-magyarországi válaszadók, a leginkább pedig a dél- és nyugat-dunántúli megkérdezettek voltak elégedettek a fenti szervezetekkel. Az egyes kategóriák átlagos pontszámai között mintegy 1,2–1,5 pont különbséget regisztráltunk. A legnagyobb eltérés a honvédség megítélésében mutatkozott, ahol a mért legkisebb érték (Észak-Magyarország esetében) 6,09, míg a legmagasabb (Dél-Dunántúl) 7,50 pont volt.

A tájékozódás módja szerint vizsgálva az adatokat azt mondhatjuk, hogy mindhárom szervezet megítélése esetében a közügyekről rendszeresen nem tájékozódók által adott átlagos pontszám volt a legalacsonyabb. A legnagyobb mért eltérés a kategóriák között 0,5 pont volt. A hagyományos médiumokat használók és az internetes forrásokat (is) követők által adott értékek között nem mutatkozott számottevő eltérés.

Az élettel való általános elégedettséget mérő háttérváltozó volt a legerősebb hatással az adott válaszokra. Mindhárom szervezet megítélésénél a legelégedetlenebbek azok voltak, akik a saját életükkel sem elégedettek. A közérzet javulásával a szervezetek megítélése is javult. Az egyes kategóriaátlagok között 1,5–1,6 pont különbséget mértünk.

Végezetül az állam megítélését mérő változó bontásában azt látjuk, hogy – korábbi eredményeinkkel összhangban – az állammal inkább elégedettek a fent felsorolt három szervezettel is elégedettebbek voltak. A legellentmondásosabb megítélése a honvédségnek volt, ahol 0,94 pontos különbséget mértünk a két kategória átlaga között. A maradék két kérdés esetében ez az eltérés 0,5 pont körül mozgott.

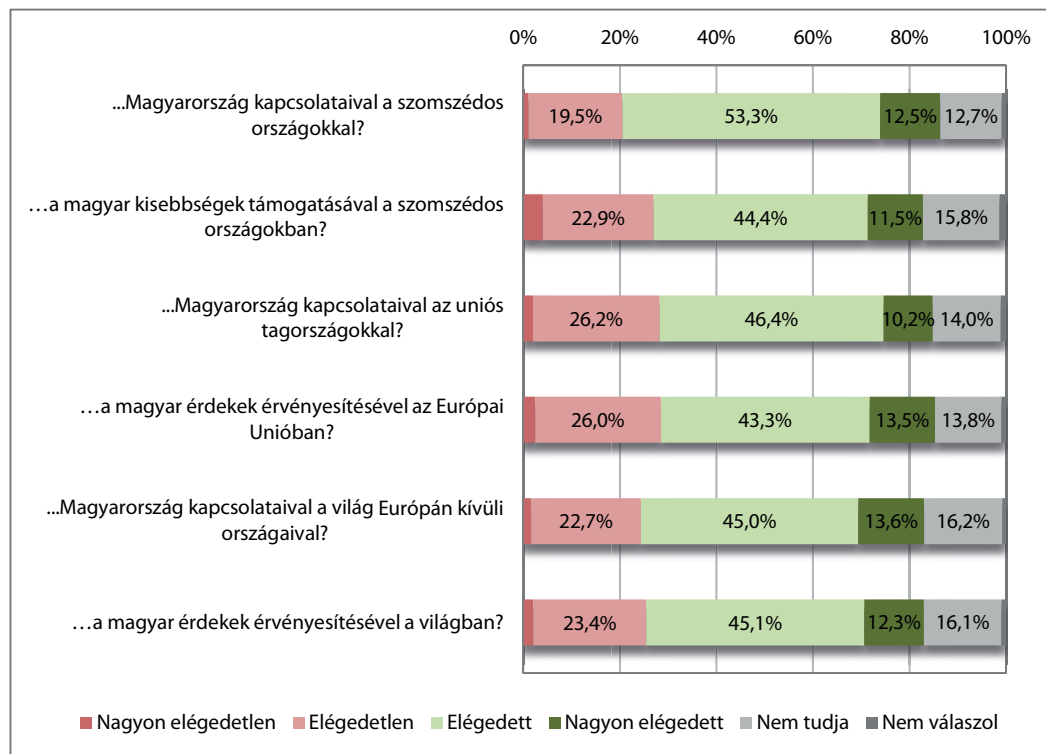
3.4.6. KÜLÜGY

Feltett kérdések:

- **Ön nagyon elégedetlen, elégedetlen, elégedett vagy nagyon elégedett... [a felsorolt külpolitikai témájú szempontokkal]?**
- **Összességében mennyire elégedett Ön 0-tól 10-ig terjedő skálán az ország külpolitikájával?**

A külpolitika nem tartozik az átlag állampolgárok érdeklődésének homlokterébe, jól mutatja ezt, hogy e téma kapcsán is relatíve magas azon válaszadóink aránya, akik az egyes állítások esetében azt jelezték, hogy nem tudják megítélni őket (12,7% és 16,2% között mozog az arányuk). A külpolitikával kapcsolatos kérdéseket csak az egyik 1250 fős almintának tettük fel.

70. ábra: A külpolitikával kapcsolatos szempontokkal való elégedettség megoszlása.
„Ön nagyon elégedetlen, elégedetlen, elégedett vagy nagyon elégedett...” (N=1250)

Alapvetően az látszik a válaszok megoszlásából, hogy nincsen jelentős eltérés az egyes szempontok megítélésében: a túlnyomó többség egyértelműen elégedett a külpolitikával. Megvizsgáltuk, hogy az egyes elemekre adott válaszok mennyire függenek össze egymással. Az látszik, hogy a kérdések túlnyomó részénél jelentős mértékű a kapcsolat,¹³ ami azt jelenti, hogy az emberek nem értékelik differenciáltan a magyar külpolitikát a fenti szempontok szerint, hanem összességében ítélik meg, így az általunk feltett kérdésekre is szinte ugyanúgy válaszolnak. Halványan elkülöníthető dimenzióknak tűnik a környező országokban élő magyar kisebbségek támogatása, amely alacsonyabb mértékben járt együtt a többi válasszal.

A nagyon elégedetlenek aránya a Kárpát-medencei kisebbség támogatása esetén 4,1 százalék, más kérdéseknél a nagyon elégedetlenek aránya a 2,5 százalékot sem éri el. A legellentmondásosabb területnek az uniós tagországokkal való viszony és a magyar érdekek EU-n belüli érvényesítése bizonyult, ahol a válaszadók több mint 28 százaléka volt elégedetlen a vonatkozó állításokkal, de ez sem tekinthető kiugró értéknek. A többi kérdés esetében az „*elégedett*” és „*nagyon elégedett*” válaszok aránya 55 és 59 százalék közötti: a legkedvezőbbnek a szomszédos országokkal való kapcsolatainkat értékelték a válaszadók, itt a megkérdezettek 65,9 százaléka volt elégedett vagy nagyon elégedett.

¹³ A Pearson-féle korreláció értéke 0,367 és 0,701 között mozgott, és a legtöbb cella esetében 0,5 fölött volt.

33. táblázat: A külpolitikával kapcsolatos szempontokkal való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=1250)

Ön nagyon elégedetlen, elégedetlen, elégedett vagy nagyon elégedett... ¹⁴	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahelyel rendelkezés	Személyi jövedelem	Egy főre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió	Tájékozódás	Közerzet	Állam megítélése
Magyarország kapcsolataival a szomszédos országokkal?	0,04	0,07	0,06	0,08	0,06	0,06	0,04	0,09	0,12	0,09	0,06	0,24
A magyar kisebbségek támogatásával a szomszédos országokban?	0,01	0,08	0,06	0,08	0,08	0,06	0,05	0,10	0,17	0,08	0,11	0,19
Magyarország kapcsolataival az uniós tagországokkal?	0,02	0,07	0,05	0,10	0,07	0,08	0,03	0,05	0,12	0,08	0,07	0,23
A magyar érdekek érvényesítésével az Európai Unióban?	0,04	0,07	0,04	0,06	0,07	0,08	0,04	0,05	0,09	0,08	0,08	0,28
Magyarország kapcsolataival a világ Európán kívüli országaival?	0,02	0,11	0,08	0,10	0,07	0,08	0,04	0,08	0,13	0,10	0,10	0,27
A magyar érdekek érvényesítésével a világban?	0,03	0,00	0,07	0,08	0,09	0,04	0,03	0,12	0,13	0,09	0,10	0,33

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőtérkép értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

A háttérváltozók és az egyes külpolitikai szempontokkal való elégedettség kapcsolatában – hasonlóan a korábbiakhoz – azt látjuk, hogy a legerősebb összefüggés az állam megítélését mérő változóval volt, ezen kívül a régió, a tájékozódás módja, illetve az étellel való elégedettség az, ami kiemelendő, de ezek hatása sem mondható jelentősnek.

Korcsoport szerinti bontásban azt látjuk, hogy az Európán kívüli országokkal való kapcsolatainkat a legfiatalabb, illetve a két legidősebb korcsoportba tartozó válaszadók minősítették a legjobbnak.

A munkahellyel való rendelkezésnél azt látjuk, hogy az uniós tagországokkal való viszonyunkat a munkahellyel nem rendelkezők, az Európán kívüli országokkal való kapcsolatainkat pedig éppen az állással rendelkező válaszadói csoport értékelte pozitívabban.

Az egy főre jutó jövedelmet vizsgálva azt látjuk, hogy a legalacsonyabb jövedelmi kategóriába (0–100 000 Ft) tartozók voltak a leginkább elégedettek a magyar érdekek EU-n belüli érvényesítésével (közel 10 százalékpontos különbséget mértünk a másik két csoporthoz képest), továbbá a többi uniós tagországokkal (13 százalékpontos eltérés), valamint az Európán kívüli országokkal való kapcsolatainkat is ez a jövedelmi csoport értékelte a legjobban.

Településtípus szerinti bontásban megállapíthatjuk, hogy a megyeszékhelyeken, megyei jogú városokban és az egyéb városokban lakó megkérdezettek általánosságban elégedettek voltak a különböző külpolitikai dimenziókkal, a budapesti válaszadók és a községekben, falvakban élők kedvezőtlenebbül ítélték meg ezeket a kérdéseket. A legnagyobb különbséget a szomszédos országokkal való kapcsolatok és a magyar kisebbségek támogatásának kérdésében regisztráltuk – itt 10, illetve 17 százalékpontos eltérést mértünk.

Régiós összehasonlításban legfontosabb megállapításunk az, hogy minden kérdésben a közép-magyarországi régióban élők véleménye volt a legrosszabb, a legjobb pedig az Észak-Alföldön lakóké – az Európán kívüli országokkal való kapcsolatainkra, illetve a magyar érdekek a világban való érvényesítésére vonatkozó elemek kivételével. Az említett két kérdés esetében a legmagasabb elégedettségi arányt a dél-dunántúli megkérdezettekénél mértük. A legnagyobb különbség a szomszédos országokban élő magyar kisebbségek támogatásához, illetve az Európán kívüli országokkal való kapcsolatainkhoz tartozó elemeknél látszik (23,7, illetve 18,1 százalékpontos eltérés), vagyis ezek azok a kérdések, amelyekben a leginkább eltér az ország különböző részein élők véleménye.

Hírfogyasztási szokások szerint vizsgálva a válaszokat azt mondhatjuk, hogy a legkevésbé elégedettek azok voltak, akik nem tájékozódnak napi szinten a közügyekről. Magyarország szomszédos és uniós országokkal fenntartott kapcsolataival, valamint a szomszédos országokban élő magyar kisebbségek támogatásával a hagyományos hírforrásokat fogyasztó megkérdezettek voltak a legjobban megelégedve, míg a magyar

¹⁴ Az összes állítás esetében összevontuk a „nagyon elégedetlen” és „elégedetlen” válaszokat, hogy megfelelő elemszámokkal tudjunk dolgozni.

érdekek EU-n belüli érvényesítéséről, Magyarország Európán kívüli kapcsolatairól, illetve a magyar érdekeknek a világban történő képviseletéről az internetről (is) tájékozódók véleménye volt a legpozitívabb. Az egyes kategóriák közötti eltérések az összes szempont esetében 12–13 százalékpont közé tehető.

Az étellel való elégedettség szerinti bontásban a szomszédos országokkal és az uniós tagországokkal való kapcsolatainkra vonatkozó kérdéseknél figyelemre méltó dolgot tapasztaltunk: azok a megkérdezettek voltak inkább elégedettek, akik a saját életükkel nem voltak megelégedve. Ezen két elem esetében a legalacsonyabb fokú elégedettséget a saját életükkel inkább elégedettek körében mértük, az eltérés a két kategória között pedig mindkét esetben kb. 7 százalékpont. A többi kérdésnél a várt eredményeket kaptuk: az étellel való elégedettség növekedésével nőtt az elemekkel elégedettek aránya is, kivéve az Európán kívüli kapcsolatoknál, ahol a legalacsonyabb értéket az inkább elégedettek körében regisztráltuk. A legnagyobb különbséget az egyes kategóriák között a szomszédos országokban élő magyarság támogatásánál mértük, ahol 14 százalékpontnyi differenciát tártunk fel.

Az állammal való elégedettség szerint bontva a válaszokat minden elem esetében azt láthatjuk, hogy akik inkább elégedettek a magyar állammal, azok között jelentősen nagyobb arányú a fent felsorolt külpolitikai szempontokkal elégedettek aránya. A legnagyobb különbséget a magyar érdekeknek a világban való érvényesítése kapcsán mértük – itt 29,6 százalékpontos eltérést mutattunk ki, de a legkisebb mértékű eltérés is 17,4 százalékpontra tehető.

Végezetül arra kértük válaszadóinkat, hogy értékeljék Magyarország külpolitikáját összességében is, egy 0-tól 10-ig terjedő skálán kifejezett pontszám segítségével.

34. táblázat: A külpolitikával való általános elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=1250)

Összességében mennyire elégedett Ön 0-tól 10-ig terjedő skálán...	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahelyi rendelkezés	Személyi jövedelem	Egy főre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió	Tájékozódás	Közérzet	Állam megítélése
...az ország külpolitikájával?	0,06	0,10	0,04	0,05	0,08	0,04	0,05	0,04	0,20	0,11	0,20	0,38

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőérték értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

A válaszok átlaga az összes megkérdezett között 6,00 pont volt, így azt mondhatjuk, hogy a válaszadók általánosságban inkább elégedettek a magyar külpolitikával. Azoknak az aránya, akik nem tudták megítélni a kérdést, mintegy 10,5 százalék, azoké pedig, akik nem kívántak válaszolni, 1,0 százalék volt. Ez az arány, bár jóval alacsonyabb az előző kérdésre nem válaszolók arányánál, de még így is magasnak mondható. Megvizsgáltuk, hogy az előzőekben feltett, külpolitikai témájú kérdésekkel mennyire függ össze az összességében vett elégedettség, és jelentős mértékű kapcsolatot mértünk.¹⁵ Ez alátámasztja azt a korábbi megállapításunkat, hogy az emberek a külpolitikát összességében értékelik, nem pedig differenciáltan, különböző szempontok mentén.

A legerősebb kapcsolat – várakozásainknak megfelelően – az állam megítélését mérő háttérváltozóval látható. Itt az állammal elégedettek átlagosan 6,85, míg az elégedetlenek 5,14 pontot adtak, ami 1,71 pontos – vagyis jelentős – különbséget mutat. Régiók szerinti bontásban azt láthatjuk, hogy a közép-dunántúli, a közép- és az észak-magyarországi országrészekben élők adták a legalacsonyabb pontszámokat a fenti kérdésre: 5,21; 5,71, illetve 5,80 pontot. A megkérdezettek a leginkább elégedettek a dél-dunántúli, észak-alföldi és a nyugat-dunántúli régióban voltak, ahol 6,55; 6,52, illetve 6,45 pontot mértünk. Megállapíthatjuk, hogy minél többféle médiumból tájékozódik valaki, annál valószínűbb, hogy elégedett az ország külpolitikájával: a napi szinten nem tájékozódók 5,67, míg a csak hagyományos csatornákból informálódók 6,06, az internet (is) használók pedig 6,23 pontot adtak átlagosan. Végezetül pedig azt mondhatjuk, hogy az étellel való elégedettség szempontjából a korábbiakhoz hasonló eredményeket kaptunk: minél elégedettebb valaki az étellel, annál elégedettebb a külpolitikával is: a rossz közérzetűek átlagosan 5,73, az életükkel elégedettek pedig 6,83 pontot adtak.

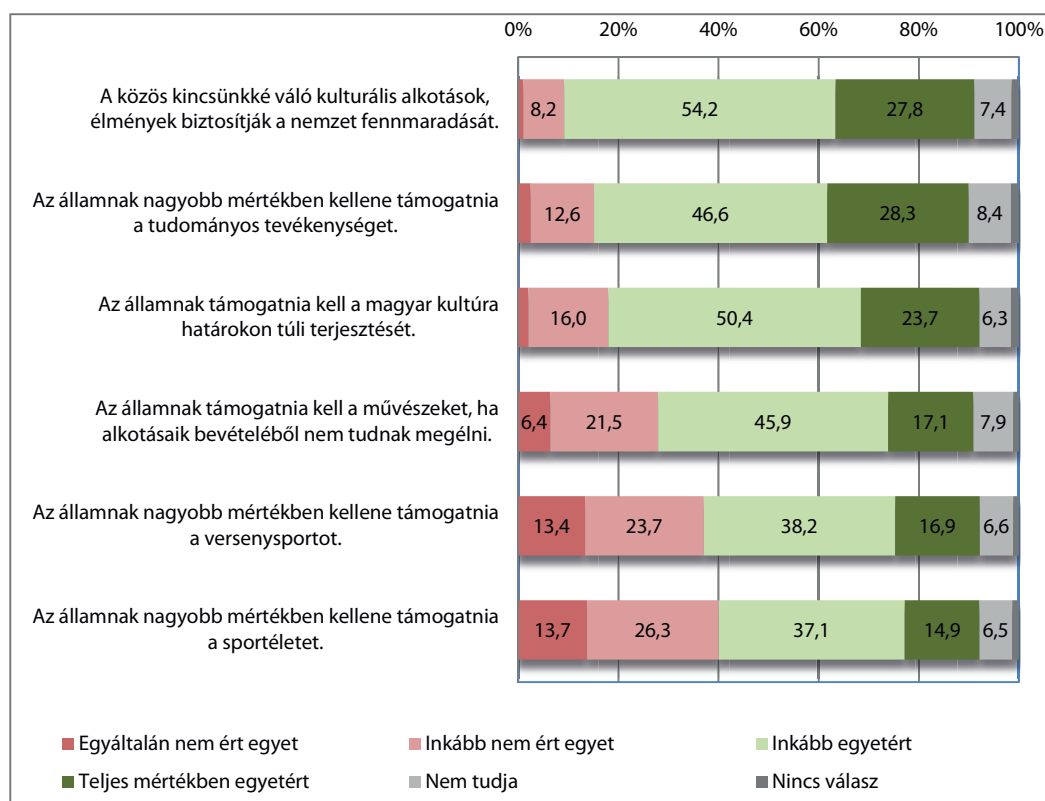
¹⁵ A Pearson-féle korreláció értéke 0,308 és 0,509 között mozgott, a legtöbb cellában 0,400 fölött volt.

3.4.7. TOVÁBBI ÁLLAMI FELADATOK

- Feltett kérdések:**
- Mennyire ért egyet az alábbi [állami feladatokra vonatkozó] állításokkal? [a minta felétől kérdezve]
 - Összességében mennyire elégedett Ön 0-tól 10-ig terjedő skálán...? [az állami feladatok elvégzésével, a minta felétől kérdezve]

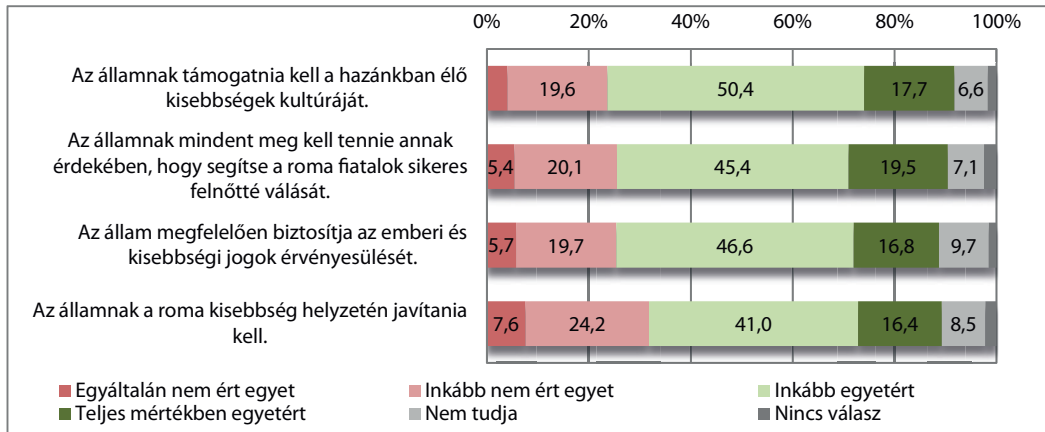
Az állami feladatok szerteágazósága és sokrétegűsége nem teszi lehetővé, hogy minden jelentősebb alrendszer önálló fejezetben tárjunk fel, ezért olyan fontos területeket, mint a kultúra, a sport, a területi és társadalmi felzárkóztatás, a demokrácia helyzete, csak érintőlegesen tudunk beemelni a kutatásba. Ezeket a fontosabb, részletesen fel nem dolgozott alrendszereket egy tematikailag vegyes kérdőívblokkba csoportosítottuk. A véleményeket ezekről a témákról csak a minta felétől gyűjtöttük be.

71. ábra: A kulturális, tudományos és sportélet támogatásának megítélése (N=1250)

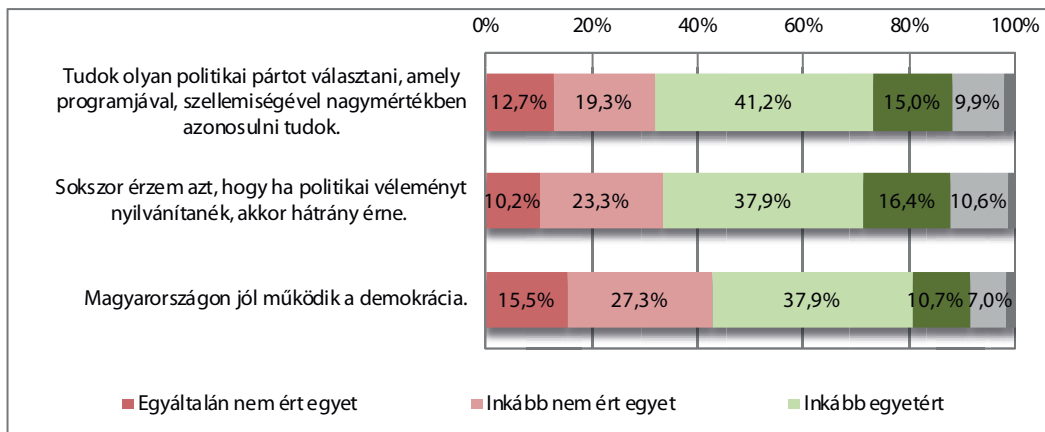
Az állami feladatokra vonatkozó állítások közül a válaszadóink azokkal értenek egyet inkább, amelyek a kulturális, tudományos és művészeti tevékenységek támogatására vonatkoznak. Leginkább azzal értettek egyet a megkérdezettek, hogy a nemzet fennmaradását a közös kultúrkinccs biztosítja, a túlnyomó többségük, 81,9 százalékuk így vélekedik. Ennek megfelelően nagyfokú az egyetértés azzal az állítással is, hogy az államnak támogatnia kell a magyar kultúra határokon túli terjesztését (74,1 százalék egyetért ezzel). A kultúra mellett a tudományos tevékenység támogatását is fontosnak tartják a válaszadók – közel háromnegyedük, 74,9 százalék ért egyet az erre vonatkozó állítással. A versenysport nagyobb mértékű támogatásával azonban már kevésbé értenek egyet az emberek, a válaszadóknak csak 55,1 százaléka helyesli. A sportéletet a minta 52,1 százaléka szerint kellene jobban támogatnia az államnak.

72. ábra: A kisebbségekkel kapcsolatos állami feladatok megítélése (N=1250)

A kisebbségekre és azon belül a roma kisebbségre vonatkozó állításokkal is nagyfokú egyetértés mutatkozik. Leginkább a támogatás elvi szintű megfogalmazásával értettek egyet a megkérdezettek, több mint kétharmaduk (68,1%) inkább vagy teljes mértékben egyetért azzal, hogy az államnak támogatnia kell a hazai kisebbségek kultúráját. A roma fiatalok támogatásával is közel ennyien értettek egyet, a minta 64,9 százaléka. Ez a romák integrációjának fontos alapja lehet. Ezzel szemben figyelemre méltó, hogy azzal az állítással, hogy a teljes roma kisebbség helyzetének javítása állami feladat, a mintának csupán 56,4 százaléka ért egyet. A minta közel harmada (31,8 százalék) szerint nem, vagy inkább nem kell javítania az államnak a roma kisebbség helyzetén. A megkérdezettek 63,3 százaléka véli úgy, hogy az állam megfelelően biztosítja az emberi és kisebbségi jogokat.

73. ábra: A politikai környezet megítélése (N=1250)

A három, politikai környezetre vonatkozó állítást elemezve azt láthatjuk, hogy a megkérdezettek 55,2 százaléka tud olyan pártot választani, amellyel azonosulni tud. Figyelemre méltó eredmény, hogy a megkérdezettek 54,4 százaléka úgy érzi, hátrány érne, ha politikai véleményt nyilvánítana (további 12,1 százalékuk nem tudta megítélni, vagy nem válaszolt). Ezzel egybecseng, hogy a válaszadók kisebb hányada, 48,6 százaléka ért csak egyet azzal az állítással, hogy jól működik a demokrácia hazánkban.

35. táblázat: Az állami feladatokkal való egyetértés összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=1250)

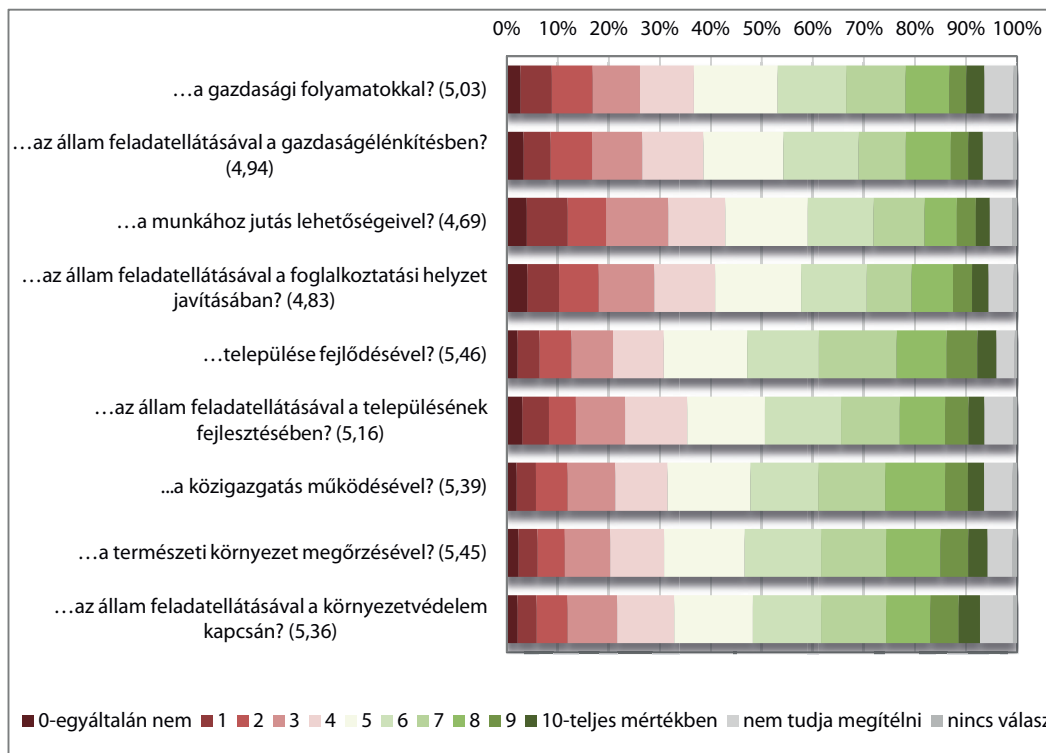
Mennyire ért egyet az alábbi állításokkal?	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahelyi rendelkezés	Személyi jövedelem	Egy főre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió	Tájékozódás	Közérzet	Állam megítélése
A közös kincsünké váló kulturális alkotások, élmények biztosítják a nemzet fennmaradását.	0,06	0,08	0,08	0,17	0,11	0,10	0,05	0,16	0,17	0,08	0,06	0,11
Az államnak támogatnia kell a magyar kultúra határokon túli terjesztését.	0,04	0,04	0,06	0,09	0,11	0,06	0,05	0,11	0,13	0,07	0,07	0,13
Az államnak támogatnia kell a hazánkban élő kisebbségek kultúráját.	0,07	0,05	0,09	0,14	0,06	0,07	0,07	0,09	0,08	0,10	0,09	0,16
Az államnak támogatnia kell a művészetet, ha alkotásaik bevételeiből nem tudnak megélni.	0,07	0,06	0,06	0,06	0,08	0,05	0,05	0,11	0,11	0,10	0,12	0,22
Az állam megfelelően biztosítja az emberi és kisebbségi jogok érvényesülését.	0,02	0,07	0,09	0,12	0,08	0,05	0,06	0,08	0,09	0,05	0,09	0,32
Az államnak a roma kisebbség helyzetén javítania kell.	0,05	0,09	0,10	0,14	0,11	0,07	0,05	0,09	0,12	0,10	0,07	0,12
Az államnak mindent meg kell tennie annak érdekében, hogy segítse a roma fiatalok sikeres felnőtté válását.	0,02	0,06	0,09	0,12	0,11	0,08	0,05	0,08	0,12	0,07	0,11	0,16
Az államnak nagyobb mértékben kellene támogatnia a tudományos tevékenységet.	0,08	0,06	0,07	0,06	0,09	0,08	0,05	0,12	0,14	0,10	0,07	0,12
Az államnak nagyobb mértékben kellene támogatnia a versenysportot.	0,02	0,09	0,08	0,08	0,08	0,07	0,03	0,13	0,14	0,04	0,13	0,27
Az államnak nagyobb mértékben kellene támogatnia a sportéletet.	0,05	0,07	0,09	0,11	0,10	0,09	0,03	0,11	0,10	0,07	0,11	0,28
Magyarországon jól működik a demokrácia.	0,10	0,06	0,05	0,10	0,06	0,06	0,07	0,07	0,12	0,05	0,14	0,46
Sokszor érzem azt, hogy ha politikai véleményt nyilvánítanék, akkor hátrány érne.	0,04	0,12	0,08	0,08	0,10	0,09	0,04	0,13	0,15	0,08	0,10	0,06
Tudok olyan politikai pártot választani, amely programjával, szellemiségével nagymértékben azonosulni tudok.	0,03	0,08	0,06	0,18	0,09	0,10	0,10	0,12	0,18	0,07	0,10	0,33

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőtérkép értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

Eddigi eredményeinkhez hasonlóan a településtípus, a régió és az állam megítélése azok a tényezők, amelyek jellemzően befolyásolják az egyes állításokkal való egyetértést, ezek közül is az állam megítélése az, amely közepes és erős összefüggést mutat a két, politikai helyzetre vonatkozó állítással. A demokrácia működésére vonatkozó állítás összefüggése az állam megítélésével a várakozásoknak megfelelően alakul, hiszen az állammal elégedettek közel háromnegyede (74,7%) inkább vagy teljes mértékben egyetért azzal, hogy az országban jól működik a demokrácia, míg az államról negatív képpel rendelkezőknek csak kevesebb mint harmada (32,7%) vélekedik így. Kiemelendő, hogy a demokrácia működésének megítélésétől is függhet az állammal való elégedettség, amellyel, hogy az elégedettség is hatással lehet a demokrácia megítélésére. Az állammal való elégedettség és az emberi és kisebbségi jogok biztosításának megítélése is kapcsolatban áll egymással: az államról pozitív véleménnyel bírók 85,4 százaléka, míg a negatív képpel rendelkezőknek 58,6 százaléka ért egyet inkább vagy teljes mértékben azzal, hogy: „Az állam megfelelően biztosítja az emberi és kisebbségi jogok érvényesülését.” Azok túlnyomó többsége (78,9%), akiknek megfelel az állam, tud olyan politikai pártot választani, amelyik programjával azonosulni tud – ez az államot negatívan megítélők között a kisebbség: közülük csak 48,6 százalék tud pártot választani. Figyelemre méltó, hogy az állammal való elégedettség nem mutat összefüggést azzal

az állítással, hogy „sokszor érzem azt, hogy ha politikai véleményét nyilvánítanék, akkor hátrány érne” – azaz vélhetően mindkét csoport hasonló tapasztalatokkal rendelkezik.

74. ábra: Az állami feladatok ellátásával való elégedettség megoszlása.
 „Mennyire elégedett...” (N=1250)

A településfejlesztés, közigazgatás, környezetvédelem és az állam gazdasági szerepvállalása esetén a 0-tól 10-ig terjedő skálán az ötös középérték körüli mintaátlagokat rögzíthettünk. E kérdéseknél jellemző, hogy nem nagy a vélemények szóródása, a válaszadók leggyakrabban az 5-ös értéket jelölték meg. A kérdésblokkban átlagosan a legelégedettebbek a közvetlen környezetükre ható állami feladatellátással (településfejlesztés, természeti környezet megőrzése) voltak válaszadóink. A legelégedetlenebbek pedig a munkaerőpiacot érintő kérdésekkel, míg a gazdasággal kapcsolatos kérdések esetében némileg kedvezőbb, a skála középértékén elhelyezkedő átlagokat mérhettünk.

36. táblázat: Az állami feladatok ellátásával való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=1250)

Összességében mennyire elégedett Ön 0-tól 10-ig terjedő skálán...	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahelyrel rendelkezés	Személyi jövedelem	Egy főre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió	Tájékoztatás	Közérzet	Állam megítélése
...a gazdasági folyamatokkal?	0,02	0,05	0,09	0,08	0,09	0,09	0,07	0,08	0,18	0,11	0,31	0,44
...az állam feladatellátásával a gazdaságélénkítésben?	0,04	0,06	0,06	0,07	0,07	0,06	0,08	0,07	0,18	0,11	0,30	0,47
...a munkához jutás lehetőségeivel?	0,03	0,04	0,13	0,17	0,11	0,16	0,09	0,12	0,14	0,12	0,31	0,44
...az állam feladatellátásával a foglalkoztatási helyzet javításában?	0,03	0,08	0,07	0,13	0,08	0,11	0,09	0,11	0,16	0,12	0,29	0,45
...települése fejlődésével?	0,01	0,06	0,12	0,12	0,11	0,11	0,10	0,15	0,13	0,12	0,27	0,33
...az állam feladatellátásával a települések fejlesztésében?	0,05	0,07	0,10	0,12	0,08	0,11	0,10	0,13	0,14	0,11	0,28	0,39
...a természeti környezet megőrzésével?	0,02	0,08	0,06	0,02	0,10	0,02	0,09	0,09	0,20	0,15	0,24	0,28
...az állam feladatellátásával a környezetvédelem kapcsán?	0,02	0,08	0,06	0,02	0,09	0,02	0,06	0,09	0,20	0,14	0,24	0,33

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőtérkép értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

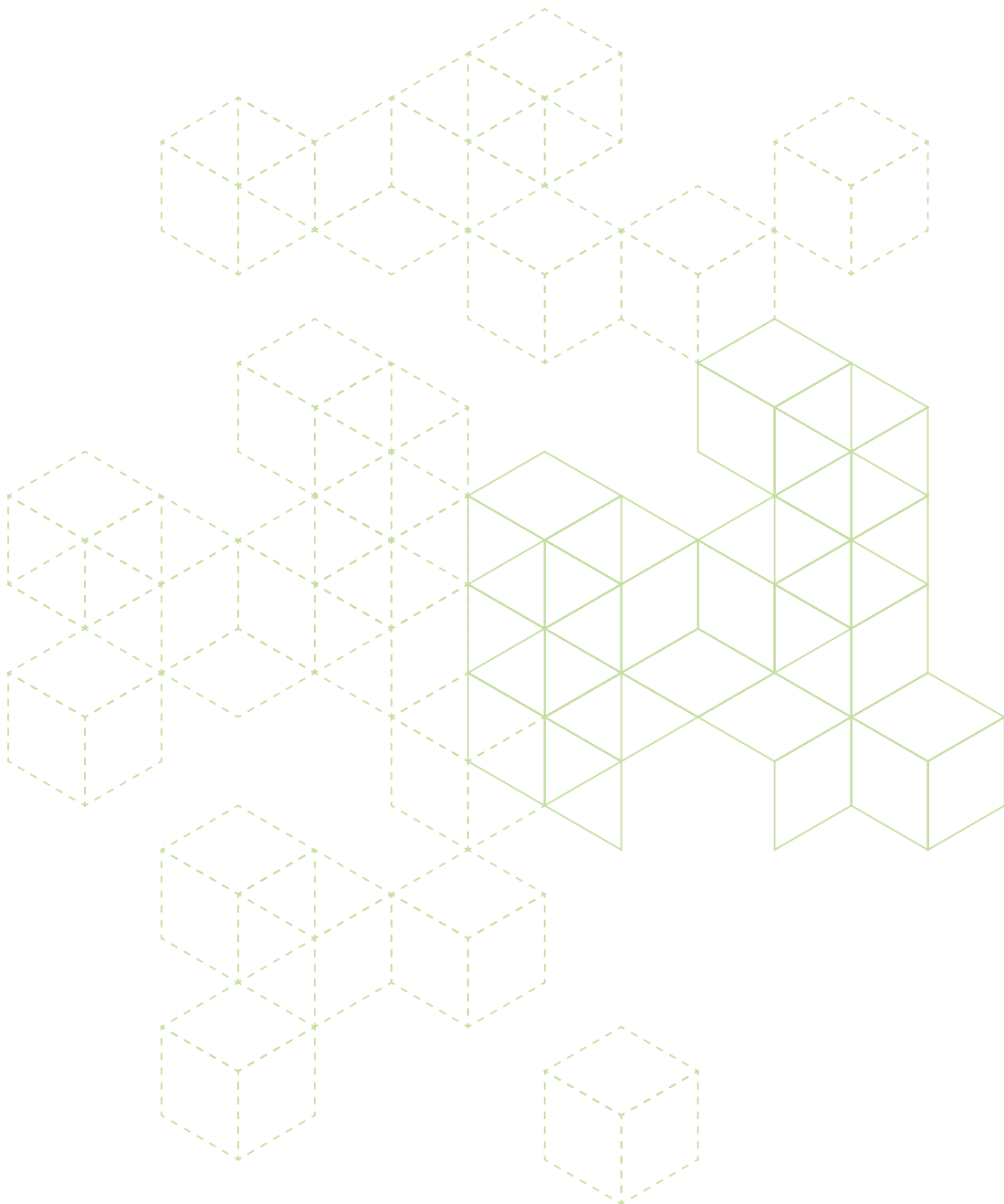
Az állami működés különböző háttérváltozókkal való összevetése azért is tanulságos, mert sem a nem, sem az életkor nem mutat szignifikáns összefüggést az állami feladatok megítélésével. Ezzel szemben a munkahelyrel rendelkezés, a településtípus, a régió, a használt tájékozdási csatornák, a közérzet és az állam megítélése figyelemre méltó együttállást mutat. Minden állítás esetén azt tapasztaljuk, hogy a munkahelyrel rendelkezők átlagosan magasabb értékeket adtak, mint a munkahelyrel nem rendelkezők, ami eredhet – a személyes tapasztalatok mellett – az iskolai végzettség befolyásoló hatásából: mind a munkahelyrel rendelkezők, mind az elégedettebbek magasabb iskolai végzettségűek. A személyi jövedelem esetén azonban azt tapasztaljuk, a legelégedettebbek (a környezetvédelemre vonatkozó állítás kivételével) a legmagasabb jövedelemmel rendelkezők, majd következnek a legalacsonyabb jövedelműek, végül a legelégedetlenebbek a középső, 100 000–150 000 Ft jövedelemmel rendelkező csoportba tartozók. A két, környezetvédelemre vonatkozó állítás esetén a legalacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezők a legelégedettebbek. Hasonló mintázatot figyelhetünk meg az összes állítás esetén a tájékozdási csatornák igénybevételét vizsgálva: a legelégedettebbek a hagyományos csatornából, majd az internetről is tájékozódók, a legelégedetlenebbek pedig a közügyekről napi szinten nem tájékozódók.

Regionális különbségek is adódnak az elégedettségben: a környezetvédelemmel a közép-dunántúliak a legelégedetlenebbek (az átlag a természeti környezet megőrzése esetén 4,80, az állam feladatellátása esetén 4,69), a dél-dunántúliak a legelégedettebbek (átlagérték: 6,26 és 6,14). A foglalkoztatásban tapasztalható regionális eltérésekkel csak részben van párhuzamban a régiók elégedettsége az állam foglalkoztatási helyzetre vonatkozó feladataival: a legelégedetlenebbek a Közép-Dunántúlon (az átlag 4,13), majd a Dél-Alföldön (4,55) és Észak-Magyarországon (4,59) – ezen régiókban az országos átlagnál alacsonyabb az érték. Míg a legelégedettebbek a Nyugat- (5,64) és a Dél-Dunántúlon (5,33). A munkához jutás lehetőségeivel a Nyugat-Dunántúlon a legelégedettebbek, ott az átlag a skála pozitív felére esik (5,60), az összes többi régióban inkább elégedetlenebbek a munkához jutás lehetőségeivel, itt is a közép-dunántúliak a legelégedetlenebbek: 4,17 az átlag.

Az étellel való általános elégedettség is befolyásolhatja a vizsgált állami feladatokkal való elégedettséget: minél elégedettebb az étellel valaki, annál elégedettebb a jelenlegi helyzettel és az állam felsorolt tevékenységeivel, 1,5–2 pontnyi eltérést is megfigyelhetünk. Az elégedettek átlaga jellemzően a skála pozitív, az elégedetlenebbeké az átlag a skála negatív tartományába esik. A gazdasági folyamatokkal való elégedettség esetén az átlag az inkább nem elégedettek esetén 3,96, az inkább elégedettek esetén 4,96, a legelégedettebb csoportban pedig 6,25, míg a munkához jutás esetén rendre 3,70, 4,57 és 5,97.

Az állam megfelelősége ez esetben is kölcsönhatásban áll a vizsgált állításokkal: aki elégedett az állammal, az várhatóan a feladatellátásával is elégedett lesz, míg aki elégedett az állam tevékenységével, annak fog inkább megfelelni a jelenlegi állam a Jó Államnak. Mindegyik állítás esetén igaz, hogy az államról negatív

véleménnyel rendelkezők csoportjának átlaga a 0-tól 10-ig terjedő skála elégedetlenségét kifejező részén van. Ugyanígy az elégedettebb részen van azok átlaga, akik Jó Állam-képének inkább megfelel az állam. A változó erős összefüggést mutat a gazdaságra és foglalkoztatásra vonatkozó állításokkal. Itt figyelembe kell vennünk, hogy amennyiben a válaszadó az államtól a foglalkoztatási helyzet javítását várja, ami nem történik meg, akkor mind az állammal, mind a gazdasági folyamatokkal elégedetlen lehet, azaz ha szerinte az állam nem végzi jól a dolgát, akkor nem is felel meg a Jó Állam-képnek. A gazdasági működéssel való elégedettség az államról kedvezőbb véleményt alkotók csoportjában 6,15-os átlagértéket vesz fel, míg a másik csoportban csupán 4,00-ot. Még jelentősebb az eltérés az állam gazdaságélénkítést célzó intézkedéseire vonatkozó állítás esetén: 6,13 az elégedettebbek és 3,86 az elégedetlenek átlaga. A munkához jutás lehetőségeire vonatkozó elégedettség átlaga 5,84 azok körében, akiknek megfelel a mai állam, míg a másik csoportban pusztán 3,65. Az állam foglalkoztatási helyzet javítása érdekében tett intézkedései esetén az átlagok rendre 6,02 és 3,77. Az eredményeink alapján elmondható, hogy akiknek nem felel meg az állam, azok nagyon elégedetlenek.

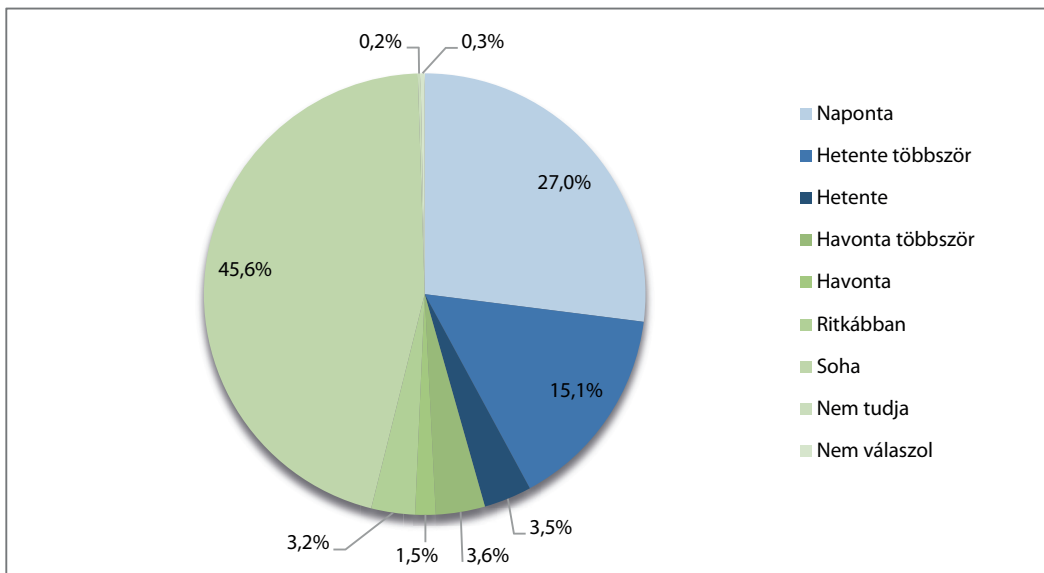

3.5. KÖZLEKEDÉS

- Feltett kérdések:
- Ön milyen gyakran vezet gépjárművet?
 - Ön milyen gyakran használ közösségi közlekedést?
 - Ön milyen gyakran használ közlekedésre kerékpárt, rollert, egyéb, saját erejével hajtott eszközt?
 - Ön mennyire elégedett az alábbi [közlekedéshez kapcsolódó] körülményekkel?

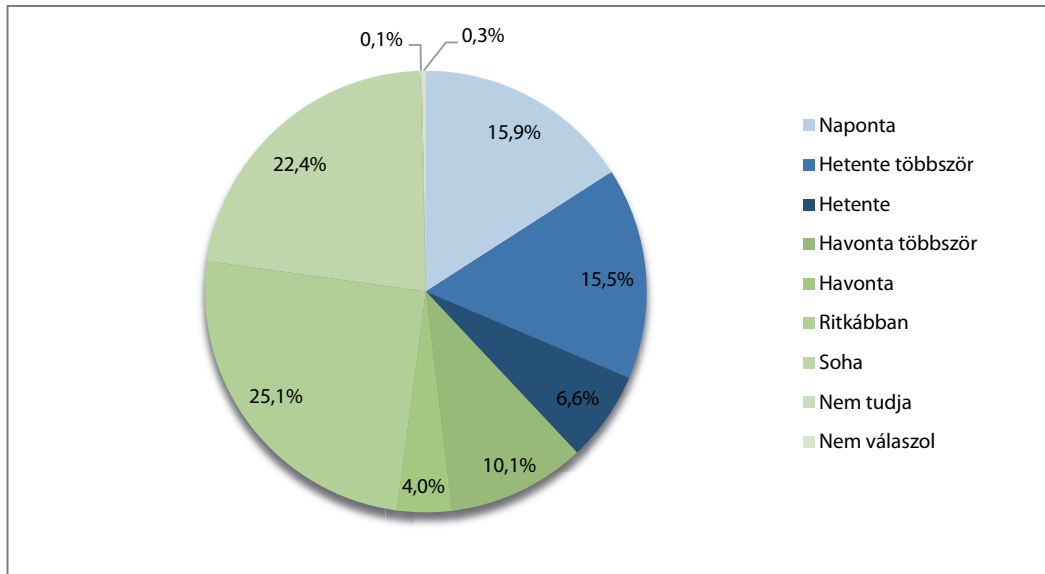
A közlekedési módok megválasztása egyrészt következménye lehet sok olyan tényezőnek, mint a jövedelem, a lakóhely és a munkahely távolsága, a közlekedési eszközök igénybevételének lehetősége, miközben a választás hatással van a környezet szennyezettségére, valamint a zaj és egyéb ártalmak miatt a saját és mások életminőségére. A következő három kérdéssel azt mértük fel, hogy melyik közlekedési eszközt milyen gyakran használják a válaszadók. Ezek után pedig a közlekedést befolyásoló körülmények megítélésére kértük a megkérdezetteket. A kérdéseket csak a minta felének tettük fel.

75. ábra: „Ön milyen gyakran vezet gépjárművet?” (N=1250)

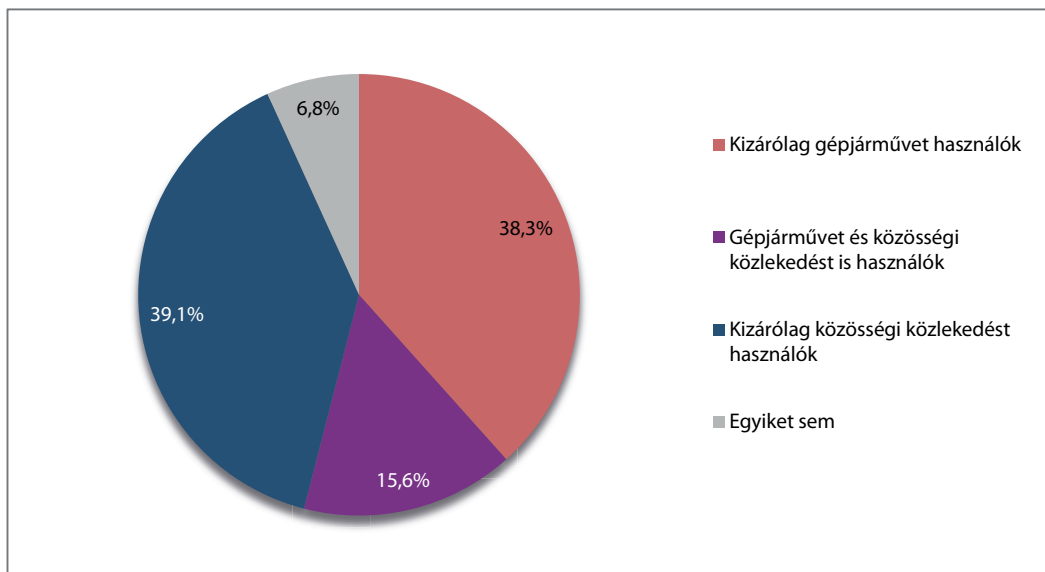
A gépjárművezetés gyakoriságánál érdekes adatokat lehet látni, mert a legnagyobb arányban a gépjárművet soha (45,6%) és a mindennap (27,0%) vezetők vannak. Majd a hetente többször vezetők következnek 15,1 százalékkal. A megkérdezetteknek mindössze 11,8 százaléka oszlik meg a maradék öt kategória között. Azt láthatjuk tehát, hogy a gépjárművezetés alapvetően két nagy csoportra osztja a kérdezetteket: azokra, akik soha nem vezetnek, és azokra, akik gyakran, vagyis legalább hetente többször.

76. ábra: „Ön milyen gyakran használ közösségi közlekedést?” (N=1250)

A gépjárművezetéstől eltérően a közösségi közlekedést különböző gyakorisággal használók aránya kiegyenlítettőbb. Ez esetben már nem a soha nem használók aránya a legmagasabb, hanem a „ritkábban, mint havonta” választ adóké (25,1%), ami a gépjárművezetés esetében csupán 3,2 százalék volt. Bár a közösségi közlekedést soha nem használók aránya (22,1%) kisebb, mint a gépjárművet soha nem vezetőké, itt ez nem jár együtt azzal, hogy a tömegközlekedést naponta és hetente használók aránya kiemelkedően magas lenne. A hetente többször közösségi közlekedéssel utazók aránya 15,5 százalék, ami lényegében nem különbözik a gépjárművet hasonló gyakorisággal vezetőktől, a naponta tömegközlekedést használók aránya pedig mindössze 15,9 százalék. Ez éppen annak köszönhető, hogy a gépjárművezetéshez képest itt már viszonylag magas értékek vannak a hetente és havonta közlekedőknél.

77. ábra: A közösségi közlekedés és gépjármű használatának gyakorisága (N=1243)

A válaszadókat négy csoportba soroltuk aszerint, hogy csak gépjárművet vezet, csak közösségi közlekedést használ, mindkettőt vagy egyiket sem. Minden válaszadót az adott közlekedési mód használójának tekintettünk, aki nem azt válaszolta, hogy soha nem közlekedik. A válaszadók 38,3 százaléka kizárólag gépjárművet, 39,1 százaléka csak közösségi közlekedést használ. A mindkét közlekedési lehetőséget használók aránya 15,6 százalék, ez viszonylag alacsony a csak egyféle módon közlekedőkhöz képest. A válaszadók

6,8 százaléka személyi közlekedési módot nem használja; ez leginkább az alacsony jövedelműek és képzettségűek, illetve az idősek körében jellemző.

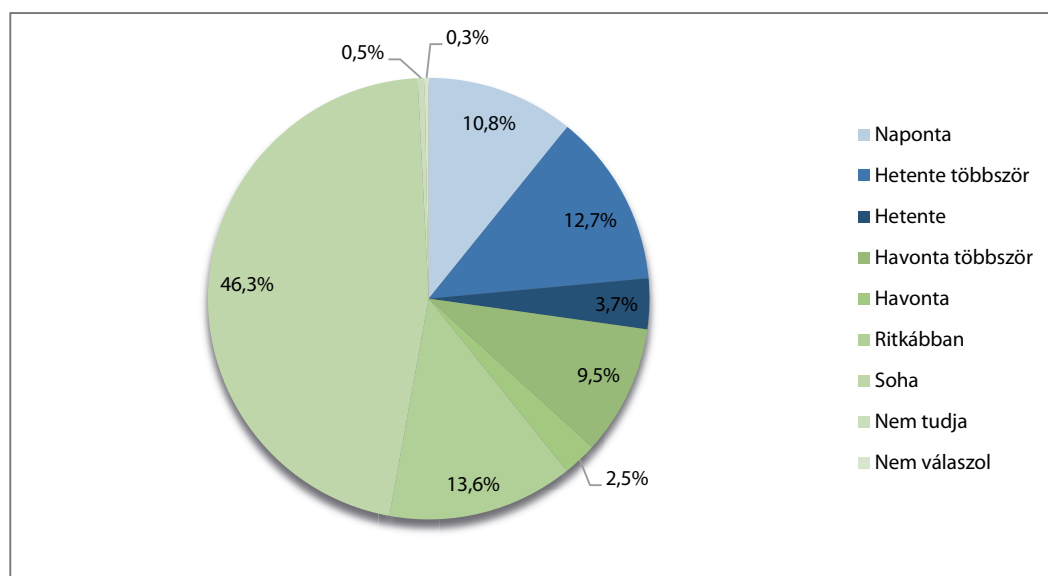
37. táblázat: A közösségi közlekedés és gépjárműhasználat gyakoriságának kapcsolata a fontosabb háttérváltozókkal (N=1250)

	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahelyel rendelkezős	Személyi jövedelem	Egy főre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió	Tájékozódás	Közézet	Állam megítélése
A közösségi közlekedés és a gépjárműhasználatának gyakorisága	0,35	0,22	0,27	0,27	0,27	0,21	0,15	0,08	0,12	0,22	0,15	0,10

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőtérkép értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

A közösségi közlekedés és a gépjármű használatának gyakorisága egyértelműen összefügg több háttérváltozóval. A nem hatása a legerősebb, a férfiakra a gépjárművezetés, a nőkre a közösségi közlekedés használata jellemzőbb. Az iskolai végzettség növekedésével nő a csak gépjárművet és csökken a kizárólag közösségi közlekedést használók aránya, míg a kor előrehaladtával (a 30–39 éves korcsoport fölött) a gépjárműhasználók aránya csökken, a közösségi közlekedést használóké, illetve semmilyen módon nem közlekedőké növekszik. A munkahelyel rendelkezők közel fele (47,8%) kizárólag gépjárművel közlekedik. A személyi jövedelem mértéke szintén fontos szempont a közlekedési mód megválasztásában. A jövedelem növekedésével nő a csak gépjárművet használók aránya, csökken a csak közösségi közlekedést használóké.

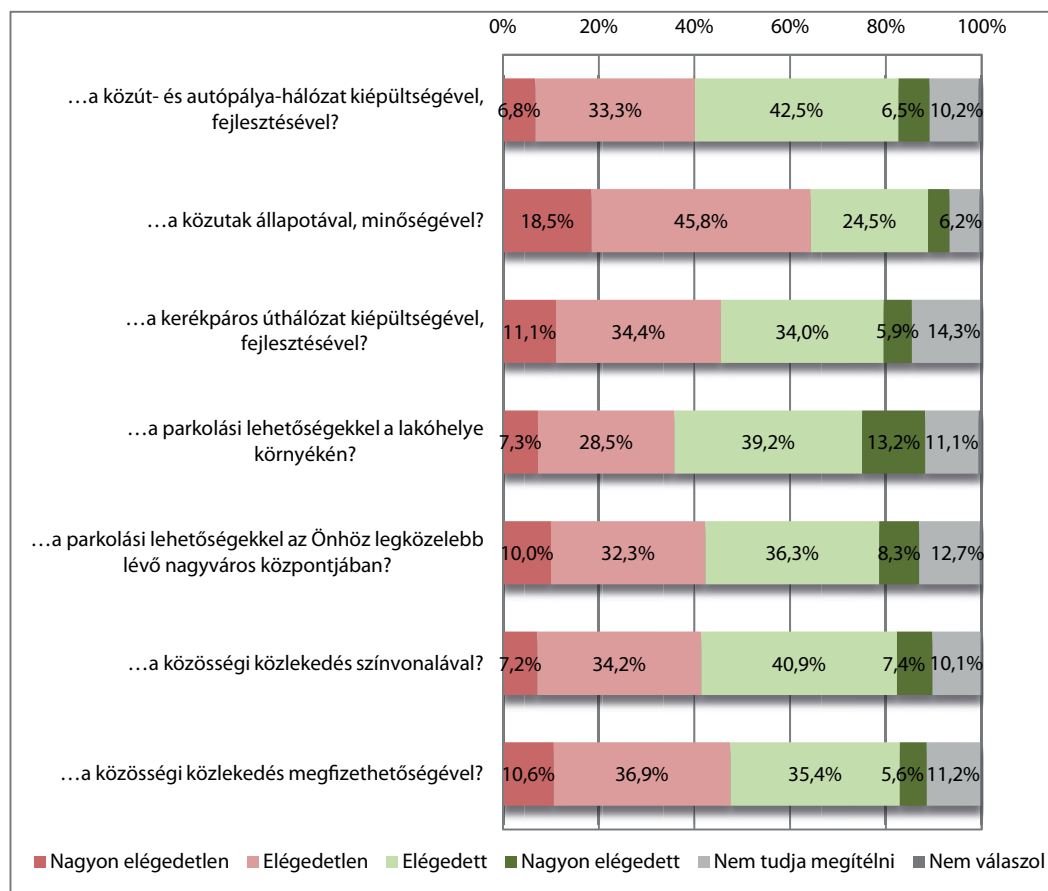
78. ábra: „Ön milyen gyakran használ közlekedésre kerékpárt, rollert, egyéb, saját erejével hajtott eszközt?” (N=1250)

Az előzőekben vizsgált két legelterjedtebb közlekedési mód mellett arra is kíváncsiak voltunk, hogy a megkérdezettek milyen gyakran használnak kerékpárt, rollert és egyéb, saját erővel hajtott eszközt. A válaszadók majdnem fele (46,3%) soha nem használ ilyen eszközt, további 13,6 százaléknál is ritkábban. Már ez is jól mutatja, hogy nem igazán népszerűek a saját erővel hajtott eszközök, ezt igazolja az is, hogy a naponta használók aránya a legalacsonyabb 10,8 százalékkal, ahogyan az illetetente többször használóké is csak 12,7 százalékkal. A havonta többször használók aránya (9,5%) hasonló a közösségi közlekedésnél megfigyelt adathoz.

A saját erővel hajtott közlekedési eszközök használatának gyakorisága összefüggésben áll azzal, hogy a megkérdezettek használnak-e gépkocsit és közösségi közlekedést. A kizárólag tömegközlekedéssel utazók között vannak a legnagyobb arányban (34,3%) azok, akik gyakran (naponta, hetente többször) használnak saját erővel hajtott eszközt, ugyanakkor a kizárólag gépkocsit használók körében a legjellemzőbb (45,9%), hogy ezeket az eszközöket ritkán használják (hetente egyszer, havonta vagy annál ritkábban). Akik gépkocsit és közösségi közlekedést is használnak, azok körében nagy arányban (61,9%) vannak, akik soha nem kerékpároznak, rollereznek. Ennél is nagyobb arányban található meg a saját erővel hajtható eszközöket nem használók a másik két közlekedést egyáltalán nem használók körében (76,2%). Adataink alapján tehát van a megkérdezetteknek egy bő 5 százalékos csoportja, akik vagy nem maguk vezette gépjárművel, vagy semmilyen módon nem közlekednek.

79. ábra: A közlekedéshez kapcsolódó körülményekkel való elégedettség megoszlása. „Mennyire elégedett Ön...”
(N=1250)

A közlekedési módok használatának gyakorisága mellett a közlekedést meghatározó feltételekkel való elégedettséget is felmértük. Az állítások, amelyekkel kapcsolatban a válaszadók véleményt formálhattak, három témát öleltek fel: az utak helyzete, a parkolási lehetőségek és a közösségi közlekedés.

Az utak közül a közút- és autópálya-hálózat kiépültségével, fejlesztésével való elégedettség a legnagyobb. Az elégedettek aránya 42,5 százalék, amely érték egyébként is a legnagyobb a kérdésblokkban. A nagyon elégedettek aránya pedig 6,5 százalék, ami az úthálózattal kapcsolatos kérdéseknél a legmagasabb érték. Habár a közutak kiépültségét és fejlesztését inkább jónak ítélték meg, a közutak állapotával és minőségével kapcsolatban már jellemzőbb az elégedetlenség. A megkérdezetteknek csupán 24,5 százaléka elégedett, és kevesebb mint 5 százalék nagyon elégedett. A kerékpáros úthálózat kiépültségével, fejlesztésével kapcsolatban az elégedettek (34,0%) és elégedetlenek aránya (34,4%) lényegében megegyezik. A nagyon elégedetlenek aránya (11,1%) viszont már jelentősen különbözik a nagyon elégedettek (5,9%) arányától.

A parkolási lehetőségekkel inkább a lakóhely környékén elégedettek (39,2%) és nagyon elégedettek (13,2%) a megkérdezettek, rosszabb a helyzet a nagyvárosok esetében (36,3% és 8,3%). Ezzel együtt a nagyon

elégedetlenek (10,0%) és elégedetlenek (32,3%) aránya is magasabb a nagyvárosi parkolási lehetőségek esetében, mint a lakóhely környékén (7,3% és 28,5%).

Végül a közösségi közlekedés színvonalának és megfizethetőségének megítéléséről kérdeztük a válaszadók véleményét. A közút- és autópálya-hálózat kiépültsége és fejlettsége után a megkérdezettek a közösségi közlekedés színvonalával elégedettek leginkább (40,9%) a fentebb felsorolt tényezők közül. A tömegközlekedés megfizethetőségének megítélésénél viszont már az elégedettek (35,4%) és elégedetlenek (36,9%) aránya nagyon közel áll egymáshoz. A nagyon elégedetlenek 10,6 százalékos értéke ugyanakkor jelentősen magasabb az elégedettek 5,6 százalékánál.

Megvizsgáltuk, hogy a közösségi közlekedés és a gépjármű használatának gyakoriságát mutató változó milyen kapcsolatban áll a fentebbi állításokkal, de azt találtuk, hogy nincs összefüggés a változók között. Vagyis az, hogy a megkérdezettek gépjárművet vagy közösségi közlekedést használnak-e, nem határozza meg, hogy a közlekedés különböző körülményeivel mennyire elégedettek.

38. táblázat: A közlekedéshez kapcsolódó körülményekkel való elégedettség kapcsolata a fontosabb háttérváltozókkal (N=1250)

Ön nagyon elégedetlen, elégedetlen, elégedett vagy nagyon elégedett...	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahellyel rendelkezés	Személyi jövedelem	Egy főre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió	Tájékozódás	Közerzet	Állam megítélése
... a közút- és autópálya-hálózat kiépültségével, fejlesztésével?	0,06	0,07	0,07	0,05	0,07	0,05	0,04	0,09	0,13	0,07	0,08	0,13
... a közutak állapotával, minőségével?	0,05	0,08	0,07	0,08	0,07	0,04	0,06	0,07	0,13	0,05	0,08	0,20
... a kerékpáros úthálózat kiépültségével, fejlesztésével?	0,09	0,10	0,08	0,09	0,05	0,05	0,07	0,07	0,17	0,08	0,13	0,13
... a parkolási lehetőségekkel a lakóhely környékén?	0,04	0,08	0,05	0,08	0,07	0,07	0,06	0,17	0,20	0,07	0,09	0,12
... a parkolási lehetőségekkel az Önhöz legközelebb lévő nagyváros központjában?	0,06	0,11	0,05	0,06	0,07	0,06	0,10	0,10	0,14	0,06	0,11	0,18
... a közösségi közlekedés színvonalával?	0,06	0,07	0,06	0,02	0,04	0,06	0,07	0,07	0,15	0,07	0,06	0,18
... a közösségi közlekedés megfizethetőségével?	0,07	0,11	0,09	0,10	0,11	0,08	0,08	0,05	0,13	0,06	0,08	0,22

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőtérkép értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

A közlekedési lehetőségek esetében az állam megítélésén túl a településtípus és a régió mutat kapcsolatot, kivételnek tekinthető a közösségi közlekedés megfizethetősége, amely esetében nincs különbség településtípusonként. A legmarkánsabb különbségeket a parkolás kapcsán mértük: a települési hierarchián felfelé haladva egyre elégedetlenebbek a megkérdezettek a parkolási lehetőségekkel.

Érdeemes régióként is megvizsgálni, hogy az elégedettség mértéke miként változik, hiszen a közlekedés területileg szerveződik. A Nyugat-Dunántúlon élők voltak a legnagyobb arányban elégedettek minden tényezővel, kettőt kivéve: parkolási lehetőségek, közösségi közlekedés színvonala. Ezzel szemben az Észak-Magyarországon élők a legelégedetlenebbek, itt kivételt a közutak és autópályák kiépültsége, fejlesztése és azok állapota jelent. A Dél-Dunántúlon élők közt a legváltozóbb az egyes tényezőkkel való elégedettség. Míg a régiók közül itt voltak legnagyobb arányban a közút- és autópálya-hálózattal elégedetlenek, a parkolási lehetőségeket itt találták a legkedvezőbbnek. A Dél-Alföldön általában magas szintű az elégedettség a többi régióhoz viszonyítva, és itt a legelégedettebbek a közösségi közlekedés színvonalával. Közép-Magyarországon a legtöbb régióhoz képest alacsony az elégedettség a parkolási lehetőségekkel, a közút- és autópálya-hálózat fejlettségével és a közösségi közlekedés színvonalával.

3.6. LAKHELY, KÖRNYEZETVÉDELEM

3.6.1. LAKHELY, KÖRNYEZETVÉDELEM

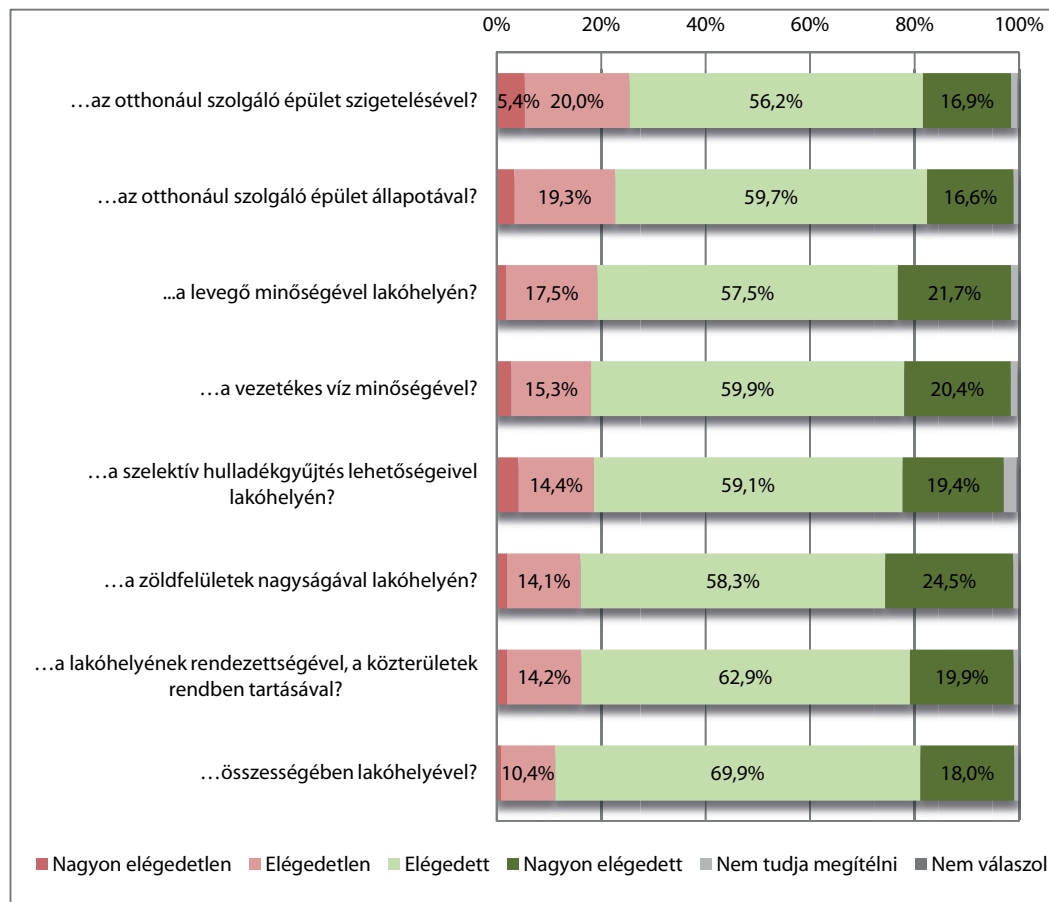
Feltett kérdések:

- Ön mennyire elégedett az alábbi [*lakhelyre vonatkozó*] körülményekkel?
- Ön mennyire elégedett az alábbi [*az államnak a környezet védelméért hozott*] intézkedésekkel?
- Mennyire ért egyet az alábbi [*környezetvédelemmel kapcsolatos*] állításokkal?

A lakhely az életminőséget hosszú távon meghatározó tényező, a fizikai és a lelki egészségre is nagy hatással van, alapvetően meghatározza a közszolgáltatások igénybevételét, a rezsi költség mértékét, miközben befolyásolja a gyermekvállalási hajlandóságot, valamint gyerekkorban az iskolai, később a munkahelyi teljesítményre is hatással van. Ezért a megfelelő színvonalú lakhatáshoz jutás elősegítése fontos állami feladat.

A lakóhelyhez szorosan kapcsolódik a környezet, a zöld területek állapota. Éppen ezért fontosnak tartottuk feltérképezni a válaszadók lakhatási körülményeikkel, környezetvédelemmel és a környezet védelméért hozott állami intézkedésekkel kapcsolatos véleményét.

80. ábra: Lakóhellyel való elégedettség. „Mennyire elégedett Ön...” (N=2500)

A válaszadóknak nyolc szempont szerint kellett értékelniük, hogy mennyire elégedettek a lakóhelyükkel. Összességében azt látjuk, hogy jellemző a lakókörülmenyekkel való elégedettség. Az elégedettek aránya minden esetben meghaladja az 55 százalékot, a nagyon elégedettek aránya pedig a 16 százalékot. A zöldfelületek nagysága (24,5%) és a levegő minősége (21,7%) esetében a legmagasabb a nagyon elégedettek aránya. A legelégedetlenebbek az emberek a lakóhelyükül szolgáló épület állapotával, különösen annak szigetelésével – a nagyon elégedetlenek aránya ez utóbbi esetben a legmagasabb: 5,4 százalék. Ez két olyan körülmény, amely a válaszadók közvetlen életterére vonatkozik, illetve amelynek leginkább lehetnek ked-

vezőtlen anyagi következményei. Érdekes, hogy bár az elégedetlenek és a nagyon elégedetlenek aránya együtt minden részletkérdés esetében legalább 16 százalék, amikor arra kérdeztünk rá, hogy összességében mennyire elégedettek a lakóhelyükkel, akkor ez az érték csak 11,2 százalék volt.

39. táblázat: A lakóhellyel való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=2500)

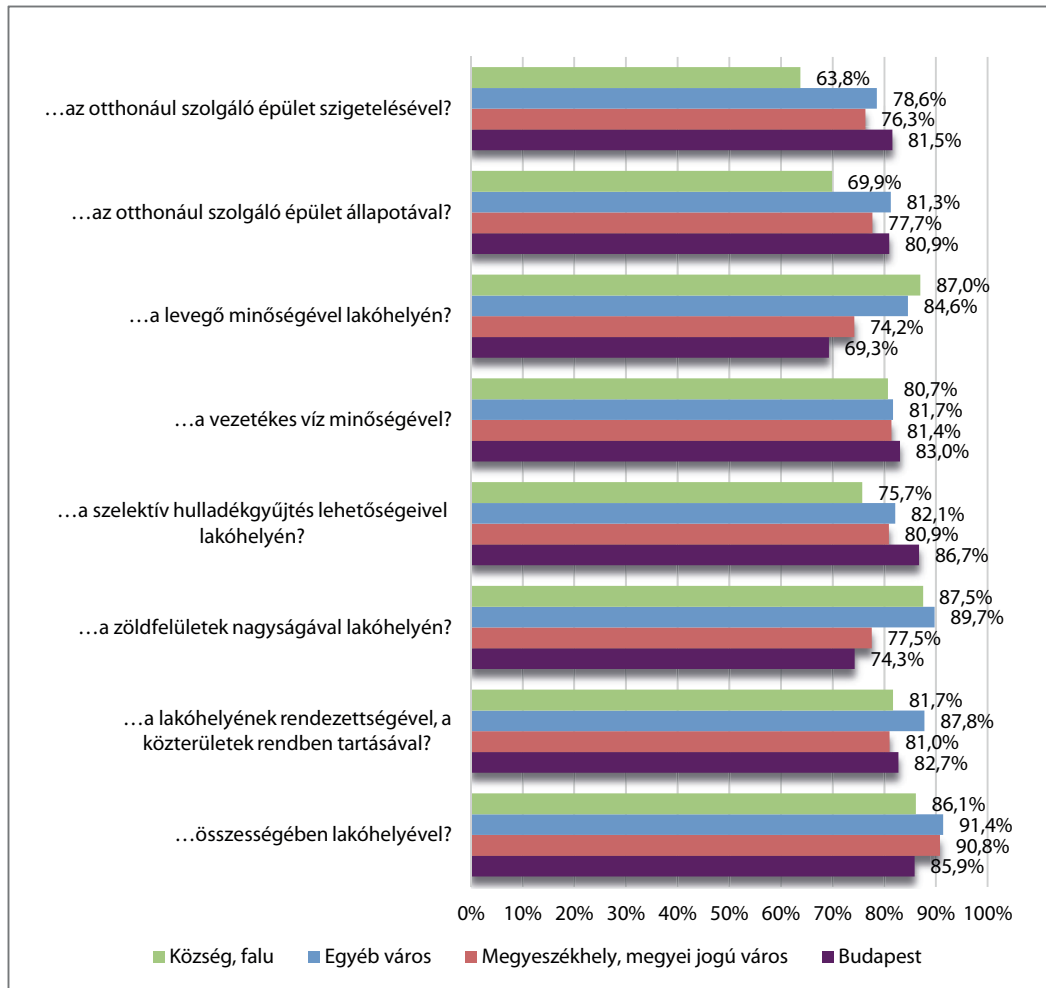
Ön nagyon elégedetlen, elégedetlen, elégedett vagy nagyon elégedett...	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahelyi rendelkezés	Személyi jövedelem	Egy főre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió	Tájékozódás	Közüzet	Állam megítélése
... az otthonnál szolgáló épület szigetelésével?	0,01	0,06	0,21	0,23	0,21	0,21	0,09	0,14	0,21	0,07	0,14	0,13
... az otthonnál szolgáló épület állapotával?	0,03	0,05	0,19	0,20	0,19	0,16	0,07	0,10	0,16	0,06	0,15	0,12
... a levegő minőségével lakóhelyén?	0,01	0,05	0,06	0,03	0,05	0,05	0,07	0,18	0,10	0,07	0,07	0,06
... a vezetékes víz minőségével?	0,05	0,05	0,06	0,08	0,06	0,06	0,05	0,11	0,14	0,06	0,08	0,13
... a szelektív hulladékgyűjtés lehetőségével lakóhelyén?	0,03	0,04	0,06	0,04	0,07	0,07	0,03	0,11	0,15	0,04	0,07	0,08
... a zöldfelületek nagyságával lakóhelyén?	0,01	0,00	0,05	0,01	0,03	0,04	0,04	0,16	0,13	0,05	0,07	0,06
... a lakóhelyének rendezettségével, a közterületek rendben tartásával?	0,01	0,07	0,09	0,09	0,09	0,07	0,02	0,11	0,13	0,05	0,08	0,13
... összességében a lakóhelyével?	0,01	0,06	0,09	0,08	0,09	0,08	0,03	0,13	0,13	0,07	0,10	0,13

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőtérkép értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

Az épület szigetelésével való elégedettség egyértelműen összefügg az anyagi körülményekkel és a munkahely meglétével, illetve az ezekhez szorosan kapcsolódó iskolai végzettséggel. Ennek oka az lehet, hogy a jobb anyagi körülmények között élők korszerűbb, jobban karbantartott épületekben laknak. Ez egyben azt is jelenti, hogy az épületek felújítása sokszor anyagi akadályokba ütközik.

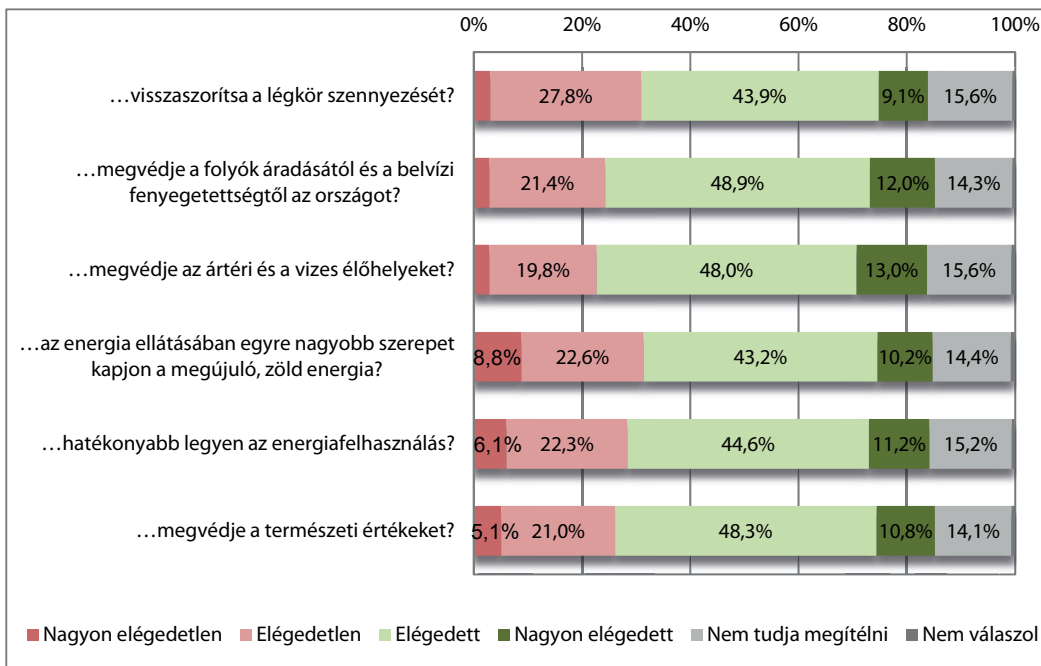
A vélemények összefüggése a régióval egyértelműnek mutatkozik. Az elégedetlenség leginkább az észak-magyarországi régióban élőkre jellemző, míg a Nyugat- és a Közép-Dunántúlon élők a legelégedettebbek. A közép-magyarországi régióban a levegő minőségével és a zöldterületek nagyságával való elégedetlenség kiemelkedő. Az Észak-Alföldön és Észak-Magyarországon is rossznak ítélték meg a lakóépületük állapotát és a vezetékes víz minőségét. Az elégedettek aránya összességében a Közép-Dunántúlon, a Nyugat-Dunántúlon, Közép-Magyarországon és a Dél-Alföldön magas. Az ország északi régióiban és a Dél-Dunántúlon viszont a különböző lakhatási körülményekkel és összességében a lakóhely állapotával kevésbé voltak elégedettek. Az értékek azonban utóbbi esetekben is egy kivétellel 60 százalék fölött voltak.

81. ábra: A lakóhellyel való elégedettség településtípusok szerint. „Mennyire elégedett Ön...” (N=2500)

Az elégedettek aránya településtípusonkénti bontásban is messze meghaladja az elégedetlenekét, minden tényezővel a megkérdezettek legalább 60 százaléka elégedett volt. Mindemellett megfigyelhetők különbségek a településtípusok között. A Budapesten élők voltak a legnagyobb arányban megelégedve az épületek szigetelésével (81,5%), a vezetékes víz minőségével (83,0%) és a szelektív hulladékgyűjtés lehetőségével (86,7%). A levegő minőségével leginkább a községben, falun élők voltak elégedettek (87,0%), a Budapesten lakók pedig a legkevésbé (69,3%). A községek, falvak lakói körében kisebb volt az elégedettség, amikor az épületek szigeteléséről (63,8%) és állapotáról (69,9%) kérdeztük őket. Az egyéb városokban élők a legelégedettebbek a lakókörülményeikkel: az ő csoportjukban a legmagasabb az épületek állapotával (81,3%), a zöldfelületek nagyságával (89,7%), a lakóhely rendezettségével (87,8%) és összességében a lakóhellyel (91,4%) elégedettek aránya. A megyeszékhelyek és megyei jogú városok a legtöbb értéket tekintve a községek, falvak és a kis- és közepes városok között helyezkednek el.

82. ábra: Az állam környezetvédelemért hozott intézkedéseivel való elégedettség.
 „Ön mennyire elégedett az állam azon intézkedéseivel, hogy...” (N=1250)

A környezetvédelem az állam fontos feladatai közé tartozik, ezért mindenképp érdemes megvizsgálni, hogyan vélekednek az emberek az e területet érintő állami intézkedésekről. A válaszok megoszlását bemutató fenti ábrán elsőre feltűnik, hogy igen magas azok aránya, akik nem tudják megítélni, hogy elegendőek-e a különböző, környezetvédelemért tett kormányzati erőfeszítések. A legtöbb kérdésblokkal ellentétben itt olyan tényezőkről van szó, amelyek a kérdezettek életét közvetlenül nem, vagy csak alig érintik, ez lehet az oka, hogy magas volt a vélemény nélküliek aránya. A környezetvédelemmel kapcsolatos kérdéseket a minta felének tettük fel.

Habár az egyes állítások megítélésében vannak kisebb különbségek, összességében mégis azt mondhatjuk, hogy a megkérdezettek hasonlóan ítélik meg a különböző környezetvédelmi intézkedéseket. Minden esetben a válaszadók több mint 50 százaléka állította azt, hogy az adott intézkedéssel elégedett, esetleg nagyon elégedett. A válaszadók 7,8 százaléka minden esetben azt válaszolta, hogy elégedetlen, 22,6 százalék mindennel elégedett, és 9,4 százalék egy esetben sem tudta megítélni az intézkedéseket.

A megújuló, zöld energiához kötődő intézkedések esetében a legmagasabb, 8,8 százalék a nagyon elégedetlenek aránya, és hasonló mértékű a nagyon elégedetteké: 10,2 százalék. Még két másik állításnál haladja meg az 5 százalékot a nagyon elégedetlenek aránya: az energiafelhasználáshoz és a természeti értékek védelméhez kapcsoló intézkedéseknél.

40. táblázat: Az állam környezetvédelemért hozott intézkedéseivel való elégedettség kapcsolata a fontosabb háttérváltozókkal (N=1250)

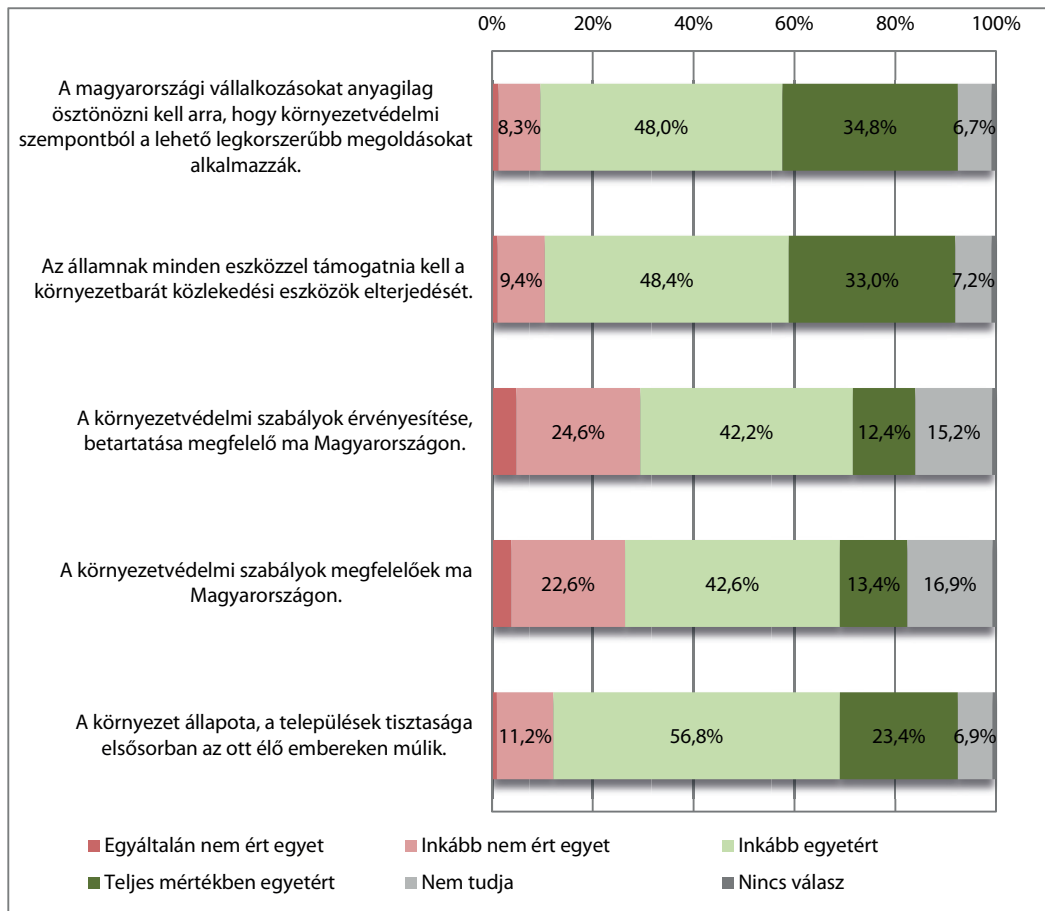
Ön nagyon elégedetlen, elégedetlen, elégedett vagy nagyon elégedett...	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahelyrel rendelkezés	Személyi jövedelem	Egy főre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió	Tájékozódás	Közérzet	Állam megítélése
... az állam azon intézkedéseivel, hogy visszaszorítsa a légkör szennyezését?	0,07	0,12	0,08	0,01	0,09	0,07	0,07	0,09	0,11	0,04	0,12	0,24
... az állam azon intézkedéseivel, hogy megvédje a folyók áradásától és a belvízi fenyegetettségtől az országot?	0,06	0,11	0,05	0,07	0,06	0,05	0,07	0,08	0,13	0,07	0,11	0,21
... az állam azon intézkedéseivel, hogy megvédje az ártéri és a vízes élőhelyeket?	0,06	0,07	0,06	0,06	0,04	0,05	0,02	0,10	0,12	0,07	0,11	0,23
... az állam azon intézkedéseivel, hogy az energia ellátásában egyre nagyobb szerepet kapjon a megújuló, zöld-energia?	0,05	0,10	0,07	0,06	0,10	0,06	0,05	0,08	0,15	0,04	0,09	0,26
... az állam azon intézkedéseivel, hogy hatékonyabb legyen az energiafelhasználás?	0,04	0,08	0,06	0,04	0,09	0,05	0,07	0,06	0,13	0,06	0,09	0,30
... az állam azon intézkedéseivel, hogy megvédje a természeti értékeket?	0,07	0,00	0,07	0,06	0,07	0,05	0,07	0,09	0,15	0,05	0,11	0,27

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőtérkép értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

Amikor a fentebb látható eredményekről gondolkodunk, érdemes szem előtt tartani, hogy ezek mennyire kapcsolódnak az állam általános megítéléséhez. Mint ahogy azt a táblázat is mutatja, az állam megítélése az a háttérváltozó, amelyik a legerősebben meghatározza az intézkedésekkel való elégedettséget. A hatékonyabb energiafelhasználást elősegítő állami intézkedésekkel közepes erősségű a kapcsolat, de az összes többi esetben is majdnem elérik a közepes erősséget az összefüggések.

83. ábra: A környezetvédelemmel kapcsolatos állításokkal való egyetértés.

„Mennyire ért egyet az alábbi állításokkal?” (N=1250)

Az előző kérdésblokk a környezet védelmét szolgáló, már megvalósult intézkedésekkel való elégedettséget mérte, míg ezek az állítások a környezetvédelemmel kapcsolatos elvekről és azok érvényesüléséről (jogszabályi környezet) szólnak. Ebben a blokkban a kérdések nem kapcsolódnak szorosan egymáshoz, valószínűleg ennek köszönhető, hogy az előzőekkel ellentétben itt a különböző állításokkal való egyetértés a korábbinál sokkal nagyobb változékonyságot mutat.

A kérdezettek jelentős többsége teljesen egyetért (48,0%) és egyetért (34,8%) azzal, hogy a magyarországi vállalkozásokat anyagilag ösztönözni kell a korszerűbb környezetvédelmi megoldások alkalmazására, és a megkérdezetteknek csak kevesebb mint 10 százaléka az, aki ezzel inkább nem vagy egyáltalán nem ért egyet. A válaszadók 48,4 százaléka inkább egyetért, 33 százaléka pedig teljesen egyetért azzal, hogy az államnak támogatnia kell a környezetbarát közlekedési eszközök elterjedését. A két állítással kapcsolatos vélemények hasonlósága annak köszönhető, hogy mindkettő szerint az államnak kell a vállalkozásokat valamilyen módon támogatnia a környezetvédelmi megoldások alkalmazása érdekében.

A szabályozással kapcsolatos két állítás egy jelenség két különböző oldalára kérdez rá, és azt látjuk, hogy a vélemények is nagyon hasonlóak, lényegi különbség valójában nincs. A környezetvédelmi szabályokat a megkérdezettek nagyobbik része megfelelőnek tartja (összesen 56%), és hasonló a vélekedés e szabályok betartatásával kapcsolatban: az egyetértők aránya összesen 54,6 százalék. E két állítás esetében volt egyébként a legmagasabb a „nem tudja” választ adók aránya (16,9% és 15,2%).

Nagyon fontosak az utolsó állítással kapcsolatos vélemények, mert itt az állami felelősségvállalás helyett az egyénekre, a településeken élő emberek szerepére vonatkozik az állítás. Nagyon magas azok aránya, akik teljesen (23,4%) és inkább (56,8%) egyetértnek azzal, hogy a környezet állapota, a települések tisztasága elsősorban az ott élőkön múlik. Ez arra utalhat, hogy a megkérdezettek az állam mellett a lakosságot is felelősnek érzik a környezet állapotának alakulásában, illetve az önkormányzatoknak is fontos szerepet tulajdonítanak.

41. táblázat: A környezetvédelemmel kapcsolatos állításokkal való egyetértés összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=1250)

Mennyire ért egyet az alábbi állításokkal?	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahelyi rendelkezés	Személyi jövedelem	Egy főre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió	Tájékozódás	Község	Állam megítélése
A magyarországi vállalkozásokat anyagilag ösztönözni kell arra, hogy környezetvédelmi szempontból a lehető legkorszerűbb megoldásokat alkalmazzák.	0,04	0,06	0,04	0,06	0,05	0,03	0,04	0,12	0,13	0,04	0,10	0,10
A környezetvédelmi szabályok megfelelőek ma Magyarországon.	0,06	0,10	0,03	0,05	0,05	0,02	0,05	0,06	0,15	0,07	0,13	0,23
A környezetvédelmi szabályok érvényesítése, betartatása megfelelő ma Magyarországon.	0,02	0,09	0,04	0,02	0,11	0,08	0,08	0,07	0,17	0,05	0,10	0,26
Az államnak minden eszközzel támogatnia kell a környezetbarát közlekedési eszközök elterjedését.	0,02	0,09	0,04	0,08	0,05	0,04	0,05	0,08	0,11	0,05	0,09	0,11
A környezet állapota, a települések tisztasága elsősorban az ott élő embereken múlik.	0,02	0,07	0,06	0,05	0,04	0,03	0,06	0,08	0,11	0,05	0,12	0,09

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőtérkép értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

Kevés esetben tudtuk kimutatni, hogy egy állítás és a háttérváltozó között lenne összefüggés. Egyedül a régió, a község és az állam megítélése az, amelyik mindegyik állításra hatással van, bár az összefüggések erőssége a legtöbb esetben gyenge. Ahogyan az várható volt, az állam megítélése és a környezetvédelmi szabályok megfelelőségéről és azok betartatásáról, érvényesítéséről szóló állítások közötti összefüggés a legerősebb, míg az utolsó állítás esetében a leggyengébb.

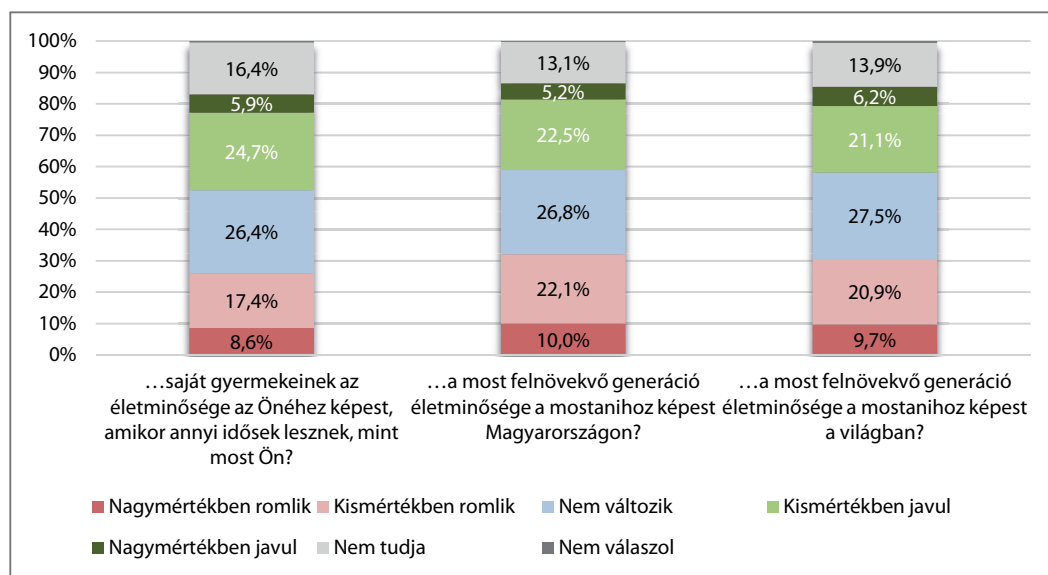
3.6.2. JÖVŐBE VETETT HIT

- Feltett kérdések:**
- Véleménye szerint saját gyermekeinek hogyan változik az életminősége az Önéhez képest, amikor annyi idős lesznek, mint most Ön? [Csak a gyermekes háztartásoktól kérdezve]
 - Véleménye szerint a most felnövő generációnak hogyan fog változni az életminősége a mostani állapothoz képest Magyarországon?
 - Véleménye szerint a most felnövő generációnak hogyan fog változni az életminősége a mostani állapothoz képest a világban?

A fenntarthatóság szempontjából nagyon fontosnak tartottuk annak megismerését, hogy a válaszadók mit gondolnak arról, milyen élet vár a következő generációra. Ennek megismeréséhez kulcsfogalomként az életminőséget használtuk, és arra kértük a válaszadókat, hogy a saját jelenlegi életminőségükhöz hasonlítsanak. Az életminőség-változás megragadásával olyan tényezőket igyekszünk együttesen lefedni, mint az anyagi biztonság változása, a technológiai haladás hatása, az épített és természeti környezet átalakulása vagy az emberi kapcsolatok minősége. Az első kérdést azoknak tettük fel, akiknek van saját gyermekük, a másik kettőt a minta felének.

84. ábra: Az életminőség jövőbeni változásával kapcsolatos vélekedések.

„Mit gondol, hogyan fog változni...” (N=785, 1250, 1250)

Azoktól a válaszadóktól, akiknek van gyermekük, megkérdeztük, hogy szerintük az ő életminősége hogyan változik a sajátjukhoz képest, amikor annyi idős lesz, mint most ők. A kérdés megfogalmazásából adódik, hogy a válaszadók különböző időintervallumokban gondolkodhattak, amikor gyermekeik életminősége változik. Ezért a kérdés inkább általában tudja a jövővel kapcsolatos pozitív és negatív véleményeket mutatni, mint konkrét időtávon belül.

A válaszadók 26,4 százaléka gondolta úgy, hogy gyermekei életminősége nem fog változni a sajátjához képest. A pozitív várakozások valamelyest túlsúlyban vannak a negatív vélekedésekkel szemben. Bár jellemzően az életminőségnek inkább csak kismértékű (24,7%), mint nagymértékű (5,9%) javulásában bíznak. Ezzel szemben a megkérdezettek 17,4 százaléka szerint kismértékben, 8,6 százaléka szerint nagymértékben romlani fog az életminőség a jövőben. A kérdezettek 16,4 százaléka nem tudta megítélni a kérdést.

A következő két kérdés az előbbihez hasonlóan az életminőség változásával kapcsolatos véleményekre kérdez rá, de már nem a saját gyermekekre, hanem a felnövő generációra vonatkozóan. Így ezeket a kérdéseket már azoknak is feltettük, akiknek nincs gyermekük. Az első kérdés arra vonatkozik, hogy Magyarországon hogyan fog változni a most felnövő generáció életminősége.

A kérdésre kapott válaszok megoszlása nagyon hasonlít arra, amikor a saját gyermek életminőség-változására kérdeztünk rá, bár ezúttal jóval több megkérdezett véleményén alapszik. A saját gyermek és a felnövő generáció életminőségének megítélése nagyon erős összefüggésben áll egymással (Cramer's V: 0,813).

Akik szerint a saját gyermekük életminősége rosszabb lesz a sajátjuknál, azok 91,1 százaléka szerint a felnövekvő generációé is, fordítva pedig, akik szerint javulni fog hozzájuk képest a gyermekük életminősége, azoknak 93,6 százaléka úgy véli, hogy a felnövekvő generációé is.

A kérdésre azok is válaszoltak, akiknek nincs saját gyermekük, de így is csak néhány százalékpontnyi különbséget találtunk az előző megoszláshoz képest, azaz a gyermektelenek esetében is hasonló a vélemények megoszlása. Az életminőség változatlanságát várók majdnem ugyanolyan arányban (26,8%) vannak, mint az előző kérdés esetében. A pozitív véleménnyel rendelkezők aránya szintén alig különbözik, mindössze 2,9 százalékpontos csökkenés figyelhető meg. Jelentősebb az eltérés a valamilyen mértékű életminőség-romlásra számítók arányában, itt 6,1 százalékpontos növekedés látható.

Az életminőség magyarországi változásának megítélését követően arról kérdeztük a kutatásban részt vevőket, hogy mit gondolnak: a világban hogyan fog változni a következő generáció életminősége a mostanihoz képest. A kapott válaszok megoszlása sem különbözik jelentősen a korábbiaktól. A megkérdezettek szintén valamivel több, mint negyedét (27,5%) teszik ki azok, akik szerint nem fog változni a most felnövekvő generáció életminősége. A javulást vagy romlást váró megkérdezettek aránya az előző oszlopon látottakhoz hasonló, csak nagyon kis mértékű elmozdulások láthatók. Közülük a legnagyobb is csak 1,5 százalékpontos csökkenés az életminőség romlására számítók körében. A most felnövekvő generáció életminőség-változásának megítélése Magyarországra és a világra vonatkoztatva erős mértékű összefüggésben áll (Cramer's V: 0,822). Jellemző, hogy akik Magyarországon az életminőség jövőbeli romlását vagy javulását feltételezik, azok világszinten is ugyanazt várják.

A megkérdezettek 67,6 százaléka mind a három kérdésre ugyanúgy válaszolt, ami arra utalhat, hogy az életminőség jövőbeni változásával kapcsolatban a vélemények kevésbé különböznek aszerint, hogy saját gyermekről vagy a felnövekvő generációról van szó, illetve hogy Magyarországról vagy a világról. A megkérdezettek 16,7 százaléka minden kérdésnél azt válaszolta, hogy az életminőség romlani fog, 17,6 százalék szerint nem fog változni, 21,0 százalék szerint javulni fog, és 12,3 százalék egy esetben sem tudta megítélni a változást. A megkérdezettek közel harmada (32,4%) nem egységesen válaszolt a kérdésekre. Hogy a válaszadók többsége mindhárom kérdésre ugyanazt válaszolta, utalhat arra, hogy nem gondolkodnak differenciáltan a saját gyermekük és a felnövekvő generáció jövőjét, illetve a hazai és nemzetközi viszonyokat illetően. A másik lehetőség, hogy hazánk jövőjét már nem függetlenítik a világban történő változásoktól.

42. táblázat: Az életminőség jövőbeni változásával kapcsolatos vélekedések összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=1250)

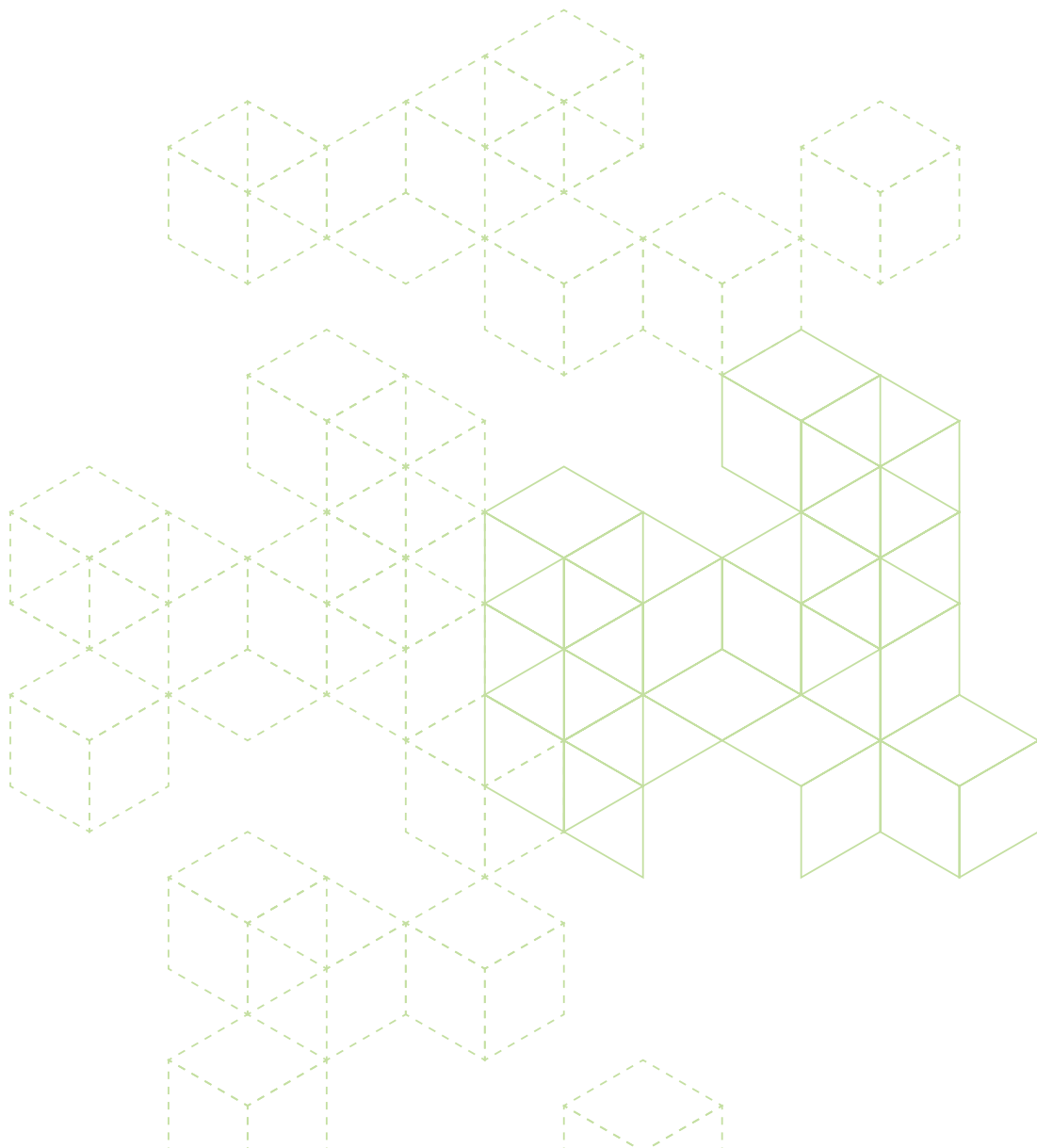
Mit gondol, hogyan fog változni...	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahelyi rendelkezés	Személyi jövedelem	Egy főre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió	Tájékoztatás	Közérzet	Állam megítélése
... saját gyermekeinek az életminősége az Önéhez képest, amikor annyi idősök lesznek, mint most Ön?	0,09	0,09	0,11	0,07	0,10	0,09	0,08	0,15	0,13	0,11	0,11	0,14
... a most felnövekvő generáció életminősége a mostanihoz képest Magyarországon?	0,07	0,10	0,11	0,04	0,12	0,12	0,07	0,14	0,16	0,10	0,12	0,13
... a most felnövekvő generáció életminősége a mostanihoz képest a világban?	0,03	0,08	0,09	0,03	0,09	0,09	0,06	0,15	0,14	0,09	0,11	0,17

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőtérkép értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

Több háttérváltozó is van, amely összefüggésben áll mindhárom kérdéssel. Azonban a jövő megítélésében nincs különbség férfiak és nők között, sem pedig a korcsoportok között a második kérdésem kivételével. Ott is csak nagyon kis mértékű eltérés van a 60 éven felüliek és a fiatalabb korosztályok között.

Az iskolai végzettség növekedésével nő azok aránya, akik bíznak a jövőben. A jövedelem növekedésével csökken azok aránya, akik szerint romlani fog az életszínvonal, a javulást előre jelzők helyett viszont azok aránya magasabb, akik szerint nem lesz változás. Településtípus tekintetében a javulásra számítók magasabb aránya a kis- és középvárosokban élőkre jellemző, ezt követik a községekben lakók, majd

a budapestiek. A régiók közül javulásra elsősorban a Dél-Dunántúlon és a Dél-Alföldön számítanak, míg legkevésbé az Észak-Alföldön és Észak-Magyarországon élők. Az internetről (is) tájékozódók között vannak legnagyobb arányban azok, akik szerint javulni fog az életminőség, míg legkisebb arányban azok közt, akik nem tájékozódnak napi szinten a közügyekről. Akik hagyományos csatornákból tájékozódnak, azok közt mondták a legnagyobb arányban, hogy romlani fog az életminőség, bár szinte ugyanannyian állították köztük azt is, hogy javulni fog. Ahogyan várható, a közérzet javulásával nő azok aránya, akik szerint javulni fog az életminőség. A magyar állam megítélése szintén összefüggést mutat azzal, hogy milyenek a kérdezettek várakozásai gyermekeik, illetve a felnövekvő generáció jövőjét illetően. Azok, akik pozitívan ítélik meg az államot, inkább számítanak arra, hogy a felnövekvő generációk életminősége kedvezőbben alakul, mint a sajátjuk – függetlenül attól, hogy hol fognak élni.

3.7. GYERMEKVÁLLALÁS

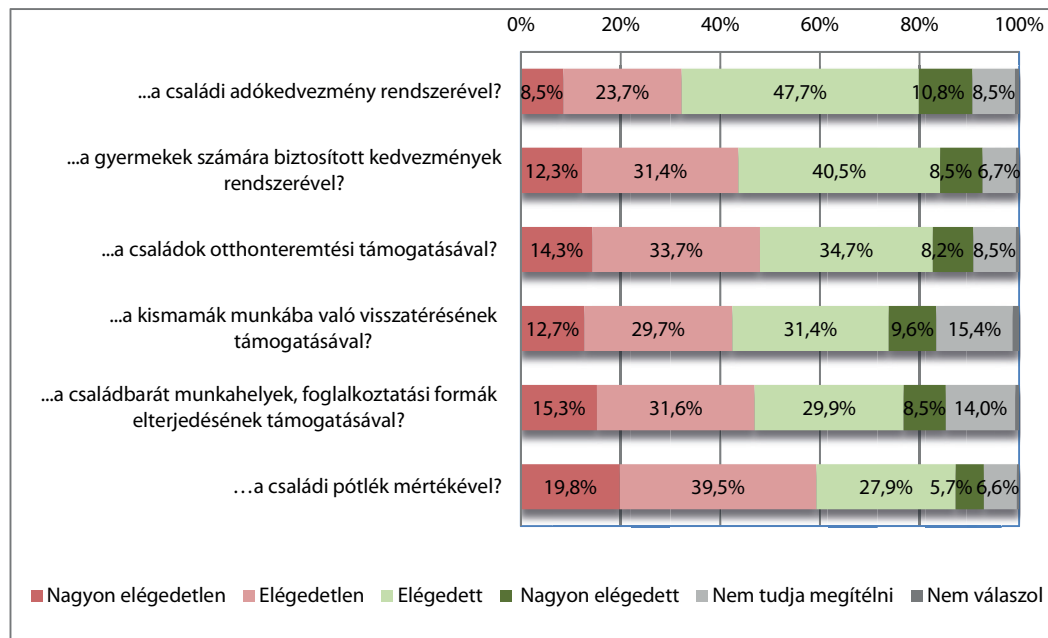
Feltett kérdések:

- Ön nagyon elégedetlen, elégedetlen, elégedett vagy nagyon elégedett [a családok, gyermekek állami támogatásával]? [Csak a gyermekes háztartásoktól kérdezve]
- Összességében mennyire elégedett Ön 0-tól 10-ig terjedő skálán a gyermekvállalás állami támogatásával?

Az állam egészének és egyes alrendszerének (oktatási rendszer, nyugdíjrendszer) működtetése szempontjából is meghatározó, hogy a gyermekszületések száma relatíve magas szinten állandósuljon, csak így lehet biztosítani a népesség fennmaradását és a munkaerő folyamatos utánpótlását. Ennek érdekében a gyermekvállalás ösztönzése kiemelt állami feladatnak tekinthető. Hogy képet kapjunk az állam e területen végzett munkájának társadalmi megítéléséről, arról kérdeztük a válaszadóink közül a gyermekeseket, hogy mennyire elégedettek a családokat támogató intézkedésekkel, illetve azok céljaival.

85. ábra: A családokat segítő állami támogatásokkal való elégedettség.

„Mennyire elégedett Ön...” (N=624)

A gyermekes háztartásokban élők véleménye összességében vegyes a családok állami támogatásával kapcsolatban: jellemző, hogy nagyjából annyian elégedettek az egyes kedvezményekkel, mint ahányan elégedetlenek. A felsoroltak közül a családi adókedvezmény rendszerének a legkedvezőbb a megítélése, a megkérdezettek több mint fele (58,5%) inkább elégedett vele. Fontos kiemelni, hogy jelen esetben nem az adókedvezmény mértékét, hanem magát a rendszert kellett megítélniük a válaszadóknak.

Szintén inkább elégedettek a válaszadók a gyermekek számára biztosított kedvezményekkel, a minta 48,9 százaléka elégedett vagy nagyon elégedett ezzel – itt volt a legkisebb azok aránya is, akik nem tudták megítélni az állítást. Vélhetően ez a támogatási forma az, amely a leginkább mindennapos tapasztalat, elég csak a diákok étkeztetésére vagy közlekedési kedvezményeire gondolnunk.

A családok otthonteremtési támogatása esetében viszont az elégedetlenek vannak többségben, a teljes minta 48,0 százaléka elégedetlen vagy nagyon elégedetlen ezzel a támogatási formával (míg az elégedettek aránya összesen: 42,9%).

A gyermekvállalási hajlandóságot nagymértékben elősegíti, ha a munkából átmenetileg kieső kismamák számíthatnak arra, hogy vissza tudnak térni a munka világába. E folyamat állami támogatásának megítélésében voltak leginkább bizonytalanok a válaszadók. A véleményt formálók között az elégedettek és az elégedetlenek aránya nagyjából megegyezik: 40,9 százalék a 43,4 százalékkal szemben. A munkahelytel rendelkezők és nem rendelkezők között, illetve az iskolai végzettséget tekintve nincs lényeges eltérés.

Nemcsak a kismamák, hanem a munkaerőpiacra visszatérő anyukák vagy apukák családbarát foglalkoztatásának elősegítése is fontos állami feladat. Ez utóbbival egyértelműen inkább elégedetlenek a megkérdezettek (46,9% elégedetlen és csak 38,0% elégedett)

Legkevésbé a családi pótlék mértékével elégedettek a megkérdezettek, itt a legnagyobb az elégedetlenek aránya. A támogatás mértékével nagyon elégedetlen a megkérdezettek ötöde (19,8%), míg elégedetlen további kétötöd (39,5%). Fontos, hogy az adókedvezménnyel ellentétben itt nem magára a rendszerre, hanem kifejezetten a támogatás mértékére vonatkozott az állítás.

43. táblázat: A családokat segítő állami támogatásokkal való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 430–581)

Ön nagyon elégedetlen, elégedetlen, elégedett vagy nagyon elégedett...?	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahellyel rendelkezés	Személyi jövedelem	Egy főre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió	Tájékoztatás	Község	Állam megítélése
A családi adókedvezmény rendszerével	0,07	0,12	0,10	0,14	0,14	0,07	0,04	0,09	0,16	0,15	0,12	0,33
A gyermekek számára biztosított kedvezmények rendszerével	0,06	0,09	0,13	0,12	0,16	0,11	0,05	0,11	0,18	0,13	0,18	0,40
A családok otthonteremtési támogatásával	0,11	0,12	0,19	0,23	0,19	0,17	0,08	0,10	0,13	0,18	0,12	0,39
Kismamák munkába való visszatérésének támogatásával	0,11	0,07	0,07	0,07	0,15	0,07	0,06	0,13	0,18	0,16	0,16	0,30
A családbarát munkahelyek, foglalkoztatási formák elterjedésének támogatásával	0,12	0,09	0,10	0,11	0,13	0,09	0,04	0,12	0,18	0,14	0,12	0,34
A családi pótlék mértékével	0,11	0,10	0,16	0,13	0,19	0,14	0,08	0,10	0,15	0,18	0,16	0,39

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőtérkép értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

Mint más fejezeteknél is látható, főként az állammal való elégedettség az, amely közepes vagy nagy mértékben meghatározza azt, hogy a megkérdezettek elégedettek-e az állam egyes részterületeken való intézkedéseivel. Az az erős tendencia rajzolódik ki, hogy azok elégedettebbek – méghozzá jóval nagyobb arányban –, akik az állam működésével is elégedettek. A háttérváltozók közül kiemelkedő szerepet játszik a családok otthonteremtési támogatásának (például a csok) megítélésében a munkahellyel rendelkezés: azok elégedettebbek az otthonteremtési lehetőségekkel, akik munkahellyel is rendelkeznek. 10,8 százalékuk nagyon elégedett, szemben a munkahellyel nem rendelkezők 3,3 százalékával, és 12 százalékuk nagyon elégedetlen, szemben a munkahellyel nem rendelkezők 24,5 százalékával. Beszédés eredmény, hogy míg a munkahellyel nem rendelkezők 70,3 százaléka, addig a munkahellyel rendelkezőknek csak kevesebb mint fele, 46,0 százalékuk elégedetlen az otthonteremtési támogatásokkal valamilyen mértékben.

E tényező összefüggésben állhat az iskolai végzettséggel: a magasabb iskolai végzettségűek azok, akik inkább rendelkeznek munkahellyel, és azok körében is nagyobb arányban találjuk őket, akik elégedettek a családok otthonteremtési támogatásával. Míg a legfeljebb általános iskolai végzettségűek 71,9 százaléka elégedetlen (nagyon elégedetlen 31,3%, elégedetlen 40,6%), addig a szakmunkásoknál ez az arány 56,6 százalék (16,3 és 40,4% eloszlásban). A középfokú végzettségűeknek már csak 49,7 százaléka (nagyon elégedetlen 10,1, elégedetlen 39,6%), a felsőfokú végzettséggel rendelkezőknek pedig csupán 29,1 százaléka (nagyon elégedetlen 5,8%, elégedetlen 23,3%) vélekedik így. Vagyis minél magasabb iskolai végzettségű valaki, annál elégedettebb a családok otthonteremtési támogatásával. Azonban legnagyobb arányban a szakiskolai végzettséggel rendelkezők választották a nagyon elégedett opciót, 10,8 százalékuk. Az iskolai végzettséghez kapcsolódik a jövedelem kérdése: a magasabb iskolai végzettségűek általában magasabb jövedelműek, így vélhetően általánosságban jobb anyagi helyzetűek, mint az alacsonyabb végzettségűek, ezért kevésbé szorulnak rá az otthonteremtési támogatásra.

A várakozásoktól eltérően nincs szignifikáns összefüggés aközött, hogy a megkérdezettek van-e munkahelye és aközött, hogyan ítéli meg a családbarát foglalkoztatási formákat és a kismamák munkaerőpiacra való visszatérésének támogatását. Ennek oka az lehet, hogy itt a munkáltatók munkakultúrája

(például családbarát munkaszervezés) olyan mértékben és oly vegyes módon határozza meg a tapasztalatokat, hogy nehéz eldönteni az állami eszközök megfelelőségét.

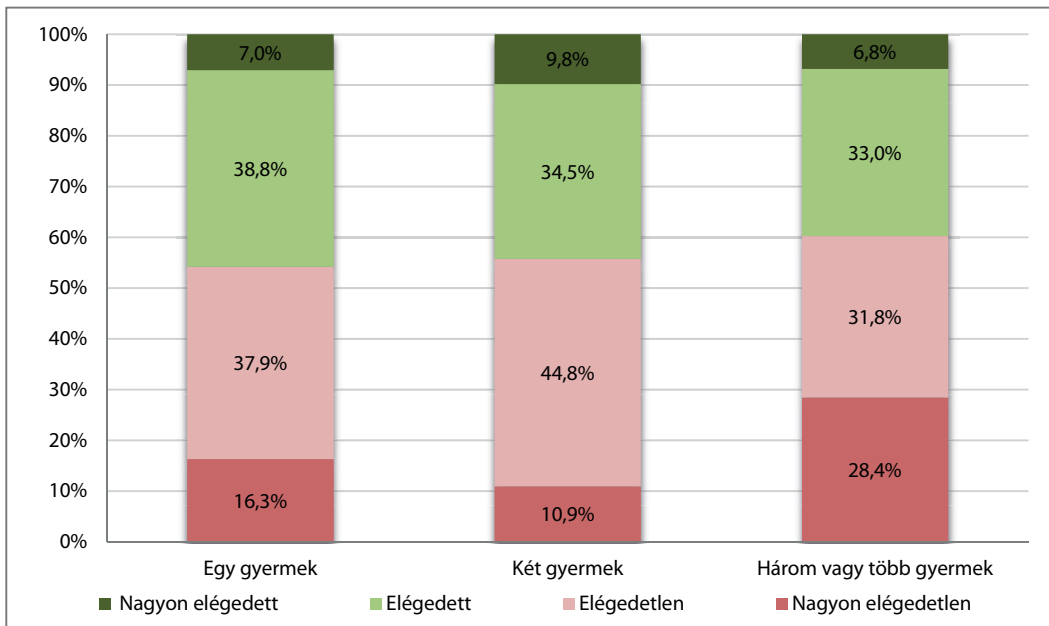
A munkahellyel rendelkezés gyenge összefüggést mutat a családi adókedvezménnyel való elégedettséggel (kiemelendő ugyanakkor, hogy a munkahellyel nem rendelkezők elégedetlenebbek a rendszerrel). Erősebb kapcsolatra számítottunk, hiszen a családi adókedvezmény azoknak jelent segítséget, akik dolgoznak, a nem várt eredményt ugyanakkor magyarázhatja, hogy a jelenleg munkahellyel nem rendelkező kismamák ideális esetben gyermekük apján keresztül hozzáférnek a kedvezményhez, amennyiben az apa rendelkezik munkahellyel és kellően magas jövedelemmel. A mintába 65 fő anyasági támogatásban részesülő került, ők inkább elégedettek a kismamák munkába állásának támogatásával: 57,7 százalékuk elégedett és további 3,8 százalékuk nagyon elégedett. Míg az anyasági támogatásban nem részesülők esetében a két arány jóval alacsonyabb: 35,4 és 12,4 százalék. Fontos azonban kiemelni, hogy ezek az eredmények alacsony elemszámra épülnek, csupán 65 anyasági támogatásban részesülő került a mintába, de a minta többi részében a vizsgált arány jóval alacsonyabb. (A további, felsorolt állítások nem mutatnak szignifikáns összefüggést az anyasági támogatással, azaz hasonlóan ítélik meg az állításokat a gyermekükkel éppen otthon lévő kismamák és mindenki más.)

A családi pótlék mértékének megítélése a nagyobb jövedelemmel rendelkező személyek esetén kedvezőbb: a legmagasabb jövedelmi csoportba (a megkérdezett 150 000 Ft-ot vagy annál többet keres) tartozók a legelégedettebbek a családi pótlék összegével (11,1 százalékuk nagyon elégedett), míg a legalacsonyabb jövedelmi kategóriában vannak a legnagyobb arányban a nagyon elégedetlenek (33,0%). Az ebbe a kategóriába tartozók havonta 100 000 Ft-nál kevesebbet keresnek, azaz vélhetően számukra jelenti a legnagyobb segítséget ez a fajta állami támogatás. Ha azonban nemcsak a nagyon elégedetleneket, hanem az elégedetleneket is figyelembe vesszük, akkor azt találjuk, összességében a középső jövedelmi csoportba tartozók a legelégedetlenebbek. Negyedük (25,0%) nagyon elégedetlen és további 45,1 százalékuk elégedetlen, azaz összesen 70,1 százalékuk elégedetlen kisebb vagy nagyobb mértékben. Ez az arány öt százalékponttal magasabb, mint a legkisebb jövedelmű csoportnál (ott 65,1%). A középső jövedelmi csoport 1,4 százaléka mondja azt, hogy nagyon elégedett a pótlék mértékével.

A válaszadók iskolai végzettségét tekintve azt találjuk, hogy a szakiskolát végzettek a legelégedetlenebbek a családi pótlék mértékével, 70,4 százalékuk elégedetlen vagy nagyon elégedetlen, azonban körükben a legnagyobb a nagyon elégedettek aránya is, 10,1 százalék. A legelégedettebbek a családi pótlék mértékével a felsőfokú iskolai végzettséggel rendelkezők, ugyanis majdnem a csoport fele, 49 százalékuk elégedett vagy nagyon elégedett. Vélhetően az *iskolai végzettség* és a *személyi jövedelem* változók hatása nem különíthető el, mivel a magas jövedelműek jellemzően magasabb iskolai végzettségűek is.

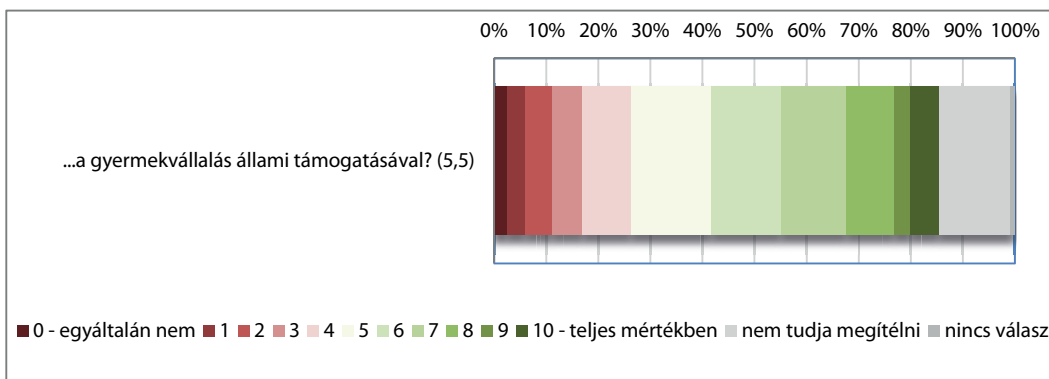
Ha figyelembe vesszük a háztartásokban élő gyermekek számát is, akkor azt tapasztaljuk, hogy a háztartásban élő gyermekek számával – egy kivételével – egyik állításról alkotott vélemény sem függ össze szignifikánsan. Az az egy, amelynél azonban erős összefüggés figyelhető meg, a családok otthonteremtési támogatására vonatkozik, amelynek központi eleme a családi otthonteremtési kedvezmény (csok).

86. ábra: A családok otthonteremtési támogatásával való elégedettség és a gyermekszám kapcsolata (N=489)

Az elégedettek és elégedetlenek arányának összevetése során látható, hogy a gyermekszám emelkedésével nő az elégedetlenek (azaz az elégedetlenek vagy nagyon elégedetlenek) aránya – a három vagy több gyermeket nevelők esetén 60,2 százalék, míg az egy gyermeket nevelő háztartásokban 54,2 százalék. A nagyon elégedetlenek aránya jelentősen eltér a három csoportban, a kétgyermekeseknél a legalacsonyabb ez az arány, csupán 10,9 százalék, az egygyermekeseknél már 16,3 százalék nagyon elégedetlen, és ugrásszerűen megnő a nagyon elégedetlenek aránya a legtöbb gyermeket nevelő háztartásokban, 28,4 százalékra. Az eredmény azért figyelemre méltó, mivel a több gyermeket nevelők magasabb összegre jogosultak a csok keretein belül. Adataink alapján azok a válaszadók a legelégedetlenebbek, akik már igénybe vehetnék a maximális kedvezményt három vagy több gyermekük után – ez a támogatás igénybevételének bürokratikus nehézségeire utalhat. A nagyon elégedettek aránya elenyésző, és közel azonos mindhárom vizsgált háztartástípusban: 7,0 százalék az egy gyermeket, valamivel magasabb, 9,8 százalék a két gyermeket, és 6,8 százalék a három gyermeket nevelők körében.

87. ábra: A gyermekvállalás állami támogatásával való elégedettség. „Mennyire elégedett Ön...” (N=2500)

A gyermekvállalás állami támogatásával való általános elégedettséget a teljes mintától megkérdeztük, vagyis azoktól is, akik háztartásában már, még vagy soha nem is élt gyermek. Magas a „nem tudja” választ adók aránya (13,7%), akik jellemzően a legfiatalabb vagy a legidősebb korosztályból kerülnek ki, és többnyire gyermektelenek. A válaszadók közel fele (48,9%) a 0–10-ig terjedő skálán 5-ös vagy annál alacsonyabb értéket jelölt meg. Az elégedettek és elégedetlenek ugyan hasonló arányban vannak jelen a teljes mintá-

ban, de érdemes megnézni, melyek azok a tényezők, amelyek befolyásolhatják az erről alkotott véleményt, és melyek azok a csoportok, amelyek inkább elégedettek és melyek nem. Az átlagérték a teljes mintában 5,50, tehát a megkérdezettek véleménye – összesítve – a semlegesnél valamivel pozitívabb.

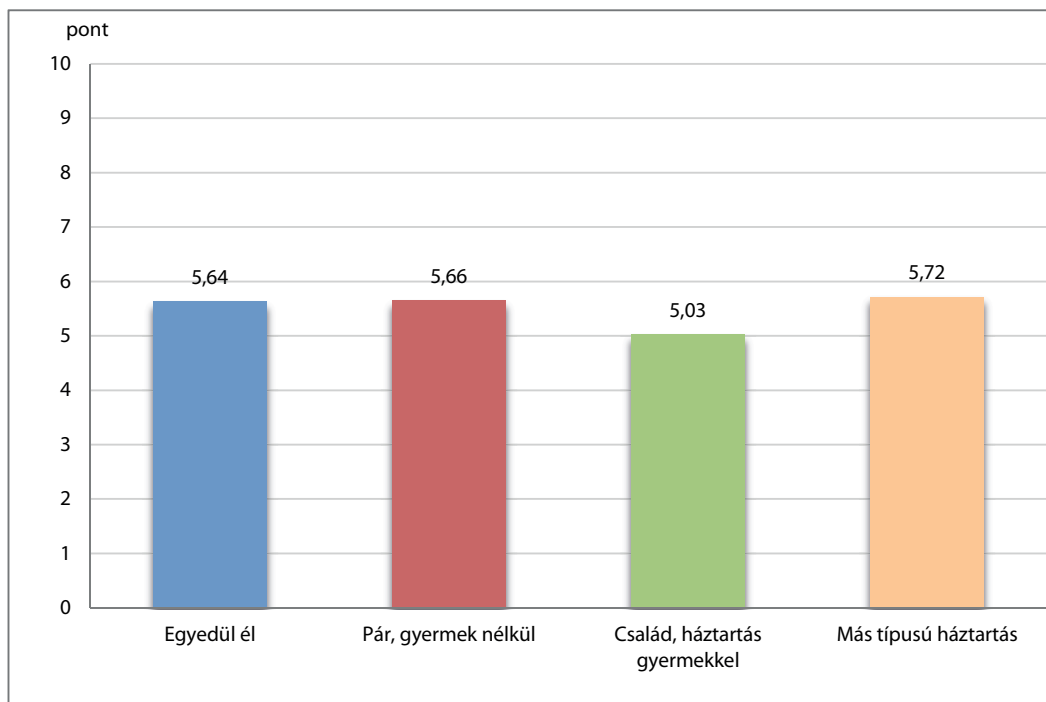
44. táblázat: A gyermekvállalás állami támogatásával való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=2500)

Összességében mennyire elégedett Ön 0-tól 10-ig terjedő skálán	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahelyi rendelkezés	Személyi jövedelem	Egy főre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió	Tájékozódás	Közérzet	Állam megítélése
... a gyermekvállalás állami támogatásával?	0,01	0,09	0,03	0,10	0,05	0,04	0,12	0,10	0,20	0,12	0,15	0,39

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőérték értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

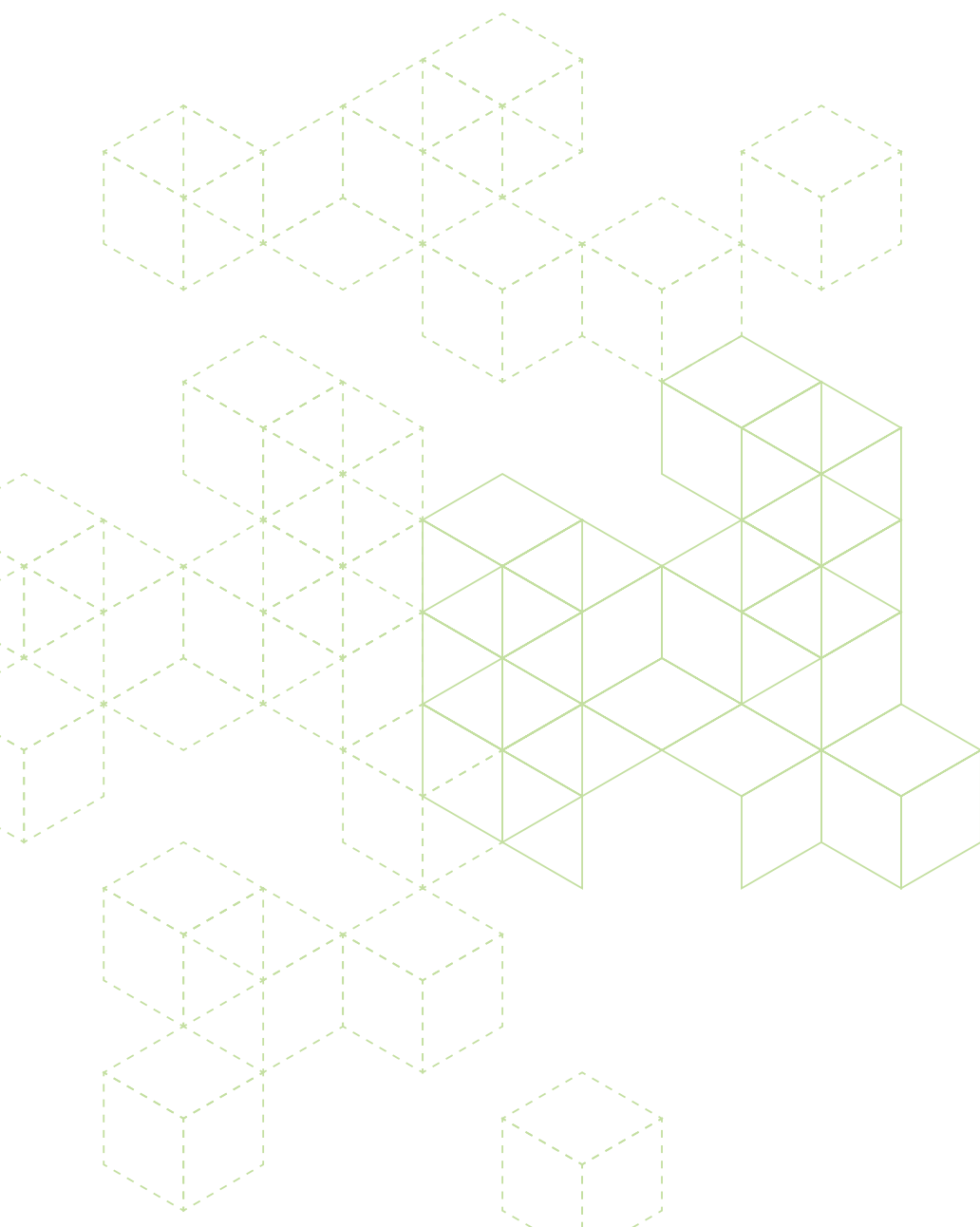
A családi támogatások megítélése is erős összefüggést mutat az állammal való elégedettséggel, az összefüggés erősségét kifejező eta értéke 0,39. A nem, az iskolai végzettség és a jövedelem hatása nem szignifikáns, van viszont összefüggés a korcsoport, a háztartástípus, a településtípus, a régiók, a tájékozódási csatornák és a közérzet esetén. A korcsoport változó alacsony magyarázóereje származhat abból a sajátosságból is, hogy jellemzően a középső csoportok válaszoltak a kérdésre, így a változó értékeinek szóródása csökkent, hasonló korúak választották bármelyik értéket az adott skálán.

88. ábra: A gyermekvállalás állami támogatásával való elégedettség háztartástípusok szerint (N=2116)

Attól függően, hogy milyen háztartásban él a megkérdezett, eltérő a gyermekvállalás állami támogatásának megítélése. A teljes mintában 5,50 az átlagos elégedettség, ennél a gyermekesek szerint rosszabb az állam teljesítménye ezen a téren, az ő körükben jóval alacsonyabb az átlagérték, csupán 5,03. Az egyedül élők, illetve a párban, de gyermek nélkül élők esetén közel azonos az átlagérték, 5,64 és 5,66. A legmagasabbra (5,72) azok értékelték az állam teljesítményét ezen a téren, akik többen élnek együtt egy háztartásban,

gyermek nélkül. Azt látjuk, hogy a gyermek nélküli háztartásokban az átlagos elégedettség magasabb (az összevont átlag 5,67), mint az összes megkérdezett esetén tapasztalható érték (5,50). A családok állami támogatásával a legkevésbé éppen az érintett csoport, a gyermekkel élők elégedettek. A gyermekes háztartásokat gyermekszám szerint figyelve a következő eredményeket látjuk: átlagosan az egy gyermeket nevelők a legelégedetlenebbek a gyermekvállalás állami támogatásával (az átlagérték 5,17), ami feltehetően abból is adódik, hogy ők nem tartoznak kifejezetten az állami támogatások célcsoportjába: a családpolitika sokkal inkább a kétgyermekeseket ösztönzi a harmadik gyermek vállalására. Ezzel párhuzamba állítható, hogy az olyan háztartásban élők a legelégedettebbek, ahol két gyermeket nevelnek – körükben az átlagos elégedettség értéke 5,59. A három gyereket nevelők elégedettsége a két csoport elégedettségi szintje között található, az átlag ebben a csoportban 5,41.

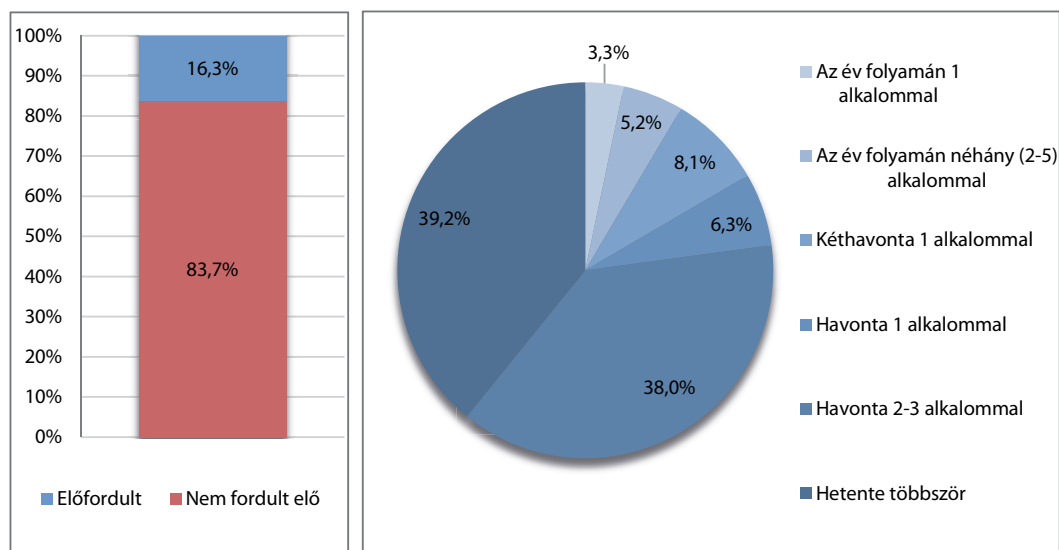
3.8. SZOLIDARITÁS ÉS SZOCIÁLIS RENDSZER

Feltett kérdések:

- Milyen gyakran végez Ön önkéntes tevékenységet, társadalmi munkát?
- Az elmúlt egy évben körülbelül hány forint értékben adományozott Ön rászorulóknak, jótékonyági szervezeteknek? (Adójának 1%-os felajánlását, kérjük, ne vegye figyelembe!)
- Az alábbi személyektől, szervezetektől az elmúlt évben kapott-e bármilyen segítséget? Ha (újra) kérne, kapna segítséget?
- Mennyire ért egyet Ön az alábbi állításokkal? [A nyugdíjrendszerről, segélyekről, állami támogatásokról fogalmaztunk meg állításokat.]
- Összességében mennyire elégedett Ön 0-tól 10-ig terjedő skálán...
- ...a nyugdíjrendszerrel?
- ...a szociális ellátórendszer működésével?

A Jó Állam célzottan és hatékonyan képes gondoskodni a polgáraitól, ha azok élethelyzetüknél fogva rászorulnak erre, például mert még gyermekkorúak, gyermeket vállalnak vagy időssé váltak. Azonban a társadalmi szolidaritás szempontjából az állami segítségnyújtás mellett az olyan tevékenységek is kiemelten fontosak, mint a magánszemélyek adakozása, a családtagok, barátok, szomszédok közötti reciprocitás vagy a civil és egyházi szervezetek karitatív programjaiban való részvétel. A szolidaritásra és a szociális rendszerre vonatkozó kérdéseket a minta felétől kérdeztük meg.

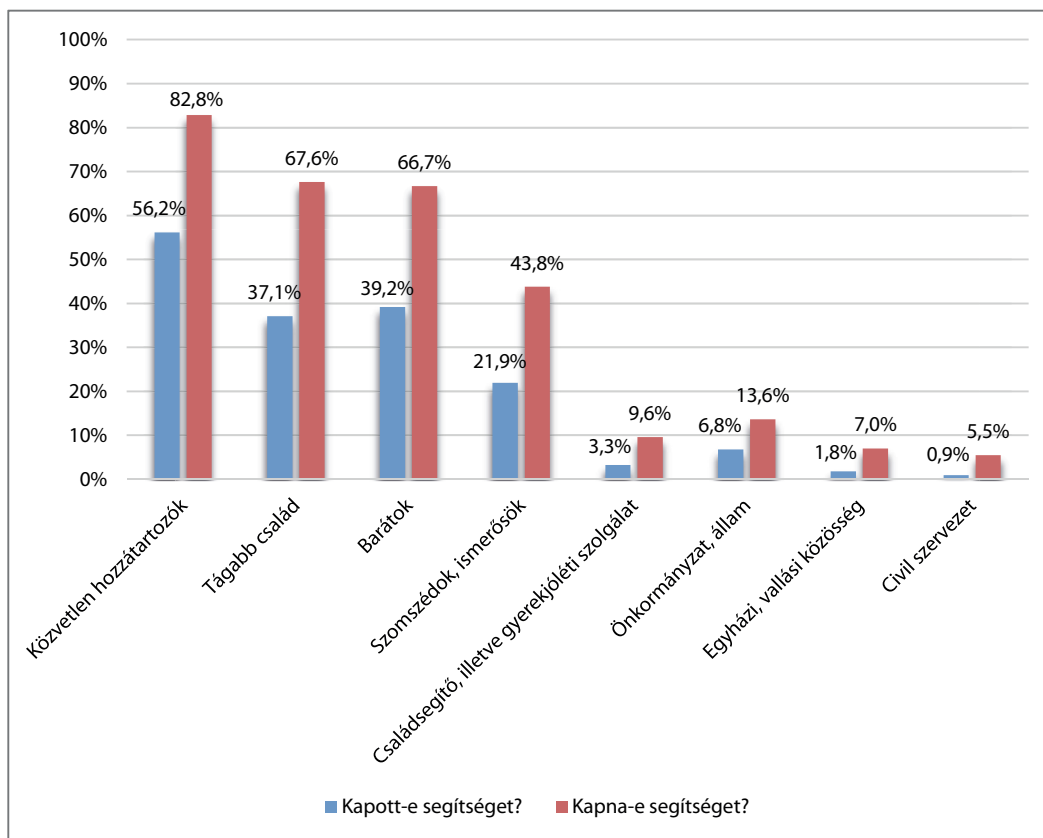
89. ábra: Önkéntes munka végzésének előfordulása (N=1199) és gyakorisága (N=196)

A szolidaritás, a társadalmi segítségnyújtás egyik alapvető formája az önkéntes munka, amely akár szervezett, akár szervezetlen formában is megvalósulhat. Az önkéntes munka érdemben segíti az államot is, mivel az önkéntesek térítésmentesen elvégzik azokat a feladatokat, amelyekre az államnak nincs kapacitása vagy amelyek az állami működést kiegészítik, a szolgáltatásokat színvonalasabbá, hozzáférhetőbbé teszik.

A megkérdezetteknek csupán 16,3 százaléka végzett önkéntes tevékenységet, vagy társadalmi munkát az elmúlt egy évben. Ennél az aránynál azonban figyelembe kell vennünk azt is, hogy bizonyos, nem szervezett keretek között zajló önkéntes tevékenységet esetleg nem vettek figyelembe a válaszadók – például a lakóközösség kertjének rendben tartását vagy az iskolai rendezvényeken végzett segítő munkát. Ezt támasztja alá az is, hogy azok között, akik azt választották, végeztek önkéntes munkát, 39,2 százalék hetente többször, további 38,0 százalék havonta 2-3 alkalommal végez ilyen tevékenységet. E csoportot tehát vélhetően azok alkotják, akik valamilyen szervezetben rendszeresen végeznek önkéntes tevékenységet.

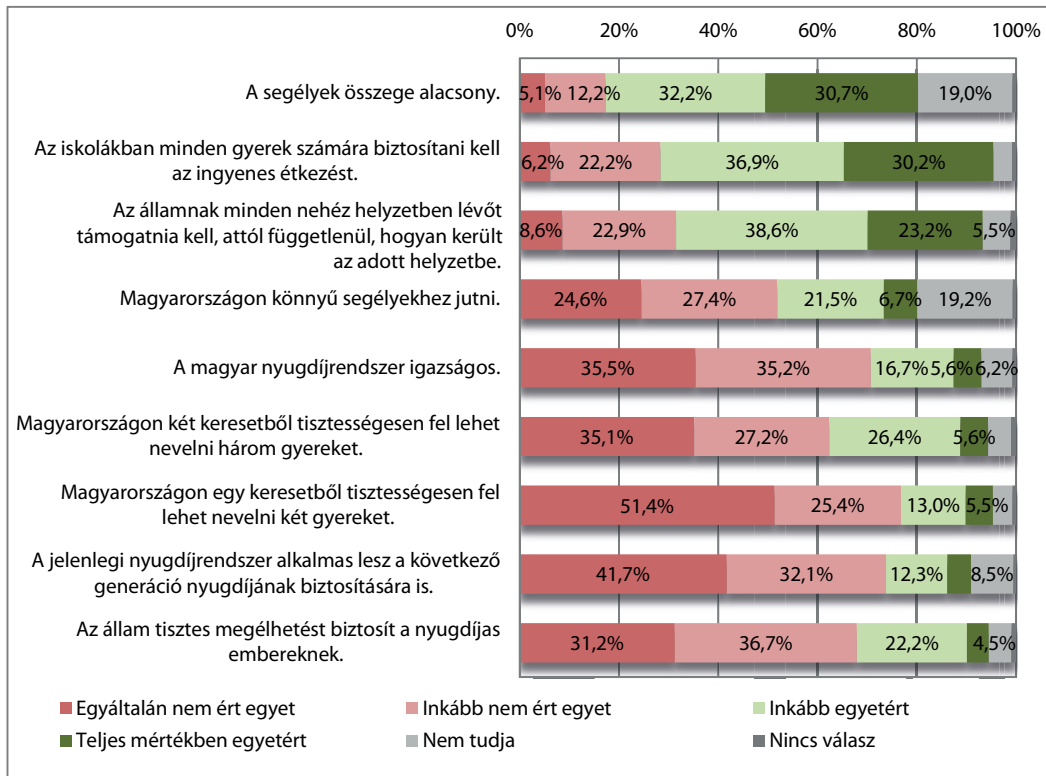
90. ábra: Segítségnyújtó forrásokkal való rendelkezés aránya a mintában (N: 878–1154)

Azt is érdemes feltérképezni, hogy ha valakinek segítségre van szüksége, kihez fordulhat. Ezért a kérdőívben rákérdeztünk arra, hogy a válaszadó kitől kapott segítséget, illetve kik azok, akiktől véleménye szerint szükség esetén (újra) kapna. A megkérdezettek valamivel több mint fele (56,2%) mondta azt, hogy kapott segítséget az elmúlt egy évben közvetlen hozzátartozójától, és csupán 82,8 százalékuk mondta azt, hogy kapna, ha kérne. Élesen elkülönül a családtagoktól, barátoktól, ismerősöktől, illetve az intézményektől, szervezetektől való segítségkérés. Míg az előbbi csoporttól a megkérdezettek legalább ötöde kapott segítséget, a különböző szervezetek esetén erről csak maximum 6,8 százalék számolt be. Még szembe-tűnőbbek a különbségek azokat az arányokat vizsgálva, amelyek arra vonatkoznak, számíthat-e segítségre a megkérdezett. A szervezetek esetén jellemző, hogy nem tudták megítélni a válaszadók, kapnának-e segítséget: az egyes szervezetek esetén nagyjából negyedük így vélekedett. Ellenben azok közül, akik megítélték a kérdést, 5,5–13,6 százalék mondta csak azt, hogy ha kérne segítséget, akkor kapna is ezektől a szervezetektől. Ez az esetleges rossz tapasztalat mellett az intézmények iránti bizalmatlanság és információhiány miatt jelentkezhet – ugyanis az emberek nem feltétlenül tudják, hogy milyen problémákkal, kérdésekkel lehet például a családsegítőhöz fordulni.

Nemcsak természetbeni, hanem anyagi segítségnyújtásra vonatkozó kérdés is szerepelt a kérdőívben. Az 1250 válaszadó 19,2 százaléka adományozott valamekkora összeget az elmúlt egy évben rászorulóknak vagy jótékonyági szervezetnek – a kérdés külön kitért arra, hogy a személyi jövedelemadó 1 százalékának felajánlását ne számítsa ide a megkérdezett, hanem csak azt az összeget, amelyet ő maga adományozott. Az adományozott összegek átlaga 9208 forint, a legkevesebb adományozott összeg 140, a legtöbb pedig 132 000 forint volt. Legtöbbször azt említették (módusz), hogy 5000 forintot fordítottak adományozásra. Az adományozók kétharmada (69,3%) ekkora vagy ennél kisebb összeggel támogatott rászorulókat vagy szervezeteket. Az adományozott összeg mértéke sem a háztartás egy főre jutó jövedelmével, sem a megkérdezett saját jövedelmével nem függ össze.

91. ábra: A szociális ellátórendszer egyes elemeiről alkotott vélemények (N=1250)

A támogatásokra vonatkozó állítások közül legnagyobb arányban azzal az állítással értettek teljes mértékben egyet a megkérdezettek, hogy a segélyek összege alacsony: a minta 30,7 százaléka vélekedett így. Ha az inkább és a teljes mértékben egyetértőket összevonjuk, akkor legnagyobb arányban azt az állítást helyezték a válaszadók, hogy az iskolákban minden gyermek számára biztosítani kell az ingyenes étkezést, ez az arány 67,1 százalék, tehát több mint a minta kétharmada így vélekedik. Szintén nagyfokú a támogatottsága annak az állításnak, hogy az államnak minden nehéz helyzetben lévő támogatnia kell, függetlenül attól, hogy miért került abba a helyzetbe; a megkérdezettek 61,8 százaléka inkább vagy teljes mértékben egyetért ezzel. Ennél jelentősen alacsonyabb, 28,2 százalék azok aránya, akik azzal értenek egyet, hogy az országban könnyű segélyhez jutni. A nyugdíjrendszerre és a gyermeknevelésre vonatkozó, pozitív tartalmú állításokkal a megkérdezettek jelentős többsége nem ért egyet. A megkérdezettek valamivel kevesebb mint harmada, 29,3 százaléka ért egyet inkább vagy teljes mértékben azzal az állítással, hogy a magyar nyugdíjrendszer igazságos. Ahogyan a bizalomra vonatkozó kérdéseknél is látható volt a második fejezetben, az emberek nem bíznak a nyugdíjrendszer fenntarthatóságában: az alminta 41,7 százaléka egyáltalán, a 32,1 százaléka inkább nem ért egyet azzal, hogy: „A jelenlegi nyugdíjrendszer alkalmas a következő generáció nyugdíjának biztosítására is.”

A megkérdezettek 31,9 százaléka ért egyet azzal az állítással, hogy hazánkban két keresetből tisztességesen fel lehet nevelni három gyereket. Leginkább azzal az állítással nem értenek egyet a válaszadók, hogy „Magyarországon egy keresetből tisztességesen fel lehet nevelni két gyereket”. Ezzel egyáltalán nem ért egyet a megkérdezettek 51,3 százaléka, és további 25,4 százalék inkább nem ért egyet vele. Ez alapján tehát nagy kockázatot jelenthet, ha az egyik szülő bármilyen oknál fogva kiesik a munkaerőpiacról vagy ha akármelyik szülő egyedül marad a gyermek(ek)kel.

45. táblázat: A szociális ellátórendszer egyes elemeiről alkotott vélemények összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=1250)

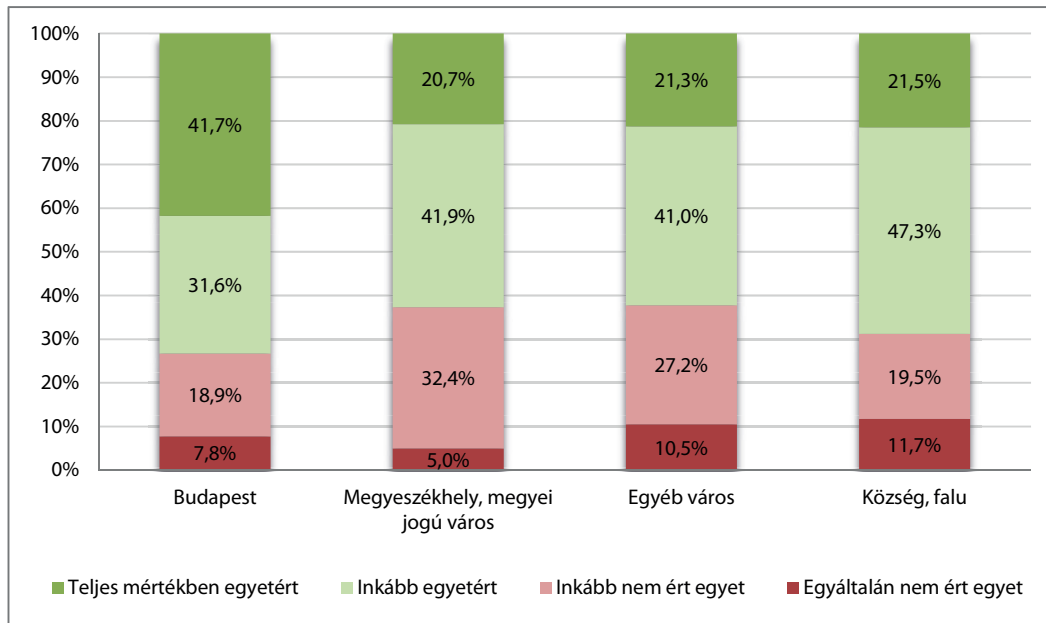
Mennyire ért egyet Ön az alábbi állításokkal?	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahellyel rendelkezés	Személyi jövedelem	Egy főre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió	Tájékozódás	Közüzet	Állam megítélése
Az állam tisztességes megélhetést biztosít a nyugdíjas embereknek.	0,07	0,05	0,06	0,09	0,07	0,08	0,06	0,08	0,11	0,06	0,15	0,40
A magyar nyugdíjrendszer igazságos.	0,06	0,04	0,05	0,08	0,05	0,10	0,07	0,11	0,12	0,06	0,14	0,34
A jelenlegi nyugdíjrendszer alkalmas lesz a következő generáció nyugdíjának biztosítására is.	0,05	0,05	0,06	0,06	0,07	0,07	0,05	0,10	0,13	0,06	0,12	0,36
Az államnak minden nehéz helyzetben lévő támogatnia kell, attól függetlenül, hogyan került abba a helyzetbe.	0,04	0,07	0,08	0,09	0,07	0,08	0,05	0,13	0,13	0,07	0,05	0,18
Az iskolákban minden gyerek számára biztosítani kell az ingyenes étkezést.	0,06	0,08	0,07	0,11	0,06	0,07	0,06	0,13	0,12	0,06	0,06	0,10
Magyarországon egy keresetből tisztességesen fel lehet nevelni két gyereket.	0,05	0,09	0,08	0,04	0,10	0,07	0,06	0,08	0,11	0,06	0,15	0,31
Magyarországon két keresetből tisztességesen fel lehet nevelni három gyereket.	0,02	0,08	0,08	0,03	0,09	0,06	0,05	0,06	0,12	0,04	0,13	0,29
Magyarországon könnyű segélyekhez jutni.	0,08	0,09	0,08	0,12	0,12	0,10	0,07	0,11	0,12	0,08	0,16	0,27
A segélyek összege alacsony.	0,03	0,09	0,09	0,11	0,08	0,08	0,07	0,09	0,11	0,06	0,05	0,20

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőtérkép értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

A megkérdezett neme, életkora, tájékozódási csatornái és háztartásának típusa nem mutatott összefüggést egyik, jóléti államra vonatkozó állítás esetében sem, két kivétellel. Az életkor kapcsolatban áll a két gyermek nevelésére vonatkozó állítással, a tájékozódási csatornák pedig azzal, mit gondol a megkérdezett a segélyhez jutás egyszerűségéről. A két fiatalabb korcsoportban és a 60–69 évesek között a legnagyobb azok aránya, akik nem értenek egyet azzal, hogy egy keresetből tisztességesen fel lehet nevelni két gyermeket. Általánosan elmondható, hogy a nyugdíjrendszerre vonatkozó állítások azok, amelyek a legkevesebb háttérváltozóval vannak összefüggésben – azaz a nyugdíjrendszer megítélése a különböző csoportokban nem tér el egymástól. Gyenge, de van hatása az iskolai végzettségnek, az anyagi helyzetnek és a munkahellyel rendelkezésnek a különböző szociális ellátórendszerre vonatkozó állításokra.

A megkérdezett lakóhelyének típusa és régiója szinte az összes állítással összefügg. Legerősebben azzal az állítással, miszerint az államnak minden nehéz helyzetben lévő támogatnia kellene, attól függetlenül, hogyan került az adott helyzetbe.

92. ábra: „Az államnak minden nehéz helyzetben lévő támogatnia kell...” állítással való egyetértés különböző településtípusok szerint (N=1167)

A budapestiek vélekednek leginkább úgy, hogy az államnak minden nehéz helyzetben élő támogatnia kell, 41,7 százalékuk teljesen egyetért ezzel az állítással, míg ez az arány 20,7 százalék a megyeszékhelyeken, 21,3 százalék a más városokban, és 21,5 százalék a községben élők esetén. A községben élők közel fele (47,3%) egyetért ezzel az állítással, azonban itt vannak a legnagyobb arányban azok is, akik egyáltalán nem értenek egyet a fenti mondattal, ugyanis 11,7 százalékuk így vélekedik, míg a budapestieknek 7,8, a megyeszékhelyen élőknek 5,0, az egyéb városban élőknek pedig 10,5 százaléka. Adataink alapján tehát a fővárosiak a legszolidárisabbak az elvek szintjén.

Az állam megítélése mindegyik állítással összefügg, közepesen erős az összefüggés a nyugdíjrendszerre és a gyermeknevelés költségeire vonatkozó állítások esetén. A jelenlegi magyar államot inkább nem jó államnak tartók közel fele (48,1%) egyáltalán nem ért egyet azzal az állítással, hogy az állam tisztességes megélhetést nyújt az időseknek, míg az államot inkább jónak ítélik csupán 18,0 százaléka vélekedik így. Ha az állítással inkább egyet nem értőket is figyelembe vesszük, az arányok 87,2 és 55,4 százalékra módosulnak. A nyugdíjrendszer igazságosságával inkább vagy teljes mértékben egyetért az állammal inkább elégedettek 37,0 százaléka, míg az állammal inkább elégedetleneknek csupán 11,8 százaléka. Ha a skála másik felét nézzük, egyáltalán nem tartja igazságosnak a magyar nyugdíjrendszert az államról negatív véleménnyel bírók 51,8 százaléka, míg az államról pozitívabban vélekedőknek 23,8 százaléka vélekedik csak így. Még jelentősebbek az eltérések annál az állításnál, hogy a jelenlegi nyugdíjrendszer alkalmas lesz a jövő generációk nyugdíjának biztosítására is – ugyan ezzel az állítással már az állammal elégedettebbeknek is 29,0 százaléka egyáltalán nem ért egyet, a másik csoportban 62,1 százalék az arány. Ezzel szemben a skála egyetértést kifejező felét az állammal elégedettebbeknek összesen 29,8 százaléka választotta, míg az állammal elégedetlenebbeknek 8,3 százaléka gondolja így.

Azzal az állítással, hogy Magyarországon tisztességesen fel lehet nevelni két gyereket egy keresetből, az államot inkább jó államnak tartók 27 százaléka inkább vagy teljes mértékben egyetért, ez az arány a másik csoportnál csak 12,0 százalék.

93. ábra: A nyugdíjrendszerrel és a szociális ellátórendszerrel való elégedettség megoszlása.

„Mennyire elégedett Ön...” (N=1250)

A szociális ellátórendszer működését kevésbé tudták megítélni az emberek, mint a nyugdíjrendszert. Ez eredhet abból is, hogy ez utóbbi az, ami inkább közeli tapasztalat a számukra, míg a szociális ellátórendszerrel nem feltétlenül találkozik mindenki; illetve abból is, hogy a nyugdíjrendszerről – akár az érintettség okán – a válaszadók kiforrott véleményel rendelkeznek, míg az ellátórendszerrel nem. A kétféle állami szolgáltatás közül a nyugdíjrendszer megítélése kedvezőtlenebb, a megkérdezettek több mint fele elégedetlen vele. Ez az eredmény alátámasztja a várakozásokat. A nyugdíjrendszerrel a válaszadók több mint fele (52,2%) nem elégedett, azaz nullától négyig választott valamilyen értéket az adott skálán, közel 10 százaléka (pontosan 9,3%) a lehető legalacsonyabb értéket adta. A szociális ellátórendszerrel a megkérdezettek kevesebb mint fele nem elégedett (46,5%), és 7,2 százalékuk adott nullás értéket. A legelégedettebbek aránya is figyelemre méltó, nyolcas, kilences vagy tízes értéket a válaszadók 7,5 százaléka adott a nyugdíjrendszerre, és 7,8 százaléka a szociális ellátórendszerre. A nyugdíjrendszerről alkotott markánsabb véleményt mutatja az is, hogy a skála középső értékét, amely a „bizonyos téren inkább elégedett, bizonyos téren inkább nem” véleményt tükrözheti, a nyugdíjrendszer esetén a megkérdezettek kisebb csoportja, 13,8 százaléka választotta, szemben a szociális ellátórendszer esetében tapasztalt 17,2 százalékkal. Az általános elégedetlenség és a nyugdíjrendszer kedvezőtlenebb megítélése az átlagértékek elemzésekor is látható, ugyanis a 0-tól 10-ig terjedő skálán a nyugdíjrendszerrel való elégedettség átlaga alacsony, 3,97, míg a szociális ellátórendszer átlaga valamivel magasabb, 4,18.

46. táblázat: A nyugdíjrendszerrel és a szociális ellátórendszerrel való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=1250)

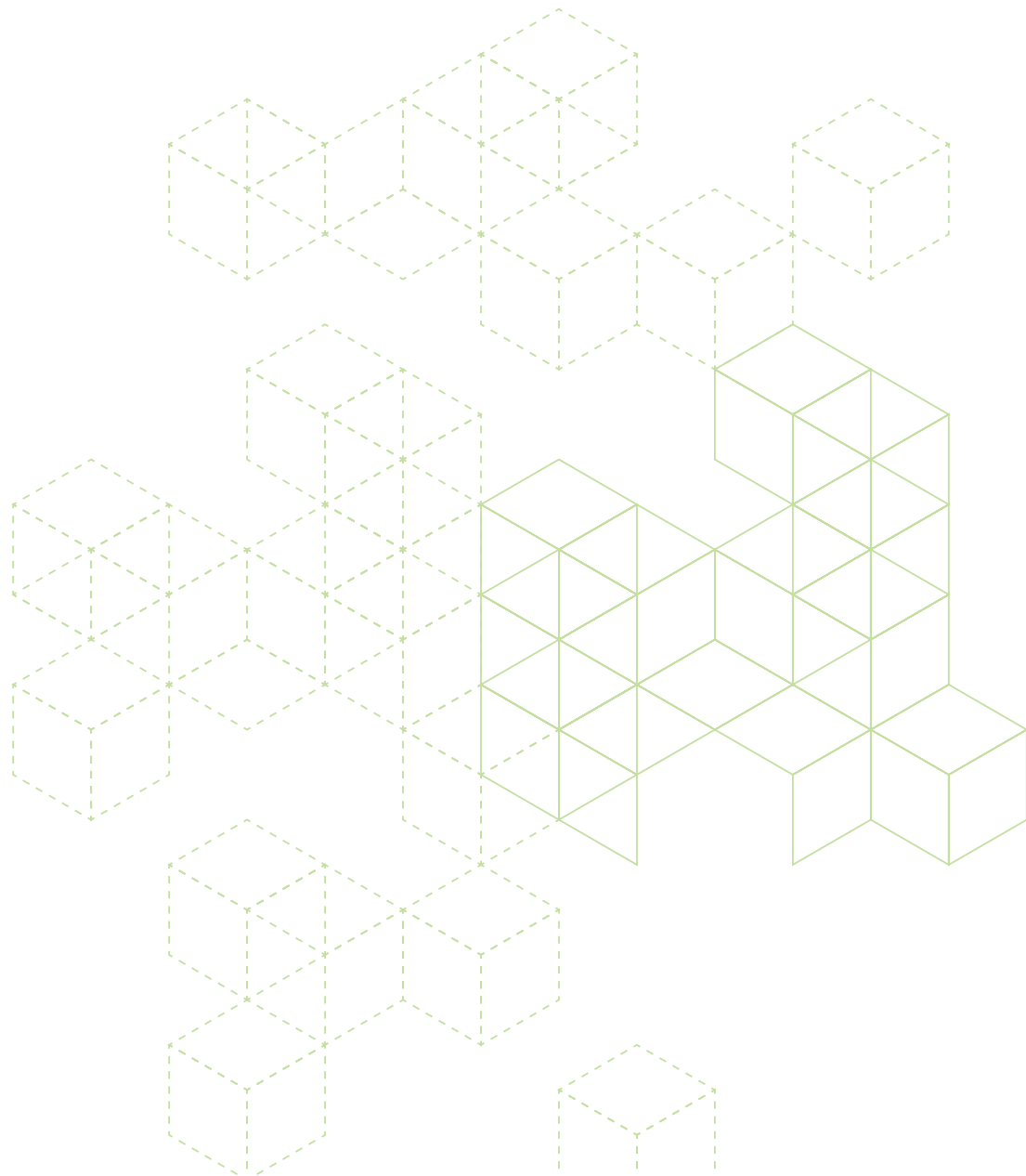
Összességében mennyire elégedett Ön 0-tól 10-ig terjedő skálán...	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahelyrel rendelkezés	Személyi jövedelem	Egy főre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió	Tájékoztatás	Közérzet	Állam megítélése
...a nyugdíjrendszerrel?	0,02	0,09	0,04	0,02	0,08	0,05	0,06	0,08	0,21	0,10	0,15	0,38
...a szociális ellátórendszer működésével?	0,04	0,10	0,05	0,02	0,08	0,06	0,05	0,07	0,25	0,06	0,18	0,36

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőérték értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

Ha a fenti, általános elégedettséget a különböző háttérváltozókkal összevetjük, azt láthatjuk, hogy a legtöbb változóval nincs szignifikáns összefüggésben a vizsgált elégedettség. A régió, a közérzet és az állam megíté-

lése azonban mutat kapcsolatot, sőt, az állam megítélése közepeset. Azok, akik az életükkel is összességében elégedettebbek, azok elégedettebbek mind a nyugdíjrendszerrel, mind a szociális ellátórendszerrel. A régiók esetén hasonló mintázatot figyelhetünk meg a két kérdésben: a közép-dunántúliak a legelégedetlenebbek (2,61 és 2,63 az átlagérték a nyugdíjrendszer és a szociális ellátórendszer működésének megítélésakor), őket az észak-magyarországiak (3,75 és 4,10 az átlagos érték) követik, majd a Közép-Magyarországon (Budapest ebbe a régióba tartozik) élők. A másik négy régióban nem pontosan ugyanaz a sorrend, de a 4–5. és a 6–7. helyen ugyanazok a régiók szerepelnek. A Dél-Dunántúlon és a Dél-Alföldön élők a 4–5. helyen vannak (a két kérdésben eltérő pozícióban), az Észak-Alföldön és a Nyugat-Dunántúlon élők pedig a legelégedettebbek.

A rendszerek megítélésének átlagai között mindkét rendszer esetén közel kétpontnyi különbség figyelhető meg attól függően, hogy a válaszadó Jó Államról alkotott fogalmainak mennyire felel meg a jelenlegi állam. A nyugdíjrendszerrel való elégedettség átlaga az államról kedvezőbben vélekedők körében 4,96, míg a másik csoportban csupán 3,03; azaz mindkét csoport inkább elégedetlen, de az előbbi csoport inkább a közepső érték felé tendál. A szociális ellátórendszer megítélésében is megfigyelhető ez a különbség: az államot pozitívabbnak ítélik átlaga 5,10, míg a negatívabban vélekedőknél 3,31. Ezekben az átlagokban is tükröződik a szociális ellátórendszer összességében kedvezőbb megítélése.

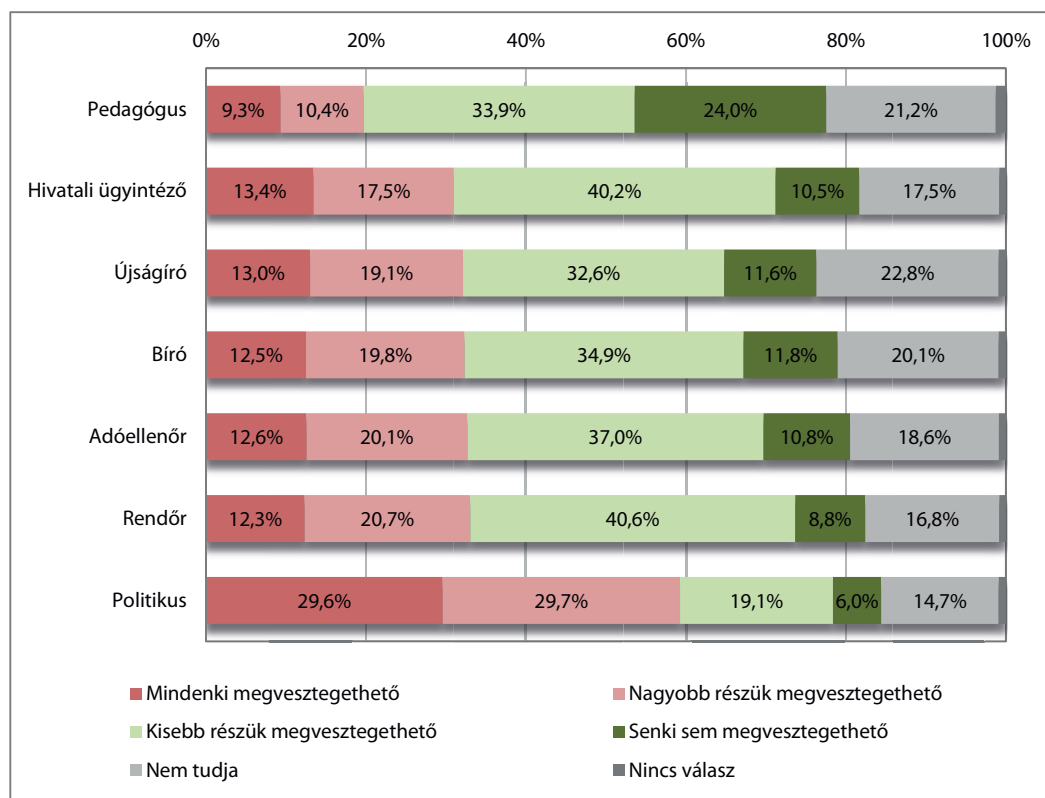
3.9. MEGVESZTEGETHETŐSÉG

Feltett kérdés:

- Ön szerint az alábbi szakmák képviselői közül mindenki megvesztegethető, nagyobb részük megvesztegethető, kisebb részük megvesztegethető vagy senki sem megvesztegethető?

Egy adott szakma megítélésében fontos, hogy mennyire gondolják az emberek, hogy a szakma képviselői megvesztegethetők, korruptak lennének. Ezért arra kértük a válaszadóinkat, hogy mondják el, szerintük a felsorolt szakmák képviselői milyen arányban vesztegethetők meg. (A megvesztegethetőségre vonatkozó kérdéseket csak az egyik, 1250 fős almintának tettük fel.) Ez esetben pozitívnak tekinthetjük, hogy nagyon magas (15–25%) az állást nem foglalók aránya, ami jelzi a saját közvetlen vagy közvetett tapasztalatok hiányát, de persze a kérdés szenzitív jellegét is tükrözi.

94. ábra: Az egyes szakmák megvesztegethetőségéről alkotott vélemények (N=1250)

Azt láthatjuk, hogy a pedagógusok megítélése a legkedvezőbb a felsorolt szakmák képviselői közül (a minta 24,0 százaléka szerint senki nem megvesztegethető közülük), míg a legnegatívabban a politikusokról nyilatkoztak a válaszadók. A minta közel harmada szerint minden politikus megvesztegethető, és csak 6,0 százaléka mondta azt, hogy senki sem az közülük. A többi szakma esetében hasonló megoszlásokat láthatunk: nagyságrendileg a megkérdezettek harmada, 40 százaléka gondolta, hogy a szakmák képviselőinek kisebb része megvesztegethető, míg kb. 10 százaléka szerint senki sem az közülük. Azok aránya, akik nem tudtak válaszolni a fenti kérdésekre, a legmagasabb az újságírók és a pedagógusok esetében volt, ahol a minta 22,8, illetve 21,2 százaléka nem tudott dönteni.

47. táblázat: Az egyes szakmák megvesztegethetőségéről alkotott vélemények kapcsolata a fontosabb háttérváltozókkal (N=1250)

Ön szerint az alábbi szakmák képviselői közül mindenki megvesztegethető, nagyobb részük megvesztegethető, kisebb részük megvesztegethető vagy senki sem megvesztegethető?	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahellyel rendelkezés	Személyi jövedelem	Egy főre jutó jövedelem	Háztartástípus	Településtípus	Régió	Tájékozódás	Közérzet	Állam megítélése
Újságíró	0,05	0,09	0,07	0,03	0,03	0,07	0,04	0,17	0,19	0,08	0,09	0,14
Hivatali ügyintéző	0,07	0,08	0,09	0,08	0,09	0,07	0,06	0,13	0,17	0,14	0,05	0,15
Adóellenőr	0,03	0,08	0,08	0,05	0,05	0,05	0,06	0,14	0,16	0,13	0,08	0,19
Pedagógus	0,05	0,10	0,07	0,07	0,07	0,06	0,06	0,14	0,16	0,09	0,07	0,11
Rendőr	0,04	0,10	0,09	0,04	0,11	0,06	0,05	0,14	0,16	0,14	0,09	0,15
Bíró	0,07	0,00	0,08	0,06	0,06	0,06	0,06	0,12	0,21	0,11	0,14	0,21
Politikus	0,04	0,07	0,07	0,10	0,04	0,05	0,08	0,09	0,17	0,09	0,10	0,26

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőérték értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

A válaszok – a korábbiakhoz hasonlóan – itt is főleg a településtípussal, a régióval, a tájékozódás módjával, a közérzettel, illetve az állam megítélését mérő változóval voltak összefüggésben. A kapcsolati erősségek a nagyon gyenge, illetve a gyenge tartományban helyezkedtek el.

Korcsoport szerinti bontásban azt látjuk, hogy az újságírókról, a pedagógusokról és a rendőrökről is a legfiatalabb korosztály gondolta azt, hogy inkább megvesztegethető. Az újságírókról a fiatalok 50,8, a legidősebbek 39,1 százaléka gondolta, hogy inkább korruptak. A pedagógusokról a 18–29 évesek 32,4 százaléka mondta, hogy legalább a nagyobb részük megvesztegethető – itt a legkevesebben (18,3%) az 50–59 évesek között válaszoltak ugyanezt. A rendőrökről a fiatalok 50,5 százaléka mondta, hogy inkább megvesztegethető, szemben a legidősebb korosztállyal, ahol ez az arány csak 28,6 százalék volt.

Az iskolai végzettség a hivatali ügyintézők, az adóellenőrök, a rendőrök és a bírók megítélésével mutat szignifikáns kapcsolatot. Általános megfigyelésünk az volt, hogy minden esetben a felsőfokú végzettséggel rendelkezők gondolták a legkevésbé, hogy az adott szakma tagjai inkább megvesztegethető. A hivatali ügyintézők és az adóellenőrök esetében a nyolc általános iskolai osztályt vagy annál kevesebbet végzetek válaszoltak legnagyobb arányban kedvezőtlenül, míg a rendőrök és a bírók esetében a két középső végzettségi kategória (szakmunkás/szakiskolai bizonyítvánnyal, illetve érettségivel rendelkezők) tagjai. A legnagyobb különbséget a válaszok között – 9,8 százalékpontot – a rendőrök esetében mértük.

A személyi jövedelem csak a rendőrök megítélésével volt kapcsolatban: a középső jövedelmi kategória (100 001 és 150 000 forint közötti jövedelemmel rendelkezők) tagjai 48,0 százalékban gondolták, hogy a rendőrök többsége vagy az összes rendőr megvesztegethető, míg ez az arány a legalacsonyabb jövedelműek között csupán 31,5 százalék, a legmagasabb bevétellel rendelkezők esetében pedig 38,7 százalék volt.

Háztartástípus szerinti bontásban azt látjuk, hogy a gyerekes háztartásban élők több mint 10 százalékponttal nagyobb arányban mondták, hogy szerintük a politikusok inkább megvesztegethető, mint az egyedül élő megkérdezettek.

A településtípusok kapcsán azt a főbb megállapítást tehetjük, hogy a budapesti válaszadók minden szakma képviselőit jóval kedvezőtlenebbül ítélik meg, mint a többi település lakói. Szintén általános érvényű megállapítás, hogy a megyeszékhelyeken, megyei jogú városokban élők vélekedtek a legpozitívabban. A különbség a két válaszadói csoport között a leginkább szembeötlő az újságírók esetében volt, ahol a budapestiek közel két és félszer akkora arányban (65,8%) gondolták inkább megvesztegethetőnek a kérdéses csoportot, mint a megyeszékhelyeken lakók (24,7%). A többi szakma esetében is nagyon jelentős (23,5 és 33,7 százalékpont közötti) eltéréseket mértünk a két említett csoport között, kivéve a politikusoknál, akiknek egységesen rossz a megítélése: itt csupán 10,4 százalékpont eltérést regisztráltunk.

A régiók szerinti összehasonlítás alátámasztja az imént leírtakat: a politikusok kivételével minden szakma esetében a közép-magyarországi régióban gondolták a legtöbben, hogy az adott foglalkozás képviselői közül mindenki vagy a többség megvesztegethető. A legkevésbé a dél-dunántúli és a dél-alföldi válaszadók gondolták korruptnak a felsorolt szakmával rendelkezőket – a kivétel itt is a politikusok megítélésében mutatkozott. Az említett régiók esetében ismét az újságírókról alkotott vélemények voltak a legjobban differenciáltak: 31,4 százalékpontos különbséget mértünk Közép-Magyarország és a Dél-Alföld

között. Az átlagos eltérés kb. 27 százalékpont volt. A politikusokról az észak-magyarországiak kimagaslóan negatívan nyilatkoztak: közöttük 84,1 százalékos volt a legalább a többségüket korruptnak tartók aránya. A bírók megítélése szintén nagyon eltért a régiók között: a dél-alföldi válaszadók 37,8 százalékponttal kisebb arányban tartották őket megvesztegethetőnek, mint a közép-magyarországiak.

Tájékozódási szokások szerint vizsgálva az adatokat nem látunk ennyire brutális különbségeket (itt az eltérések nagyságrendileg 10 és 20 százalékpont között változtak), azonban azt megállapíthatjuk, hogy a hagyományos csatornákból informálódók minden felsorolt szakma tagjait kevésbé tartották megvesztegethetőnek, mint a közügyeket napi szinten nem követő válaszadók. Az internetről (is) tájékozódók válaszaiban számos esetben közel estek a hagyományos csatornákat követőkhöz – ez alól kivétel az újságírók, adóellenőrök, bírók és politikusok megítélése. Ezekben az esetekben az internetről (is) tájékozódók átlagosan kb. 6-7 százalékponttal magasabb arányban mondták, hogy a kérdéses szakmák tagjai megvesztegethetők.

A közérzet háttérváltozó esetében azt láthatjuk, hogy az életükkel átlagosan elégedettek voltak a legrosszabb véleménnyel valamennyi felsorolt szakma képviselőiről, míg a legjobb véleménnyel az életükkel legkevésbé elégedettek voltak. Ez alól kivétel a bírók és rendőrök megítélése, ahol az életükkel leginkább elégedettek értékelték a legpozitívabban. A legnagyobb eltérés (kb. 10 százalékpont) az újságírók és a politikusok megítélésében mutatkozott.

Végezetül, az állammal való elégedettség szerinti bontásban a válaszok a korábbiakban feltárt összefüggéseket erősítik meg: azok, akik az állammal inkább elégedettek voltak, jelentősen kisebb arányban gondolták az egyes szakmák képviselőiről, hogy korruptak lennének. A két csoport közötti különbségek 9,3 és 21,4 százalékpont között mozogtak. A legellentmondásosabb megítélése a bírónak és a politikusoknak volt: itt 19,4, illetve 21,4 százalékpontos különbséget regisztráltunk.

3.10. ÖSSZEFOGLALÁS

3.10.1. ÁLLAMI NAGYRENDSZEREK ÉS FELADATOK MEGÍTÉLÉSE

Feltett kérdések:

- **Összességében mennyire elégedett Ön 0-tól 10-ig terjedő skálán... [a különböző állami feladatokkal]?**

A korábbi fejezetekben az egyes nagy alrendszereket külön-külön vizsgáltuk. A következőkben arra törekszünk, hogy a különböző intézményrendszerekkel, valamint az állami feladatellátással való elégedettséget egymáshoz viszonyítva mutassuk be. Az összevetés lehetőséget teremt arra, hogy válaszadóink véleménye alapján egy szubjektív elégedettségi sorrendet állítsunk fel, amely megmutathatja, melyek azok a területek, ahol jelentős elégedetlenség tapasztalható és ennek kezelésére állami beavatkozásra lehet szükség.

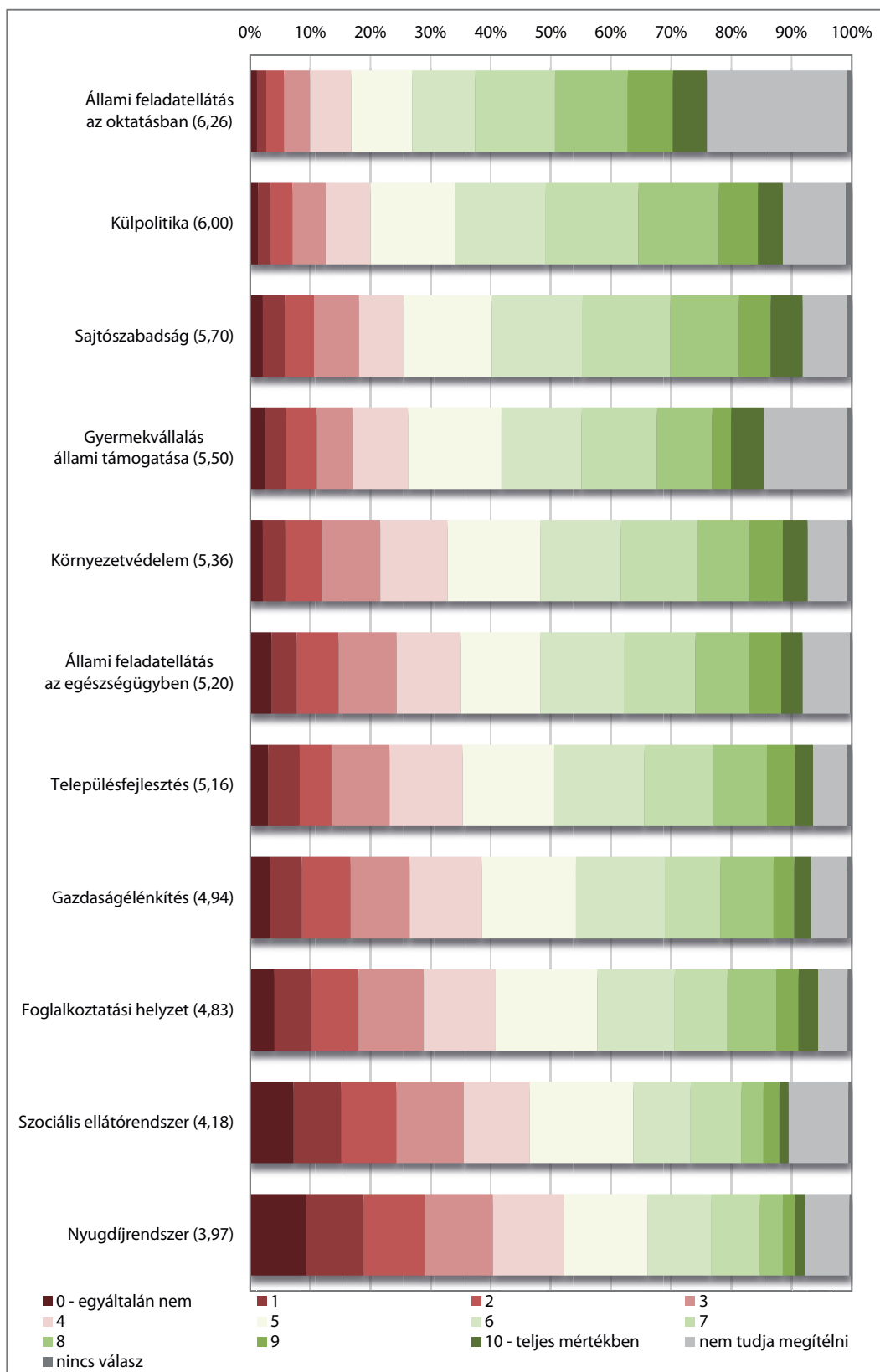
Fontos megemlíteni, hogy a nagyrendszerekre vonatkozó elégedettségi kérdéseket a kérdőív nagyobb tematikus blokkjainak a végén tettük fel, azaz az adott témában aktivizáltuk a válaszadók tapasztalatait, tudatuk kognitív tartalmait. Ez egyben azt is jelenti, hogy ezeknél a kérdéseknél jelentős kontextushatással számolhatunk, azaz a nagyrendszerek megítélését az addigi válaszokkal való koherenciára való törekvés befolyásolhatja. Ezzel kapcsolatban fontos kutatási eredményünk, hogy az elégedettség a közvetlen tapasztalati szinttől (pl. háziorvosok megítélése) az absztrakt szintek felé (pl. egészségügyi rendszer egészének megítélése) jellemzően csökken. Kivétel ez alól a következő néhány, saját kérdésblokkal nem rendelkező állami feladat: gazdaságélénkítés, foglalkoztatási helyzet, településfejlesztés, környezetvédelem.

Először azt vizsgáltuk, hogy a válaszadók hogyan értékelik a különböző állami feladatok ellátását. Az átlagos értékek alapvetően a 0-tól 10-ig terjedő skála közepén helyezkednek el, azaz az ötös középérték körüli mintaátlagokat kaptunk. Ez többek között annak is köszönhető, hogy a vélemények szóródása nem nagy, valamint a válaszadók jelentős része, 10,1–17,2 százalék jelölte meg az 5-ös értéket, azaz az adott kérdés esetében semlegesnek tekinthető álláspontra helyezkedett.

Az oktatás, a gyermekvállalás állami támogatása, valamint a szociális ellátórendszer esetében magas azok aránya (9,9–23,3%), akik nem tudják megítélni a rendszert. Többségében azok nyilatkoztak így, akik közvetlenül nem érintettek (például nincs tanuló a háztartásban).

A vizsgált rendszerek közül az állam oktatási, képzési rendszerben nyújtott szerepvállalásával a legelégedettebbek (6,26 pont a tízes skálán) a megkérdezettek, miközben a legalacsonyabb értékelést a nyugdíjrendszer kapta (3,97 pont). Átlagosan elégedetlenek továbbá a gazdaságélénkítéssel, a foglalkoztatási helyzettel, a szociális ellátórendszerrel, míg a többi állami feladat esetében az elégedettebbek aránya nagyobb a mintában.

95. ábra: Elégedettség az állami feladatellátással a különböző szegmensekben (N=1250, 2500, 2505)

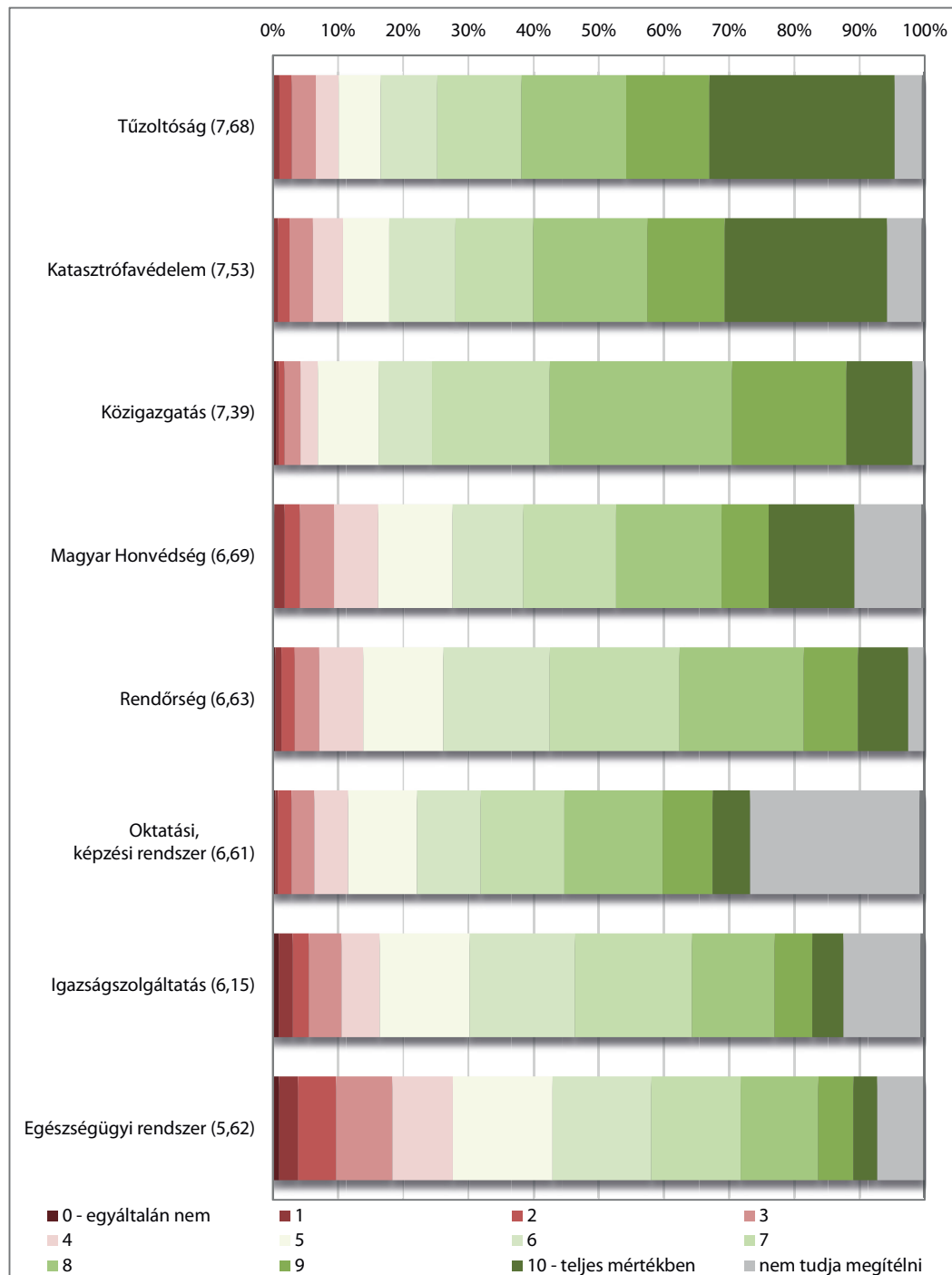
Összevetettük továbbá a különböző intézményrendszerek működésére adott pontokat is. Ezek az értékek a 0-tól 10-ig terjedő skála felső felében helyezkednek el, azaz a megkérdezettek alapvetően elégedettek ezek működésével. A mintába kerülők kifejezetten elégedettek a tűzoltóság munkájával, 28,4 százalék adott 10-es értéket. A katasztrófavédelem és a közigazgatás szintén magas értékeket kapott, a válaszadók 76,3, valamint 81,9 százaléka adott rájuk 5-ös értéknél jobbat. A válaszadóink a legkevésbé az egészségügyi

rendszer működésével elégedettek, itt már csak 49,8 százalék alkotott kedvező véleményt, úgy, hogy a magasabb értékeket választók egyre kevesebben vannak – 10-es értéket csak 3,7 százalék jelölt.

Összehasonlítva az előző ábrával, magasabb átlagokat mértünk az oktatás és az egészségügy esetében. Valószínűleg ez annak köszönhető, hogy ezekben az alrendszerekben a válaszadók kifejezetten az állam tevékenységét ítélték meg negatívan, a rendszer egészéről alkotott kép, amelybe már a közalkalmazottak (orvosok, pedagógusok stb.) is beletartoznak, kevésbé borús.

Rendkívül magas azok aránya (25,9%), akik nem tudják megítélni, hogy jól működik-e az oktatási rendszer, annak ellenére, hogy ez a téma jóval gyakrabban jelenik meg a sajtóban, mint a honvédelemé vagy az igazságszolgáltatásé, amelyek esetében „csak” minden tizedik válaszadó jelezte, hogy nem tud véleményt alkotni.

96. ábra: Elégedettség a különböző intézményrendszerek működésével (N=1250, 2500)

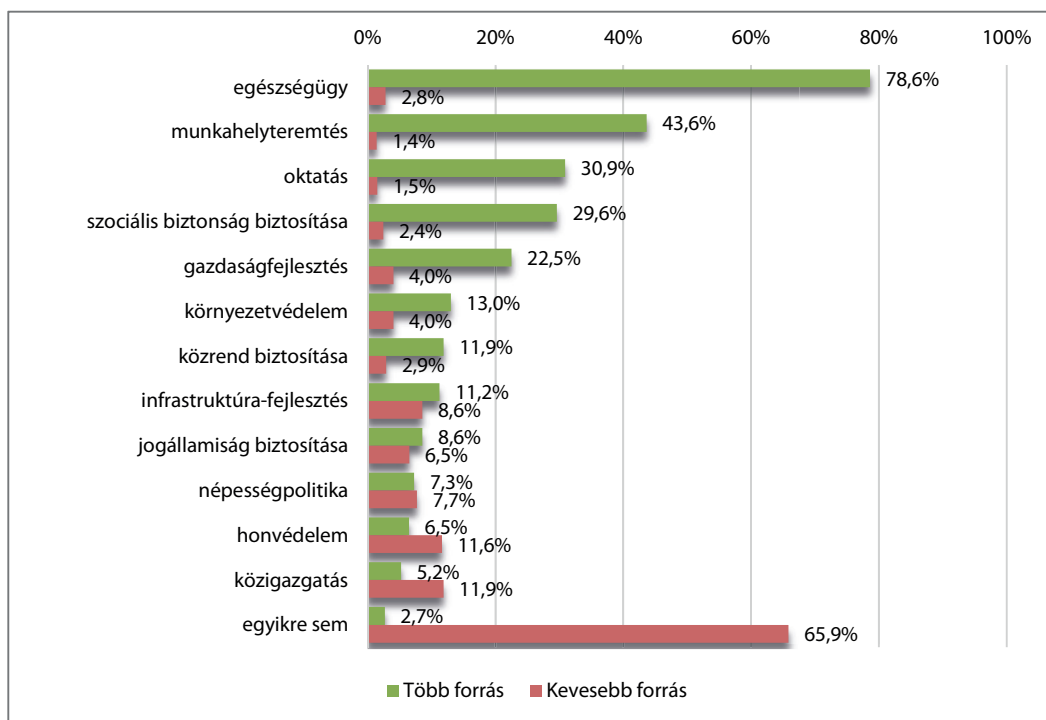

3.10.2. ÁLLAMI BEAVATKOZÁSOK

- Feltett kérdések:**
- Kérjük, válassza ki a listából azt a maximum 3 területet, amelyre az államnak Ön szerint többet kellene költenie!
 - Kérjük, válassza ki a listából azt a maximum 3 területet, amelyre az államnak Ön szerint kevesebbet kellene költenie!
 - Kérjük, válassza ki a listából azt a maximum 3 területet, amelyek esetében törvényi változtatásra van szükség!
 - Kérjük, válassza ki a listából azt a maximum 3 területet, ahol az államnak nagyobb szerepet kellene vállalnia!
 - Kérjük, válassza ki a listából azt a maximum 3 területet, ahol az államnak kisebb szerepet kellene vállalnia!

Az eddigiekben az állami intézményekkel, intézményrendszerekkel és az állami feladatellátással való elégedettséget vizsgáltuk, a következőkben az állami szerepvállalás szempontjából kiemelt jelentőségű nagyszektorokkal foglalkozunk. A válaszadóinktól azt szerettük volna megtudni, hogy szerintük mely nagyszektorra kellene az államnak nagyobb, illetve melyikre kisebb figyelmet fordítania a jelenlegihez képest. A témát három részre bontottuk a lehetséges beavatkozások típusa mentén: rákérdeztünk arra, mely területen lenne szükség az előirányzott források növelésére vagy csökkentésére; az állami szerepvállalás növelésére vagy csökkentésére; illetve a jogszabályi környezet megváltoztatására. Annak érdekében, hogy a válaszadók döntési szituációba kerüljenek, kikötöttük, hogy minden esetben maximum három nagyszektort jelölhetnek meg.

97. ábra: A különböző területekre több vagy kevesebb forrást szánók aránya (N=2500)

Az állami forráselosztás megítélését vizsgálva társadalmi konszenzus mutatkozik abban, hogy az egészségügyre több pénzt kell fordítania az államnak: tízből nyolc ember (pontosan 78,6%) van ezen a véleményen.

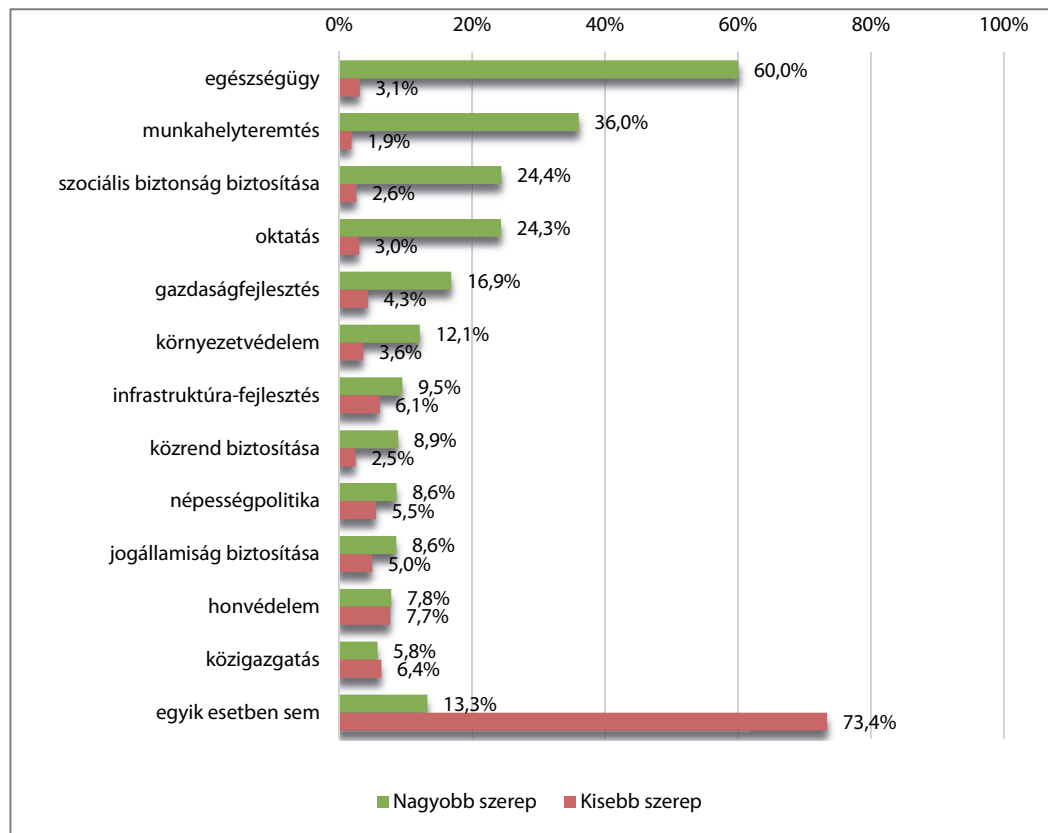
További négy nagyszektor esetében magas azok aránya, akik többletforrást tartanak kívánatosnak az adott területen. A megkérdezettek 43,6 százaléka szerint munkahelyteremtésre, 30,9 százaléka szerint oktatásra, 29,6 százalék szerint szociális biztonságra, míg 22,5 százalék szerint gazdaságfejlesztésre kellene többet költeni.

Egységes az állampolgárok véleménye abban a tekintetben is, hogy mely nagyszektorok esetében nem tartják szükségesnek a többletforrást. A válaszadók 94,8 százaléka nem jelölte meg a közigazgatást, 93,5 százaléka a honvédelmet, 92,7 százalék a népességpolitikát és 91,4 százalék a jogállamiság biztosí-

tását. Ennek több oka is lehet: más rendszerek többletforráshoz juttatását fontosabbnak tartják vagy úgy látják, hogy az adott rendszer megfelelően működik a jelenlegi forrásokból, esetleg úgy vélik, nemcsak többletforrásra nincs szükség, de inkább a forráselvonás lenne indokolt azon a területen.

A forráselvonást vizsgálva a legjellemzőbb gondolat, hogy egyik terület állami forrásait sem kell csökkenteni. A megkérdezettek közel kétharmada, pontosan 65,9 százaléka vélekedik így. Két kivétellel nagyon alacsony, bőven 10 százalék alatti azok aránya, akik szerint egy adott nagyrendszerre kevesebb pénzt kellene költenie az államnak. A két kivétel a honvédelem és a közigazgatás, amelyek esetében nemcsak relatíve magas azok aránya, akik forrásokat vonnának el, hanem a többletforrásokat juttatók aránya is ezek esetében a legalacsonyabb.

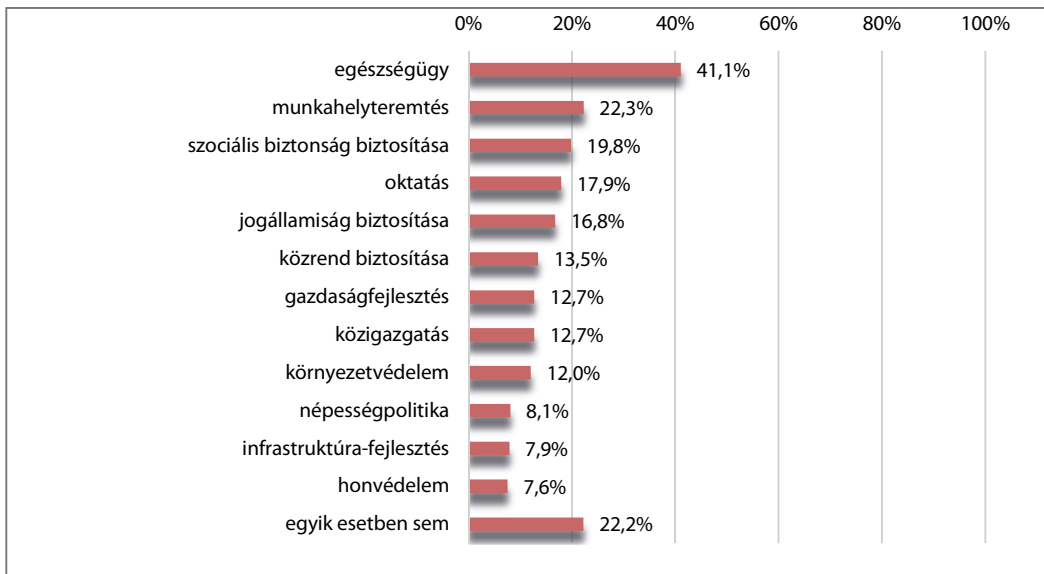
98. ábra: A különböző területeken nagyobb vagy kisebb állami szerepvállalást kívánók aránya (N=2500)

Az állami szerepvállalást tekintve hasonló kép rajzolódik ki, mint amit az állami forráselosztás megítélésénél láttunk. Szintén az egészségügy az a rendszer, ahol az állami szerepvállalást a legnagyobb arányban növelnék a megkérdezettek: 60,0 százalékuk tartja ezt szükségesnek. Több mint harmaduk, 36,0 százalékuk nagyobb szerepet szánna az államnak a munkahelyteremtésben, tehát a megkérdezettek szerint – a korábbi eredményekkel összhangban – ez nagyon fontos állami feladat. A források növeléséhez hasonlóan a megkérdezettek közel ötöde (24,4 és 24,3%) a szociális biztonság megteremtésében és az oktatásban is nagyobb állami szerepvállalást szorgalmaz.

Általánosságban elmondható: a megkérdezettek nem kívánják, hogy bármelyik területen csökkenjen az állam szerepvállalása. A minta közel háromnegyede (73,4%) egyik nagyrendszert sem nevezte meg, és minden nagyrendszer esetében nagyon alacsony, 10 százaléknál is kevesebb volt azok aránya, akik kisebb szerepvállalást szeretnének. A honvédelem és közigazgatás esetében a megkérdezettek közel azonos arányban kívánnak kisebb és nagyobb állami szerepvállalást.

99. ábra: A különböző területeken jogszabályi változtatást szorgalmazók aránya (N=2500)

A korábbi eredményekkel összhangban az egészségügy az a terület, ahol a megkérdezettek a legnagyobb arányban (41,1%) törvényi változást szorgalmaznának.

A válaszadók jogszabályi változások iránti igényét vizsgálva hasonló tendenciát látunk, mint az előzőekben: a legnagyobb arányban azokat a nagyrendszereket jelölték meg, amelyeknek többletforrásokat biztosítanak és amelyek esetében szívesen látnának nagyobb állami szerepvállalást (oktatás, munkahelyteremtés, szociális biztonság). Ugyanakkor az arányokat vizsgálva azt tapasztaljuk, hogy a jogszabályi változásokat szükségesnek tartók aránya jelentősen csökkent ahhoz képest, ahányan többletforrásokat biztosítanak, míg a többi nagyrendszer esetében ezek közel azonosak. Érdemes kiemelni, hogy két terület helye változott jelentősen a források elosztására és az állami szerepvállalásra vonatkozó sorrendhez képest: a jogállamiság biztosítása és a közigazgatás. Mindkét terület jóval előrébb került a rangsorban, a jogállamiság biztosításának esetében a megkérdezettek 16,8 százaléka jelezte, hogy jogszabályi módosításokra lenne szükség, míg a közigazgatás esetében 12,7 százalék. A minta valamivel több mint ötöde (22,2%) egyik felsorolt területen sem vár törvényi szabályozást.

4. A KÖZIGAZGATÁS IGÉNYBEVÉTELE ÉS MEGÍTÉLÉSE

4.1. A FEJEZET SAJÁTOSSÁGAI RÓL

A *Jó Állam Jelentés* első, 2015-ös kiadását követően megfogalmazódott az igény a *Hatékony közigazgatás* hatásterülettel kapcsolatos lakossági vélemények alaposabb feltárására. A 2016-os *Jó Állam Véleményfelmérés* érintette a közigazgatás témáját, de használatának módjait, nehézségeit, az ügyintézési csatornák közötti választás háttérét, valamint a közigazgatásról kialakult képet nem tudta mélységében feltárni. 2017-ben a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 „*A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés*” című projekt keretében lehetőség nyílt arra, hogy a közigazgatással összefüggő témákat egy önálló kutatásban dolgozzuk fel. *A közigazgatás képe és megítélése a lakosság körében* című kérdőíves kutatásunk célja – a *Jó Állam Jelentés* elkészítéséhez szükséges adatok felvétele mellett – a tervezett *Jó Állam Közigazgatási Speciális Jelentés* támogatása, valamint a KÖFOP-fejlesztések hatásainak kimutatásához szükséges bázisértékek rögzítése volt. E jelentésben a begyűjtött adatok közül a közigazgatással kapcsolatos vélemények bemutatására koncentrálnak, valamint a *Jó Állam Jelentés*-ben szereplő mutatókhoz kapcsolódó eredményeket foglaljuk össze. Ennek oka, hogy a következő években a közigazgatással összefüggő kérdések önálló blokkként vissza fognak kerülni a *Jó Állam Véleményfelmérés*be.

Az adatfelvétel előkészítését és lebonyolítását a Szociometrum Társadalomtudományi Kutató Kft. végezte. Az adatfelvételhez szükséges kérdőív kialakítása K+F-tevékenység keretében zajlott. A kérdőív tesztelését a 18 évnél idősebb, magyarországi lakcímmel rendelkező lakosok nemre, korra, lakhelyre és iskolai végzettségre reprezentatív mintáján bonyolítottuk le 2017. február–márciusban. A többlépcsős, arányosan rétegzett, valószínűségi mintavételi eljárás alkalmazásával kialakított települési mintába került személyeket a kérdezőbiztosok a lakásukon keresték fel véletlen sétás módszerrel.¹⁶ Összesen 2505-en válaszoltak a kérdésekre.

A rögzített adatokat a mintavételből eredő esetleges torzulások kiküszöbölése érdekében mátrixsúlyozási eljárással korrigálták a kor, a nem, a régió, a településtípus és az iskolai végzettség esetében. A súlyvektor legkisebb értéke 0,70, a legnagyobb pedig 1,50 volt. 95 százalékos megbízhatósági szint mellett, 2505 fős mintán a hibahatár legfeljebb +/- 1,96 százalék.

¹⁶ A *Jó Állam Véleményfelmérés* címlistas mintavételétől eltérő módszertan alkalmazását azért választottuk, hogy felmérjük: a lebonyolítását tekintve sok szempontból egyszerűbb véletlen sétás módszernek milyen előnyei és hátrányai vannak.

4.2. FONTOSABB HÁTTÉRVÁLTOZÓK

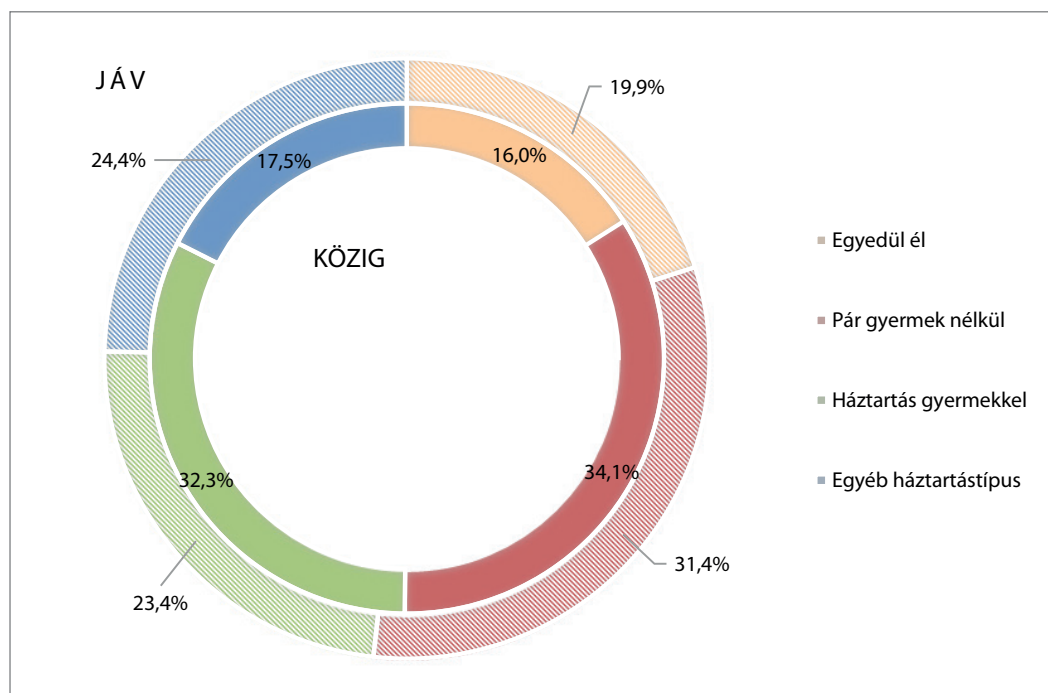
A közigazgatási lakossági felmérés válaszadóinak szociodemográfiai jellemzőit, egyéb háttérváltozóit a *Jó Állam Véleményfelmérés*hez hasonló mélységben nem elemezzük, csak a jelentős eltéréseket mutatjuk be külön, illetve az eltérő háttérváltozókat tüntetjük fel.

Természetes, ha azonos populációt vizsgáló két valószínűségi mintavétel adatainak százalékos megoszlása között minimális – optimálisan a hibahatáron belül maradó – eltéréseket találunk. Örömmel konstatáltuk, hogy a *nem, régió és településtípus* háttérváltozók esetében nagyon hasonló értékeket kaptunk, legfeljebb 1,5 százalékpont volt az egyes kategóriák között az eltérés. A *munkahellyel rendelkezés* esetében sem voltak kiugróak az eltérések a két adatfelvétel eredményei között.

Az *életkor* kapcsán csupán két korcsoportban tapasztaltunk a *Jó Állam Véleményfelmérés*hez képest jelentősebb eltérést: a 60–69 évesek esetében +3,8 százalékpontot, míg a 70 éves vagy annál idősebbek esetében –5,2 százalékpontot.¹⁷ A differencia mindkét életkori csoport esetében alapvetően a nők eltérő arányának köszönhető. Az *iskolai végzettséget* tekintve szintén két kategóriában nagyobb a különbség a kettőtől: arányait tekintve a legfeljebb 8 általánossal rendelkezők többen (+13,6%), míg a szakiskolát, szakmunkásképzőt végzetek kevesebben (–10,0%) vannak a közigazgatási véleményfelmérésben.¹⁸

A két adatfelvételtől származó mintában a különböző *háztartástípusok* megoszlását az alábbi ábra szemlélteti. Jól látható, hogy az egyes csoportok közül a gyermekes háztartások (+8,9%) és az egyéb háztartástípusok (–6,9%) esetében találunk nagyobb eltérést.

100. ábra: A különböző háztartástípusok megoszlása a két mintában (N=2500, 2505)

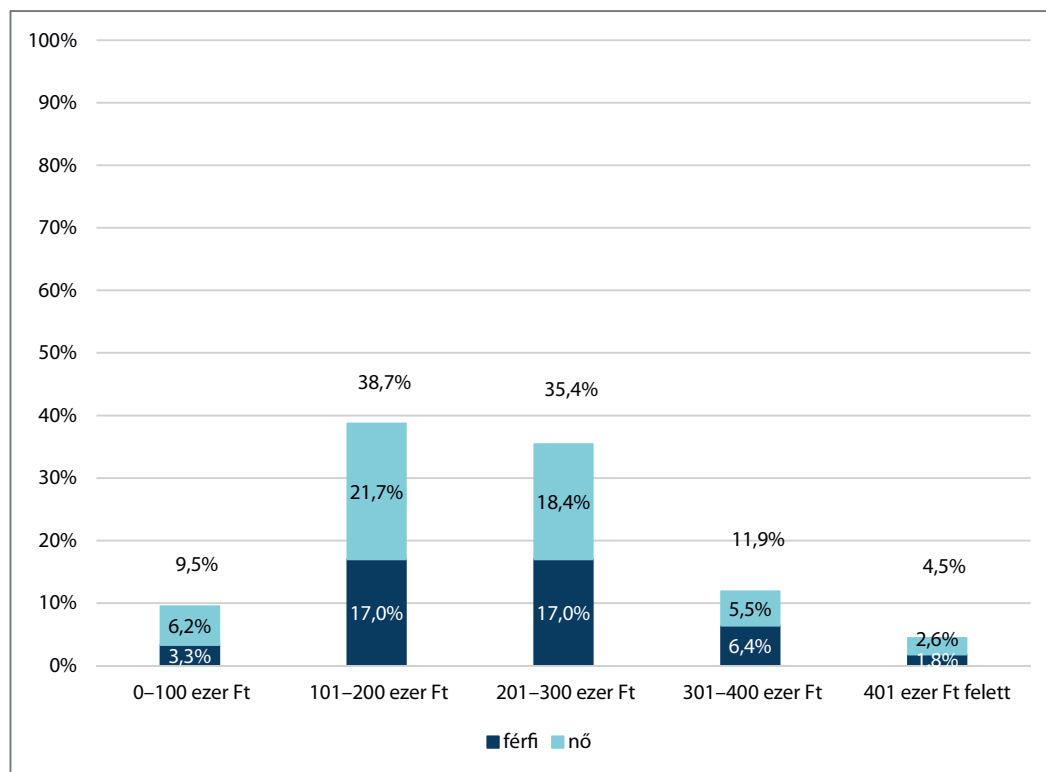
A *jövedelmi viszonyokat* a *Jó Állam Véleményfelmérés*-hez képest kevésbé cizellált módon tártuk fel, ezért az elemzések során arra van lehetőségünk, hogy a háztartási nettó havi összjövedelem változót használjuk. Közigazgatási lakossági véleményfelmérésünkben a megkérdezettek közel fele (48,2%) olyan háztartásban él, ahol a havi nettó összjövedelem legfeljebb 200 000 Ft, ezen belül 9,5 százalék esetében ez az összeg nem haladja meg a 100 000 Ft-ot. Ebben a két jövedelmi kategóriában a nők felülreprezentáltak a férfiakhoz képest. A mintába kerülők 35,4 százaléka nyilatkozott úgy, hogy a háztartás nettó összjövedelme 201 000 és 300 000 Ft közé esik, míg 11,9%-uk esetében ez 301 000–400 000 Ft. Arányait tekintve ez utóbbi két csoportban több férfit találunk. A válaszadók mindössze 4,5 százaléka él olyan háztartásban, ahol a nettó

¹⁷ A két adatfelvétel életkori csoportjainak eltérését okozhatja, hogy míg a véletlen sétás módszernél az életkorra vonatkozó kvótázás több 10 éves kohorsz is átfoghat, addig a címlistas módszer esetében a rendelkezésre álló népességstatisztikai adatok alapján meghatározható, hogy az egyes életkori csoportokban hány főnek kell szerepelnie, így jellemzőbb a véletlen eloszlás a korcsoportokon belül.

¹⁸ Az eltérést a két adatbázis súlyozásának eltérő iskolai végzettség szerinti csoportjai okozhatják.

havi összjövedelem meghaladja a 400 000 Ft-ot. Az alacsony elemszámokra tekintettel az összefüggések feltárása során kétkategóriás (200 000 Ft vagy az alatti, valamint 200 000 Ft feletti jövedelemmel rendelkezők) változóval dolgozunk.

101. ábra: A háztartás nettó, adózás utáni havi összjövedelme nemek szerint (N=2424)

Értelemszerűen a jelentés közigazgatással foglalkozó fejezeteiből kihagytuk azokat a háttérváltozókat (közérzet, hírfogyasztási szokások, az állam megítélése), amelyeket nem tartalmazott a közigazgatási kérdőív. Viszont beemeltük az *internethasználatot* a magyarázó változók közé, ugyanis kutatásunkban kiemelt célként szerepel az online ügyintézési szokások feltérképezése.

A későbbi fejezetekben az összefüggések feltárásakor a háttérváltozókat kétkategóriássá (dichotóm változókká) kódoltuk¹⁹ annak érdekében, hogy az eta- és Cramer's V statisztikákhoz szükséges elemszámok minden kategóriában rendelkezésünkre álljanak. A kategóriák által kijelölt cellák esetleges alacsony elemszáma abból adódik, hogy az egyes közigazgatási ügyek intézése a megkérdezetteknek csak kisebb részére volt jellemző az elmúlt 3 évben.²⁰

¹⁹ A régiók fejlett vagy fejletlen kategóriákba sorolását a 2014–2020-as programozási időszakban a vállalkozások számára adható maximális támogatási intenzitások alapján határoztuk meg. Ez alapján fejlett régióknak tekintjük Közép-Magyarországot, a Nyugat- és a Közép-Dunántúlt, fejletlennek pedig a Dél-Dunántúlt, a Dél-Alföldet, az Észak-Alföldet és az Észak-Magyarország régiót.

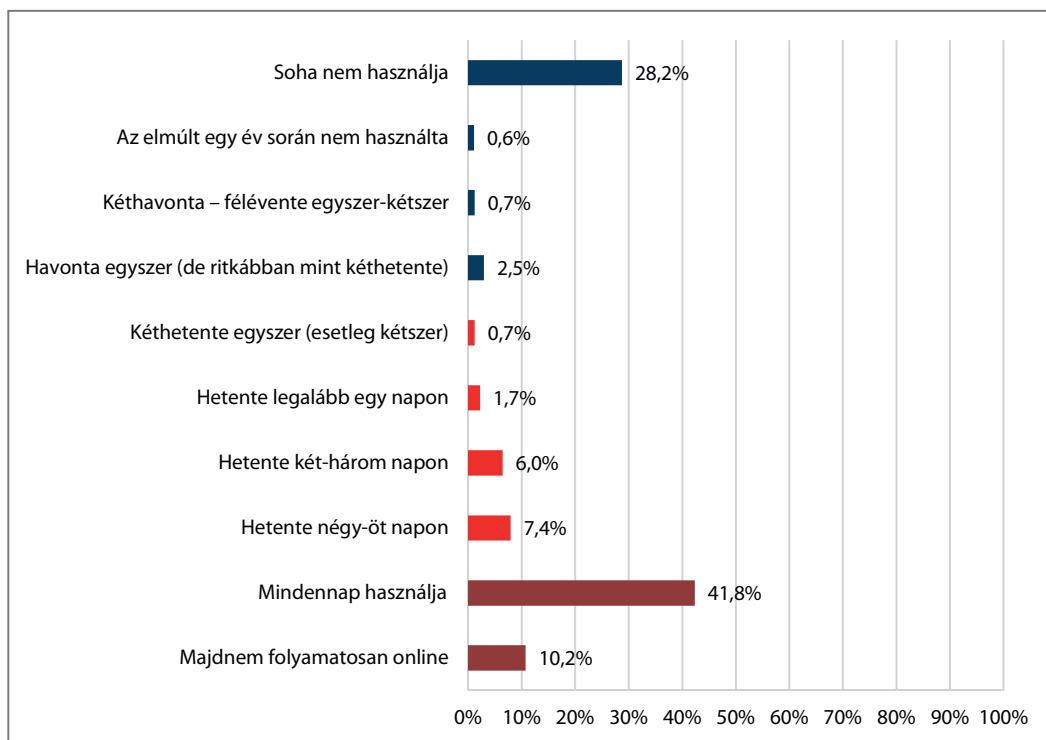
²⁰ Azon témák esetében, ahol rendelkezésünkre álltak a statisztikai elemzésekhez szükséges elemszámok, megtartottuk az eredeti változók attribútumait, azaz nem az összekódolt, kétkategóriás változókkal dolgoztunk.

4.3. INTERNETHASZNÁLAT

- Feltett kérdések:**
- Milyen gyakran használja Ön az internetet?
 - Milyen eszközökön szokott Ön internetezni? (Több válasz is jelölhető!)
[Csak a legalább kéthetente internetezőktől kérdezve.]

A korszerű, elektronizált közigazgatás kiépítése a KÖFOP-stratégia egyik kiemelt prioritása, ugyanakkor az elektronizált ügyintézés használatának elterjedése szempontjából különösen fontos, hogy mekkora az online csatornát preferáló, illetve azt potenciálisan választó állampolgárok aránya. Ennek megfelelően *A közigazgatás képe és megítélése a lakosság körében* című kutatásban az internethasználat feltárására nagy súlyt fektettünk. Ez lehetővé tette azt is, hogy elemzéseink segítségével feltérképezzük: az egyes társadalmi csoportok milyen gyakran és milyen eszközökön használják az internetet, valamint hogy milyen online tevékenységeket (köztük egyes speciális közigazgatási tevékenységeket) milyen gyakorisággal végeznek.

102. ábra: Az internethasználat gyakorisága a mintában (N=2505)

Ahogy a fenti ábrán is kirajzolódik, a magyar társadalomban továbbra is tetten érhető az úgynevezett digitális szakadék: a társadalom egyik (mára nagyobb) fele aktív használónak tekinthető, míg harmada gyakorlatilag egyáltalán nem használja az internetet. A kérdőív szerkezeti felépítése szükségessé tette, hogy meghatározzuk, kit tekintünk internethasználónak. Mivel a kérdéseinket szerettük volna a lehető legszélesebb körben feltenni, úgy döntöttünk, hogy internethasználónak azokat tekintjük, akik legalább kéthetente interneteznek.

Eszközhasználat szempontjából a legelterjedtebb az okostelefon, a legalább kéthetente internetezők 44,2 százaléka lép fel az internetre a segítségével, de sokan vannak azok is, akik asztali (36,3%) és/vagy hordozható számítógépet (32,0%) – is – használnak. Jóval alacsonyabb azok száma, akik tableten (6,2%) és/vagy egyéb eszközön (1,1%) interneteznek. Ugyanakkor fontos, hogy a válaszadók 59,4 százaléka legalább kétféle eszközt használ internetezéshez.

Az elemzések során az internethasználatnak egy háromkategóriás változóját fogjuk használni, ahol a naponta internetezők mellett a legalább havonta internetezők és a nem internetezők alkotnak egy-egy csoportot. Az alacsony elemszámokra tekintettel a későbbiekben viszont az összefüggések feltárása során két kategóriás (napi és nem napi rendszerességgel internetet használók) változóval dolgozunk.

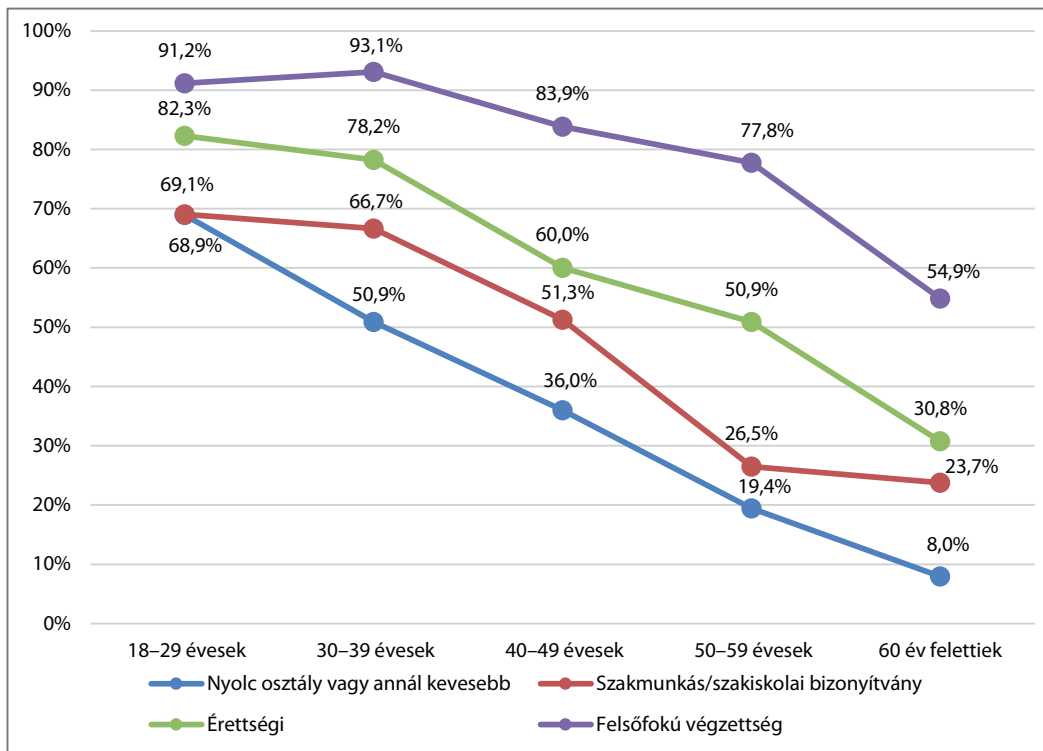
48. táblázat: Az internethasználat gyakorisága és a fontosabb háttérváltozók összefüggése (N: 1953–2505)

	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahelyi rendelkezés	A háztartás nettó összjövedelme	Háztartástípus	Településtípus	Régió
Internethasználat gyakorisága	0,02	0,31	0,23	0,17	0,20	0,19	0,09	0,11

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőtérkép értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

Az internethasználat gyakorisága és a nem között nem találtunk összefüggést, a férfiak és a nők aránya az egyes kategóriákban szinte teljesen megegyezett. A vizsgált háttérváltozók közül leginkább az életkor befolyásolja az online jelenlét gyakoriságát: minél fiatalabb korcsoportot vizsgálunk, annál rendszeresebb internethasználattal találkozhatunk. Meghatározó továbbá az iskolai végzettség hatása is, minél magasabb iskolai végzettséggel rendelkezik valaki, annál jellemzőbb, hogy napi szinten online. A mindennap internetezők körében felülreprezentáltak a fiatalok (főképp a 18–29 éves korosztály), a diplomások, a 200 000 Ft feletti háztartási összjövedelemmel rendelkezők és a gyermekes háztartások.

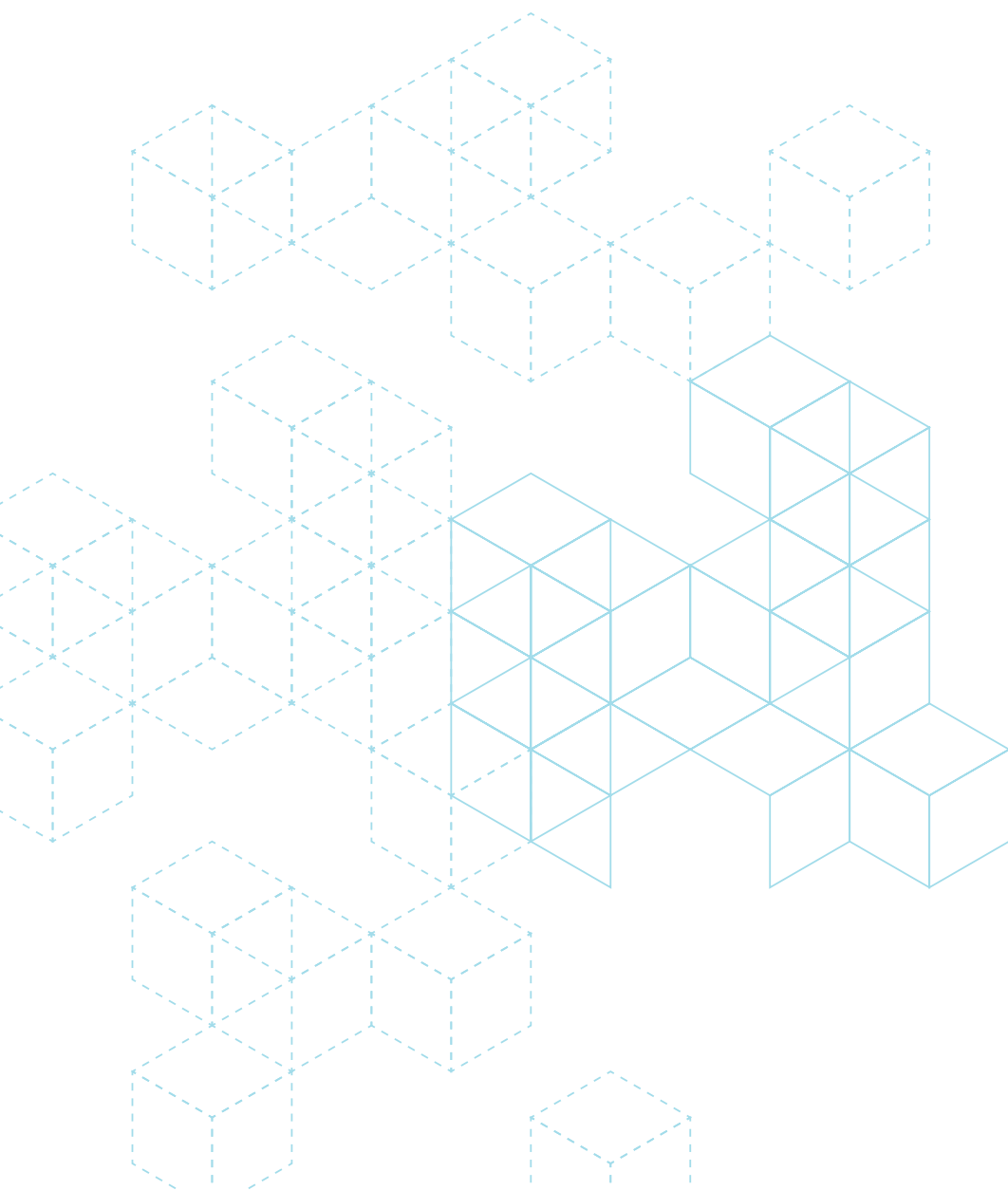
103. ábra: Rendszeres internethasználók aránya iskolai végzettség és korcsoportok szerint (N=2505)

Az internethasználat kapcsán érdemes kitérni a digitális szakadékra, ugyanis a technikai apparátushoz, a képességekhez és készségekhez (internetkompetenciákhoz) való eltérő hozzáférés, a társadalmi támogatás hiánya konzerválják, vagy épp tovább növelik az egyes társadalmi csoportok között lévő társadalmi-gazdasági különbségeket.

A mai magyar társadalomban meghúzódó digitális szakadékot jól érzékelteti, ha megnézzük a napi rendszerességgel internetező arányát iskolai végzettségek és korcsoportok szerinti bontásban. Az minden iskolai végzettség esetében megállapítható, hogy minél alacsonyabb életkori csoportot vizsgálunk, egyre alacsonyabb a napi rendszerességgel internetet használók aránya. Ugyanez fordítottan is elmondható:

minden életkori csoporton belül megfigyelhető az iskolai végzettség szerinti hierarchia: a magasabban iskolázottak nagyobb arányban interneteznek rendszeresen. Amennyiben e két dimenziót együttesen vizsgáljuk, azt találjuk, hogy az életkor előrehaladtával a gyakori internethasználók aránya visszaesik, ez az alacsonyabb iskolai végzettségűek körében sokkal drámaibb, meredekebb. Ez a hol fokozatos, hol nagyobb léptékű csökkenés töretlen, a monotonitás alól a felsőfokú végzettséggel rendelkezők a kivételek. Esetükben a 18–29 évesekhez képest a 30–39 évesek nagyobb arányban interneteznek napi rendszerességgel (91,2% vs..93,1%).

4.4. AZ ÜGYINTÉZÉSI SZEREPEK

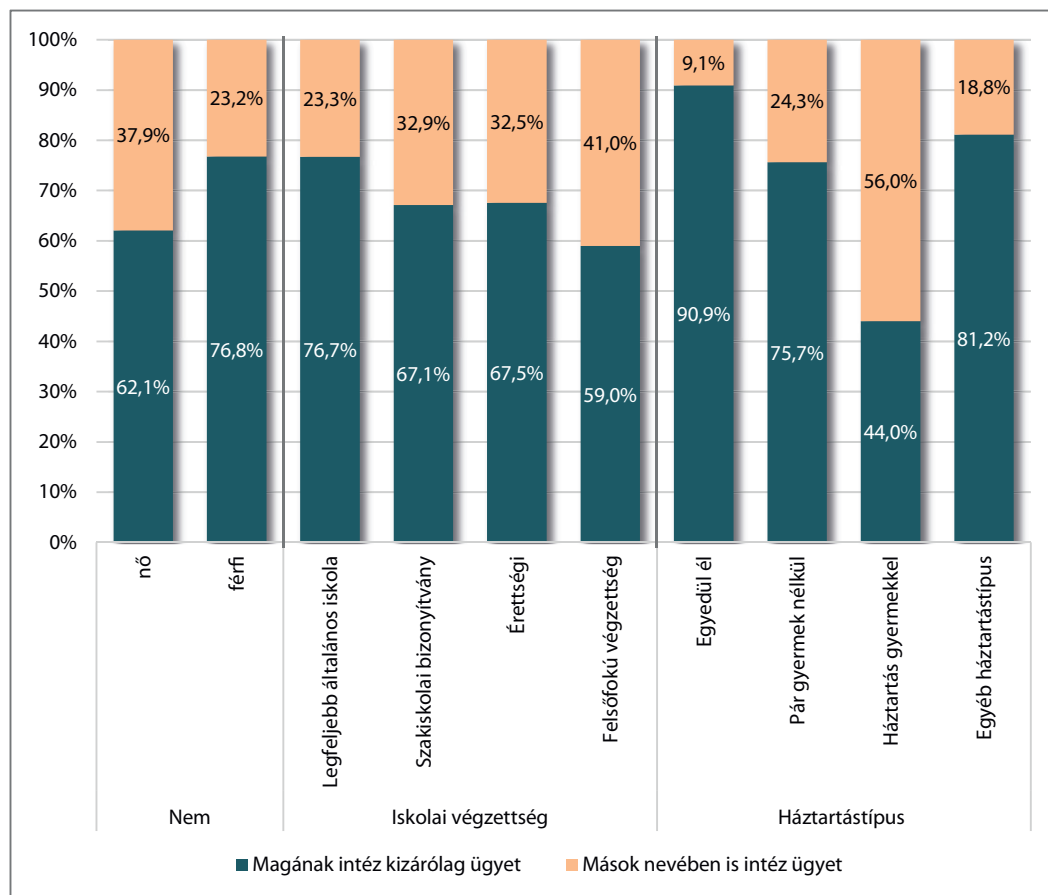
Feltett kérdés:

- Ön az alábbiak közül milyen szerepben szokott ügyeket intézni (bármilyen elintézni való ügyre gondolhat)?

Az ügyek intézése során mind a közigazgatási, mind egyéb ügyek intézése esetében lehetőség van arra, hogy meghatalmazottak, gondviselők járjanak el. A kutatás keretében ezért megvizsgáltuk, hogy a megkérdezettek milyen szerepekben szoktak ügyeket intézni (itt nem csupán a közigazgatási ügyintézésre voltunk kíváncsiak). Az ügyintézési szerepek alapján két nagy csoportra bonthatóak a válaszadók: azokra, akik kizárólag saját nevükben szoktak ügyeket intézni (68,8%), illetve azokra, akik más nevében is eljárnak (31,2%) – például szülőként, rokon vagy más megbízásából, vállalkozóként vagy munkakörükből fakadóan meghatalmazottként.

Az előbbi, szélesebb csoportban – akik csak maguknak intéznek ügyeket – felülreprezentáltak a férfiak, az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezők, a 30 évnél fiatalabbak és az 50 évnél idősebbek, a budapestiek, az inaktívak (összevont kategóriaként kezelve őket) és a gyermektelenek. A más nevében eljárók között magasabb arányban találunk nőket, a 30–49 éves korosztály tagjait, diplomásokat, aktív keresőket és gyermekes háztartásban élőket.

104. ábra: Ügyintézési szerepek nem, iskolai végzettség és háztartástípus szerint (N=2505)

4.5. A KÖZIGAZGATÁSI ÜGYEK INTÉZÉSE ÉS AZ AZOKKAL KAPCSOLATOS ELÉGEDETTSÉG

Feltett kérdések:

- Ön az alábbiak közül milyen szerepben szokott ügyeket intézni (bármilyen elintézni való ügyre gondolhat)?
- Az elmúlt három év során, tehát 2014–16-ban, mely alábbi közigazgatási ügyeket kellett intéznie?
- Ön intézte az ügyet?
- Össességében mennyire volt elégedett ügye hivatali intézésével? *(A kérdezett által intézett minden ügytípus esetén megkérdezve.)*
- Általánosságban mennyire tartja megbízhatónak az alábbi szervezeteket, cégeket?
- Az Ön véleménye szerint a közigazgatási ügyei intézéséhez képest ÁTLAGOSAN körülményesebb vagy kevésbé körülményes az ügyintézés az alábbi intézményekben/ügyintézésük során?

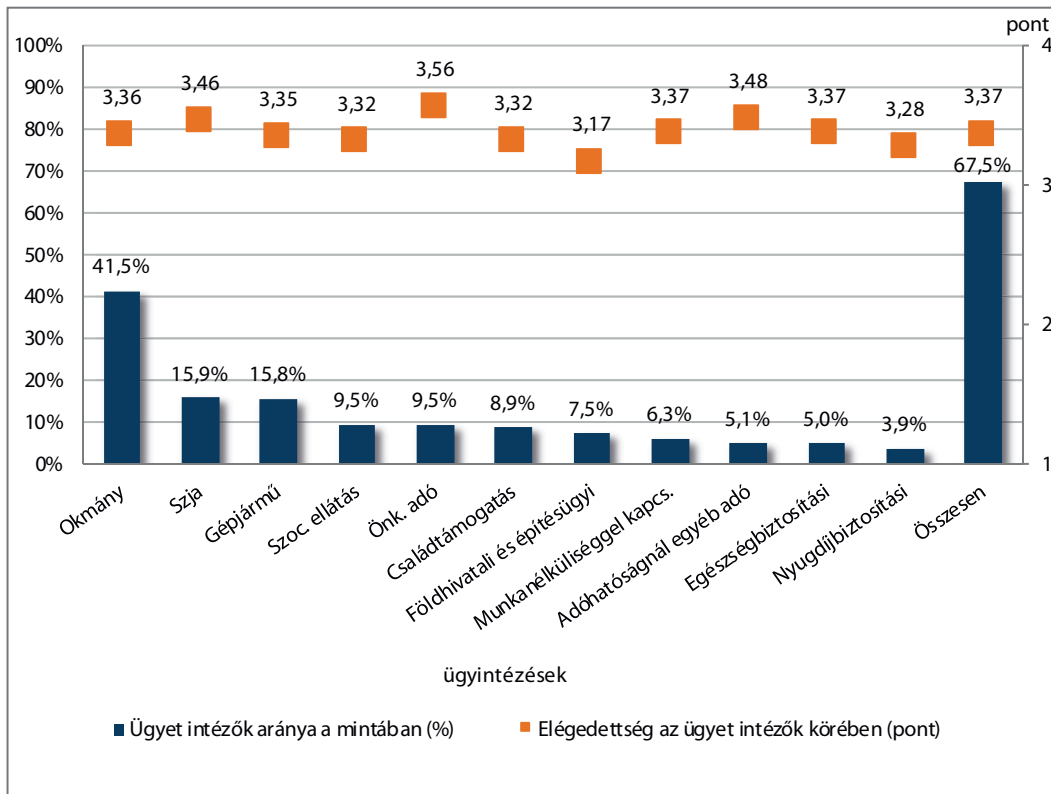
4.5.1. KÖZIGAZGATÁSI ÜGYEK INTÉZÉSE

A közigazgatási ügyintézésrel kapcsolatos tapasztalatok és vélemények megismeréséhez először felmértük, hogy a kérdezetteknek milyen közigazgatási ügytípusokat kellett intézniük az elmúlt három évben. Ezt követően megvizsgáltuk, hogy ezek közül melyeket intézte ténylegesen a megkérdezett és melyeknél járt el más a helyében. Majd az intézett ügytípusok esetében egy 1-től 4-ig terjedő skála segítségével rákérdeztünk arra is, hogy a megkérdezett mennyire volt elégedett az ügyintézés különböző aspektusaival (például: tájékozási lehetőségek, időráfordítás, ügyintéző felkészültsége stb.).

A 2505 megkérdezettből csak 5 olyan személy volt, aki nem intézett sem közvetlenül, sem meghatalmazott útján az elmúlt három évben egy közigazgatási ügyet sem. Bár gyakorlatilag minden megkérdezettnek kellett volna az utóbbi 3 évben ügyet intéznie, mégis csak a mintánk 67,5 százaléka nyilatkozott úgy, hogy részt vett legalább egy típusú ügy elintézésében,²¹ azaz 32,3 százalék nevében más járt el. A közigazgatási ügyeket nem intézők csoportjában a legalacsonyabb végzettségűek, a 60 évnél idősebbek, a budapestiek, a nyugdíjasok, a gyermekes háztartások tagjai és a tanulók felülreprezentáltak, helyettük sok esetben más intézte az ügyeket, de ennek feltárására nem tért ki a kutatásunk.

²¹ Egy ügytípuson belül az ügyek száma magasabb lehet egynél, de a lekérdezés nem terjedt ki arra, hogy egy ügytípuson belül hány ügyet intézett a megkérdezett (pl. családtámogatás esetében egy éven belüli ügyintézés jelenthet a csed és a gyed intézése is).

105. ábra: Közigazgatási ügytípusok intézésének gyakorisága és az ügyintézésrel való átlagos elégedettség (N=2505)

A legalább két ügytípust intézők aránya a mintában 32,9 százalék, míg a három vagy több ügytípust intézők aránya 16,2 százalék volt. Az egynél több ügytípust intézők jellemzően nők, megyeszékhelyen élők, gyermekesek, felsőfokú iskolai végzettséggel rendelkezők, középkorúak (a 30–39 és a 40–49 éves korosztály).

A többi ügytípushoz képest kiemelkedik az okmányügyintézés, ugyanis a megkérdezettek jelentős részének (41,5%) kellett az elmúlt három évben valamilyen hivatalos okmánnyal (személyi igazolvány, lakcímkártya, diákigazolvány stb.) kapcsolatos ügyet intéznie. Sokan számoltak be személyi jövedelemadóhoz köthető (15,9%), illetve gépjárművel kapcsolatos (15,8%) ügy(ek) intézéséről. Megközelítőleg minden tizedik válaszadónak volt szociális ellátással, segélyekkel, önkormányzati adóügyintézésrel vagy családtámogatással kapcsolatos ügye.

49. táblázat: A közigazgatási ügyintézés előfordulásának összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=55–2505)

	Nem	Nyugdíj	Iskolai végzettség	Munkahelyi rendelkezés	A háztartás nettó összjövedelme	Háztartástípus	Településtípus	Régió	Internethasználat
személyi jövedelemadóval kapcsolatos ügyintézés	0,07	0,18	0,12	0,05	0,07	0,14	0,04	0,13	0,19
adóügyintézés az önkormányzatnál	0,03	0,09	0,10	0,03	0,04	0,10	0,09	0,06	0,02
egyéb adóügyintézés adóhatóságnál	0,01	0,02	0,03	0,09	0,03	0,14	0,06	0,06	0,03
okmányügyintézés	0,04	0,00	0,07	0,06	0,03	0,01	0,07	0,08	0,00
családtámogatással kapcsolatos ügyintézés	0,52	0,01	0,02	0,21	0,06	0,03	0,03	0,06	0,14
egészségbiztosítási ügyintézés	0,19	0,04	0,03	0,02	0,31	0,15	0,02	0,05	0,01
munkanélkülivé válással kapcsolatos ügyintézés	0,09	0,18	0,06	0,03	0,04	0,11	0,01	0,07	0,05
szociális ellátással, segélyekkel kapcsolatos ügyintézés	0,18	0,08	0,10	0,14	0,14	0,07	0,04	0,18	0,01
nyugdíjbiztosítási ügyintézés	0,19	0,28	0,21	0,13	0,29	0,30	0,27	0,00	0,01
földhivatali és építési ügyek intézése	0,03	0,08	0,02	0,09	0,08	0,02	0,01	0,05	0,07
gépjárművel kapcsolatos ügyintézés	0,26	0,01	0,08	0,07	0,16	0,10	0,02	0,10	0,05
intézett-e közigazgatási ügyet?	0,01	0,19	0,08	0,02	0,06	0,17	0,02	0,10	0,14
intézett ügytípusok száma (ha intéz)	0,04	0,20	0,15	0,02	0,08	0,18	0,13	0,23	0,20

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőtérkép értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

A közigazgatási ügyek intézése és a szociodemográfiai jellemzők közötti összefüggések nem meglepőek. Ügyeket inkább a fiatalok, a gyermekesek, a felsőfokú végzettségűek és a napi rendszerességgel internetezőek intéznek. Egynél több ügytípus intézése a 30–59 évesekre, a felsőfokú végzettségűekre, gyermekesekre, a városban vagy megyeszékhelyen élőkre, valamint a 100 000 Ft alatti vagy 400 000 Ft feletti háztartási jövedelemmel rendelkezőkre jellemző leginkább. Az alacsony jövedelem esetén a szociális ellátásokhoz kapcsolódó ügyintéзések, míg a magas jövedelműek esetében a tulajdonjoghoz kapcsolódó ügyek játszhatnak ebben szerepet.

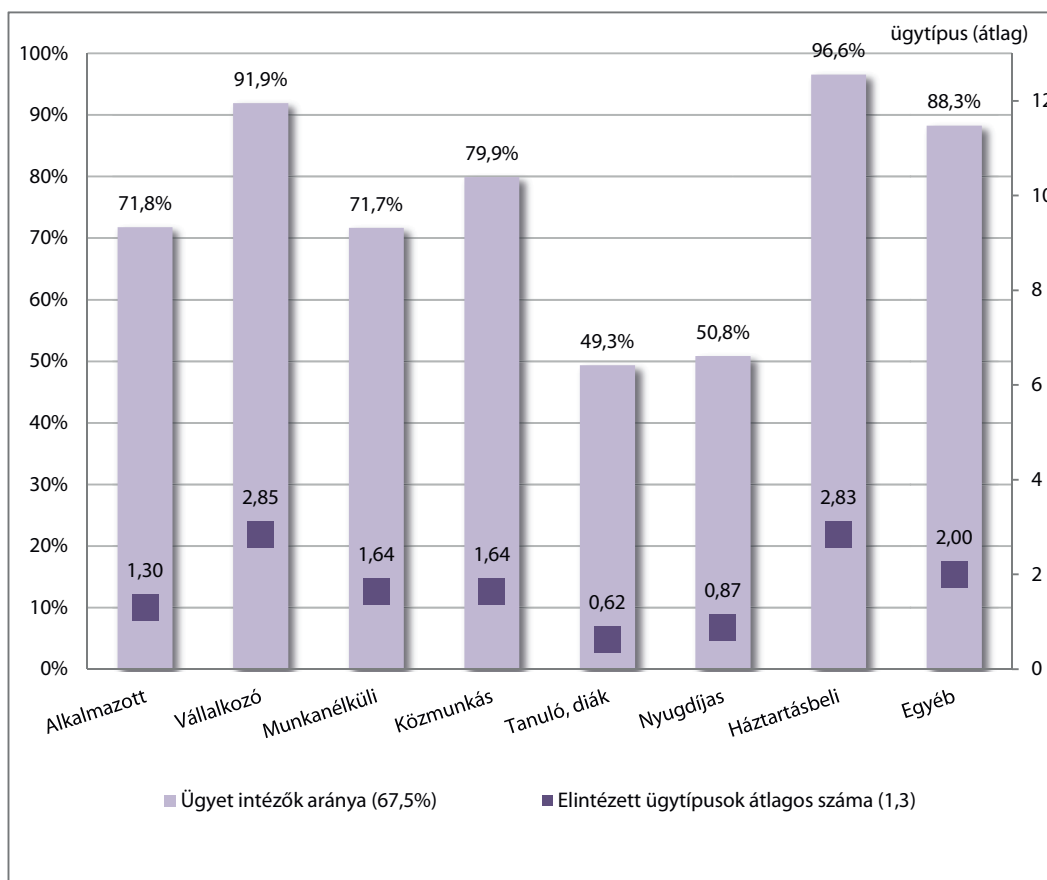
Alapvetően a férfiak és a nők közel azonos arányban veszik ki a részüket az ügyintézés folyamatából, vannak azonban kivételek: a családtámogatással kapcsolatos ügyeket az esetek többségében (83,3%) a nők intézik, ahogyan a szociális és egészségügyi ellátásokkal kapcsolatos ügyek esetében is jelentős a nők dominanciája, viszont a gépjárművekkel kapcsolatos adminisztráció inkább (az ügyek 66,0%-ában) a férfiakra hárul. A várakozásoknak megfelelően a nyugdíjbiztosítási ügyintézés az idősebb korosztályokra jellemző.

Az okmányügyintézés esetében általában nincs vagy igen alacsony erősségű az összefüggés az egyes háttérváltozókkal. Ez feltehetőleg annak köszönhető, hogy az ebbe az ügytípusba tartozó ügyek intézése mindenkit érint, valamint az esetek többségében személyes jelenlétet igényel, így mindenki kénytelen saját maga foglalkozni ezekkel az ügyekkel.

Az egészségbiztosítási ügyintézés és a háztartás nettó összjövedelme között közepes erősségű a kapcsolat. Gyakori egészségbiztosítási ügytípus például a rászorulóknak számára biztosított gyógyszersegély vagy a közgyógyellátás, továbbá ilyen például a társadalombiztosítási járulék befizetése, ami személyes ügyintéзést többségében vállalkozás vagy munkanélkülivé válás esetén igényel. Ezen információk fényében nem meglepő, hogy az egészségbiztosítási ügyintézés inkább az alacsonyabb jövedelemmel rendelkezőkre jellemző.

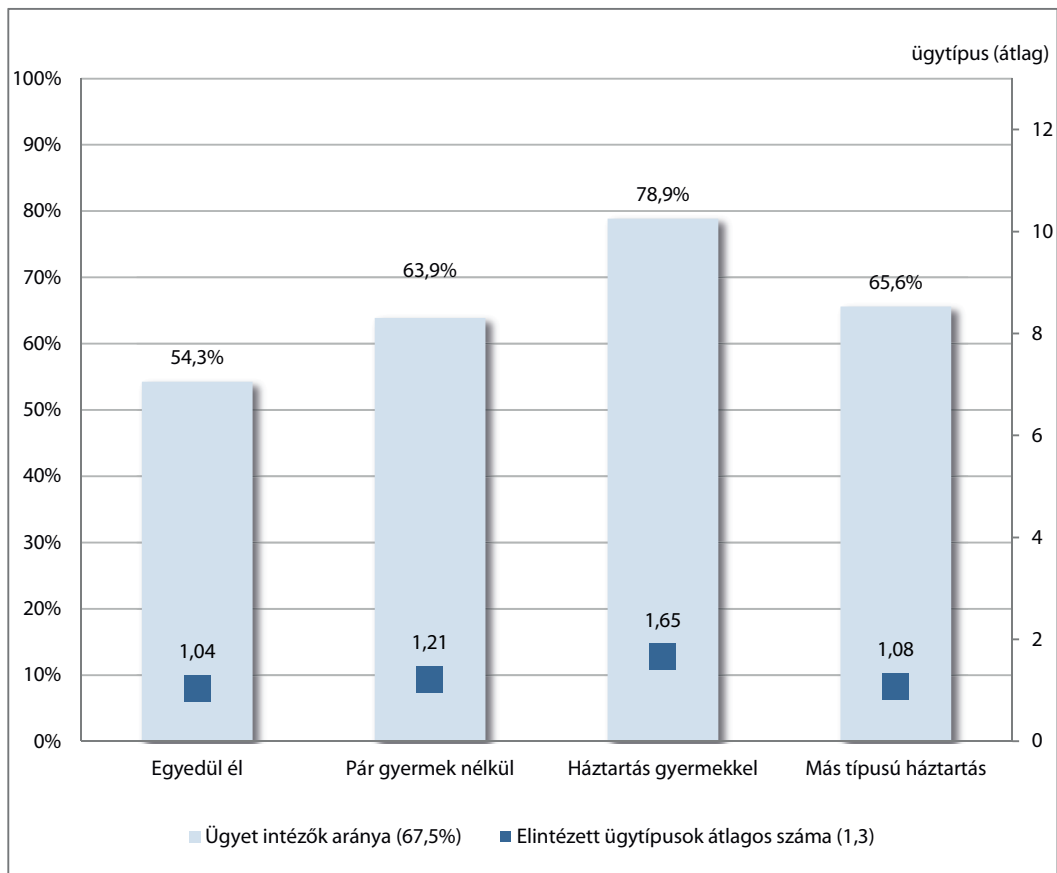
A személyi jövedelemadóval kapcsolatos és a családtámogatási ügytípusok esetében fordul elő a leggyakrabban, hogy nem az érintett intézi az adott közigazgatási ügyet.

106. ábra: Az elmúlt három évben közigazgatási ügyeket intézők aránya és az intézett ügytípusok száma gazdasági aktivitás szerint (N=2491)

A gazdasági aktivitás alapján – a tavalyi felmérés adataihoz hasonlóan – a vállalkozók és a háztartásbeliek azok, akik a legnagyobb arányban intéznek közigazgatási ügyeket. A legkevésbé érintettek a tanulók és a nyugdíjasok, mivel élethelyzetükből adódóan bizonyos ügytípusok eleve nem érintik őket, emellett az e csoportba tartozók intéznek legkevésbé mások helyett ügyeket, miközben mások vélhetően épp e csoportba tartozók helyett intézkednek. Az egyszemélyes háztartásban élők túlnyomó többsége (90,9%) szintén csak saját ügyeit intézi. A gyermekes háztartásban élők esetében jellemzőbb a gyakoribb ügyintézés és a több ügytípus. A többi háztartástípussal szemben a gyermekes családban élő válaszadóink igen nagy arányban, az esetek 56 százalékában más nevében – főképp szülőként gyermekeik helyett – is eljárnak. A gyermekes háztartásokban szülőként vagy gondviselőként az esetek 70,4 százalékában a nők intézik gyermekük vagy gyermekeik ügyeit, míg a férfiak csupán az ügyek 29,6 százalékában intézkednek.

107. ábra: Az elmúlt három évben közigazgatási ügyeket intézők aránya és az intézett ügytípusok száma háztartástípusok szerint (N=2505)

4.5.2. ELÉGEDETTSÉG A KÖZIGAZGATÁSI ÜGYINTÉZÉSEL ÉS A KÖZIGAZGATÁS MŰKÖDÉSÉVEL

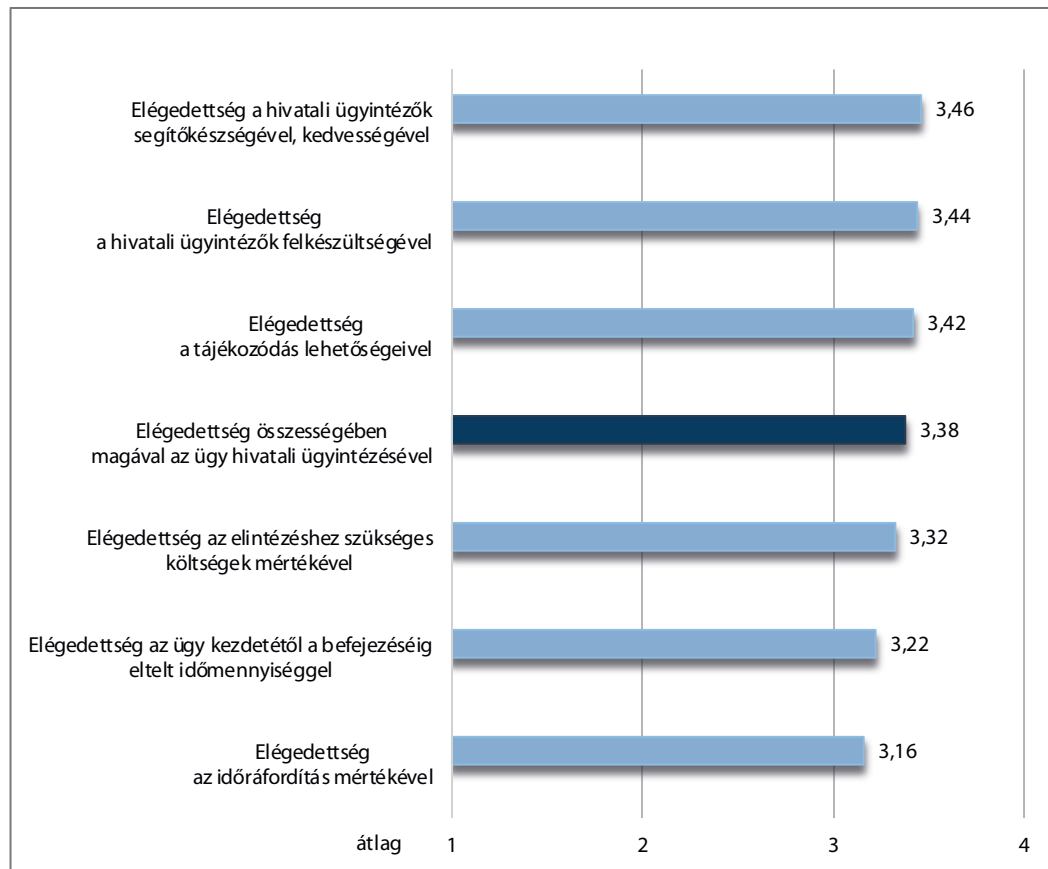
4.5.2.1. A KÖZIGAZGATÁSI ÜGYEK INTÉZÉSÉVEL VALÓ ELÉGEDETTSÉG

A válaszadókat arra kértük, hogy azon ügytípusok esetében, amelyeket intéztek az elmúlt három évben, egy 1-től 4-ig terjedő skálán értékeljék a legutóbbi ügyintézésüket a megadott szempontok alapján. Azaz az elégedettséget nem csupán általánosságban mértük fel, hanem az egyes ügyintézési mozzanatok megítélésére is kíváncsiak voltunk. Így rákérdeztünk, hogy az utoljára intézett ügyük kapcsán mennyire voltak elégedettek:

- a tájékoztató lehetőségével,
- az időráfordítás mértékével,
- az elintézéshez szükséges költségek mértékével,
- az ügy kezdetétől a befejezésig eltelt időmennyiséggel,
- a hivatali ügyintézők felkészültségével,
- a hivatali ügyintézők segítőkészségével, kedvességével,
- összességében magával a hivatali ügyintézéssel.

Az egyes elégedettségi aspektusokat összességében nézve az ügyfelek általában a tájékoztató lehetőségével, az elintézéshez szükséges költségekkel, az ügyintézők felkészültségével és segítőkészségével a legelégedettebbek. Azaz a válaszadók nem csupán szubjektív, hanem objektívebben megítélhető szempontok mentén is pozitív értékelést adtak.

108. ábra: A közigazgatási ügyintézés bizonyos szempontjaival való elégedettség (N=2505)

A kapott eredmények alapján elmondható, hogy a válaszadóink elégedettek a közigazgatási ügyek intézésével, a mintára 3,38-os átlagos érték jellemző az 1-től 4-ig terjedő skálán. Válaszadóink a hivatali ügyintézők

kvalitásait (segítőkészség, kedvesség: 3,46, felkészültség: 3,44) értékelték a legmagasabbra, a legkevésbé pedig a közigazgatási ügyükre fordított idővel elégedettek.

Az értékelés szempontjai között (kivéve a költségekkel való elégedettséget) igen magas a korreláció (általában 0,790 feletti), azaz aki az egyik szempont alapján kedvező értékelést ad, az nagy valószínűséggel ugyanígy tesz a többi esetében is. Az összéledettség és a többi elégedettségi aspektus között még magasabb korrelációs értékeket találunk (0,790–0,925), ez alól az ügy elintézéséhez szükséges költségek mértékével való elégedettség kivétel. Ennek oka, hogy a közigazgatási ügyek némelyikénél van illetékfizetési kötelezettség, más esetekben viszont nincs – és ahol van, ott nyilván alacsonyabb az elégedettség. Az általános elégedettséget leginkább az ügy kezdetétől a befejezéséig eltelt idővel való elégedettség magyarázza (a korreláció 0,925).

A fontosabb magyarázó változók és az egyes ügýtípusokkal való elégedettség összefüggéseinek vizsgálatakor az ügyintézés egészére vonatkozó értékeléseket elemeztük. Ezek alapján a megkérdezettek legkevésbé a földhivatali és építésügyek intézésével (3,22), leginkább pedig az önkormányzatoknál folytatott adóügyintézésrel (3,59) elégedettek. Összességében az egyes ügýtípusnál kapott elégedettségeket súlyozottan átlagolva azt kapjuk, hogy a közigazgatási ügyintézés egészét átlagosan 3,34 pontra értékelték, azaz a válaszadók többsége alapvetően elégedett volt az 1-től 4-ig terjedő skálán.

Adataink azt mutatják, hogy a közigazgatási ügyintézés általános megítélése nem függ erősen a vizsgált társadalomdemográfiai jellemzőktől. Azon néhány cella esetében, ahol szignifikáns összefüggésre leltünk, kijelenthető, hogy inkább azok a társadalmi csoportok elégedettebbek, amelyek az adott ügýtípus kapcsán kevésbé érintettek. Például a munkával nem rendelkezők 95,5 százaléka többnyire vagy teljes mértékben elégedett volt a személyi jövedelemadó ügyintézésével, míg ez az arány a munkával rendelkezők esetében 86,2 százalék. Az érettségivel vagy annál magasabb iskolai végzettséggel rendelkezőkről, illetve a fejlettebb régiókban élőkéről elmondható, hogy szociális jellegű ügyeik intézésével elégedettebbek. Az egészségbiztosítási ügyintézésrel a gyermekesek – akik feltételezhetően elsősorban a gyermekvállalási támogatásokban (csecsemőgondozási díj, gyermekgondozási díj, gyermekápolási díj) érintettek – kevésbé voltak elégedettek (csak 79,2%-uk elégedett többnyire vagy teljes mértékben), mint a gyermektelen háztartások (91,8%).

50. táblázat: A közigazgatási ügyintézés bizonyos szempontjaival való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 42–1032)

Elégedettség	Nem	Nyugdíj	Iskolai végzettség	Munkahellyel rendelkezés	A háztartás nettó összjövedelme	Háztartástípus	Településtípus	Régió	Internethasználat
személyi jövedelemadóval kapcsolatos ügyintézés	0,09	0,04	0,04	0,11	0,08	0,02	0,01	0,04	0,08
adóügyintézés az önkormányzatnál	0,12	0,07	0,03	0,09	0,08	0,04	0,09	0,17	0,06
egyéb adóügyintézés adóhatóságnál	0,01	0,06	0,00	0,12	0,01	0,04	0,06	0,19	0,05
okmányügyintézés	0,01	0,05	0,01	0,04	0,05	0,00	0,09	0,14	0,05
családtámogatással kapcsolatos ügyintézés	0,05	0,06	0,11	0,10	0,12	0,07	0,03	0,02	0,09
egészségbiztosítási ügyintézés	0,06	0,11	0,01	0,16	0,07	0,18	0,06	0,04	0,00
munkanélkülivé válással kapcsolatos ügyintézés	0,04	0,15	0,02	0,01	0,12	0,09	0,05	0,12	0,01
szociális ellátással, segélyekkel kapcsolatos ügyintézés	0,03	0,02	0,13	0,02	0,04	0,11	0,00	0,17	0,02
nyugdíjbiztosítási ügyintézés	0,14	0,01	0,04	0,12	0,04	0,10	0,07	0,15	0,16
földhivatali és építési ügyek intézése	0,03	0,07	0,08	0,11	0,01	0,09	0,12	0,03	0,00
gépjárművel kapcsolatos ügyintézés	0,03	0,03	0,01	0,02	0,01	0,04	0,07	0,11	0,02

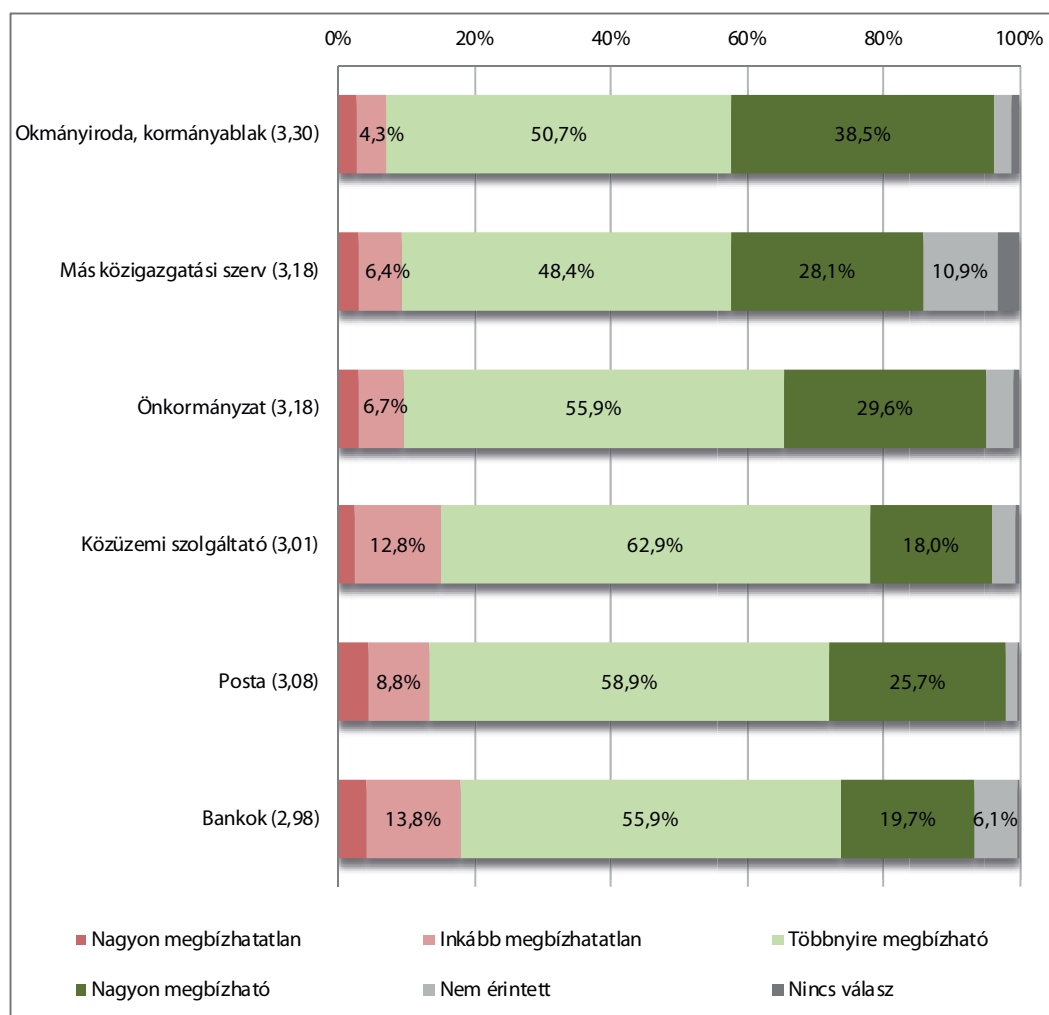
A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőtérkép értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

4.5.2.2. ELÉGEDETTSÉG A KÖZIGAZGATÁSI ÜGYINTÉZÉSSSEL MÁS ÜGYINTÉZÉSEKHEZ KÉPEST

Annak érdekében, hogy minél megbízhatóbb képet alkothassunk a közigazgatás szolgáltatói oldalának megítéléséről, teljesítményét összevetettük más szervezetek (posta, bank, közüzemi szolgáltató) ügyintézéseinek, szolgáltatásainak megítélésével.

A megbízhatóság tekintetében nem mutatkozik kiugró különbség: a megkérdezettek 75–85 százaléka valamennyi felsorolt szereplő felé bizalommal fordul (a „többnyire” és a „nagyon megbízható” értékelések együtt). Amennyiben csak a „nagyon megbízható” véleményeket tekintjük, a közigazgatási intézmények (elsősorban az okmányirodák és a kormányablakok) jobb teljesítményt nyújtanak a többi szereplőnél.

109. ábra: A közigazgatási és egyéb szolgáltatások megbízhatóságának megítélése (N=2505)

Az egyes társadalmi csoportok között nem mutatkozik kiugró különbség abban, hogy mennyire bíznak a felsorolt közigazgatási és egyéb szolgáltatásokban. Így nem meglepő, hogy a fontosabb háttérváltozók és az egyes közigazgatási szervek megbízhatósága között maximum gyenge összefüggést találtunk.

Vizsont érdekes a területi aspektus: az adatok alapján kijelenthető, hogy az ország keleti felében a közigazgatási szervek mind a három típusát megbízhatóbbnak tartják (azaz nagyobb arányban választották a „nagyon megbízható” kategóriát), mint a Dunántúlon vagy a közép-magyarországi régióban élők. A településtípusok közül a budapestiek és a községben élők fordulnak nagyobb bizalommal az okmányirodákhoz, a kormányablakokhoz vagy más közigazgatási szervekhez. Az önkormányzatok esetében azonban visszaesik ez a kiemelt bizalom a budapestiek körében, míg a községek lakóinál megmarad.

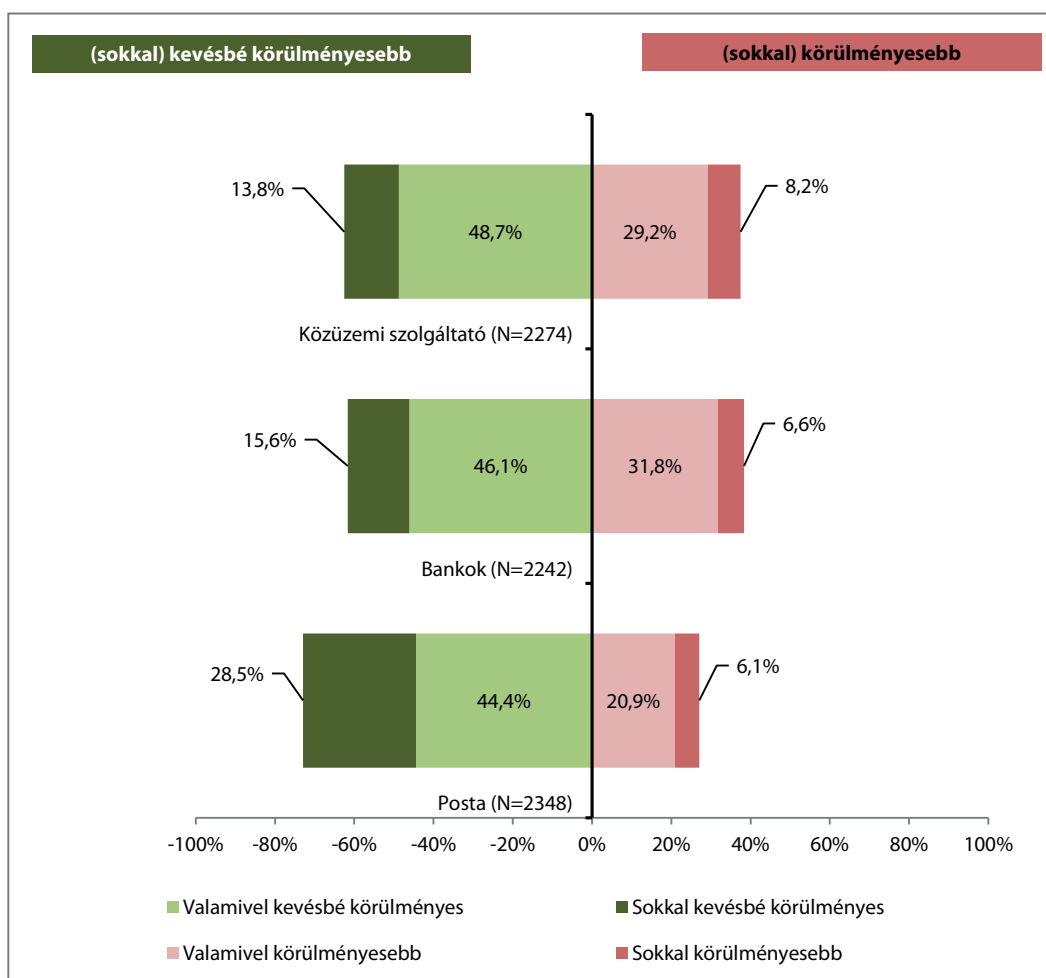
51. táblázat: Az egyes közigazgatási szereplők megbízhatóságának megítélésének kapcsolata a fontosabb háttérváltozókkal (N: 1423–2411)

Megbízhatóság	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahelyi rendelkezés	A háztartás nettó összjövedelme	Háztartástípus	Településtípus	Régió	Internethasználát
Okmányiroda, kormányablak	0,01	0,06	0,04	0,04	0,08	0,04	0,07	0,16	0,04
Önkormányzat	0,04	0,07	0,05	0,08	0,09	0,04	0,07	0,14	0,06
Más közigazgatási szerv	0,03	0,06	0,04	0,04	0,09	0,03	0,09	0,15	0,06

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőtérkép értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

Az összevetés következő lépéseként a megkérdezetteknek arra kellett válaszolniuk, hogy szerintük a közigazgatási ügyeik intézéséhez képest körülményesebb-e az ügyintézés a felsorolt három másik szolgáltatónál (posta, bankok, közüzemi szolgáltató). Válaszadóink a postán zajló ügyintézés (72,9%) tartják a négy közül a legkevésbé nehézkesnek, és szerintük mind a bankokban, mind a közüzemi szolgáltatóknál egyszerűbb az ügyintézés, mint a közigazgatásban.

110. ábra: Különböző szolgáltatások körülményességének megítélése a közigazgatáshoz viszonyítva (N: 2242–2348)

4.6. A KÖZIGAZGATÁSI ÜGYEK KAPCSÁN IGÉNYBE VETT CSATORNÁK

Feltett kérdések:

- Milyen csatornákból tájékozódott az ügyintézés előtt?
- A tájékozódást követően az ügyintézés során igénybe vette-e a személyes ügyfélszolgálatot/a telefonos ügyfélszolgálatot/online/internetes szolgáltatást, applikációt/postai szolgáltatást/egyéb szolgáltatást (pl. sms-értesítést)?
[A kérdezett által intézett minden ügytípus esetén megkérdezve. Ügytípusonként több kommunikációs csatorna is megjelenhetett.]

Amikor az ügyfél tájékozódik vagy ügyet kíván intézni, többféle platformon, csatornán keresztül is eljuthat a közigazgatáshoz. Hogy végül milyen csatorná(ka)t választ, azt sok minden befolyásolhatja, például a megszokás, a kényelem, a gyorsaság, egy múltbeli jó vagy épp rossz tapasztalat stb. A szolgáltató közigazgatás feladata, hogy megismerje ezeket a tájékozódási és ügyintézési szokásokat, nyomon kövesse a bevezetett újítások terjedését (pl. online ügyintézés), és ezen ismeretek fényében alakítsa információs platformjait, ügyintézési csatornáit.

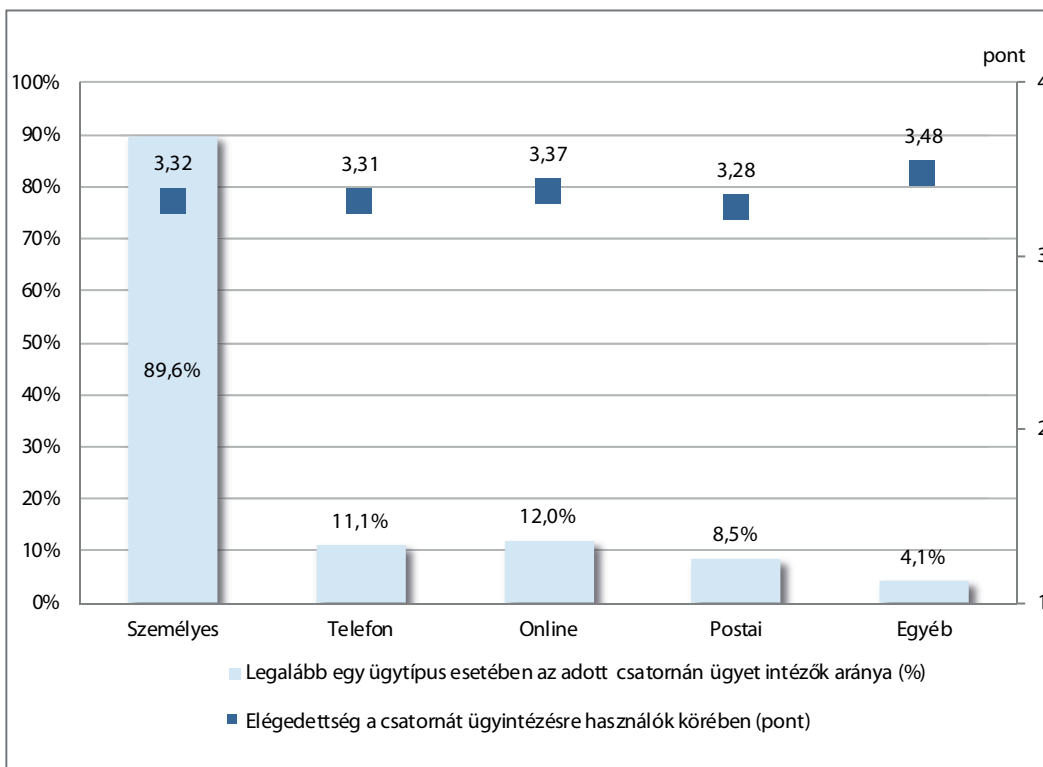
Ezen releváns információk megszerzése érdekében ügytípusonként vizsgáltuk, hogy a megkérdezettek milyen csatornákat vettek igénybe az ügyintézéshez szükséges információk megszerzéséhez, valamint ügyeik elintézéséhez.

4.6.1. A KÖZIGAZGATÁSI ÜGYEK KAPCSÁN TÁJÉKOZÓDÁSHOZ IGÉNYBE VETT CSATORNÁK

Az ügyet intézők túlnyomó részben személyesen, azaz valamelyik ügyfélszolgálaton informálódtak az ügyintézés folyamatáról és/vagy a szükséges dokumentumokról. Az ügyet intézők 23 százaléka tájékozódott telefonos ügyfélszolgálaton, míg 16 százalék szerzett információt valamely honlapról,²² és csak 5 százalék érdeklődött az elmúlt három évben e-mailen. Azok, akik a tájékozódás valamely személyesebb formáját választották, átlagosan elégedettebbek, mint a honlapon keresztül informálódók.

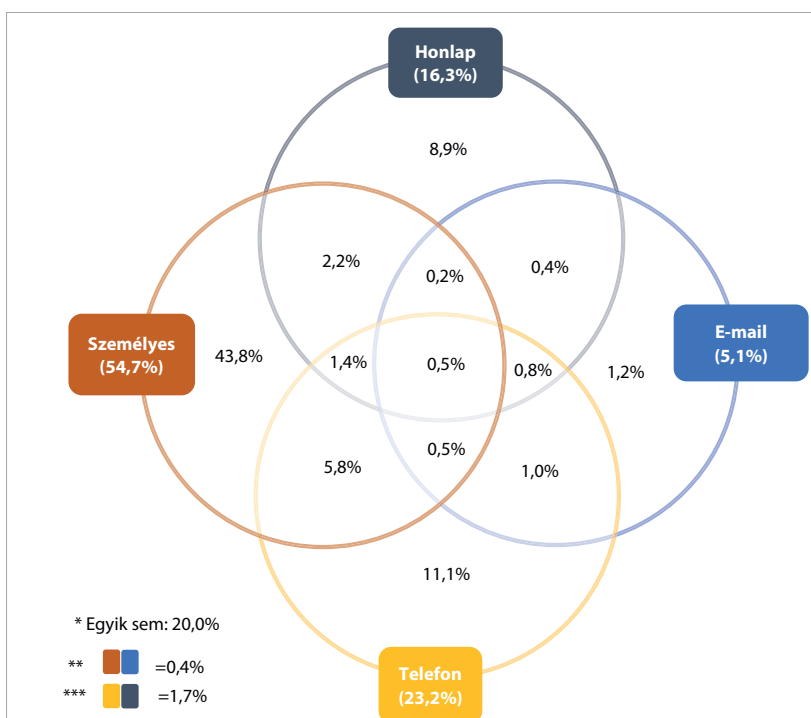
²² Nem kifejezetten az adott közigazgatási szerv hivatalos honlapjára kérdeztünk rá.

111. ábra: A közigazgatási ügytípusok kapcsán a tájékozódáshoz igénybe vett csatornák elterjedtsége és az ügyintézésrel való átlagos elégedettség (N=1692)

Az ügyet intézők döntő többsége (65,0%) kizárólag egy módon tájékozódik: elsősorban személyesen, a hivatalban érdeklődnek (43,8%), de közel minden tizedik válaszadó a honlapot vagy a telefont választja. A tájékozódás érdekében használt csatornák együttes alkalmazása nem igazán jellemző, 0,5–2,0 százalék döntött a kombinált használatuk mellett. Az ügyet intézők 20,0 százalékának nem volt szüksége előzetesen információkra, azaz semelyik csatornát nem vette igénybe tájékozódás céljából.

112. ábra: A közigazgatási ügyintézés kapcsán a tájékozódáshoz igénybe vett csatornák Venn-diagramja (N=1690)

Amennyiben ügýtípusonként bontva vizsgáljuk a tájékozódási csatornákat,²³ az alábbi sajátosságokat figyelhetjük meg:

- A szociális ellátással, segélyekkel és a munkanélkülivé válással kapcsolatos ügyintézés kapcsán szinte kizárólag személyesen tájékozódnak a válaszadóink (85–88%). Honlapot ez a kör elenyésző arányban (6–7%) használ információszerezésre, ami valószínűleg az ügyfélkör alacsonyabb társadalmi státuszára is visszavezethető.
- A személyes tájékozódást az átlagosnál nagyobb arányban választják (75%) az önkormányzatoknál folytatott adóügyintézés kapcsán is. Ez valószínűleg annak köszönhető, hogy a polgármesteri hivatalok helyben vannak, könnyen megközelíthetőek, esetleg az itt dolgozó ügyintézőkkel személyesebb a kapcsolat.
- A többi ügýtípushoz képest az egészségbiztosítási és a nyugdíjbiztosítási ügyek intézése kapcsán az átlagosnál többen (36–38%) választják a telefonos megkeresést. A személyi jövedelemadó, az okmány- és a földhivatali, építésügyi ügýtípusok azok, ahol a személyes lehetőség mellett viszonylag kiegyenlített arányban mindhárom másik (telefon, e-mail, honlap) tájékozódási csatornát is használják.
- Az átlagosnál jóval alacsonyabb azok aránya (38%), akik személyesen érdeklődnek egyéb adóhatósági ügyekben.

52. táblázat: A közigazgatási ügýtípusok kapcsán tájékozódáshoz igénybe vett csatornák és az ügyintézéssel való elégedettség (N=1692)

	Okmányügyintézés		Adóügyintézés		Egyéb ügyintézés	
	Tájékozódók aránya	Elégedettség	Tájékozódók aránya	Elégedettség	Tájékozódók aránya	Elégedettség
	31,72%	3,29	22,71%	3,38	42,83%	3,40
Csatorna	Az adott ügyet intézők arányában					
Személyes	63,8%	3,34	58,2%	3,33	71,9%	3,39
Telefon	24,4%	3,27	19,5%	3,46	24,6%	3,39
E-mail	2,8%	3,50	7,0%	3,39	5,0%	3,43
Honlap	18,9%	3,14	20,0%	3,45	18,9%	3,44

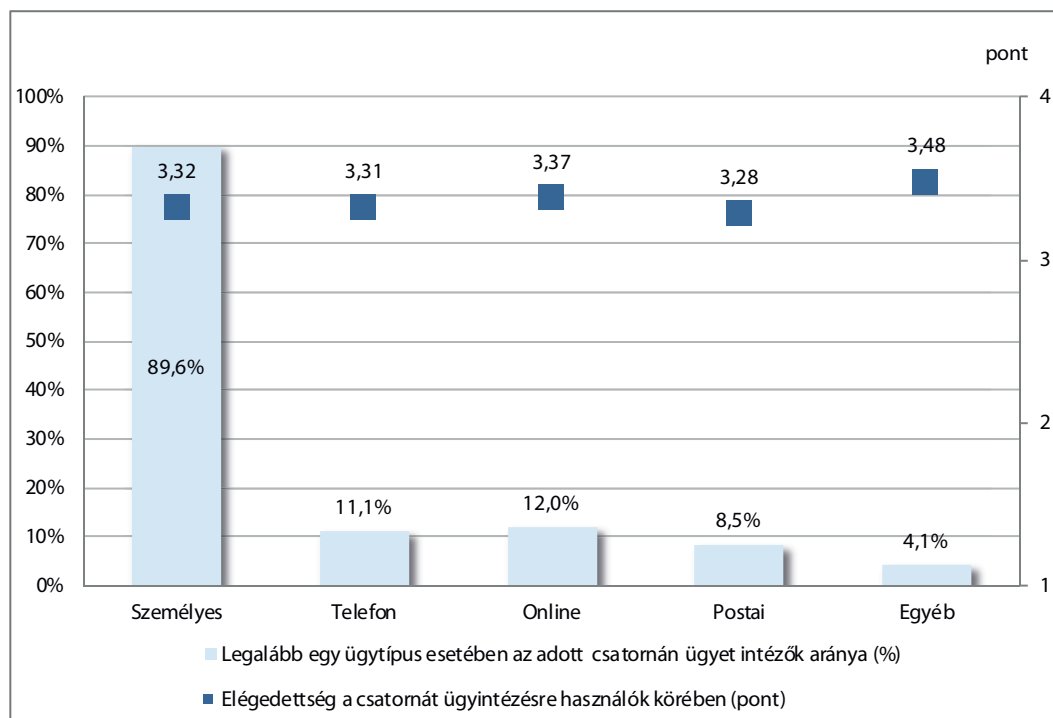
* Kevesebb mint 25 válaszadó

²³ A tizenegy ügýtípusra bontott táblázat a mellékletben található.

4.6.2. A KÖZIGAZGATÁSI ÜGYEK INTÉZÉSÉHEZ IGÉNYBE VETT CSATORNÁK

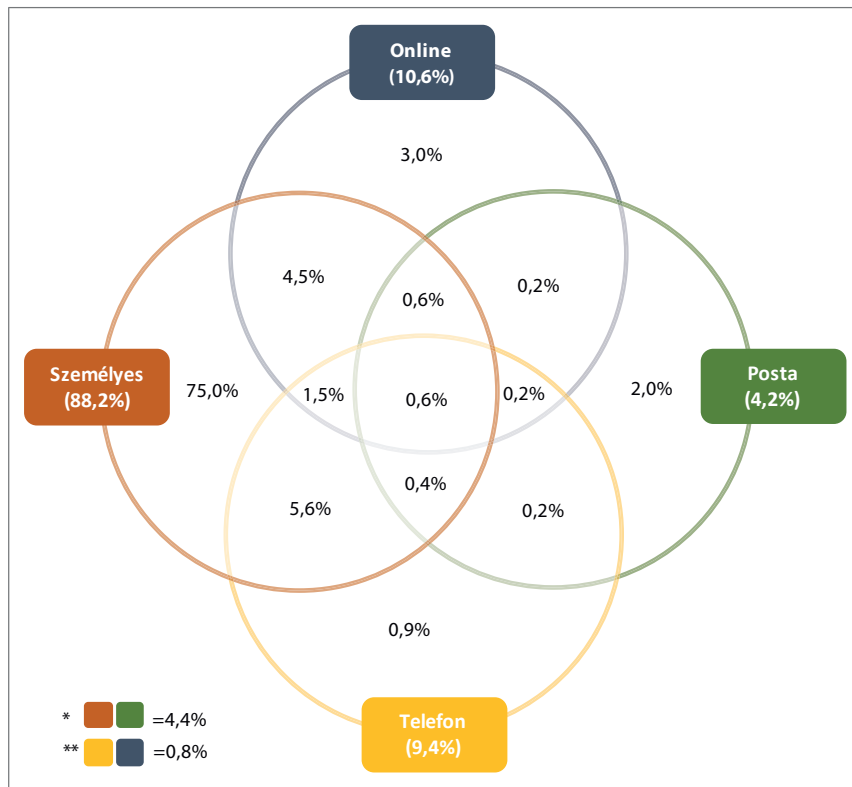
Összességében megállapítható, hogy a közigazgatási ügyintézés elsődlegesen személyesen, a hivatalokban zajlanak, ehhez képest a többi csatorna igénybevétele ritkább. Megközelítőleg minden tizedik válaszadó legalább egyszer intézett ügyet az elmúlt három évben telefonon, online vagy postai úton (azok közül, akiknek egyáltalán kellett ügyet intéznie a megjelölt időszakban), míg az egyéb csatornákat igénybe vevők aránya csupán 4 százalék.

113. ábra: A közigazgatási ügytípusok intézéséhez igénybe vett csatornák elterjedtsége és az ügyintézésrel való átlagos elégedettség (N=1692)

Ahogy láthattuk, a közigazgatási ügyintézés különböző formái közül a személyes, hivatali jelenléttel igénylő dominál, olyannyira, hogy az esetek 75 százalékában kizárólagosan ez érvényesül. A többi ügyintézési csatorna – önmagában vagy egymással kombinálva – nem terjedt el, igénybevételek 0,2–3,0 százalék között alakul. Ez nagy valószínűséggel azért is lehet, mert bizonyos ügytípusok nem is intézhetők máshogy, csak személyesen. Az online, a telefonos vagy a postai ügyintézési formák inkább a személyes kiegészítéseként jelennek meg (az ügyek 13,2 százalékánál együtt járnak a személyes ügyintézésrel), semmint alternatívaként: csak az ügyek 11,8 százaléka volt olyan, amikor nem vették igénybe a személyes ügyfélszolgálatot.

114. ábra: A közigazgatási ügytípusok intézéséhez igénybe vett csatornák Venn-diagramja (N=1625)

Érdeemes megvizsgálni az egyes csatornák igénybevételét leíró változók korrelációját is az igénybe vevők körében, mivel ez rámutat arra, hogy az egyes ügyintézési csatornák miként járnak együtt más csatornák használatával. Az adatokból – a korrelációs előjelekből – jól látszik, hogy a személyes ügyintézés kiváltására szolgál az összes többi csatorna, különösen az online platform, azok számára, akik ezt választják.

115. ábra: A közigazgatási ügyek intézéséhez igénybe vett csatornák korrelációs mátrixa (N=1692)

	Személyes	Telefonos	Postai	Online	Egyéb
Személyes		-0,155**	-0,169**	-0,361**	-0,136**
Telefonos	-0,155**		0,088**	0,208**	0,120**
Postai	-0,169**	0,088**		0,058*	0,148**
Online	-0,361**	0,208**	0,058*		0,138**
Egyéb	-0,136**	0,120**	0,148**	0,138**	

**99 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk

*95 százalékos megbízhatósági szint melletti korrelációk

Az ügyintézéshez használt csatornák alapján is több csoportra bonthatjuk az ügytípusokat:

- Talán nem meglepő, hogy az egyik olyan ügytípus, amelyre szinte kizárólagosan a személyes csatornára alapuló ügyintézés jellemző, az okmányügyintézés, mivel az ilyen típusú ügyek túlnyomó többsége megköveteli az ügyfél személyes megjelenését a hivatalban.
- Szintén majdnem kizárólagosan a személyes csatornát használták válaszadóink a szociális ellátással, a segélyekkel, valamint a munkanélkülivé válással kapcsolatos ügyeik intézéséhez.
- Dominánsan, de nem kizárólagosan a személyes csatornán alapul a földhivatali, építésügyi ügyek köre. Ezek esetében jellemző még az online ügyintézés, amelyet válaszadóink közel ötöde vett igénybe.
- Az egészségbiztosítási és a nyugdíjbiztosítási ügyeknél nemcsak a tájékozódás során alkalmazzák az átlagnál nagyobb arányban válaszadóink a telefont, hanem ügyeik intézésénél is.

- Az egyetlen olyan ügytípus, amelynél a postai lehetőség markánsan megjelenik (16–17%) az adó-ügyintézés. A földhivatali, építésügyi ügyekkel kiegészülve az adóügyek azok, ahol az online ügyintézés lehetőségének igénybevétele kiugróan magas (13–28%).
- Az egyéb platformok használata (például sms-értesítés, applikációk alkalmazása) csak elvétve jellemző.

53. táblázat: A közigazgatási ügytípusok kapcsán ügyintézéshez igénybe vett csatornák és az ügyintézéssel való elégedettség (N=1692)

	Okmányügyintézés		Adóügyintézés		Egyéb ügyintézés	
	Ügyet intézők aránya	Elégedettség	Ügyet intézők aránya	Elégedettség	Ügyet intézők aránya	Elégedettség
	41,5%	3,36	50,5%	3,50	55,2%	3,32
Csatorna	Az adott ügyet intézők arányában					
Személyes	93,7%	3,31	70,2%	3,40	91,2%	3,31
Telefonos	6,1%	3,16	10,0%	3,49	9,1%	3,18
Online	5,7%	3,11	19,5%	3,50	8,1%	3,41
Postai	1,8%*	3,3	14,6%	3,34	3,7%	3,23
Egyéb	4,5%	3,49	2,2%*	3,75	1,3%	1,54

* Kevesebb mint 25 válaszadó.

Alapvetően az ügyet intézők két csoportja különíthető el: az egyik szinte kizárólag személyesen intéz ügyeket, ők jellemzően alacsonyabb iskolai végzettségűek, munkahellyel nem rendelkezők, az átlagnál alacsonyabb háztartási jövedelműek és a fejletlenebb régiókban élők. Ennek teljesen az ellenkezője mondható el a másik, markáns jellemvonásokkal bíró csoportról, az online ügyintézési csatornát használókról. Nem meglepő, hogy körükben több a mindennapos internethasználó, a legalább érettségivel, munkahellyel és az átlagnál magasabb háztartási összjövedelemmel rendelkező.

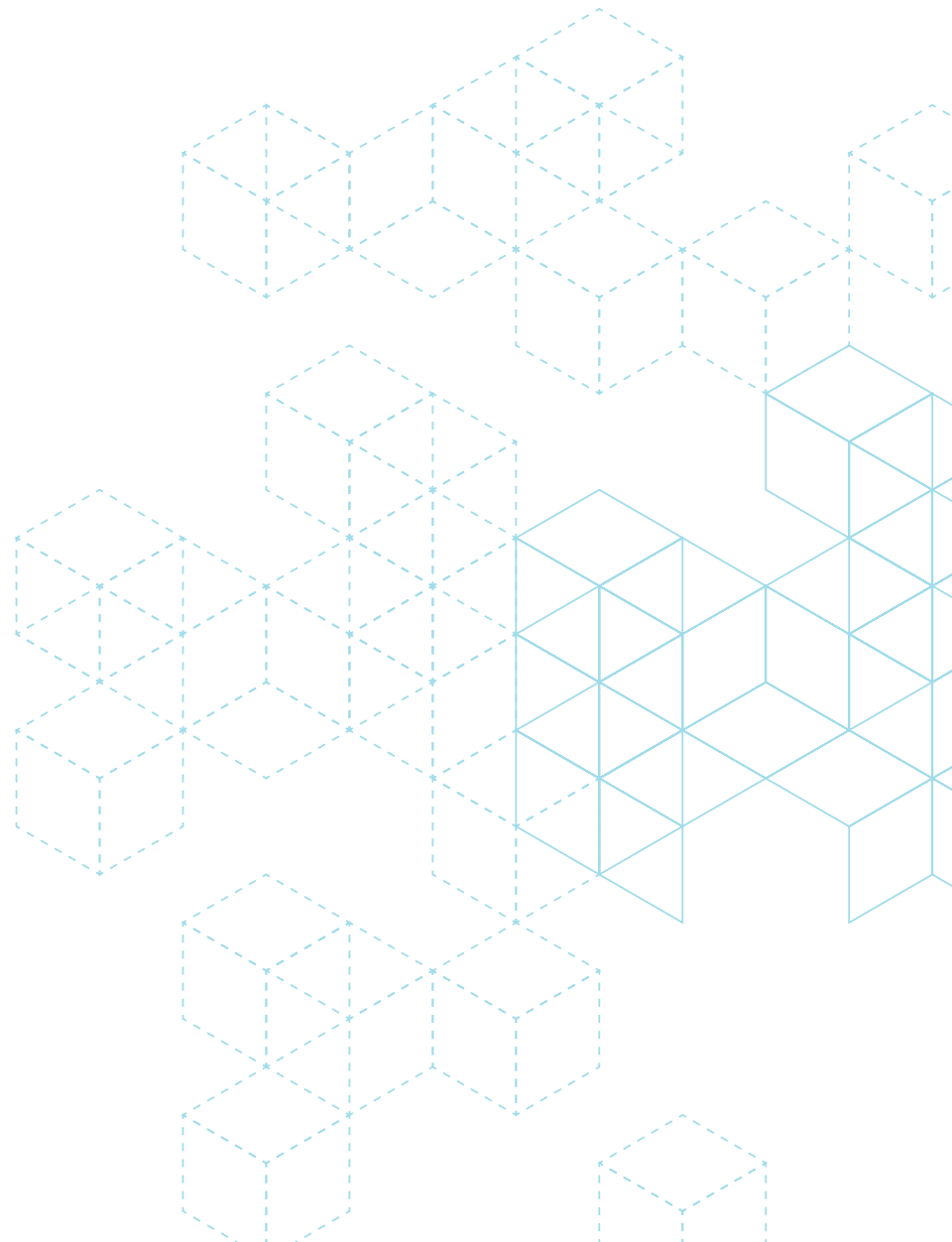
54. táblázat: A közigazgatási ügyek intézéséhez igénybe vett csatornák összefüggése a fontosabb magyarázó változókkal az ügyet intézők körében (N: 1415–1692)

Ügyintézési csatorna	Nem	Nyugdíj	Iskolai végzettség	Munkahellyel rendelkezés	A háztartás nettó összjövedelme	Háztartástípus	Településtípus	Régió	Internethasználat
személyesen	0,01	0,05	0,13	0,09	0,07	0,05	0,07	0,10	0,05
telefonos ügyfélszolgálat	0,02	0,01	0,06	0,05	0,06	0,02	0,04	0,13	0,00
online/ internetes szolgáltatás, applikáció	0,03	0,11	0,25	0,12	0,17	0,01	0,07	0,13	0,21
postai szolgáltatás	0,06	0,02	0,03	0,04	0,03	0,01	0,05	0,01	0,01
egyéb szolgáltatás (pl. sms-értesítés)	0,00	0,05	0,08	0,03	0,07	0,08	0,06	0,18	0,09

A következő táblázatban azt vizsgáltuk, hogy a különböző ügyintézési csatornákat (online, telefon, személyes stb.) választók milyen csatornát használnak a tájékozódáshoz. Mindegyik esetében elmondható, hogy az ügyet adott platformon intézők általában az érdeklődéshez, az információszerzéshez is ugyanazt a csatornát választják. A telefonos ügyintézési formát alkalmazzák azok, akik leginkább vegyítik a tájékozási csatornákat. A postai úton intézkedők jellemzően nem tájékozódnak előzetesen.

55. táblázat: A közigazgatási ügyekkel kapcsolatos tájékozódáshoz és az ügyek intézéséhez igénybe vett csatornák (N=1692)

		Tájékozási csatorna				
		Személyes	Telefonos	E-mail	Honlap	Nem tájékozódók
Ügyintézési csatorna	Személyes	59,4%	22,7%	3,7%	14,6%	19,1%
	Telefonos	55,1%	71,1%	16,6%	24,1%	6,5%
	Postai	43,1%	30,6%	12,5%	29,9%	22,8%
	Online	30,0%	31,0%	28,6%	62,6%	10,3%
	Egyéb	31,9%	51,4%	29,0%	43,5%	4,3%

4.7. AZ ELFOGADHATÓ IDŐTEHER A KÖZIGAZGATÁSI ÜGYEK INTÉZÉSE ESETÉBEN

Feltett kérdések:

- Maximálisan hány perc odautazási időt tart elfogadhatónak egy közigazgatási ügyintézés elvégzésekor?
- Maximálisan hány perc hivatalban töltött várakozási időt tart elfogadhatónak, amíg sorra kerül az ügyintézőnél, amennyiben nem foglalt előre időpontot?
- Maximálisan hány perc hivatalban töltött várakozási időt tart elfogadhatónak, amíg sorra kerül az ügyintézőnél, amennyiben foglalt előre időpontot?
- Maximálisan hány perc ügyintézési időt tart elfogadhatónak, amíg az ügyintéző elintézi ügyét?
- Az Ön véleménye szerint ÁTLAGOSAN hosszabb vagy rövidebb a várakozási idő a közigazgatási ügyei intézéséhez képest az alábbi intézményekben / ügyintézés során?

A közigazgatással való elégedettséget talán a legjobban az időteher befolyásolja, azaz hogy mennyi időráfordítást igényel az emberektől az ügyintézés. Ehhez kapcsolódóan szeretnénk volna felmérni, mennyi az a maximális idő, amelyet a válaszadók elfogadhatónak tartanak a személyes ügyintézés három, egymást követő szakaszában: az ügyfélszolgálat megközelítése, az ügyintézőre való várakozás, valamint a konkrét ügyintézés esetében. A várakozási idő alatt azt az időt értjük, amely az ügyfélszolgálatra történő belépéstől eltelik addig, amíg az ügyintéző szólítja az ügyfelet. Ennek elfogadható hosszát külön megkérdeztük abban az esetben, ha előzetesen foglalt időpontot a válaszadó, illetve ha nem foglalt. Az ügyintézés idejébe nem számoltuk bele az előzetes tájékozódásra, a nyomtatványok kitöltésére, a teendők megértésére fordított időt, ugyanis ezek sokszor nehezen rekonstruálhatóak, valamint a rájuk szánt idő összemosódik más szakaszokkal.

A személyes ügyintézésre fordított idő három aspektusa (utazás, várakozás, ügyintézés) alapján képet kaphatunk arról, hogy mekkora az a maximális időkeret, amelyet a lakosság még negatív érzések nélkül hajlandó közigazgatási ügyeinek elintézésére szánni. Hogy a szélső értékek torzító hatását kiküszöböljük, az átlagok mellett a mediánt²⁴ és a móduszt²⁵ is vizsgáljuk.

Az ügyintézés helyéhez történő odautazás esetében az elfogadható időmennyiséget úgy kellett meghatározniuk a válaszadóknak, hogy nem köthették össze az odautazási időt más elintéznivalókkal. Az adatok alapján elmondható, hogy az adott hivatal felkeresésére szánt idő ideális esetben nem több, mint fél óra. Ez megegyezik a járasszékhelyek kijelölésének, valamint a kormányablak-hálózat bővítésének szempontjaival.

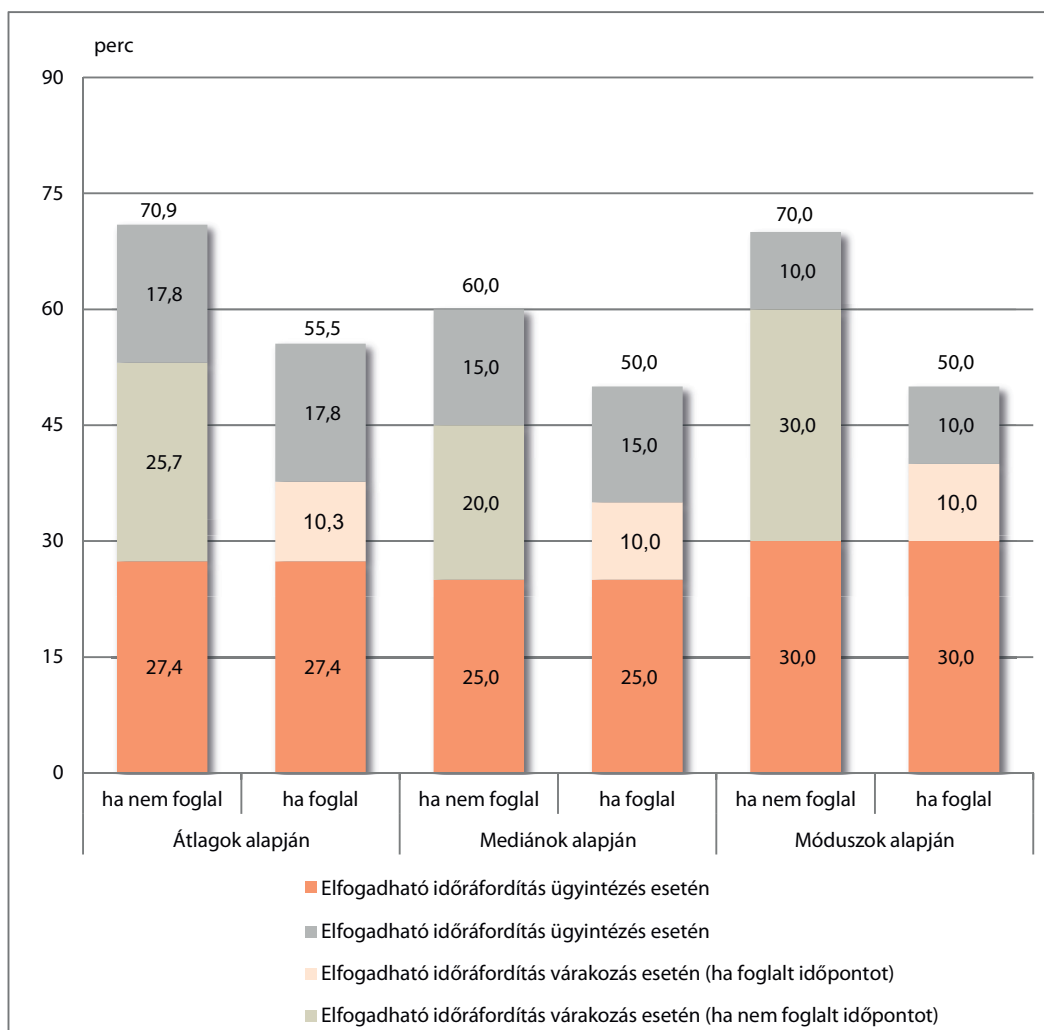
A várakozás elfogadható mértéke időpontfoglalás nélkül nagyjából hasonlóan alakul, mint az utazásra szánt időé, azonban ha foglaltak időpontot, akkor válaszadóink már csak átlagosan legfeljebb 10 percet gondolnak tolerálható időtartamnak. A folyamatban az ügyintézési időnek átlagosan 20 percnél kevesebbnek kell lennie a lakossági visszajelzések alapján, a többség a negyedórán belüli teljesítést tartja elfogadhatónak.

A három külön mért szegmens alapján, utazással együtt átlagosan 50–55 perc az az időintervallum, amelyet a kérdezettek egy átlagos közigazgatási ügyintézés esetében még elfogadhatónak tekintenek időpontfoglalás esetén. Amennyiben nem rendelkeznek előre foglalt időponttal, a válaszadók átlagosan negyedórával többet hajlandóak várni, azaz összességében a 65–70 perces személyes ügyintézésrel töltött időnél húzódik az átlagos toleranciaküszöb. A teljes időből a legtöbbit az odautazásra „szánják” a válaszadók, az időkeret 39, illetve 49 százalékát, időpontfoglalástól függően.

²⁴ Az az érték, amelynél az érvényes választ adó megkérdezettek fele magasabb, míg másik fele alacsonyabb értéket adott meg.

²⁵ Az az érték, amelyet a legtöbb válaszadó jelölt meg.

116. ábra: A közigazgatási ügyintézésre fordítandó maximálisan elfogadható idő (N: 2397–2445)

Az ügyintézés kapcsán elfogadhatónak tekintett időráfordítást alapvetően meghatározza a kérdezt lakóhelye: a ritka településhálózatú régiókban élők vagy az úthálózat vérkeringésébe kevésbé integrált községekben lakók több időt hajlandóak ügyintézésre, utazásra vagy várakozásra fordítani. A budapestiek a „legtürelmetlenebbek”, idejükből ők hajlandóak a legkevesebbet az ügyintézés egyes aspektusaira fordítani. Régiós léptékben vizsgálva szintén ezt tapasztaljuk a közép-magyarországi, valamint a dél-alföldi régióban élőknel. Az észak-magyarországi lakosok azok, akik átlagosan több időt hajlandóak szánni mind az utazásra, mind a várakozásra, mind az ügyintézésre. Az adatok alapján úgy tűnik, hogy a válaszadó neme, életkora, családi körülményei nincsenek összefüggésben a közigazgatási ügyintézésre szánt időmennyiséggel. A többi háttérváltozó esetében bár kimutatható a kapcsolat, de igen gyengének tekinthető.

Az elmúlt három évben ügyet intézők és ügyet nem intézők körében az elfogadható időteher a különböző kategóriákban nagyjából hasonlóképp alakul, átlagosan legfeljebb 1 perces az eltérés az egyes szegmensekben. Ezek alapján úgy tűnik, hogy a közigazgatási ügyintézésre szánt maximális időkeret független a tényleges ügyintézési tapasztalattól.

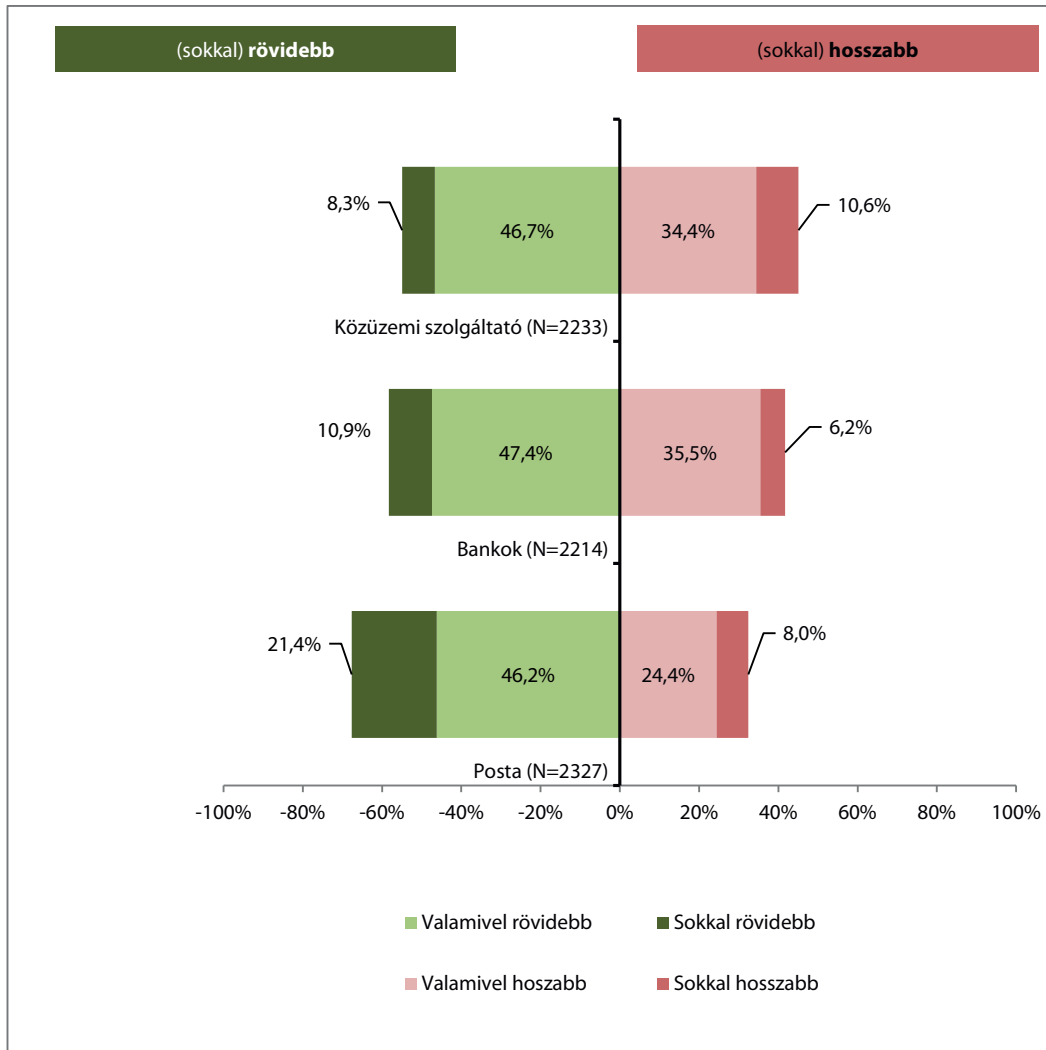
56. táblázat: A közigazgatási ügyintézésre fordítandó maximálisan elfogadható idő összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal az ügyet intézők körében (N: 1871–2445)

Időteher	Nem	Korcsoport	Iskolai végzettség	Munkahelyi rendelkezés	A háztartás nettó összjövedelme	Háztartástípus	Régió	Településtípus	Internethasználát
Elfogadható utazás miatti ráfordítás	0,03	0,05	0,11	0,06	0,13	0,05	0,13	0,12	0,13
Elfogadható várakozási idő (időpontfoglalás nélkül)	0,04	0,05	0,10	0,15	0,12	0,02	0,19	0,10	0,08
Elfogadható várakozási idő (időpontfoglalással)	0,02	0,03	0,08	0,07	0,07	0,04	0,20	0,05	0,06
Elfogadható ügyintézés miatti ráfordítás	0,02	0,06	0,10	0,04	0,09	0,03	0,23	0,24	0,10

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőtérkép értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

Megkértük válaszadóinkat, határozzák meg, hogy a közigazgatási ügyintézéshez képest átlagosan rövidebb vagy hosszabb a várakozási idő a postán, a bankoknál vagy a közüzemi szolgáltatóknál. A megkérdezettek úgy ítélték meg, hogy valamivel jobban teljesítenek a postahivatalok, mint a közigazgatás szereplői: a válaszadók 67,6 százaléka szerint a postán rövidebb a várakozási idő. A bankokról és a közüzemi szolgáltatókról azonban megközelítőleg ugyanannyian gondolják, hogy ott hosszabb, illetve rövidebb a várakozási idő. Összességében elmondható tehát, hogy a közigazgatási ügyintézés során várakozással töltött idő a hosszát tekintve nagyságrendileg nem különbözik a vizsgált szolgáltatókétól.

117. ábra: Különböző ügyek intézésének várakozási ideje a közigazgatáshoz viszonyítva (N: 2214–2327)

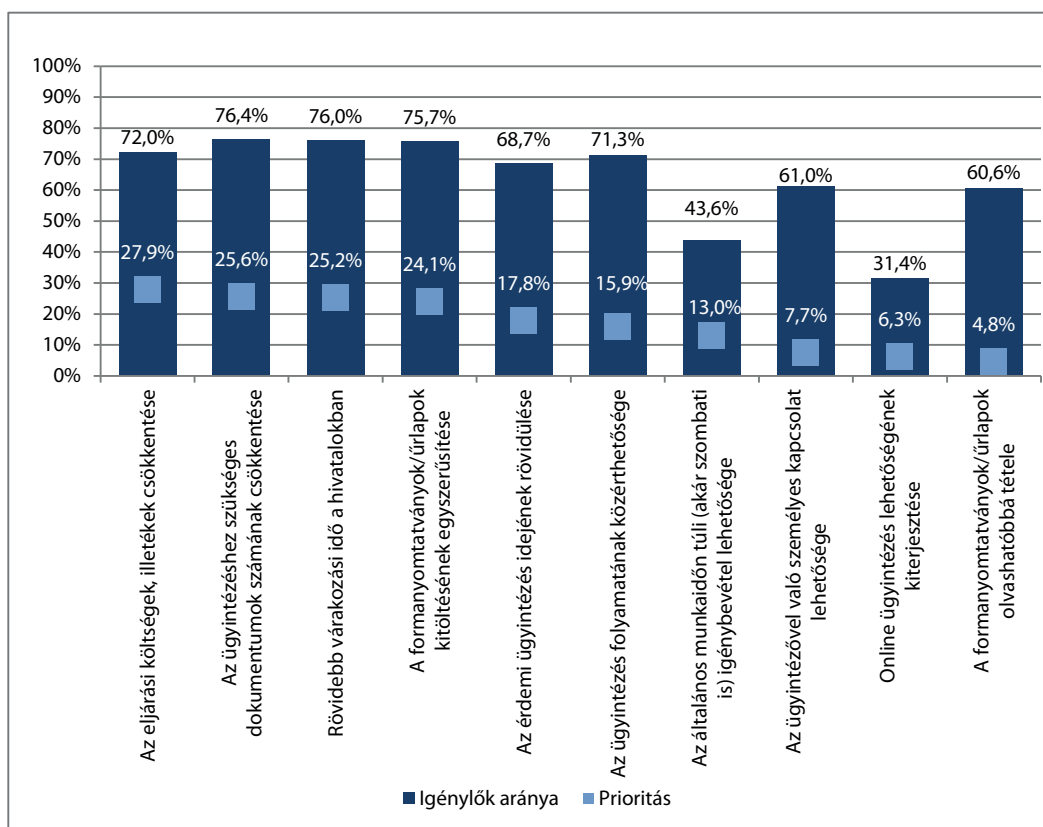
4.8. A KÖZIGAZGATÁSI ÜGYEK INTÉZÉSÉNEK KÖNNYEBBÉ TÉTELE

Feltett kérdések:

- Az alábbi fejlesztési célok megvalósulása érdemben segítené-e azt, hogy Ön kényelmesebben, hatékonyabban tudja a közigazgatási ügyeit intézni?
- Kérjük, adja meg, hogy melyik két fejlesztési cél megvalósulása lenne a legfontosabb Önnek!

A hatékony, gyors és eredményes közigazgatási ügyintézés megvalósításához ismernünk kell az ügyfél elvárásait, ezért kérdeztük meg kérdőívünkben, hogy melyek azok a fejlesztési célok, kényelmi szolgáltatások, amelyek megvalósulását a válaszadóink fontosnak tartanák. A felkínált tizenhat lehetőségből akármennyi ügyintézés segítő megoldást jelölhettek, majd arra kértük őket, hogy a tizenhatból válasszák ki azt a kettőt, amely számukra prioritás, azaz a legfontosabb lenne.

118. ábra: A közigazgatási ügyintézés hatékonyabbá tévő megoldások támogatottsága (N=2432)

Elsődlegesen fontosnak a válaszadók 25 százaléka tartja az eljárási költségek, illetékek csökkentését, körükben a nők, valamint az érettségivel alacsonyabb végzettséggel rendelkezők felülreprezentáltak. A megkérdezettek több mint kétharmada szerint a hatékony és kényelmesebb ügyintézéshez az adminisztratív terhek enyhítésén, az úrlapok, formanyomtatványok számának csökkentésén, áttekinthetőbbé, érthetőbbé tételén át vezet az út. Ez a legalacsonyabb végzettséggel rendelkezők körében különösen fontos célként jelent meg. Hasonló arányban tartják fontosnak az ügyintézési időterhek, elsősorban a várakozási idő csökkentését – ez különösen a 40 év alattiak számára fontos. Azok a fejlesztési javaslatok, amelyekkel a válaszadók kevesebb mint 40 százaléka ért egyet, elsősorban a szolgáltatásbővítésre (pl. online vagy telefonos ügyintézési lehetőségek bővítése), illetve az ügyfélkörnyezetre vonatkoznak.

57. táblázat: A közigazgatási ügyintézés hatékonyabbá tévő megoldások támogatásának összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 1893–2432)

	Nem	Nyugdíj	Iskolai végzettség	Munkahely rendelkezés	A háztartás nettó összjövedelme	Háztartástípus	Településtípus	Régió	Internethasználat
Rövidebb várakozási idő a hivatalokban	0,02	0,06	0,01	0,02	0,01	0,03	0,08	0,03	0,06
Rövidebb utazási idő	0,02	0,01	0,07	0,02	0,04	0,01	0,15	0,00	0,04
Az általános munkaidőn túli (akár szombati is) igénybevétele lehetősége	0,01	0,23	0,06	0,15	0,13	0,10	0,05	0,19	0,13
Az ügyintézéshez szükséges dokumentumok számának csökkentése	0,04	0,02	0,02	0,01	0,01	0,03	0,04	0,10	0,06
Az érdemi ügyintézés idejének rövidülése	0,02	0,06	0,00	0,03	0,06	0,03	0,07	0,14	0,08
Az eljárási költségek, illetékek csökkentése	0,04	0,01	0,05	0,05	0,05	0,01	0,09	0,01	0,02
Telefonos ügyintézési lehetőségek bővítése	0,02	0,09	0,07	0,08	0,11	0,01	0,03	0,15	0,10
Mobiltelefonos ügyintézési lehetőségek (appok) bővítése	0,02	0,13	0,11	0,08	0,13	0,01	0,03	0,12	0,16
Online ügyintézés lehetőségének kiterjesztése	0,02	0,19	0,18	0,09	0,18	0,04	0,08	0,12	0,27
Az ügyintézővel való személyes kapcsolat lehetősége	0,01	0,03	0,05	0,01	0,03	0,02	0,03	0,01	0,03
Az ügyintézés folyamatának közérthetősége	0,02	0,03	0,06	0,06	0,01	0,00	0,05	0,05	0,01
A formanyomtatványok/úrlapok kitöltésének egyszerűsítése	0,00	0,02	0,10	0,07	0,05	0,03	0,01	0,09	0,04
A formanyomtatványok/úrlapok olvashatóbbá tétele	0,05	0,01	0,09	0,04	0,03	0,00	0,04	0,11	0,03
Akadálymentesség megvalósítása a hivatalban	0,04	0,00	0,00	0,05	0,04	0,01	0,01	0,01	0,01
Az ügyfélváróban játszószarok kialakítása	0,04	0,11	0,00	0,06	0,02	0,11	0,03	0,04	0,06
Proaktív szolgáltatások (pl. okmány lejárata előtt e-mail értesítés) igénybevétele lehetősége	0,01	0,15	0,10	0,02	0,11	0,08	0,04	0,02	0,20

A fehér háttérű celláknál nincs szignifikáns kapcsolat. A hőtérkép értelmezéséhez további segítséget nyújt az 1.5. fejezet.

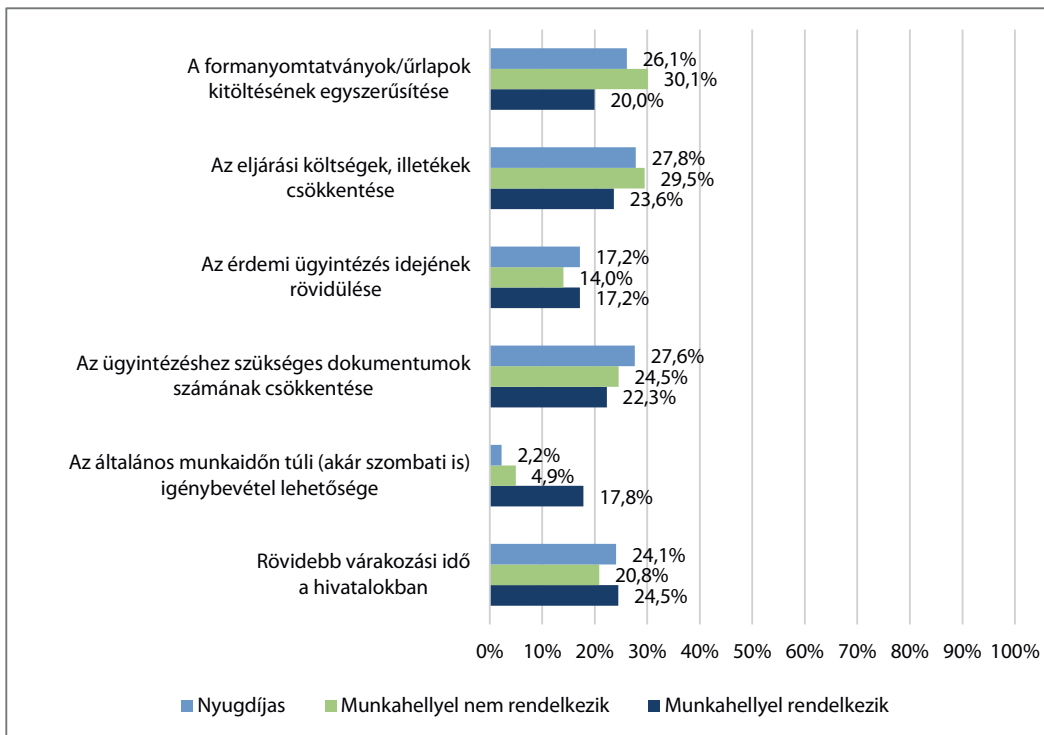
Az egyéb ügyintézési formák, mint a mobiltelefonos alkalmazásokon (appokon) keresztül vagy online történő ügyintézés, illetve a proaktív szolgáltatások (pl. okmány lejárata előtt e-mail értesítés) igénybevétele lehetősége iránt a fiatalok, a munkahellyel rendelkezők, a mindennapos internethasználók és az átlagnál magasabb jövedelemmel rendelkezők érdeklődnek. Talán nem meglepő, hogy szintén ez az a társadalmi csoport az, amely örömmel veszi, ha az általános munkaidőn túl is van lehetőség ügyeket intézni. Elmondható továbbá, hogy a kisebb településeken élők azok, akik jobban igénylik az ügyintézésre fordított idő csökkentését, valamint az sem véletlen, hogy a gyermekek preferálnak az ügyfélváróban a játszószarokot. A formanyomtatványok, úrlapok egyszerűsítése, valamint olvashatóbbá tétele elsősorban az alacsonyabb iskolai végzettségűek számára lenne fontos fejlesztési cél.

Megkértük válaszadóinkat arra is, hogy a felsorolt tizenhat fejlesztési cél közül jelöljenek meg kettőt, amit a legfontosabbnak tartanak. Ez alapján négy olyan célterületet azonosítottunk, amelyek a kérdezettek közel negyede szerint hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a lakosok kényelmesebben, hatékonyabban tudják közigazgatási ügyeiket intézni. Ezek sorrendben a következők:

- az eljárási költségek, illetékek csökkentése;
- az ügyintézéshez szükséges dokumentumok számának csökkentése;
- rövidebb várakozási idő a hivatalokban;
- a formanyomtatványok/úrlapok kitöltésének egyszerűsítése.

Szintén sokak számára a legfontosabbak között van az érdemi ügyintézés idejének rövidülése (17,1%) és az általános munkaidőn túli ügyintézés lehetőségének igénybevétele (12,2%).

119. ábra: A közigazgatási ügyintézés hatékonyabbá tévő megoldások támogatottsága munkahellyel rendelkezés szerint (N =2432)

A formanyomtatványok kitöltésének egyszerűsítése, számuk csökkentése vagy az eljárási költségek enyhítése elsősorban a nyugdíjasok és az aktív korú, de munkahellyel nem rendelkezők számára fontosabb, hiszen ők azok, akik többségében alacsonyabb iskolai végzettséggel és kevesebb jövedelemmel rendelkeznek. Míg a munkahellyel rendelkezők és a nyugdíjasok közel azonos arányban tartják fontosnak a várakozási idő és az érdemi ügyintézés idejének csökkentését, a munkával nem rendelkezők esetében alacsonyabb ez az arány. A legnagyobb eltérés a vizsgált három csoport között az általános munkaidőn túli ügyintézés mint fejlesztési prioritás esetében figyelhető meg. Nem meglepő, hogy ez iránt elsősorban a munkahellyel rendelkezők, azaz többségében a fő ügyintézési időszámban dolgozók részéről jelentkezik igény.

5. MELLÉKLETEK

5.1. ELEMZETT SOKASÁG NAGYSÁGA HÁTTÉRVÁLTOZÓK SZERINT

	Elemzett sokaság nagysága (fő)		Elemzett kategóriaszám	
	Jó Állam Véleményfelmérés	Közigazgatási lakossági véleményfelmérés	Jó Állam Véleményfelmérés	Közigazgatási lakossági véleményfelmérés
Nem	2500	2505	2	2
Korcsoport	2500	2505	6	2
Iskolai végzettség	2496	2505	4	2
Munkahellyel rendelkezés	1904	1953	2	2
Jövedelmi helyzet	2500	2424	7	2
Háztartás	2500	—	7	—
Egy főre jutó	2500	—	7	—
Személyi	1802	—	3	—
Háztartástípus	2478	2505	4	2
Településtípus	2500	2505	4	2
Régió	2500	2505	7	2
Tájékozódás	2498	—	3	—
Közérzet	2468	—	11	—
Állam megítélése	2319	—	2	—
Internethasználat	—	2505	—	2

5.2. A KÖZIGAZGATÁSI ÜGYINTÉZÉS TÁJÉKOZÓDÁSI CSATORNÁI ÉS AZ EZEK ESETÉBEN MÉRT ELÉGEDETTSÉG

Csatorna	okmányügyintézés		szja-ügyintézés		gépjármű-ügyintézés		szoc. ellátással kapcs. ügyintézés		adóügyintézés az önkormányzatnál		családtámogatással kapcs. ügyintézés		munkánélkülivé válással kapcs. ügyintézés		földhivatali és építésügyi ügyintézés		egyéb adóügyintézés adóhatóságnál		egészségbiztosítási ügyintézés		nyugdíjbiztosítási ügyintézés	
	Tájékoztatók aránya	Elégedettség	Tájékoztatók aránya	Elégedettség	Tájékoztatók aránya	Elégedettség	Tájékoztatók aránya	Elégedettség	Tájékoztatók aránya	Elégedettség	Tájékoztatók aránya	Elégedettség	Tájékoztatók aránya	Elégedettség	Tájékoztatók aránya	Elégedettség	Tájékoztatók aránya	Elégedettség	Tájékoztatók aránya	Elégedettség	Tájékoztatók aránya	Elégedettség
	31,72%	3,29	10,18%	3,39	12,05%	3,24	7,70%	3,36	6,26%	3,49	6,78%	3,33	4,99%	3,35	4,67%	3,27	6,26%	3,27	3,75%	3,36	2,87%	3,22
Az adótt ügyet intézők arányában																						
Személyes	64%	3,34	60%	3,30	62%	3,24	88%	3,34	75%	3,49	69%	3,32	85%	3,38	64%	3,22	38%	3,22	54%	3,39	61%	3,16
Telefon	24%	3,27	19%	3,49	22%	3,21	18%	3,42	25%	3,49	27%	3,29	11%	3,33	28%	3,18	15%	3,37	38%	3,38	36%	3,32
E-mail	3%	3,50	10%	3,49	6%	3,30	1%	3,69	6%	3,36	5%	3,37	6%	3,00	8%	3,43	3%	3,24	4%	3,13	4%	2,93
Honlap	19%	3,14	28%	3,46	24%	3,23	7%	3,37	11%	3,58	15%	3,40	6%	3,32	17%	3,51	16%	3,32	20%	3,30	15%	3,27

* Kevesebb, mint 10 válaszadó

* Kevesebb, mint 25, több mint 10 válaszadó

5.3. A KÖZIGAZGATÁSI ÜGYINTÉZÉS CSATORNÁI ÉS AZ EZEK ESETÉBEN MÉRT ELÉGEDETTSÉG

Csatorna	okmányügyintézés		szja-ügyintézés		gépjármű-ügyintézés		szoc. ellátással kapcsol. ügyintézés		adóügyintézés az önkormányzatnál		családtagokkal kapcsol. ügyintézés		munkanélkülivé válással kapcsol. ügyintézés		földhivatali és építési ügyintézés		egyéb adóügyintézés		egészségügyi ügyintézés		nyugdíjbiztosítási ügyintézés	
	Ügyet intézők aránya	Elégedettség	Ügyet intézők aránya	Elégedettség	Ügyet intézők aránya	Elégedettség	Ügyet intézők aránya	Elégedettség	Ügyet intézők aránya	Elégedettség	Ügyet intézők aránya	Elégedettség	Ügyet intézők aránya	Elégedettség	Ügyet intézők aránya	Elégedettség	Ügyet intézők aránya	Elégedettség	Ügyet intézők aránya	Elégedettség	Ügyet intézők aránya	Elégedettség
	41,54%	3,36	15,92%	3,46	15,76%	3,35	9,54%	3,32	9,50%	3,56	8,86%	3,32	6,34%	3,37	7,50%	3,17	5,11%	3,48	5,03%	3,37	3,87%	3,28
Az adott ügyintézők arányában																						
Személyes	94%	3,31	60%	3,33	89%	3,26	97%	3,32	82%	3,57	90%	3,38	97%	3,39	98%	3,30	80%	3,32	81%	3,34	81%	3,21
Telefonos	6%	3,16	11%	3,54	6%	3,05	10%	3,42	9%	3,50	7%	3,06	10%	3,13	8%	3,01	8%	3,33	14%	3,37	18%	3,46
Online	6%	3,11	28%	3,53	11%	3,51	2%	3,51	7%	3,50	7%	3,40	4%	3,17	13%	3,47	18%	3,43	11%	2,97	7%	3,64
Postai	2%	3,30	17%	3,18	2%	3,23	4%	3,50	16%	3,52	5%	3,36	3%	2,85	4%	3,04	5%	3,48	5%	3,21	6%	3,23
Egyéb	4%	3,49	2%	3,77	2%	3,55	0%	-	2%	3,73	0%	-	0%	-	2%	2,92	2%	3,73	0%	-	1%	2,83

* Kevesebb, mint 10 válaszadó

* Kevesebb, mint 25-több mint 10 válaszadó

6. ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra:	A mintába került települések _____	7
2. ábra:	A minta megoszlása nem és életkor szerint (N=2500) _____	12
3. ábra:	Az iskolai végzettség megoszlása a mintában (N=2479) _____	13
4. ábra:	Az iskolai végzettség megoszlása a mintában nemek szerint (N=2496) _____	14
5. ábra:	Az iskolai végzettség megoszlása a mintában korcsoportok szerint (N=2494) _____	15
6. ábra:	A munkahellyel rendelkezők aránya korcsoportok szerint (N=2497) _____	16
7. ábra:	A munkahellyel rendelkezők aránya iskolai végzettség szerint (N=2494) _____	17
8. ábra:	Az egy főre jutó háztartási jövedelem és a személyi jövedelem eloszlása (N=2497) _____	19
9. ábra:	A személyi és az egy főre jutó háztartási jövedelem három kategóriára bontva (N=1802,2500) _____	20
10. ábra:	A háztartástípusok megoszlása a mintában (N=2500) _____	21
11. ábra:	A háztartástípus megoszlása nemek szerint (N=2478) _____	22
12. ábra:	A háztartástípusok megoszlása korcsoportok szerint a nők körében (N=1327) _____	23
13. ábra:	A háztartástípusok megoszlása korcsoportok szerint a férfiak körében (N=1151) _____	23
14. ábra:	A településtípusok és régiók együttes eloszlása a mintában (N=2500) _____	25
15. ábra:	A tájékozódási csatornák igénybevétele korcsoportok szerint (N=2498) _____	26
16. ábra:	A tájékozódási csatornák igénybevétele iskolai végzettség szerint (N=2496) _____	27
17. ábra:	Mennyire felel meg a magyar állam a Jó Államról alkotott elképzeléseinek? (N=2500) _____	28
18. ábra:	Az élet különböző területeivel való elégedettség eloszlása. „Mennyire elégedett Ön...” (N=2500) _____	31
19. ábra:	A bizalom szintjének eloszlása különböző egyének, intézmények és tényezők esetén. „Mennyire bízik Ön...?” (N=2500) _____	34
20. ábra:	Az internethasználat gyakoriságának eloszlása. „Milyen gyakran használja Ön az internetet?” (N=2499) _____	36
21. ábra:	A közügyekről való tájékozódás csatornáit az internethasználati szokások alapján (N=2475) _____	37
22. ábra:	„Mennyi ideig tudná fenntartani jelenlegi életszínvonalát, ha megszűnnének bevételei?” (N=1639) _____	38
23. ábra:	Az államilag támogatott pénzügyi lehetőségeket igénybe vevők aránya a mintában (N=2500) _____	39
24. ábra:	A gazdaságra vonatkozó állításokkal való egyetértés (N=2500) _____	41
25. ábra:	Mennyi adóformát csökkentene a négy, személyeket és kisvállalkozásokat érintő adók közül? (N=2500) _____	42
26. ábra:	Az árakkal való elégedettség eloszlása. „Mennyire elégedett Ön...?” (N=2500) _____	43
27. ábra:	Tényleges munkaórák száma (N=1545) _____	45
28. ábra:	„Tart tőle, hogy megszűnik a következő egy évben a munkahelye?” (N=833, 709, 709) _____	46
29. ábra:	Különböző, munkaerőpiachoz kapcsolódó állításokkal való egyetértés (N=2500) _____	47
30. ábra:	A munkakörülményekkel kapcsolatos állítások megítélése (N=1510) _____	48
31. ábra:	Mennyire szívesen dolgozna állami intézményben? (N=1993) _____	50
32. ábra:	„Mennyire szívesen dolgozna állami intézményben?” régiók szerint (N=1462) _____	51
33. ábra:	„Mennyire szívesen dolgozna állami intézményben?” a jelenlegi munkáltató szerint (N=1085) _____	52
34. ábra:	Külföldi munkavállalást tervezők az aktív korúak körében. „Ön jelenleg gondolkozik a külföldi munkavállaláson?” (N=969) _____	53
35. ábra:	Külföldi munkavállalási hajlandóság nemenkénti és korcsoport szerinti bontásban (N=968) _____	54
36. ábra:	Külföldön dolgozó hozzátartozókkal, illetve barátokkal rendelkezők aránya (N=1250) _____	55
37. ábra:	Külföldi munkavállalási hajlandóság a külföldön dolgozó kapcsolatok típusa szerint (N=969) _____	56
38. ábra:	A szülői elégedettség az egyes iskolatípusok szerint (N=528) _____	58
39. ábra:	Óvodás és/vagy tanuló gyermekek szüleinek véleménye az oktatási rendszerről. „Mennyire ért egyet az alábbi állításokkal?” (N=557) _____	59
40. ábra:	Válaszadóink véleménye a hazai oktatási rendszerről. „Mennyire ért egyet az alábbi állításokkal?” (N=2500) _____	61
41. ábra:	Elégedettség a magyar oktatási, gyermekellátó rendszer egyes aspektsaival. „Mennyire elégedett Ön...” (N=2500) _____	63

42. ábra:	Az elmúlt egy évben felsőoktatásban vagy felnőttképzésen részt vevők korcsoporti bontásban (N=2489)	65
43. ábra:	A felsőoktatásban vagy felnőttképzésen részt vevők aránya a hatvan év alattiak körében és a képzésekkel való elégedettség (N=1784)	66
44. ábra:	Orvoshoz járás gyakorisága nemek szerint bontásban. „Ön milyen gyakran jár orvoshoz?”(N=2483)	67
45. ábra:	Különböző orvosi ellátások igénybevétele a személyi jövedelem szerint (N: 1785–1792)	68
46. ábra:	Az adott állami és/vagy magánorvosi ellátásban részesülők aránya	69
47. ábra:	A hálapénzt fizetők aránya orvoslátogatás szerint (N=2500)	69
48. ábra:	Rendszeresen szűrésre járók nem és korcsoport szerinti bontásban (N=1238)	70
49. ábra:	Válaszadóink véleménye a hazai egészségügyi rendszerről. „Mennyire ért egyet az alábbi állításokkal?” (N=1250)	71
50. ábra:	Elégedettség az egészségügyi rendszer egyes aspektaival. „Mennyire elégedett Ön 0-tól 10-ig terjedő skálán az Ön által igénybe vett...” (N=2500)	73
51. ábra:	Biztonságérzet különböző helyzetekben. „Mennyire érzi biztonságban...” (N=2500)	75
52. ábra:	A „Mennyire érzi biztonságban...” kérdésekre adott válaszok régiók szerint (N=2500)	77
53. ábra:	Biztonságérzet különböző helyzetekben nemek szerint. „Mennyire érzi biztonságban...” (N=2500)	78
54. ábra:	Bűncselekményekben és közúti balesetekben érintettek száma. „Ön vagy közeli hozzátartozója az utóbbi 3 évben hányszor...” (N=2500)	79
55. ábra:	Rendőrséggel kapcsolatos állításokkal való egyetértés megoszlása (N=2500)	80
56. ábra:	A rendőrséggel kapcsolatos állításokkal való egyetértés megoszlása az állammal való elégedettség szerint (N=2500)	81
57. ábra:	Rendőri intézkedésekben való érintettség a minta százalékában (N=2500)	82
58. ábra:	Az emberek törvényhez való hozzáállásának és a rendőrség munkájának megítélése. „Ön nagyon elégedetlen, elégedetlen, elégedett vagy nagyon elégedett...” (N=2500)	83
59. ábra:	Az emberek törvényhez való hozzáállásának és a közrendnek a megítélése régiók szerint(N=2500)	84
60. ábra:	A rendőrség bűnmegelőzési tevékenységének és nyomozati munkájának megítélésének megoszlása régiók szerint (N=2500)	85
61. ábra:	A rendőrség bűnmegelőzési tevékenységének és nyomozati munkájának megítélése régiók szerint (N=2500)	86
62. ábra:	A rendőrség tevékenységével való elégedettség régiók szerint (N=2500)	87
63. ábra:	Különböző típusú igazságszolgáltatási eljárásokban való érintettség (N=2500)	89
64. ábra:	Igazságszolgáltatással kapcsolatos állításokkal való egyetértés megoszlása (N=2500)	90
65. ábra:	Az igazságszolgáltatás bizonyos területeivel való elégedettség megoszlása. „Ön nagyon elégedetlen, elégedetlen, elégedett vagy nagyon elégedett...” (N=2500)	93
66. ábra:	Az igazságszolgáltatás bizonyos területeivel való elégedettség megoszlása régiók szerint (N=2500)	95
67. ábra:	Az igazságszolgáltatás bizonyos területeivel való elégedettség megoszlása az állammal való elégedettség szerint (N: 1245–1646)	96
68. ábra:	A honvédelemmel és katasztrófavédelemmel kapcsolatos állításokkal való egyetértés megoszlása (N=1250)	98
69. ábra:	A honvédséggel, tűzoltósággal és katasztrófavédelemmel kapcsolatos elégedettség megoszlása. „Mennyire elégedett Ön...” (N=1250)	101
70. ábra:	A külpolitikával kapcsolatos szempontokkal való elégedettség megoszlása. „Ön nagyon elégedetlen, elégedetlen, elégedett vagy nagyon elégedett...” (N=1250)	103
71. ábra:	A kulturális, tudományos és sportélet támogatásának megítélése (N=1250)	106
72. ábra:	A kisebbségekkel kapcsolatos állami feladatok megítélése (N=1250)	107
73. ábra:	A politikai környezet megítélése (N=1250)	107
74. ábra:	Az állami feladatok ellátásával való elégedettség megoszlása. „Mennyire elégedett...” (N=1250)	109
75. ábra:	„Ön milyen gyakran vezet gépjárművet?” (N=1250)	112
76. ábra:	„Ön milyen gyakran használ közösségi közlekedést?” (N=1250)	113
77. ábra:	A közösségi közlekedés és gépjármű használatának gyakorisága (N=1243)	113
78. ábra:	„Ön milyen gyakran használ közlekedésre kerékpárt, rollert, egyéb, saját erejével hajtott eszközt?” (N=1250)	114

79. ábra:	A közlekedéshez kapcsolódó körülményekkel való elégedettség megoszlása. „Mennyire elégedett Ön...” (N=1250)	115
80. ábra:	Lakóhellyel való elégedettség. Mennyire elégedett Ön (...)? (N=2500)	117
81. ábra:	Lakóhellyel való elégedettség. „Mennyire elégedett Ön...” (N=2500)	119
82. ábra:	Az állam környezetvédelemért hozott intézkedéseivel való elégedettség. „Ön mennyire elégedett az állam azon intézkedéseivel, hogy...” (N=1250)	120
83. ábra:	A környezetvédelemmel kapcsolatos állításokkal való egyetértés. Mennyire ért egyet az alábbi állításokkal? (N=1250)	122
84. ábra:	Az életminőség jövőbeni változásával kapcsolatos vélekedések. „Mit gondol, hogyan fog változni...” (N=785, 1250, 1250)	124
85. ábra:	A családokat segítő állami támogatásokkal való elégedettség. „Mennyire elégedett Ön...” (N=624)	127
86. ábra:	A családok otthoneremtési támogatásával való elégedettség és a gyermekszám kapcsolata (N=489)	130
87. ábra:	A gyermekvállalás állami támogatásával való elégedettség. „Mennyire elégedett Ön...” (N=2500)	130
88. ábra:	A gyermekvállalás állami támogatásával való elégedettség háztartástípusok szerint (N=2116)	131
89. ábra:	Önkéntes munka végzésének előfordulása (N=1199) és gyakorisága (N=196)	133
90. ábra:	Segítségnyújtó forrásokkal való rendelkezés aránya a mintában (N: 878–1154)	134
91. ábra:	A szociális ellátórendszer egyes elemeiről alkotott vélemények (N=1250)	135
92. ábra:	„Az államnak minden nehéz helyzetben lévő támogatnia kell...” állítással való egyetértés különböző településtípusok szerint (N=1167)	137
93. ábra:	A nyugdíjrendszerrel és a szociális ellátórendszerrel való elégedettség megoszlása. „Mennyire elégedett Ön...” (N=1250)	138
94. ábra:	Az egyes szakmák megvesztegethetőségéről alkotott vélemények (N=1250)	140
95. ábra:	Elégedettség az állami feladatellátással a különböző szegmensekben (N=1250, 2500, 2505)	144
96. ábra:	Elégedettség a különböző intézményrendszerek működésével (N=1250, 2500)	145
97. ábra:	A különböző területekre több vagy kevesebb forrást szánók aránya (N=2500)	146
98. ábra:	A különböző területeken nagyobb vagy kisebb állami szerepvállalást kívánók aránya (N=2500)	147
99. ábra:	A különböző területeken jogszabályi változtatást szorgalmazók aránya (N=2500)	148
100. ábra:	A különböző háztartástípusok megoszlása a két mintában (N=2500, 2505)	150
101. ábra:	A háztartás nettó, adózás utáni havi összjövedelme nemek szerint (N=2424)	151
102. ábra:	Az internethasználat gyakorisága a mintában (N=2505)	152
103. ábra:	Rendszeres internethasználók aránya iskolai végzettség és korcsoportok szerint (N=2505)	153
104. ábra:	Ügyintézési szerepek nem, iskolai végzettség és háztartástípus szerint (N=2505)	155
105. ábra:	Közigazgatási ügytípusok intézésének gyakorisága és az ügyintézés való átlagos elégedettség (N=2505)	157
106. ábra:	Az elmúlt három évben közigazgatási ügyeket intézők aránya és az intézett ügytípusok száma gazdasági aktivitás szerint (N=2491)	159
107. ábra:	Az elmúlt három évben közigazgatási ügyeket intézők aránya és az intézett ügytípusok száma háztartástípusok szerint (N=2505)	160
108. ábra:	A közigazgatási ügyintézés bizonyos szempontjaival való elégedettség (N=2505)	161
109. ábra:	A közigazgatási és egyéb szolgáltatások megbízhatóságának megítélése (N=2505)	163
110. ábra:	Különböző szolgáltatások körülményességének megítélése a közigazgatáshoz viszonyítva (N: 2242–2348)	164
111. ábra:	A közigazgatási ügytípusok kapcsán a tájékozódáshoz igénybe vett csatornák elterjedtsége és az ügyintézésrel való átlagos elégedettség (N=1692)	166
112. ábra:	A közigazgatási ügyintézés kapcsán a tájékozódáshoz igénybe vett csatornák Venn-diagramja (N=1690)	166
113. ábra:	A közigazgatási ügytípusok intézéséhez igénybe vett csatornák elterjedtsége és az ügyintézésrel való átlagos elégedettség (N=1692)	168

114. ábra:	A közigazgatási ügytípusok intézéséhez igénybe vett csatornák Venn-diagramja (N=1625)	169
115. ábra:	A közigazgatási ügyek intézéséhez igénybe vett csatornák korrelációs mátrixa (N=1692)	169
116. ábra:	A közigazgatási ügyintézésre fordítandó maximálisan elfogadható idő (N: 2397–2445)	173
117. ábra:	Különböző ügyek intézésének várakozási ideje a közigazgatáshoz viszonyítva (N: 2214–2327)	175
118. ábra:	A közigazgatási ügyintézés hatékonnyabbá tévő megoldások támogatottsága (N=2432)	176
119. ábra:	A közigazgatási ügyintézés hatékonnyabbá tévő megoldások támogatottsága munkahellyel rendelkezés szerint (N =2432)	178

7. TÁBLÁZATJEGYZÉK

1. táblázat: Változók közötti kapcsolat erősségének jelölése	10
2. táblázat: A fontosabb jövedelmi változók leírása (N=2500)	18
3. táblázat: A háztartástípusok és a különböző háttérváltozók kapcsolata	24
4. táblázat: Az állam megítélésének összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=2500)	28
5. táblázat: Átlagos elégedettség mértéke (0-tól 10-ig terjedő skálán) (N=1484-2468)	30
6. táblázat: Az étellel való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=2500)	32
7. táblázat: Átlagos bizalmi szint 0-tól 10-ig terjedő skálán (N=2270-2479)	33
8. táblázat: Az emberekbe vetett bizalom összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=2500)	35
9. táblázat: A megtakarítási formák igénybevételének összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N:873—2500)	40
10. táblázat: A gazdaságra vonatkozó állítások megítélésének összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=2500)	42
11. táblázat: Az anyagi, gazdasági lehetőségekkel való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=2500)	44
12. táblázat: A munkahelyi biztonság megítélésének összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 741-780)	46
13. táblázat: A munkaerőpiac, a gazdaság megítélésének összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=2500)	48
14. táblázat: A munkakörülményekkel kapcsolatos állítások megítélésének összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 1396-1476)	49
15. táblázat: Az állam mint munkáltató megítélésének összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N:1239-1462)	50
16. táblázat: A jövőbeni külföldi munkavállalási szándék összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=969)	54
17. táblázat: A külföldi munkavállalás összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=1250)	55
18. táblázat: Az óvodás és/vagy tanuló gyermekek szüleinek véleménye az oktatási rendszerről és ennek összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=557)	60
19. táblázat: A válaszadóink véleménye a hazai oktatási rendszerről és ennek összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=2500)	62
20. táblázat: Az oktatási rendszerrel való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=2500)	64
21. táblázat: A hálapénzadás összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=2500)	70
22. táblázat: Az egészségügyi rendszerre vonatkozó állítások összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=1250)	72
23. táblázat: Az egészségügyi rendszerrel való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=2500)	74
24. táblázat: A biztonságérzettel kapcsolatos kérdésekre adott válaszok összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=2500)	76
25. táblázat: Rendőrséggel kapcsolatos állításokkal való egyetértés kapcsolata a fontosabb háttérváltozókkal (N=2500)	80
26. táblázat: Az emberek törvényhez való hozzáállásának és a rendőrség munkájának megítélésének összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=2500)	83
27. táblázat: A rendőrség tevékenységével való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=2500)	87
28. táblázat: Igazságszolgáltatással kapcsolatos állításokkal való egyetértés kapcsolata a fontosabb háttérváltozókkal (N=2500)	91
29. táblázat: Az igazságszolgáltatás bizonyos területeivel való elégedettség kapcsolata a fontosabb háttérváltozókkal (N=2500)	93
30. táblázat: Az igazságszolgáltatással való általános elégedettség kapcsolata a fontosabb háttérváltozókkal (N=2500)	97
31. táblázat: A honvédelemmel és katasztrófavédelemmel kapcsolatos állításokkal való egyetértés összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=1250)	99
32. táblázat: A honvédséggel, tűzoltósággal és katasztrófavédelemmel kapcsolatos elégedettség kapcsolata a fontosabb háttérváltozókkal (N=1250)	102
33. táblázat: A külpolitikával kapcsolatos szempontokkal való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=1250)	104
34. táblázat: A külpolitikával való általános elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=1250)	105

35. táblázat: Az állami feladatokkal való egyetértés összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=1250)	108
36. táblázat: Az állami feladatok ellátásával való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=1250)	110
37. táblázat: A közösségi közlekedés és gépjárműhasználat gyakoriságának kapcsolata a fontosabb háttérváltozókkal (N=1250)	114
38. táblázat: A közlekedéshez kapcsolódó körülményekkel való elégedettség kapcsolata a fontosabb háttérváltozókkal (N=1250)	116
39. táblázat: A lakóhellyel való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=2500)	118
40. táblázat: Az állam környezetvédelemért hozott intézkedéseivel való elégedettség kapcsolata a fontosabb háttérváltozókkal (N=1250)	121
41. táblázat: A környezetvédelemmel kapcsolatos állításokkal való egyetértés összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=1250)	123
42. táblázat: Az életminőség jövőbeni változásával kapcsolatos vélekedések összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=1250)	125
43. táblázat: A családokat segítő állami támogatásokkal való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 430–581)	128
44. táblázat: A gyermekvállalás állami támogatásával való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=2500)	131
45. táblázat: A szociális ellátórendszer egyes elemeiről alkotott vélemények összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=1250)	136
46. táblázat: A nyugdíjrendszerrel és a szociális ellátórendszerrel való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=1250)	138
47. táblázat: Az egyes szakmák megvesztegethetőségéről alkotott vélemények kapcsolata a fontosabb háttérváltozókkal (N=1250)	141
48. táblázat: Az internethasználat gyakorisága és a fontosabb háttérváltozók összefüggése (N: 1953–2505)	153
49. táblázat: A közigazgatási ügyintézés előfordulásának összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N=55–2505)	158
50. táblázat: A közigazgatási ügyintézés bizonyos szempontjaival való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 42–1032)	162
51. táblázat: Az egyes közigazgatási szereplők megbízhatóságának megítélésének kapcsolata a fontosabb háttérváltozókkal (N: 1423–2411)	164
52. táblázat: A közigazgatási ügytípusok kapcsán tájékozódáshoz igénybe vett csatornák és az ügyintézéssel való elégedettség (N=1692)	167
53. táblázat: A közigazgatási ügytípusok kapcsán ügyintézéshez igénybe vett csatornák és az ügyintézéssel való elégedettség (N=1692)	170
54. táblázat: A közigazgatási ügyek intézéséhez igénybe vett csatornák összefüggése a fontosabb magyarázó változókkal az ügyet intézők körében (N: 1415–1692)	170
55. táblázat: A közigazgatási ügyekkel kapcsolatos tájékozódáshoz és az ügyek intézéséhez igénybe vett csatornák (N=1692)	171
56. táblázat: A közigazgatási ügyintézésre fordítandó maximálisan elfogadható idő összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal az ügyet intézők körében (N: 1871–2445)	174
57. táblázat: A közigazgatási ügyintézés hatékonyabbá tévő megoldások támogatásának összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N: 1893–2432)	177

